

Lagrådsremiss

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 29 januari 2026

Simona Mohamsson

Jenny Ferm
(Utbildningsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som syftar till att åstadkomma bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan genom flera samverkande åtgärder. Förslagen innebär i huvudsak följande.

Huvudmannens och rektorns ansvar för tryggheten och studieron på skolenheten ska förtydligas. Utöver att bedriva ett förebyggande arbete ska huvudmannen och rektorn bedriva ett arbete för att tryggheten och studieron ska upprätthållas. Skolan ska göras mobilfri genom att elevernas mobiltelefoner samlas in vid skoldagens början och lämnas tillbaka vid skoldagens slut i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet. Dagens ordningsregler ska byta namn till skolregler, bli skolgemensamma och innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna. Vidare ska möjligheterna stärkas att använda de disciplinära åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen, tillfällig omplacering inom den egna skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten och avstängning. I vissa fall ska det även bli möjligt att neka en elev tillträde till skolenheten om eleven hotar säkerheten för andra elever och personal. Skolans förväntningar på eleverna och deras vårdnadshavare ska tydliggöras genom ett förväntansdokument.

Dessutom föreslås att det ska bli möjligt att på entreprenad bedriva akutskola, dvs. en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	6
2.2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	18
3	Ärendet och dess beredning	20
4	Tryggheten och studieron i skolan behöver stärkas	21
4.1	Otryggheten i skolan har ökat och det finns brister i studieron	21
4.2	Skolan är en vanlig brottsplats	22
4.3	Rektorer och lärare behöver bättre förutsättningar för att kunna upprätthålla trygghet och studiero	22
4.3.1	Tydlighet i ledarskap och regler behövs för tryggheten och studieron	23
4.3.2	Det behövs ökade möjligheter att använda de mer ingripande disciplinära åtgärderna	23
4.4	Lagrådsremissens disposition	24
5	Den nuvarande regleringen	24
5.1	Kort om skolformer	24
5.2	Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt	25
5.3	Barn och elever har rätt till inflytande	25
5.4	Alla elever har rätt till en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero	25
5.5	Det ska finnas ordningsregler i skolan	27
5.6	Mobiltelefoner ska som huvudregel inte användas vid undervisning i skolan	27
5.7	Skolans personal får vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero	28
5.7.1	I vissa fall får elever visas ut från undervisningslokalen eller ges kvarsittning	29
5.7.2	Vid allvarigare förseelser får elever omplaceras tillfälligt	29
5.7.3	Elever i kommunala skolor får i vissa fall omplaceras utan tidsbegränsning	30
5.7.4	Elever får i vissa fall stängas av från skolan	30
5.8	Vissa disciplinära och särskilda åtgärder ska dokumenteras	32
5.9	Huvudmän är skyldiga att vidta åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering	32
5.10	Andra planerade ändringar i skollagen som rör samma delar av regleringen	33
6	Trygghet och studiero i skolan uppnås genom tydlighet i ledarskap och regler	33
6.1	Det behövs en tydligare reglering av huvudmannens och rektorns ansvar för trygghet och studiero	33

6.2	Lärare ska kunna fokusera på att undervisa i stället för att hantera ordningsstörningar.....	45
6.2.1	Lärarna ska få utökade möjligheter att visa ut elever ur undervisningslokalen.....	45
6.2.2	Utvisning och kvarsittning ska inte behöva dokumenteras	53
6.3	En mobilfri skola ger bättre förutsättningar för trygghet och studiero	62
6.4	Skolans regler behöver bli tydligare och mer kända för elever, personal och vårdnadshavare	77
6.4.1	Skolornas regler ska bli mer ändamålsenliga, kända och förankrade.....	77
6.4.2	Skolans förväntningar på eleverna och deras vårdnadshavare ska tydliggöras genom förväntansdokument	89
7	Möjligheten att använda mer ingripande disciplinära åtgärder ska öka	98
7.1	Det ska bli möjligt att tillfälligt omplacera elever under längre tid.....	98
7.2	Akutskola ska få överlämnas till en annan huvudman på entreprenad	105
7.3	Fler och längre avstängningar ska möjliggöras	113
7.4	Elever ska kunna nekas tillträde till skolan	118
7.5	Beslut om nekat tillträde ska kunna överklagas.....	131
8	Ikraftträdande.....	133
9	Konsekvenser.....	136
9.1	Vilka är berörda av förslagen?.....	136
9.2	Konsekvenser för kommunerna.....	137
9.2.1	Förslagen medför vissa ekonomiska konsekvenser för kommunerna.....	137
9.2.2	Förslagen medför vissa inskränkningar i den kommunala självstyrelsen	141
9.3	Konsekvenserna för enskilda huvudmän blir desamma som för kommunerna.....	142
9.4	Konsekvenser för staten	142
9.5	Konsekvenser för lärare, rektorer och annan personal ..	144
9.6	Konsekvenser för elever.....	145
9.6.1	Förslagen är positiva ur ett barnrätts- och elevperspektiv.....	145
9.6.2	Förslagen är positiva ur ett funktionshinderperspektiv	147
9.7	Konsekvenserna bedöms vara positiva för jämställdheten.....	148
9.8	Förslagen bedöms leda till positiva konsekvenser för de integrationspolitiska målen samt målet för utanförskapspolitiken	149
9.9	Konsekvenser i förhållande till EU-rätten	150
10	Författningskommentar.....	150
10.1	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	150

10.2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	169
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)	171
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag (SOU 2025:8)	174
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2025:8)	184
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Ett nationellt mobilförbud för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (DS 2025:9)	185
Bilaga 5	Promemorians lagförslag (DS 2025:9)	192
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna (DS 2025:9)	193

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att 5 kap. 4 d § ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 5 kap. 4, 4 e och 21 a §§ ska betecknas 5 kap. 3 a, 4 d och 13 b §§,

dels att 5 kap. 1–3, 4 d, 5–7, 12, 13, 14, 15 och 24 §§, 21 kap. 3 §, 22 kap. 1 §, 28 kap. 9 § och rubriken närmast före 5 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 21 a § ska sättas närmast före 5 kap. 13 b §,

dels att det ska införas elva nya paragrafer, 5 kap. 4, 5 a, 13 a och 13 c–13 g §§, 22 kap. 6 a och 8 a §§ och 23 kap. 12 c §, och närmast före 5 kap. 5 a, 13 c och 13 g §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §²

I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillämpningsområde (2 §),
- arbetsmiljö (3–4 e §§),
- *ordningsregler* (5 §),
- disciplinära och andra särskilda åtgärder (6–23 §§), och
- dokumentation (24 §).

2 §

Om inte annat anges i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel alla skolformer utom förskolan. Bestämmelserna i 1–6 och 22–24 §§ gäller också för fritidshemmet.

Om inte annat anges i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel alla skolformer utom förskolan. Bestämmelserna i 1–5, 6 och 22–24 §§ gäller också för fritidshemmet.

¹ Senaste lydelse av

5 kap. 4 d § 2025:729

5 kap. 21 a § 2022:1315.

² Senaste lydelse 2022:940.

3 §³

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det förebyggande arbetet.

Det ska på skolenheten bedrivs både ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero och ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron. Huvudmannen ska säkerställa att ett sådant arbete bedrivs och rektorn ska ansvara för arbetet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det förebyggande och det upprätthållande arbetet.

4 §

I förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid varje skoldags slut.

Rektorn får i samma skolformer och verksamheter besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas senast vid varje skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första stycket vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

³ Senaste lydelse 2022:940.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra- och fjärde styckena för den personal som huvudmannen utser.

4 e §

Det ska för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4 b–4 d §§. Rektorn beslutar om sådana rutiner.

4 d §⁴

Det ska för varje skolenhet och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet finnas skriftliga rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4, 4 b och 4 c §§. För öppen fritidsverksamhet ska det finnas skriftliga rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4 §.

Rektorn beslutar om de skriftliga rutinerna. För fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och för öppen fritidsverksamhet ska rutinerna i stället beslutas av den personal som huvudmannen utser.

Ordningsregler

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Skolregler

5 §⁵

Skolregler ska finnas för varje skolenhet, fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och för öppen fritidsverksamhet. I skolreglerna ska det ingå en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.

Rektorn ansvarar för att skolreglerna tas fram och beslutar om dem. Rektorn ansvarar också för att det på skolenheten finns gemen-

⁴ Senaste lydelse av tidigare 5 kap. 4 e § 2022:940.

⁵ Senaste lydelse 2022:940.

samma rutiner och förhållningssätt för arbetet med att upprätthålla skolreglerna.

Skolreglerna ska förankras hos eleverna. Skolreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet samt öppen fritidsverksamhet jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra stycket för den personal som huvudmannen utser.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

Förväntansdokument

5 a §

Ett förväntansdokument ska finnas för varje skolenhet. Förväntansdokumentet ska innehålla

1. information om innehållet i skolreglerna,

2. information om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna, och

3. en påminnelse om vårdnadshavares ansvar enligt 6 kap. föräldrabalken.

Rektorn ansvarar för att förväntansdokumentet tas fram.

Elever och vårdnadshavare ska under varje läsår informeras om innehållet i förväntansdokumentet.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

6 §⁶

Personalen får vidta *de omedelbara och tillfälliga åtgärder* som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. *Detta*

Personalen får vidta *en sådan omedelbar och tillfällig åtgärd* som

1. är befogad för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero, och

⁶ Senaste lydelse 2022:940.

innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

En åtgärd enligt första stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål. Även sådana åtgärder får vidtas endast om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

2. står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Befogenheten enligt första stycket innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, *nekat tillträde till skolenheten*, avstängning och omhändertagande av föremål, *om åtgärden* står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

7 §⁷

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, *och*

2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren.

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt. *Eleven får dock bara visas ut om eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren.*

Om elevens olämpliga uppträdande innebär våld, hot eller kränkning får eleven visas ut utan att först ha uppmanats att ändra sitt beteende.

Om läraren eller handledaren inte är närvarande i undervisningslokalen får annan personal visa ut en elev från lokalen under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket. I sådana fall ska

Om läraren eller handledaren inte är närvarande i undervisningslokalen får annan personal visa ut en elev från lokalen under motsvarande förutsättningar som anges i första *och andra styckena*. I

läraren eller handledaren under-
rättas i efterhand.

sådana fall ska läraren eller hand-
ledaren underrättas i efterhand.

Lydelse enligt SFS 2025:729

Föreslagen lydelse

12 §⁸

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än *fyra veckor*.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än *återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas får den i stället gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §⁹

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

⁸ Senaste lydelse 2025:729.

⁹ Senaste lydelse 2022:940.

Ett beslut om tillfällig placering vid en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om ett beslut enligt första stycket innan placeringen genomförs.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än fyra veckor. *Om det finns särskilda skäl får åtgärden dock gälla som längst i åtta veckor.*

13 a §

Om en elev tillfälligt har placerats utanför den egna skolenheten enligt 13 § ska det utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen.

Rektorn vid den skolenhet som eleven hör till när placeringsbeslutet fattas ansvarar för att planen utarbetas. Rektorn ska även samråda med rektorn vid den skolenhet där eleven är tillfälligt placerad. Om eleven efter den tillfälliga placeringen ska placeras vid en annan skolenhet än den som eleven hörde till när beslutet om tillfällig placering fattades ska samråd även ske med rektorn vid den skolenhet där eleven placeras.

Nekat tillträde till skolenheten

13 c §

I grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekas tillträde till skolenheten om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra, och

2. det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

13 d §

Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Av beslutet ska omfattningen av det nekade tillträdet framgå.

13 e §

En elev som har nekats tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska få fjärr- eller distansundervisning enligt bestämmelserna i 21 och 22 kap.

13 f §

En åtgärd i form av nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § får inte gälla för en längre tid än återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas får den i stället gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.

Rektorn ska kontinuerligt följa upp om förutsättningarna för att neka eleven tillträde till skolenheten fortfarande är uppfyllda och upphäva beslutet när de inte längre är det.

Inhämtande av yttrande samt informations- och samrådsskyldighet

13 g §

Innan rektorn beslutar om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut att neka tillträde till skolenheten. Om eleven är under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan ett beslut fattas.

14 §¹⁰

I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Rektorn får även besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Eleven ska erbjudas *kompensation* för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Eleven ska erbjudas *kompensationsundervisning* för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. *Rektorn avgör tidpunkten för kompensationsundervisningen och i vilken form den ska erbjudas.*

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första eller andra stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

15 §

Ett beslut enligt 14 § får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än *en vecka* och inte heller vid fler tillfällen än *två* gånger per kalenderhalvår.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än *två veckor* och inte heller vid fler tillfällen än *tre* gånger per kalenderhalvår.

24 §

Om en åtgärd vidtagits enligt 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 eller 23 §, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 22 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

Om en åtgärd vidtagits enligt 12, 13, *13 c*, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 eller 23 §, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 22 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

21 kap.

3 §¹¹

Fjärrundervisning får användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan i ämnen som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:940.

¹¹ Senaste lydelse 2024:411.

Fjärrundervisning får också användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan, årskurs 7–10 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

I övrigt får fjärrundervisning användas i de skolformer som anges i 2 § bara om

1. det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan,

2. det, när det gäller integrerad samisk undervisning i grundskolan, inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva den integrerade samiska undervisningen och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller

3. elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

22 kap.

1 §¹²

I detta kapitel finns bestämmelser om

– allmänna förutsättningar för distansundervisning i vissa skolformer (2–4 §§),

– när distansundervisning får användas i vissa obligatoriska skolformer (5 och 6 §§),

– när distansundervisning får användas i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (7 och 8 §§),

– utförare av distansundervisning (9 §),

– krav på distansundervisning (10 och 11 §§),

– resor och boende (12 §),

– särskilda bestämmelser om utbildning i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan där distansundervisning får användas för hela utbildningen (13–22 §§), och

– bemyndigande (23 §).

– när distansundervisning får användas i vissa obligatoriska skolformer (5–6 a §§),

– när distansundervisning får användas i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (7–8 a §§),

6 a §

Distansundervisning får användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan eller årskurs 7–10 i

¹² Senaste lydelse 2022:1315.

specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

8 a §

Distansundervisning får användas för en elev i gymnasieskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

23 kap.

12 c §

Uppgifter som avser undervisning av en elev som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 § får inom grundskolan överlämnas på entreprenad till en huvudman inom skolväsendet.

Detta gäller bara om

1. undervisningen bedrivs i en akutskola, vilket är en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §,

2. akutskolan ingår i en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en skolenhet, och

3. akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till tillfälligt placerade elever.

28 kap.

9 §¹³

Beslut av en rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. nekat tillträde till skolenheten enligt 5 kap. 13 c §,

1. avstängning av en elev enligt 5 kap. 14, 17 eller 19 §, och

2. avstängning av en elev enligt 5 kap. 14, 17 eller 19 §, och

2. befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §. 3. befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §.

Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2. Bestämmelserna i 5 kap. 12 § i den nya lydelsen tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:729) om ändring i skollagen (2010:800) bedrivs till och med den 30 juni 2028.

2.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 och 13 c §§, 21 kap. 3 § och 22 kap. 6 a § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt förslag i avsnitt 2.1 Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §¹

I *förskoleklassen*, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid varje skoldags slut.

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid varje skoldags slut.

Rektorn får i samma skolformer och verksamheter besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas senast vid varje skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första stycket vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra–fjärde styckena för den personal som huvudmannen utser.

13 c §²

I grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekas tillträde till skolenheten om

I grundskolans årskurs 8–10, specialskolans årskurs 8–11 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekas tillträde till skolenheten om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra, och

2. det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

¹ Senaste lydelse 2026:000.

² Senaste lydelse 2026:000.

21 kap.

3 §³

Fjärrundervisning får användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan i ämnen som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Fjärrundervisning får också användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan, årskurs 7–10 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

Fjärrundervisning får också användas för en elev i årskurs 8–10 i grundskolan, årskurs 8–11 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

I övrigt får fjärrundervisning användas i de skolformer som anges i 2 § bara om

1. det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan,

2. det, när det gäller integrerad samisk undervisning i grundskolan, inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva den integrerade samiska undervisningen och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller

3. elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

22 kap.

6 a §⁴

Distansundervisning får användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan eller årskurs 7–10 i specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

Distansundervisning får användas för en elev i årskurs 8–10 i grundskolan eller årskurs 8–11 i specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2028.

³ Senaste lydelse 2026:000.

⁴ Senaste lydelse 2026:000.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 2 november 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för ett stärkt ledarskap och ett effektivare arbete med trygghet och studiero i skolan. Utredaren skulle också lämna förslag om ett nationellt frånvaroregister (dir. 2023:154). Utredningen, som antog namnet Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan, lämnade den 29 januari 2025 betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8) till regeringen.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utbildningsdepartementet (U2025/00202).

Regeringskansliet beslutade den 3 september 2024 att ge en utredare i uppdrag att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att utreda hur en reglering om daglig insamling av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning kan utformas när det gäller de obligatoriska skolformerna samt fritidshemmet (U2024/02039). Uppdraget redovisades den 13 mars 2025 genom departementspromemorian Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (Ds 2025:9). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utbildningsdepartementet (U2025/00797).

I denna lagrådsremiss behandlas förslagen som framgår av avsnitten 3.1, 3.3, 3.4, 3.5 och 4.1 i betänkandet. Dessutom behandlas de förslag och bedömningar som framgår av avsnitt 5.5 i promemorian.

Under den fortsatta beredningen har vissa myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över utkast till avsnitt 6.3, 6.4, 7.1, 7.4 och anslutande delar i lagrådsremissen. Detta gäller Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Almega utbildning, Idéburna skolors riksförbund, Sveriges Skolledare och Sveriges Lärare. Vidare har Socialstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig över utkast till avsnitt 7.4 och anslutande delar. Inkomna yttranden finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2025/00202 och U2025/00797).

Socialstyrelsen, Sveriges Lärare och Almega Utbildning har inga ytterligare synpunkter. Skolverket, Skolinspektionen, SPSM, SKR, Idéburna skolors riksförbund och Sveriges Skolledare har lämnat synpunkter som har behandlats i avsnitt 6.1, 6.3, 6.4, 7.1 och 7.4.

Ytterligare ändringar i samma paragrafer i skollagen föreslås i lagrådsremissen Förbättrat stöd i skolan som beslutas samma dag som denna lagrådsremiss. De lagförslag som lämnas i förevarande lagrådsremiss föreslås träda i kraft före lagförslagen i nu nämnda lagrådsremiss och lagförslagen i förevarande lagrådsremiss beaktas därför i den lagrådsremissen.

4 Tryggheten och studieron i skolan behöver stärkas

Skolan ska ge alla elever goda möjligheter till lärande och utveckling. Trygghet och studiero är viktiga förutsättningar för att undervisningen ska kunna förmedla och förankra kunskaper och värden hos eleverna och för att alla som verkar i skolan, såväl elever som lärare och övrig personal, ska trivas och må bra. Elever har också rätt att vara fredade från alla former av kränkande behandling. Flera undersökningar visar att det finns en tydlig koppling mellan studiero och elevers kunskapsutveckling. Till exempel visar internationella studier som Programme for International Student Assessment (Pisa) och Progress in International Reading Literacy Study (Pirls) att elever som upplever att klassrumsmiljön är stökig får sämre resultat på kunskapsproven än övriga elever. Flera studier visar även på en koppling mellan bristande studiero på lektionerna och förekomsten av våld och kränkningar samt sämre mående hos eleverna. En skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero är också en av de viktigaste faktorerna för att öka läraryrkets attraktivitet.

4.1 Otryggheten i skolan har ökat och det finns brister i studieron

Flera undersökningar visar att den svenska skolan på senare år blivit mer otrygg och att det finns brister när det gäller studieron. Enligt Statens skolverks enkät Attityder till skolan, från 2024, upplever bara hälften av eleverna i grundskolan att de i allmänhet kan koncentrera sig på lektionerna. Flickor kan koncentrera sig på lektionerna i lägre utsträckning än pojkarna, särskilt i högstadiet. Cirka tre av tio elever i grundskolan uppger vidare att de alltid eller oftast blir störda av hög ljudnivå. Fyra av tio lärare upplever att eleverna inte har studiero på de flesta lektioner. I Skolenkäten, som Statens skolinspektion genomför årligen, noterades 2025 en viss förbättring avseende trygghet och studiero men enligt myndigheten går det inte att fastställa om det är en tillfällig förändring eller inte. Tidigare enkäter har visat på en gradvis minskad andel elever som uppger att de känner sig trygga. Vidare framgår av Folkhälso-myndighetens undersökning Skolbarns hälsovanor 2021/2022 att mobbningen i skolan har ökat. Detta gäller även mobbning på nätet.

I den senaste Pisaundersökningen från 2022, där svenska 15-åriga elever redovisar ett historiskt kunskapsstapp, har elever och lärare svarat på frågor om hur ofta de upplever ordningsstörningar i klassrummet. Resultatet visar bl.a. att Sverige är ett av de deltagande länderna med sämst disciplinärt skolklimat. Svenska elever uppger också i högre utsträckning än OECD-genomsnittet att de blir distraherade av mobiltelefoner i klassrummet. Mer än var tredje elev uppger att det på varje eller de flesta lektioner är problem med buller och stök, och att eleverna inte börjar arbeta förrän en lång stund efter att lektionen har börjat. Dessutom svarar lärare att de i större utsträckning än tidigare får lägga en stor del av undervisningstiden på att upprätthålla ordningen i klassrummet.

Även den senaste Timssundersökningen (Trends in International Mathematics and Science Study), från 2023, visar att en större andel elever i Sverige upplever bristande studiero på en del lektioner än genomsnittet för EU- och OECD-länderna. I likhet med Pisa och Pirls visar undersökningen även att elever presterar sämre om de upplever otrygghet och brist på studiero. Resultatet visar stora skillnader mellan elever som går på skolor där studieron är god jämfört med skolor med bristande studiero. Skillnaderna är runt 30–40 poäng, vilket uppskattas motsvara undervisning i ca ett läsår på mellanstadiet.

4.2 Skolan är en vanlig brottsplats

Skolundersökningen om brott 2023 visar att skolan är en vanlig brottsplats. Det är den vanligaste brottsplatsen för både mindre grov och grovre miss-handel, samt för fysiska sexuella kränkningar bland pojkar. Skolmiljön är också en vanlig brottsplats vid hot (Skolundersökningen om brott 2023, Brå 2024). Hot och våld i skolan riktas mot såväl elever som lärare och andra anställda i skolan och utgör därmed ett allvarligt arbetsmiljöproblem. Det påverkar både lärande- och arbetsmiljön negativt. Arbetsmiljöverket har konstaterat i sina rapporter att antalet anmälda allvarliga händelser i arbete orsakat av hot och våld i skolan ökade med drygt 150 procent mellan åren 2013 och 2023 och att det skett en faktisk ökning av hot och våld i skolan, varav många situationer i lärmiljön (Hot och våld mot lärare, andra yrkesgrupper och elever inom skolväsendet och Tillsynsrapport – Hot och våld i skolan 2023–2024, Arbetsmiljöverket 2024 och 2025).

4.3 Rektorer och lärare behöver bättre förutsättningar för att kunna upprätthålla trygghet och studiero

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att tryggheten och studieron i skolan ska förbättras. Bland annat beslutade regeringen den 16 april 2025 propositionen Skolor mot brott (prop. 2024/25:160). Propositionen innehåller flera förslag till ändringar i skollagen som syftar till att barn, elever, lärare, rektorer och annan skolpersonal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag och ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025. Regeringen har även beslutat om ett samlat statsbidrag för personalförstärkningar i skolan (förordningen [2024:1341] om statsbidrag för personalförstärkning). Statsbidraget kan bl.a. användas till läraravlastande personal som kan bidra till förbättrad trygghet och studiero i skolan. Vidare har regeringen infört ett statsbidrag för personalkostnader i akutskolor för att ge bättre förutsättningar för skolor att hantera elever som stör ordningen (förordningen [2024:1340] om statsbidrag för personalkostnader i akutskolor). Dessutom satsar regeringen på skolsociala team som ett sätt för skolan och socialtjänsten att arbeta tillsammans för att bl.a. skapa en lugn och trygg skolmiljö och för att öka elevers närvaro i skolan.

Utbildningsdepartementet har även tagit fram ett index som visar utvecklingen av tryggheten i skolan. Syftet är att få en sammanvägd bild som går att följa över tid.

Även om det har vidtagits åtgärder behöver mer göras för att uppnå en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I dag saknar ofta rektorer, lärare och annan personal rätt förutsättningar för att upprätthålla trygghet och studiero och motverka att ordningsstörningar, kränkningar, hot eller våld uppstår i och utanför undervisningen.

4.3.1 Tydlighet i ledarskap och regler behövs för tryggheten och studieron

Rektorn och skolledningen har en nyckelroll på skolan när det gäller att planera och skapa förutsättningarna för verksamheten. Rektorns roll och ansvar i arbetet med trygghet och studiero framgår dock inte uttryckligen av skollagen i dag, vilket bidrar till en otydlighet för verksamheterna.

Vidare har lärare och annan personal inte alltid rätt förutsättningar och tillräckligt tydliga befogenheter för att hantera ordningsproblem. Regelverket kring ingripanden är i vissa avseenden krångligt och leder till omfattande administration, vilket försvårar ett effektivt arbete med trygghet och studiero.

Till detta hör att ordningsregler i skolor ofta är svårtolkade och saknar tydliga kopplingar till konsekvenser vid regelbrott. Detta riskerar att skapa en kultur där skadliga normbrott, t.ex. nedskräpning, skadegörelse och kränkningar, accepteras.

Dessutom påverkar användandet av mobiltelefoner under lektionstid och på raster både arbetsmiljön och kunskapsresultaten negativt. Redan i dag har rektorer möjlighet att besluta om omhändertagande av mobiltelefoner under hela skoldagen. Det är dock inte obligatoriskt för skolor och fritidshem att införa en mobilfri skola.

Med tydliga regler och konsekvenser samt gemensamma förväntningar ökar förutsättningarna för att skapa trygghet och studiero i skolan.

4.3.2 Det behövs ökade möjligheter att använda de mer ingripande disciplinära åtgärderna

I de fall tryggheten och studieron hotas och mindre ingripande åtgärder inte bedöms verkningsfulla är det viktigt att det går att vidta mer ingripande åtgärder för att kunna komma till rätta med situationen. Regelverket angående de mer ingripande disciplinära åtgärderna måste ge skolan möjlighet att agera effektivt och ändamålsenligt när en allvarlig situation uppstår. Regelverket måste även ge reella möjligheter att kunna utarbeta varaktiga lösningar så att önskade beteenden eller situationer inte uppstår igen. Dagens regelverk uppfyller dock inte dessa krav i alla delar.

Ett problem med nuvarande regelverk är att tidsgränserna för tillfälliga omplaceringar inom skolenheten och tillfälliga placeringar utanför skolenheten, t.ex. på en akutskola, i dag är för snäva. Det försvårar rektorns möjligheter att hantera uppkomna allvarliga situationer och att hinna utreda hur en långsiktig lösning som fungerar för både den aktuella eleven

och övriga elever kan utformas. Vidare har inte alla huvudmän förutsättningar att placera en elev i en akutskola inom den egna organisationen och regelverket tillåter inte att sådan undervisning överlämnas på entreprenad till en annan huvudman, vilket särskilt påverkar mindre huvudmäns förutsättningar negativt. Ett annat problem är att tidsgränserna för hur länge en elev får stängas av inte alltid ger tillräckligt utrymme för att genomföra de insatser som behövs för att värna andra elevers samt personals trygghet eller utreda hur den avstängda eleven på lämpligast sätt kan återgå till undervisningen. Dessutom upplevs kraven på att ge en elev kompensationsundervisning vid avstängning som svåra att uppfylla i akuta lägen. Därutöver saknas disciplinära åtgärder för vissa komplexa och allvarliga situationer när elever utgör en fara för sin omgivning. Regelverket behöver därför stärkas för att ge skolor bättre verktyg att hantera komplexa och allvarliga situationer.

4.4 Lagrådsremissens disposition

I denna lagrådsremiss lämnas, efter en inledande redovisning i avsnitt 5 av gällande rätt, i avsnitt 6 förslag som innebär att trygghet och studiero ska upprätthållas i skolan genom tydlighet i ledarskap och regler inklusive förslag om en mobilfri skola. Därefter lämnas i avsnitt 7 förslag om att möjligheterna att använda mer ingripande disciplinära åtgärder ska öka.

5 Den nuvarande regleringen

5.1 Kort om skolformer

Det svenska skolväsendet omfattar skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. I skolväsendet ingår också fritidshemmet (1 kap. 1 § skollagen). De obligatoriska skolformerna är förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan (som är en skolform för elever med intellektuell funktionsnedsättning), specialskolan (som är en skolform för elever som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl, och under vissa förutsättningar, inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan) och sameskolan (som ger en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan). Elever som gått i sameskolan går högstadiet i grundskolan. De övriga skolformerna är frivilliga.

I skollagen regleras också viss verksamhet som inte ingår i skolväsendet. Ett exempel på detta är öppen fritidsverksamhet som är en pedagogisk verksamhet som under vissa förutsättningar får erbjudas av en huvudman i stället för fritidshem (1 kap. 1 och 2 §§, 14 kap. 7 § och 25 kap. 4 §).

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen i enlighet med förslagen i propositionen En tioårig grundskola (prop. 2024/25:143, bet. 2024/25:UbU17, rskr.2024/25:289). Detta innebär att grundskolan ska

utökas och bli tioårig genom att förskoleklassen upphör som skolform och ersätts av en ny första årskurs i grundskolan. Även den anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska enligt förslaget utökas med en ny första årskurs, så att den anpassade grundskolan blir tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig. Ändringarna i skollagen träder i kraft den 1 juli 2026 och tillämpas första gången i fråga om utbildning och annan verksamhet som bedrivs efter den 30 juni 2028.

5.2 Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt

Barn som är bosatta i Sverige har som regel skolplikt som kan fullgöras i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Enligt grundlagen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Det finns också barn som ska anses bosatta i Sverige enligt skollagen och har rätt till utbildning men som inte har skolplikt. Det gäller t.ex. barn som har rätt till utbildning till följd av EU-rätten (7 kap. 2–4 §§ och 29 kap. 2 och 3 §§ skollagen och 2 kap. 18 § regeringsformen).

Skolplikten inträder normalt höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år och upphör normalt vid utgången av vårterminen det tionde året eller, om eleven går i specialskolan, det elfte året efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten. Ansvar för att en elev fullgör sin skolplikt ligger på elevens vårdnadshavare, elevens hemkommun och skolans huvudman (7 kap. 10, 12 och 20–22 §§ skollagen).

5.3 Barn och elever har rätt till inflytande

Barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning och verksamhet enligt skollagen. Barnets inställning ska så långt möjligt klarläggas och barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem (1 kap. 10 § skollagen).

Elevers rätt till inflytande understryks i skollagen genom att barn och elever ska ges inflytande över utbildningen och fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla den (4 kap. 9 § skollagen).

5.4 Alla elever har rätt till en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 2–3 §§ skollagen). Med undervisning avses, enligt definitionen i skollagen, processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. Med utbildning avses verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt skollagen inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter (1 kap.

3 § skollagen). Utbildning är således ett vidare begrepp och omfattar, utöver undervisning, i princip all verksamhet, både i den inre och yttre miljön, som anordnas av huvudmannen och som vanligtvis äger rum under skoldagen, t.ex. skolmåltider och raster.

Begreppet trygghet kopplas samman med begreppet utbildning för att tydliggöra att elever ska vara trygga i alla delar som hör till utbildningen, medan studiero knyts ihop med undervisning för att förtydliga att det är i den delen av utbildningen som handlar om undervisning som studiero ska uppnås. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Med detta menas inte bara att undervisningen ska vara fri från ordningsstörningar utan även att varje elev ska tillförsäkras goda förutsättningar för lärande, bl.a. genom en välplanerad och strukturerad undervisning. De förutsättningar som avses inkluderar därmed både den fysiska miljö där eleverna befinner sig, t.ex. avsaknad av buller och höga ljud vid moment som kräver koncentration, och att den undervisning som bedrivs främjar elevernas koncentration. Det senare kan ske genom att det är tydligt för eleverna vad de ska ägna sig åt, att de får den ledning och stimulans som de behöver för att genomföra arbetet, och att undervisningen är varierad. För elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd är tillhandahållandet av adekvat stöd en förutsättning för att dessa elever ska ges goda förutsättningar att koncentrera sig på undervisningen och därmed försäkras studiero (5 kap. 3 § skollagen och prop. 2021/22:160 s. 228–229).

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av rektorn som också särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas (2 kap. 9 § skollagen). Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn får delegera beslutanderätten och enskilda ledningsuppgifter i sådana frågor åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet (2 kap. 10 § skollagen).

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Det är därmed också huvudmannen som har det yttersta ansvaret för trygghet och studiero. Man har i lagstiftningen tydliggjort detta genom att ange att huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero (5 kap. 3 § andra stycket skollagen). I detta ingår att huvudmannen ska se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett sådant arbete. Huvudmannen måste bl.a. se till att rektorn har de resurser som krävs för att trygghet och studiero ska kunna tillförsäkras alla elever. Det är också huvudmannen som har ansvaret för att se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och som ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 a § skollagen och prop. 2021/22:160 s. 41 och 229).

5.5 Det ska finnas ordningsregler i skolan

Det ska finnas ordningsregler för varje skolenhet inom den obligatoriska skolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Ordningsregler som gäller för en viss skolenhet gäller också för ett fritidshem som ingår i skolenheten. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp och orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Det är rektorn som beslutar om ordningsregler. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna (5 kap. 2 och 5 §§ skollagen).

5.6 Mobiltelefoner ska som huvudregel inte användas vid undervisning i skolan

Mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska som huvudregel inte användas vid undervisning i skolan. Sådan utrustning får användas vid undervisning endast om det sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. Rektorn eller en lärare får dock även i andra fall tillåta en elev att använda en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning om det finns särskilda skäl (5 kap. 4 a § skollagen).

Privat användning av mobiltelefoner bör inte förekomma under lektioner. I en undervisningssituation kan det dock finnas tillfällen då en lärare anser att det kan främja lärandet om eleverna använder en mobiltelefon. Det kan t.ex. handla om att göra en digital omröstning, söka information eller att fotografera något till en uppgift. I dessa fall kan läraren besluta att eleverna får använda mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning. Det kan också vara så att en elev som har en funktionsnedsättning behöver använda en mobiltelefon eller annat elektroniskt hjälpmedel som särskilt stöd (prop. 2021/22:160 s. 100).

Regleringen är teknikneutral och begreppet annan elektronisk kommunikationsutrustning omfattar alla former av digitala föremål och verktyg som elever kan använda för kommunikation som t.ex. smarta klockor, datorer, surfplattor och andra digitala medier (prop. 2021/22:160 s. 231).

Rektorer, lärare och handledare vid fjärrundervisning får omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga störningar i undervisningen. Föremålet som har omhändertagits ska återlämnas till eleven senast i samband med att undervisningspasset har avslutats för eleven. Rektorer och lärare får vidare omhänderta mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga kränkande fotografering eller filmning i samband med ombyte vid idrottslektioner och om det finns särskilda skäl i andra liknande situationer. Det omhändertagna föremålet ska återlämnas i nära anslutning till att eleven lämnat utrymmet efter idrottslektionen respektive när skälet för omhändertagandet har upphört. Den som får omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning får även uppdra åt någon annan att göra detta (5 kap. 4 b och 4 c §§ skollagen).

Bestämmelserna om användning i undervisning och omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning gäller inte för kommunal vuxenutbildning (5 kap. 4 a och 4 b §§ skollagen).

En rektor i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet får besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. Beslutet får avse högst ett år i taget och föremålen ska återlämnas senast vid varje skoldags slut. Undantag från beslutet får göras för användning som sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande eller utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. Om det finns särskilda skäl får undantag även göras för en enskild elev (5 kap. 4 d § skollagen). Som exempel på vad som kan vara särskilda skäl nämns i förarbetena att elevens vårdnadshavare behöver kunna komma i kontakt med eleven en viss dag. Det kan också vara så att en elev t.ex. på grund av psykisk ohälsa har särskilda skäl att vid olika tillfällen snabbt kunna kontakta vårdnadshavaren. Vissa elever, t.ex. elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, kan ha särskilda behov av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning. Det kan vidare vara fråga om elever som har behov av mobiltelefonen av medicinska skäl, t.ex. en elev med diabetes som regelbundet behöver kunna kontrollera sitt blodsocker (prop. 2021/22:160 s. 235).

Det ska för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Det är rektorn som beslutar om sådana rutiner (5 kap. 4 e § skollagen). Av rutinerna bör bl.a. framgå hur omhändertagandet av utrustningen ska gå till, t.ex. hur föremålen ska förvaras på ett tryggsamt sätt och hur insamlandet av utrustningen ska ske så att det framgår till vem varje föremål ska återlämnas. Det ska inte föreligga någon osäkerhet om huruvida ett föremål har omhändertagits eller huruvida det har lämnats tillbaka (prop. 2021/22:160 s. 35).

5.7 Skolans personal får vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero

Personalen i samtliga skolformer, utom förskolan, får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Dessa åtgärder får dock endast vidtas om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. I vissa fall får det också beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål. Även sådana åtgärder får vidtas endast om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 2 och 6 §§ skollagen).

5.7.1 I vissa fall får elever visas ut från undervisningslokalen eller ges kvarsittning

I den obligatoriska skolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en lärare eller en handledare visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt och eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren. Även annan personal får visa ut en elev från undervisningslokalen under motsvarande förutsättningar om läraren eller handledaren inte är närvarande. I sådana fall ska läraren eller handledaren underrättas i efterhand (5 kap. 7 § skollagen).

Om en elev stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren får en lärare eller rektor också besluta om kvarsittning, dvs. att eleven ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan undervisningen börjar (5 kap. 8 § skollagen).

5.7.2 Vid allvarligare förseelser får elever omplaceras tillfälligt

Om en elev inom den obligatoriska skolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan vid upprepade tillfällen stör ordningen eller uppträder olämpligt eller om eleven gör sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska då ske med elevens vårdnadshavare. Med utgångspunkt i vad som framkommer vid utredningen ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende. Rektorn får också besluta om att tilldela eleven en skriftlig varning (5 kap. 9–11 §§ skollagen).

Om de åtgärder som gjorts efter en utredning inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero får rektorn besluta att eleven ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller att eleven ska undervisas på en annan plats inom samma skolenhet. En sådan åtgärd får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor. Elevens vårdnadshavare ska alltid informeras om rektorns beslut (5 kap. 12 § skollagen).

I vissa fall kan en elev också tillfälligt ges undervisning vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation. Detta är möjligt om åtgärder i form av placering i en annan undervisningsgrupp eller på en annan plats inom den egna skolenheten inte är möjliga att genomföra eller om de inte är tillräckliga för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero. Ett beslut om tillfällig placering vid en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan placeringen genomförs. En placering utanför den egna skolenheten får inte gälla för en längre tid än fyra veckor (5 kap. 13 § skollagen).

Både vid tillfällig omplacering inom den egna skolenheten och tillfällig placering utanför den egna skolenheten gäller att eleven får ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp utan att

de förutsättningar som anges i 3 kap. skollagen för sådan undervisning behöver vara uppfyllda. Eleven behöver således inte ha ett åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § och det behöver inte föreligga sådana särskilda skäl som avses i 3 kap. 11 §. Både vid tillfällig omplacering inom den egna skolenheten och tillfällig placering utanför den egna skolenheten gäller att innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen (5 kap. 12 och 13 §§ skollagen).

5.7.3 Elever i kommunala skolor får i vissa fall omplaceras utan tidsbegränsning

En elev som ska börja i en kommunal grundskola eller anpassad grundskola ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet (10 kap. 30 § första stycket och 11 kap. 29 § första stycket skollagen). Kommunen får annars frånga elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (10 kap. 30 § andra stycket och 11 kap. 29 § andra stycket skollagen).

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har som huvudregel rätt att gå kvar där. En elev kan dock flyttas permanent till en annan skolenhet mot sin eller vårdnadshavarens vilja bl.a. om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (10 kap. 31 § och 11 kap. 30 § skollagen). Enligt förarbetena till bestämmelserna kan en sådan permanent omplacering bli aktuell när det finns behov av att flytta en elev på grund av att elevens beteende påverkar andra elevers trygghet och studiero i sådan omfattning att eleven inte kan gå kvar på skolenheten. Avgörande för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är att alla andra möjligheter att åstadkomma en lösning på problemet är uttömda (prop. 2006/07:69 s. 19 f. och prop. 2009/10:165 s. 739 f. och 756).

Det finns inte några motsvarande bestämmelser för fristående skolor gällande mottagande eller urval av elever utifrån hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (se t.ex. 10 kap. 35 och 36 §§ skollagen).

5.7.4 Elever får i vissa fall stängas av från skolan

I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Det krävs i dessa fall inte att mindre ingripande åtgärder först har prövats innan åtgärden kan vidtas. Enligt förarbetena till bestämmelsen ska det röra sig om en akut och potentiellt farlig situation för elever eller personal för att avstängning ska kunna ske. Hotet kan rikta sig mot enskilda personer eller mot grupper av personer, exempelvis hot mot en skola (5 kap. 14 § första stycket skollagen och prop. 2021/22:160 s. 243).

Rektorn får också i två olika situationer besluta att stänga av en elev om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Den första situationen är när en tillfällig placering utanför den egna skolenheten inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra. Den andra situationen är när det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende. Särskilda skäl kan t.ex. finnas om eleven har ägnat sig åt drogförsäljning eller andra brott inom skolans område, men att det inte bedöms vara fråga om en så akut situation att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. Drogeförsäljning på skolan bör regelmässigt anses vara en risk för andra elevers trygghet. Så bör även anses vara fallet om eleven t.ex. har begått en våldtäkt eller ett annat brott som gör att de andra eleverna inte känner sig trygga. Det kan räcka att den elev som blivit utsatt för brottet inte känner sig trygg. Även vid avstängning på denna grund krävs att avstängningen är nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (5 kap. 14 § andra stycket och prop. 2021/22:160 s. 243 och 244).

Eleven ska erbjudas kompensationsundervisning för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. Det kan ske t.ex. genom att en lärare vid några tillfällen kommer hem till eleven eller genom att eleven erbjuds extra undervisning efter det att skolsituationen har lösts (5 kap. 14 § tredje stycket, prop. 2009/10:165 s. 686 och prop. 2021/22:160 s. 244).

Ett beslut om avstängning får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas. En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår. Innan rektorn beslutar om avstängning ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om avstängning. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet (5 kap. 15 och 16 §§ skollagen).

Även i de frivilliga skolformerna gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och komvux finns möjligheter att stänga av en elev. Huvudmannen eller rektorn får t.ex. stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad eller om eleven kan antas ha begått en brottslig handling inom skolans område. Ett annat exempel på när en elev får stängas av är om elevens uppförande inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero och syftet med andra åtgärder inte har uppnåtts (5 kap. 17 § skollagen).

Ett beslut om avstängning får som utgångspunkt inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår. Huvudmannen får dock besluta att förlänga avstängningen om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår (5 kap. 18 § skollagen).

Innan huvudmannen eller rektorn beslutar om avstängning ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om avstängning. Om eleven är under 18 år och den sammanlagda tiden för

avstängning under ett kalenderhalvår inte överstiger två veckor ska socialnämnden informeras om beslutet. Om den sammanlagda tiden för avstängning under ett kalenderhalvår överstiger två veckor ska i stället samråd ske med socialnämnden (5 kap. 21 § skollagen).

5.8 Vissa disciplinära och särskilda åtgärder ska dokumenteras

Skolpersonalen har en skyldighet att dokumentera vissa disciplinära och särskilda åtgärder som har vidtagits gentemot en elev. Dokumentation ska vara skriftlig och ska göras av den person som har genomfört åtgärden. Dokumentationsskyldigheten omfattar utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering inom den egna skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten och avstängning. Även omhändertagande av föremål omfattas av dokumentationsskyldigheten, om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut (5 kap. 24 § skollagen).

De åtgärder som vidtas inom ramen för personalens allmänna befogenheter omfattas inte av kravet på dokumentation i 5 kap. 24 § skollagen. Detta är omedelbara och tillfälliga åtgärder som personalen får vidta om de är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Åtgärderna innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar (5 kap. 6 § första stycket skollagen).

5.9 Huvudmän är skyldiga att vidta åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering

I 6 kap. skollagen finns det särskilda bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet (6 kap. 3 §). Huvudmän inom skolväsendet har en skyldighet att vidta aktiva åtgärder mot kränkande behandling. De ska också se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever och att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för sådan behandling (6 kap. 6–7 §§).

I 2 kap. diskrimineringslagen finns bestämmelser om förbud mot diskriminering. Med diskriminering avses direkt och indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier, sexuella trakasserier och instruktioner att diskriminera (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (utbildningsanordnare) får inte diskriminera någon elev (2 kap. 5 §). En utbildningsanordnare ska inom ramen för sin verksamhet bedriva ett arbete med aktiva åtgärder (3 kap. 16 §). Med aktiva åtgärder avses ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande

identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (3 kap. 1 §).

I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget, som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss, lämnas förslag som bl.a. syftar till att arbetet att motverka kränkande behandling ska bli mer ändamålsenligt.

5.10 Andra planerade ändringar i skollagen som rör samma delar av regleringen

Regeringen beslutar denna dag två andra lagrådsremisser där det föreslås ändringar i det regelverk som beskrivs i avsnitt 5.1–5.8.

I lagrådsremissen Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola föreslås bl.a. att definitionen av undervisning ändras. Enligt förslaget definieras undervisning som processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen bestäms och leds av lärare eller förskollärare och som syftar till barns och elevers utveckling och lärande mot mål som anges i skollagen samt i förordningar och andra författningar som ansluter till lagen genom att förmedla och förankra kunskaper och värden hos barnen och eleverna. Merparten av lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2028.

I lagrådsremissen Förbättrat stöd i skolan lämnas bl.a. förslag som innebär att bestämmelserna om extra anpassningar upphör att gälla och att det införs nya bestämmelser om stödundervisning. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2028.

6 Trygghet och studiero i skolan uppnås genom tydlighet i ledarskap och regler

6.1 Det behövs en tydligare reglering av huvudmannens och rektorns ansvar för trygghet och studiero

Regeringens förslag

Det ska förtydligas i skollagen att det ska bedrivas både ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero och ett arbete för att tryggheten och studieron ska upprätthållas. Huvudmannen ska säkerställa att arbetet bedrivs och rektorn ska ansvara för att bedriva det.

Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om arbetet med trygghet och studiero ska förtydligas så att det framgår att det även omfattar huvudmannens upprätthållande arbete samt rektorns förebyggande och upprätthållande arbete.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår en annan utformning av rektorns ansvar och inga förändringar av huvudmannens ansvar. Utredningen föreslår även en annan utformning av det befintliga bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det förebyggande arbetet. Utredningen föreslår även att rektorn ska se till att det finns förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Socialstyrelsen*, *Polismyndigheten*, *Haninge*, *Hudiksvalls*, *Norrköpings*, *Ronneby*, *Sigtuna* och *Skellefteå kommuner*, *Almega Utbildning*, *Funktionsrätt Sverige*, *Kunskapsskolan i Sverige AB* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)*. *Haninge kommun* anser exempelvis att det är positivt att förtydliga rektorns ansvar och att rektorer därmed får ett tydligt mandat att vidta åtgärder för att säkerställa trygghet och studiero. *IES* anser bl.a. att kunskapen om hur lektionerna genomförs i skolan ger viktig information i det systematiska kvalitetsarbetet för att rektorn ska kunna fullgöra sitt arbete som skolans pedagogiska ledare.

Många av de remissinstanser som är positiva till förslaget har också lämnat synpunkter. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Brottsförebyggande rådet*, *Göteborgs*, *Jönköpings*, *Kungsbacka*, *Norrköpings*, *Skellefteå* och *Stockholms kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Stiftelsen Friends*, *Funktionsrätt Sverige* och *Föräldraalliansen Sverige*.

SPSM bedömer att förslaget kan bidra till ökad tydlighet och bättre förutsättningar för en samsyn på skolenheten kring arbetet med trygghet och studiero. Även flera andra instanser för fram liknande synpunkter, däribland *Skolinspektionen* och *SKR*. Enligt *BO* gynnar förslaget barnets rätt till utbildning och rätten till en god utbildningsmiljö.

Flera remissinstanser anser dock att brist på tid och resurser kan vara ett hinder för ett verksamhetsnära ledarskap och att förslaget riskerar att leda till mer administrativa uppgifter. Det gäller bl.a. *Båstads*, *Gotlands* och *Orusts kommuner*. *Gotlands kommun* anser även att förslaget kan bli särskilt utmanande för små skolor och rektorer med ansvar för flera skolenheter. *BO* lyfter behovet av att rektorn ges rimliga förutsättningar i förhållande till ansvaret.

Många remissinstanser lyfter även frågan om huvudmannens roll och ansvar. Exempelvis betonar kommunerna *Jönköping* och *Kungsbacka*, att rektorn behöver ges rätt förutsättningar, verktyg och resurser från huvudmannen. Även t.ex. *Waldorflärlärarhögskolan* och *Waldorfskolofederationen* ser med oro på hur rektorer i alltför hög grad ges ansvar utan att samtidigt ges de resurser som krävs för detta. *Autism Sverige* anser att förslaget riskerar att bli verkningslöst om inte ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra rektorernas förutsättningar för arbetet. Även bl.a.

Sölvesborgs kommun, Riksförbundet Attention och Riksförbundet FUB anser att resurser och förutsättningar är avgörande för att möjliggöra rektorns undervisningsnära och verksamhetsnära ledarskap. När det gäller huvudmannens ansvar anser exempelvis *Skolverket* att det bör innefatta det som ingår i rektorns ansvar, och därmed ett arbete för att ”förebygga och upprätthålla trygghet och studiero”. *Idéburna skolors riksförbund* efterfrågar ett förtydligande i lagtexten av att huvudmannen ska sträva efter att skapa goda förutsättningar för rektorn att upprätthålla trygghet och studiero. Även *Sveriges Lärare* föreslår ett tillägg som avser huvudmannens ansvar för att säkerställa att rektorns arbete får rätt förutsättningar. *Linköpings universitet* avstyrker förslaget i den del som innebär att ”upprätthållande arbete” ersätter ”förebyggande arbete” när det gäller det befintliga bemyndigandet som gäller huvudmannens ansvar för det förebyggande arbetet. Även *Skolverket, SKR* och *Mind* framför liknande synpunkter och föreslår att ordet förebyggande behålls i paragrafen. *Stiftelsen Friends* anser att det finns en risk att den föreslagna lydelsen innebär att det förebyggande arbetet får stå tillbaka. *Antidiskrimineringsbyråerna* avstyrker ett flyttat ansvar för det förebyggande arbetet för trygghet och studiero från huvudman till rektor och även att byta ut termen ”förebyggande” mot ”upprätthållande”.

Malmö kommun anser att förslaget även förutsätter läroplansändringar och *Göteborgs kommun* anser att det behöver klargöras hur förslaget förhåller sig till nuvarande läroplansskrivningar.

Linköpings universitet anser att rektorn har en central roll i att ta ett helhetsgrepp och ett verksamhetsnära ledarskap för att kunna verka för ett trygghetsarbete som omfattar hela skolan. *Uppsala universitet* är visserligen positivt till att tydliggöra rektorers och lärares ansvar men är tveksamt till förslagets utformning som universitetet anser är vag och svår att tillämpa då förslaget är utformat som en förhållningsregel. Universitetet anför även att det redan i dag framgår av skollagen att rektorn har ett ansvar för att se till att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att det råder trygghet och studiero och att de elever som orsakar störningar får det stöd de behöver. *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* ser utmaningar med att lagstifta kring kultur och ledarskap. *Sveriges Skolledare* anser att förslaget kan leda till orealistiska förväntningar på rektorns närvaro i klassrummen.

När det gäller utredningens förslag att rektorn ska se till att det finns förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero är flera remissinstanser positiva. Några remissinsatser är dock kritiska till förslagets utformning eller syfte. Exempelvis anser *SPSM* att förslaget överlappar förslaget om rektorns ansvar för trygghet och studiero och att det sistnämnda skulle kunna ses som tillräckligt. *Idéburna skolors riksförbund* påpekar att formuleringen ”finns förutsättningar för” är svår att tillämpa och *Uppsala universitet* ifrågasätter även i detta avseende lämpligheten att ange en skyldighet för en uppgift i en vagt formulerad förhållningsregel. *Sveriges Skolledare* anser att det är oklart vad förslaget avser att åstadkomma.

Skälen för regeringens förslag

Det löpande arbetet med trygghet och studiero i skolan behöver förbättras

Alla elever har rätt till en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses enligt skollagen att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Det finns kopplingar mellan ordningen i skolan och elevernas kunskapsutveckling och mående. Tyvärr visar flera undersökningar på brister både när det gäller tryggheten och studieron. Som framgår av avsnitt 4 går utvecklingen dessutom i fel riktning. Skolans arbete för att skapa trygghet i utbildningen och studiero i undervisningen behöver därför utvecklas och stärkas.

Arbetet med trygghet och studiero är komplext och brister i såväl tryggheten som studieron kan ha olika orsaker. Skolornas arbete behöver därför både vara inriktat på att motverka att brister uppstår och att lämpliga åtgärder vidtas när brister, oavsett om de består av enskilda händelser eller är mer systematiska, ändå uppstår. Av propositionen Skolans arbete med trygghet och studiero (prop. 2021/22:160) framgår att trygghet i skolan framför allt kopplas samman med arbetet att förebygga och motverka kränkande behandling och arbetet med att främja normer och värden, medan studiero är tydligt relaterat till undervisningens kvalitet, lärarens ledarskap och tillgång till stöd (prop. 2021/22:160 s. 36 f. och 41). Även studieron i undervisningen kan påverkas av ordningsstörningar. Att sådana störningar uppstår kan bero på att arbetet på skolan inte är aktivt inriktat på att förebygga kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller mobbning. Det kan även bero på att eleven har svårt att följa undervisningen på grund av bristande kunskaper i ämnet. Vidare är lärarens ledarskap en grundbult för att skapa studiero i klassrummet och för att bedriva en kvalitativ undervisning. Hur lärare utövar sitt ledarskap påverkar inte bara elevers skolprestationer utan även hur elever mår och hur de agerar gentemot varandra i skolan (Skapa trygghet för lärande, Skolverket 2022). Främjande av trygghet i utbildningen och studiero i klassrummet är således en komplex uppgift som kräver ett aktivt ledarskap av läraren och som innefattar både proaktiva och reaktiva arbetssätt. Arbetet behöver även anpassas till behoven hos såväl de enskilda eleverna som till elevgruppen som helhet. Brister i skolmiljön när det gäller tryggheten och studieron kan också handla om att det på skolan råder ett inkonsekvent och outvecklat arbete med att upprätthålla regler. Det kan även bero på att mer akuta åtgärder kring en enskild elev inte har vidtagits.

Mot bakgrund av vad som står ovanför anser regeringen att ett välfungerande arbete för trygghet och studiero i skolan förutsätter ett långsiktigt och målmedvetet arbete som omfattar hela skolan och där hela organisationen involveras. När ett sådant arbete bedrivs skapas också bättre förutsättningar för lärare att kunna leda undervisningen på ett sätt som bidrar till trygghet i utbildningen och studiero på lektionerna. Utredningen ger dock en bild av att det varierar hur trygghet och studiero säkerställs och följs upp i skolor i dag.

Regeringen vidtar flera åtgärder för ett förbättrat stöd i skolan, en tydligare roll- och ansvarsfördelning och för att alla elever ska möta en undervisning av hög kvalitet som är bättre anpassad efter barns kognitiva

utveckling. I lagrådsremissen Förbättrat stöd i skolan, som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss, föreslås ändringar i skollagen som innebär att en elev som riskerar att inte kunna följa undervisningen och har svårt att tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kurs- eller ämnesplanerna ska ges stödundervisning. Samma dag som denna lagrådsremiss beslutar regeringen också lagrådsremissen Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola med förslag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling genom en tydlig kunskapsinriktning med fokus på grundläggande kunskaper och färdigheter samt bättre anpassning efter elevers kognitiva utveckling och skilda förutsättningar. Det föreslås även att det ska tydliggöras att undervisningen bestäms och leds av lärare eller förskollärare. Regeringen beslutar även lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget samma dag som denna lagrådsremiss. I den lämnas förslag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för lärare och förskollärare att utföra sitt undervisningsuppdrag och öka lärar- och förskolläraryrkets attraktivitet. Dessa ändringar kommer, enligt regeringen att sammantaget förbättra förutsättningarna för arbetet med trygghet och studiero i skolorna. Det är dock, mot bakgrund av utvecklingen, inte tillräckligt utan det behövs även mer direkta åtgärder som syftar till att stärka det löpande arbetet med trygghet och studiero i skolan.

För att utbildningen ska präglas av trygghet och studiero krävs ett förbyggande arbete

I utredningens dialoger med lärare, rektorer, elever och vårdnadshavare framkommer att det främjande och förebyggande arbetet är det som ger bäst effekt för tryggheten och studieron i skolan. Flera remissinstanser betonar också vikten av det förebyggande arbetet. Det gäller t.ex. Göteborgs kommun, Jönköpings kommun, SKR och Funktionsrätt Sverige. Linköpings universitet anser att termen förebyggande arbete även har ett viktigt signalvärde. Trots att olika åtgärder kan behöva vidtas när det gäller trygghet respektive studiero har regeringen tidigare konstaterat att det finns betydande beröringspunkter mellan områdena och att arbetet med förebyggande åtgärder därför bör omfatta hela området trygghet och studiero (prop. 2021/22:160, s. 48). Genom propositionen Skolans arbete för trygghet och studiero infördes bland annat ett förtydligande i skollagen som innebär att huvudmannen är ansvarig för att säkerställa att det bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero i skolan (prop. 2020/21:160). I detta ansvar ingår enligt förarbetena bl.a. att se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett sådant arbete. Rektorn har dock inget i skollagen tydligt utpekad ansvar för att bedriva det förebyggande arbetet.

Med ett förebyggande arbete avses bl.a. att skolor och huvudmän följer upp elevernas trygghet såväl som studiero. Det innebär även att skolor och huvudmän analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och ha studiero och aktivt verkar för att dessa hinder undanröjs. Det kan bl.a. innebära att skolan förebygger ordningsstörningar och omfattar även ett aktivt arbete med att främja de normer och värden som ska prägla utbildningen. Utifrån en uppföljning och analys av vilka behov som finns i verksamheten kan både mer generella och särskilt riktade åtgärder

behöva vidtas (prop. 2021/22:160 s. 229 f.). Det förebyggande arbetet syftar till att se till att elever är trygga både i undervisningen och under övriga delar av skoldagen (prop. 2020/21:160 s. 41). Även om huvudmannen ansvarar för att säkerställa att det bedrivs ett förebyggande arbete är det i praktiken på skolenheten och under ledning av rektorn som mycket av arbetet faktiskt bedrivs. I detta arbete ingår också att lärare utövar sitt ledarskap på ett sätt som förebygger ordningsstörningar. Som framgår av förarbetena är det t.ex. viktigt att det förebyggande arbetet inte bedrivs avskilt från undervisningen och utan tillräcklig koppling till elevers vardag.

Enligt regeringens bedömning är det mot denna bakgrund centralt att det bedrivs ett förebyggande arbete för att elever ska kunna tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.

Skolor behöver även arbeta aktivt för att upprätthålla trygghet och studiero

Trots att det förebyggande arbetet för trygghet och studiero i skolan är viktigt anser regeringen att det ändå inte fullt ut omfattar det arbete som behövs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Enligt regeringen behöver trygghet och studiero även aktivt upprätthållas. I barnkonventionen, som gäller som svensk lag, erkänns barnens rätt till utbildning i artikel 28. Där anges bl.a. att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med barnkonventionen. I 5 kap. skollagen finns regler som omfattar disciplinära och andra särskilda åtgärder som skolan kan använda för att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön. Däremot är inte ansvaret för att bedriva arbetet med att upprätthålla tryggheten och studieron reglerat i skollagen.

Att upprätthålla tryggheten och studieron kan bl.a. innebära att se till att verksamheten organiseras på ett lämpligt sätt för att främja en kvalitativ undervisning eller att nödvändiga åtgärder vidtas när det gäller enskilda elever. Exempelvis är auktoritativa arbetssätt enligt utredningen gynnsamma för att motverka både ordningsstörningar och förekomsten av trakasserier och kränkande behandling, inklusive mobbning. Ett auktoritativt ledarskap bygger på positiva och stöttande relationer med elever och ställer samtidigt höga men rimliga förväntningar och krav. Utredningen konstaterar att det i skolor där ett auktoritativt ledarskap tillämpas ofta finns ett mer omfattande och aktivt arbetssätt med regler och upprätthållandet av sådana än på andra skolor.

Enligt regeringen förutsätter ett arbete för att upprätthålla studiero på skolenheten bl.a. att rektorn och skolledningen har en uppfattning om hur lektionerna och undervisningen fungerar och att lärarna har nödvändiga förutsättningar för att utöva sitt undervisningsuppdrag. Ett arbete för att även upprätthålla trygghet förutsätter också att rektorn och övrig skolledning har god kännedom om tryggheten både i undervisningslokalen och i övrig skolmiljö. I det arbetet behöver rektorn också försäkra sig om att skolans gemensamma regler följs. Regeringen anser att rektorn också behöver säkerställa att lärare har ett aktivt ledarskap på lektionerna som

främjar och upprätthåller trygghet och studiero vilket bidrar till att ordningsstörningar inte uppstår. Varje lärare behöver också ha förutsättningar för att kunna hantera ordningsstörningar. Regeringen anser vidare att ett upprätthållande arbete även förutsätter ett verksamhetsnära ledarskap där rektorn utifrån en nulägesanalys, ansvarar för att bedriva ett operativt arbete för trygghet och studiero. Det kan handla om att stärka lärarens förutsättningar att utöva sitt ledarskap, men även om att rektorn behöver fatta beslut om disciplinära åtgärder för enskilda elever. Det kan också handla om att på skolenheten, vid behov, arbeta för gemensamma förhållningsätt och strukturer. Rektorn behöver även skaffa sig vetskap om i vilken utsträckning elevers olika behov av stöd tillgodoses.

För att tryggheten och studieron ska kunna upprätthållas gör regeringen vidare bedömningen att huvudmannen behöver en god kännedom om skolenheternas förutsättningar och utmaningar. Huvudmannen behöver även ge rektorn nödvändiga förutsättningar för arbetet.

Enligt utredningen innefattas i termen upprätthållande såväl det förebyggande arbetet som det mer operativa arbetet med att vidta åtgärder utifrån rådande omständigheter. Regeringen håller dock med *Skolverket* om att det inte är självklart att ett förebyggande arbete innefattas i ett ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön. I stället anser regeringen att termerna förebygga och upprätthålla kompletterar varandra och tillsammans ger en god bild av det arbete som behövs för att stärka tryggheten och studieron i skolan. I likhet med *Linköpings universitet* anser regeringen, som tidigare beskrivits, att det förebyggande arbetet är viktigt. Däremot bedömer regeringen till skillnad från universitetet inte att det behöver anges i författning att arbetet även ska vara främjande och ständigt pågående utan att det innefattas i arbetet för att förebygga och upprätthålla trygghet och studiero. Sammanfattningsvis anser regeringen att det utöver ett förebyggande arbete även behöver bedrivas ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron i skolan. Ansvar för såväl det förebyggande som det upprätthållande arbetet bör regleras på ett tydligt sätt.

Huvudmannens ansvar för att upprätthålla tryggheten och studieron behöver förtydligas

Såväl det förebyggande arbetet som arbetet med att upprätthålla trygghet och studiero behöver i stor utsträckning bedrivas lokalt på skolenheten med koppling till elevernas vardag. För att arbetet ska kunna bedrivas effektivt behöver det dock genomsyra hela styrkedjan. Regeringen instämmer därmed i *Idéburna skolors riksförbunds* påpekande att det är viktigt att huvudmannen inser att rektorns förutsättningar för arbetet med trygghet och studiero är beroende av huvudmannens agerande och beslut. Även flera andra remissinstanser betonar vikten av att rektorn ges nödvändiga förutsättningar i arbetet. Det gäller t.ex. *BO, Föräldraalliansen Sverige, Kungsbacka kommun, Riksförbundet Attention* och *Autism Sverige*.

Enligt gällande lagstiftning är det huvudmannen som har det övergripande ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap.

8 § skollagen). Det betyder att även om det förebyggande arbetet och arbetet med att upprätthålla trygghet och studiero i stor utsträckning bedrivs på skolenheten har huvudmannen det yttersta ansvaret för verksamheten. Det innebär också att huvudmannen har ett ansvar för att tillförsäkra alla elever en utbildning som präglas av trygghet och en undervisning som präglas av studiero. I det ingår att säkerställa att rektorn genomför sitt uppdrag samt att se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att kunna göra det. För att säkerställa det kan huvudmannen behöva utforma tydliga processer och bedriva ett samordnat arbete för trygghet och studiero tillsammans med rektorerna. Det innebär höga krav på såväl huvudmannens som rektorernas organisation.

I dag är huvudmannens ansvar för att säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero reglerat i skollagen. Däremot är huvudmannens ansvar när det gäller att säkerställa att tryggheten och studieron upprätthålls oreglerat, vilket enligt regeringen bidrar till otydlighet. Regeringen anser därför, i likhet med *Skolverket* och *Riksförbundet Attention*, att detta ansvar bör förtydligas.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen sammanfattningsvis att det ska förtydligas att huvudmannens ansvar, utöver att säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero, även omfattar att säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron. I det ansvaret ska, liksom när det gäller det förebyggande arbetet, ingå att säkerställa att rektorn genomför sitt uppdrag samt att se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att kunna göra det.

Rektorns ansvar för arbetet med trygghet och studiero behöver förtydligas

Som framgår tidigare i detta avsnitt bedrivs både det förebyggande arbetet och arbetet för att upprätthålla trygghet och studiero i stor utsträckning på skolenheten. Arbetet behöver vara verksamhetsnära och bedrivs både systematiskt och aktivt, med fokus på att se till att lämpliga åtgärder vidtas löpande för att säkerställa trygghet och studiero inom undervisningen och utbildningen i övrigt.

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 § skollagen). Syftet med denna bestämmelse är att det inte ska råda någon oklarhet om vem som har det övergripande ansvaret på skolan för det som regleras i skollagen, läroplanerna och övriga författningar (prop. 2009/10:165 s. 251 f.). Rektorn ska också särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn har därmed det övergripande ansvaret för det pedagogiska arbetet, vilket innefattar ett ansvar för trygghet och studiero. Regeringen delar därför *Linköpings universitets* uppfattning att rektorn har en central roll för skolans arbete med trygghet och studiero. Som universitetet beskriver kan rektorn genom att ta ett helhetsgrepp om detta arbete och utöva ett verksamhetsnära ledarskap verka för ett trygghetsarbete som omfattar hela skolan och utgår ifrån verksamhetens behov.

Trots att rektorn har ett ansvar för tryggheten och studieron på skolenheten framgår detta ansvar i nuläget inte uttryckligen av skollagen. Däremot framgår det uttryckligen av läroplanerna för de obligatoriska

skolformerna, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I likhet med *Föräldraalliansen Sverige* anser regeringen att rektorns ansvar för trygghet och studiero också bör synliggöras i skollagen. Ett tydligt utpekat rektorsansvar ökar, enligt regeringens bedömning, förutsättningarna för att på skolenheten bedriva ett verksamhetsnära ledarskap, som kan innebära exempelvis närvaro på såväl lektioner som i den övriga verksamheten. Regeringen instämmer även med *Haninge kommun* som anser att rektorer därmed också får ett tydligt mandat och i och med det en stärkt förmåga att leda skolenheten effektivt. Rektorns ansvar såsom det kommer till uttryck i dagens läroplaner är i sak oförändrat även vid ett förtydligande i skollagen av rektorns ansvar. Däremot kan formuleringen i läroplanerna behöva anpassas till följd av denna ändring.

Syftet med ett förtydligande av rektorns ansvar för trygghet och studiero är att ringa in den komplexitet som detta ansvar innebär och att arbetet ska vara ständigt pågående. Även om arbetet med trygghet och studiero behöver ske på flera nivåer har rektorn en särskild roll på skolenheten. Att rektorn har ett ansvar för arbetet med trygghet och studiero på skolenheten innebär dock enligt regeringen inte att detta arbete endast ska utföras av rektorn. Förväntningarna på rektorn behöver vara realistiska och arbetet med trygghet och studiero måste i stället vara en gemensam angelägenhet för alla yrkesgrupper i skolan, något som exempelvis *Sveriges Skolledare* och *Sveriges Vägledarförening* framför. Rektorns verksamhetsnära ledarskap kan vidare behöva bedrivas med stöd av andra funktioner på skolan såsom t.ex. biträdande rektorer. Regeringen anser att det dock är viktigt att ansvaret för att arbetet på skolenheten bedrivs ligger på rektorn. I sammanhanget kan nämnas att Utredningen om bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet (U2024:03) lämnade sitt betänkande Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap (SOU 2026:4) till regeringen den 19 januari 2026. I betänkandet lämnas förslag som syftar till att förbättra rektorernas förutsättningar att genomföra sitt uppdrag.

Som t.ex. *Skolinspektionen* anser blir det med en reglering i skollagen av rektorns ansvar för trygghet och studiero tydligare vad som gäller både för elever och personal. Regeringen anser att en reglering av rektorns ansvar kan bidra till att förtydliga roller och ansvar på skolenheterna snarare än att det leder till att annan personal på skolan avstår från att arbeta förebyggande eller ingripa vid akuta ordningsstörningar, vilket *Sveriges Skolledare* befarar. I likhet med vad exempelvis *SPSM* anser bedömer regeringen vidare att ett förtydligande av rektorns ansvar kan bidra till ökad tydlighet och bättre förutsättningar för en samsyn på skolenheten kring arbetet med trygghet och studiero. Det finns därför skäl att förtydliga rektorns ansvar när det gäller arbetet med trygghet och studiero i skollagen.

Enligt utredningens förslag ska ansvaret tydliggöras på så sätt att det skrivs in i skollagen att rektorn ska se till att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön. *Stiftelsen Friends* lyfter risken att ett sådant förtydligande kan medföra att det förebyggande arbetet på skolenhets- eller huvudmannanivå får stå tillbaka. Regeringen anser att utredningens förslag inte tillräckligt tydligt ringar in den komplexitet som arbetet för trygghet och studiero i skolan innebär och inte heller tillräckligt tydligt

pekar ut att ansvaret avser såväl det förebyggande som det upprätthållande arbetet.

Regeringen bedömer, till skillnad från *Uppsala universitet*, att ett i lag utpekat ansvar för rektorn att upprätthålla trygghet och studiero utgör ett förtydligande som i praktiken innebär att rektorns ledarskap ska vara verksamhetsnära. Bland annat *Gotlands kommun* ställer sig frågande till hur en rektor med ansvar för flera enheter ska hinna genomföra handledning och meningsfulla lektionsobservationer om ansvaret inte kan delegeras. Även om rektorn ska ansvara för att det förebyggande och upprätthållande arbetet med trygghet och studiero bedrivs kan utförandet även behöva delegeras till t.ex. en biträdande rektor. Enligt regeringen behöver rektorn, genom skolledningen, skaffa sig en god kännedom om verksamheten för att kunna upprätthålla tryggheten och studieron. Ett exempel på hur det kan ske är genom observationer och lektionsbesök. Andra exempel är genom att t.ex. äta lunch med eleverna, närvara i korridorerna och prata med eleverna. Att rektorn är ansvarig ska vidare inte innebära att rektorn måste finnas tillgänglig i varje klassrum där undervisning sker eller vara ansvarig för att agera i varje given situation där ordningsstörningar uppstår. I likhet med *IES* bedömer regeringen att rektorn för att undvika en för hög arbetsbelastning kan behöva skapa en organisation med medarbetare och rutiner som kan avlasta rektorn.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen sammanfattningsvis att det i skollagen ska anges att rektorn ska ansvara för att bedriva ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero och ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron i skolmiljön. Rektorn behöver även utöva sitt pedagogiska ledarskap utifrån de egna och verksamhetens förutsättningar.

Huvudmannen ansvarar för att rektorn ges rätt förutsättningar

Flera remissinstanser t.ex. *BO*, *Jönköpings kommun* och *Kungsbacka kommun* betonar på olika sätt vikten av att huvudmannen vid ett förtydligt rektorsansvar ger rektorn rätt förutsättningar och resurser för detta arbete samt vid behov ser över de organisatoriska förutsättningarna. Regeringen instämmer i detta men vill samtidigt poängtera att huvudmannen redan har ett sådant ansvar. Däremot bör såväl huvudmannens som rektorns ansvar förtydligas för att detta ska stå klart för alla parter. Det som regeringen nu föreslår innebär således i praktiken inte något nytt åtagande. Regeringen delar därför inte *Autism Sverige* och *Sölvesborgs kommuns* bedömning att förslaget riskerar att bli verkningslöst om inte ytterligare åtgärder vidtas i form av t.ex. resurstilldelning.

Sveriges Lärare föreslår att det ska föras in en bestämmelse som uttrycker huvudmannens ansvar särskilt i förhållande till arbetet med trygghet och studiero. Regeringen vill dock betona att även om det är rektorn som ska se till att det bedrivs ett förebyggande arbete för trygghet och studiero och ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron i skolmiljön så har huvudmannen, som tidigare nämnts i detta avsnitt, det yttersta ansvaret för att rektorn faktiskt genomför sitt uppdrag samt att rektorn har de förutsättningar som behövs för att kunna göra det. Regeringen bedömer därför att någon ytterligare reglering av huvudmannens ansvar i detta avseende inte behövs.

Rektorns ansvar ska även gälla för rektorer inom kommunal vuxenutbildning

Skollagens bestämmelser om trygghet och studiero omfattar som huvudregel även kommunal vuxenutbildning (komvux). Till skillnad från de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan finns det dock inom komvux ingen reglering som pekar ut rektorns ansvar för trygghet och studiero. Det beror på att det i läroplanen för komvux inte finns någon motsvarighet till bestämmelserna i övriga läroplaner om att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Regeringen bedömer dock att ett aktivt och ständigt pågående arbete med trygghet och studiero är viktigt även i komvux och att bestämmelserna i skollagen därför även bör omfatta rektorer i denna skolform. Det faktiska arbetet behöver dock anpassas utifrån aktuell skolform och med hänsyn till att eleverna är vuxna.

I rektorns ansvar ingår att se till att personalen har nödvändiga förutsättningar för att agera

I arbetet med att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön ingår både att åtgärda problematik genom att arbeta för gemensamma förhållningsätt och strukturer och att arbeta för att det finns rätt förutsättningar för varje lärare att hantera ordningsstörningar. Som konstaterats i kapitel 4 finns det stora behov av att lärare och annan personal i skolan kan och vågar ingripa vid ordningsstörningar och andra svåra situationer. Det är en viktig del i att upprätthålla tryggheten och studieron i skolan.

Utredningen fann att lärare och övrig personal ibland saknar faktiska förutsättningar att vidta lämpliga åtgärder. Det kan exempelvis vara brist på tillgänglig personal som kan ta emot en elev som blivit utvisad ur undervisningslokalen eller som en lärare eller annan personal kan ringa till för att få hjälp vid akuta eller svårare situationer. Utredningen har därför föreslagit ett tillägg i skollagen om att rektorn ska se till att det finns förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero. Regeringen vill betona vikten av att personalen ges nödvändiga förutsättningar i arbetet med trygghet och studiero. Som framgår i avsnitt 4.1 har regeringen vidtagit flera åtgärder för att bl.a. ge lärare bättre stöd i arbetet. I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget, som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss, lämnas förslag som bl.a. syftar till att skapa bättre förutsättningar för lärare att utföra sitt undervisningsuppdrag. När det gäller utredningens förslag gör regeringen dock följande bedömning.

I det ansvar som rektorn har som ledare och samordnare av det pedagogiska arbetet på skolan ingår bl.a. att fatta de beslut som ett sådant ansvar kräver. Det kan röra exempelvis personalens ansvarsområden, schemaläggning eller elevernas fördelning på klasser eller grupper. Enligt regeringen innebär ett förtydligande av rektorns ansvar för trygghet och studiero i skolmiljön att rektorn får ett tydligare uppdrag att aktivt och verksamhetsnära driva arbetet på det området framåt. Det innebär även ett tydligare ansvar att säkerställa att det finns förutsättningar för personalen att vidta nödvändiga, tillfälliga och omedelbara åtgärder för att upprätt-

hålla ordningen i skolan och utöva sitt tillsynsansvar. Regeringen anser, i likhet med *SPSM*, att rektorn behöver skapa förutsättningar för personalen att agera för att upprätthålla trygghet och studiero och att det exempelvis är viktigt att det finns personal som ansvarar för eleven när den visas ut ur klassrummet. Det är också angeläget att skolpersonal har pedagogiska verktyg och kompetens att möta exempelvis elever med utåtagerande beteende och inte lämnas ensamma i svåra situationer. Det kan även handla om att personal som befinner sig i svåra situationer har möjlighet att ringa någon på skolenheten för stöd och avlastning samt att det finns tydliga rutiner, arbetssätt och förhållningsätt för skolans personal som anger hur man bör agera och ingripa. Som framgår i detta avsnitt har rektorn redan i dag ett ansvar, som kommer till uttryck i förarbetsuttalanden och läroplaner, för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Rektorn ansvarar även för den pedagogiska utvecklingen och lärmiljön på skolan. Tillsammans med de föreslagna förtydligandena av rektorns ansvar när det gäller att bedriva både ett förebyggande arbete och ett arbete för att upprätthålla trygghet och studiero på skolenheten anser regeringen att det blir tydligt att rektorn även ska se till att personalen har nödvändiga förutsättningar för att kunna agera.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis, i likhet med *SPSM*, att det inte behövs något tillägg i skollagen om att rektorn ska se till att det finns förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero. Detta eftersom rektorns ansvar i detta avseende redan följer av gällande bestämmelser och förtydligas genom förslagen i denna lagrådsremiss.

Det ska kunna meddelas föreskrifter om såväl det förebyggande som det upprätthållande arbetet

Det finns behov av att förtydliga hur det upprätthållande arbetet ska bedrivas. I dag finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Till följd av att regeringen föreslår att ansvaret för det upprätthållande arbetet ska förtydligas anser regeringen, i likhet med *Skolverket*, *SKR* och *Mind*, att även det befintliga bemyndigandet bör förtydligas för att motsvara detta. Bemyndigandet ska därmed, utöver föreskrifter om det förebyggande arbetet, även omfatta föreskrifter om det upprätthållande arbetet.

Regeringen bedömer vidare att föreskrifter även när det gäller det upprätthållande arbetet kan öka förutsättningarna att bedriva en effektiv tillsyn. Som *Skolinspektionen* påpekar kan myndighetens möjligheter att använda vitesförelägganden för att komma till rätta med konstaterade brister begränsas om föreskrifter saknas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör således, utöver att meddela föreskrifter om huvudmannens förebyggande arbete, även få meddela föreskrifter om huvudmannens upprätthållande och rektorns förebyggande respektive upprätthållande arbete.

6.2 Lärare ska kunna fokusera på att undervisa i stället för att hantera ordningsstörningar

6.2.1 Lärarna ska få utökade möjligheter att visa ut elever ur undervisningslokalen

Regeringens förslag

För att en lärare eller handledare ska få visa ut en elev ur undervisningslokalen ska det i vissa fall inte längre krävas att läraren eller handledaren först har uppmanat eleven att ändra sitt uppförande. Detta ska gälla när elevens uppträdande har inneburit våld, hot eller kränkning.

Om ingen lärare eller handledare är närvarande i lokalen ska detta gälla även annan personal.

Det görs språkliga och redaktionella ändringar i bestämmelserna om allmänna befogenheter för personalen.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningens förslag innebär att läraren får visa ut en elev ur undervisningslokalen utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande när det är fråga om en allvarlig händelse där det förekommit hot eller våld eller kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier. Utredningens förslag innebär dock inte att även annan personal får visa ut en elev vid sådana händelser i de fall ingen lärare eller handledare är närvarande i lokalen.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Statens skolinspektion*, *Linköpings universitet*, *Haninge*, *Jönköping*, *Kungsbacka*, *Skellefteå* och *Örnsköldsviks kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Almega Utbildning*, *Idéburna skolors riksförbund*, *Stiftelsen Friends* och *Sveriges Skolledare*. SKR anser att förslaget möjliggör för lärare att hantera ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt. Skolinspektionen motiverar sitt ställningstagande med att det är mycket viktigt att komma till rätta med ordningsstörande beteenden.

Många av de remissinstanser som är positiva till förslaget, har också lämnat synpunkter. Det gäller exempelvis *Statens skolverk*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Uppsala universitet*, *Sveriges Lärare*, *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)* och *Skolan på ditt sätt*. Uppsala universitet anser bl.a. att förslaget är en nödvändig förstärkning av lärarens auktoritet i undervisningssituationen, men efterfrågar ledning i hur bestämmelsen ska förstås och tillämpas eftersom det varken i lagtexten eller i betänkandet anges vad som avses med "allvarlig händelse", vilket riskerar att leda till skillnader i tillämpning vid olika skolor, men även inom samma skolenhet. Universitetet förordar därför att Skolverket ges ett sådant uppdrag.

Skolverket anser att den föreslagna bestämmelsen kan förstås som att det måste stå klart att det faktiskt har varit fråga om kränkande behandling i skollagens mening eller trakasserier eller sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen (2008:567) och att det kan vara svårt att i stunden avgöra det. *SPSM* understryker att utvisning ur undervisningslokalen på de föreslagna grunderna bör ske restriktivt och med hänsyn till elevernas ålder, mognad och förutsättningar. *SPSM* framför även att elever som stör ordningen i klassrummet kan vara i behov av stöd. *Skolan på ditt sätt* ser, i likhet med *IMR* med oro på att viss skolpersonal saknar tillräckliga kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och därmed ställer krav som eleverna inte kan klara av eller att anpassningar och stöd uteblir. Även *Sveriges Elevkårer*, *Sveriges Elevråd* och *Riksförbundet FUB* understryker vikten av att en utvisning inte får bero på en elevs funktionsnedsättning, behov av stöd eller tillgänglighetsåtgärder. *SKR*, *Malmö kommun* och *Utvecklingspedagogik i Sverige AB* ser vidare en risk att elever med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, svårigheter i det sociala samspelet eller koncentrationssvårigheter oftare än sina klasskamrater kommer att visas ut. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* anser att det kan vara berättigat att visa ut en elev i de fall som förslaget omfattar men bedömer att det kan föreligga en risk för diskriminering. Myndigheten anser även att det är viktigt att en utvisning dokumenteras och att de händelser som föranlett åtgärder utreds. *Orust kommun* ser vissa risker med förslaget ur ett barnrättsperspektiv.

Sveriges Lärare påpekar att byggande av förtroendefulla relationer till elever är en central del av lärarrollen och lärares yrkesetik och att lärare givetvis hellre vill ge en tillrättavisning och se ett ändrat beteende hos eleven än att direkt utvisa eleven ur klassrummet. Även *Stockholms kommun* anser att det även fortsättningsvis kommer att vara mest lämpligt att i många situationer först muntligen tillrättavisa en elev innan eleven utvisas ur undervisningslokalen. Flera remissinstanser ser utmaningar kopplade till tillsynsansvaret för den utvisade eleven samt skolornas förutsättningar att ta emot eleven utanför undervisningslokalen. Det gäller exempelvis *Göteborgs*, *Gnesta* och *Sölvesborgs kommuner* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)*. *Riksförbundet Attention* understryker vikten av att den utvisade eleven tas om hand av andra vuxna samt vikten av ett systematiskt arbetssätt kring trygghet och studiero. *Kommunal* anser att förslaget bör kompletteras med att den som visat ut eleven ur undervisningslokalen ska informera annan personal om situationen så att denna personal ska kunna möta eleven på rätt sätt i t.ex. korridoren eller på skolgården. *Örebro kommun* och *Autism Sverige* påpekar att utvisningar ur klassrummet är förknippade med en rad problem och förutsätter resurser för uppföljning som inte alltid finns i skolan. *Brottsförebyggande rådet* anser att rektorn bör bli informerad i efterhand när befogenheten tillämpats.

Barnombudsmannen (BO) tar inte ställning till förslaget men ser en risk att skolor använder sig av disciplinära åtgärder utan att utreda de underliggande orsakerna till att problem uppstår. Både *Afasiförbundet Sverige* och *Föräldraalliansen Sverige* avstyrker förslaget och anför att det får negativa konsekvenser för bl.a. elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. *Afasiförbundet Sverige* anser vidare att elever med t.ex. språklig funktionsnedsättning eller bristande konsekvenstänk på grund av

funktionsnedsättning kommer att få mycket svårt att förstå orsak och verkan, om oönskade beteenden inte först har verbaliserats av läraren. Föräldraalliansen Sverige framför likande synpunkter och anser att förslaget riskerar att undergräva elevers upplevelse av rättvisa och medinflytande.

När det gäller utredningens förslag om att ta bort ordet ”endast” i 5 kap. 6 § skollagen avstyrks det av *Skolverket*, *Antidiskrimineringsbyråerna* och *Malmö, Norrköping och Skellefteå kommuner*. Skälen till att ändringen avstyrks är huvudsakligen att ordet ”endast” förstärker vikten av att de omedelbara och tillfälliga samt disciplinära och andra särskilda åtgärder som vidtas kring en elev alltid ska vara proportionerliga och att ändringen riskerar att uppfattas som att sådana ingripanden ska godtas i större utsträckning.

Skälen för regeringens förslag

Skolpersonalen behöver fler möjligheter att ingripa mot ordningsstörningar på ett effektivt sätt

I enlighet med vad *BO* framför är det angeläget att stärka tryggheten och studieron i skolan, särskilt för att skydda elever från hot, våld och kränkningar och för att säkerställa elevers rätt till utbildning. Det är även angeläget för att personalen på skolan ska ha en god arbetsmiljö. Som framgår i avsnitt 4 är hot och våld mot anställda inom skolan ett utbrett arbetsmiljöproblem. Vanliga orsaker vid hot- och våldshändelser är när elever blivit tillrättavisade i en lärmiljö, händelser mellan elever som eskalerat, att man tagit en mobiltelefon i beslag eller att elever reagerat på nya rutiner (Tillsynsrapport Hot och våld i skolan 2023–2024, Arbetsmiljöverket 2025).

Ett effektivt arbete med att förebygga och upprätthålla studiero kan minska behovet av att vidta reaktiva åtgärder, såsom utvisning ur klassrummet och kvarsittning. Vuxenvärlden måste dock även sätta upp och upprätthålla tydliga gränser och regler. När allvarliga situationer uppstår behöver personalen kunna säkerställa undervisningsförutsättningarna för de andra eleverna och sin egen arbetsmiljö. För att kunna upprätthålla trygghet och studiero krävs därför att lärare har rätt möjligheter att ingripa på ett effektivt sätt. Skolpersonalen har i dag allmänna befogenheter för att tillförsäkra elever trygghet och studiero vilket innefattar rätten att vid behov vidta omedelbara och tillfälliga åtgärder. Med sådana avses ingripanden under en kort och begränsad tid i syfte att komma till rätta med en akut situation. Även regelmässiga åtgärder för att komma till rätta med ordningsstörningar innefattas i de allmänna befogenheterna (se prop. 2021/22:160, s. 146).

Mot bakgrund av att det finns stora brister i tryggheten och studieron i skolan och att det finns ett utbrett problem med hot och våld i skolmiljön, anser regeringen, i likhet med *Sveriges Lärare*, att lärare och annan skolpersonal behöver ha fler möjliga åtgärder att tillgå vid ordningsstörningar för att underlätta hanteringen av dessa på ett mer effektivt sätt.

Vid allvarliga händelser behöver läraren kunna agera omedelbart

En åtgärd som kan behöva användas för att komma till rätta med ordningsstörningar är utvisning ur undervisningslokalen. I dag är dock den befogenheten utformad på ett sådant sätt att den i vissa allvarligare fall inte är tillräckligt effektiv. Detta eftersom den förutsätter att eleven först har getts möjlighet att ändra sitt uppförande, trots att det t.ex. kan ha varit fråga om en allvarlig incident som involverat hot och våld (5 kap. 7 § skollagen). Enligt *Sveriges Lärare* vill lärare hellre ge en tillrättavisning och se ett ändrat beteende hos en elev än att direkt utvisa eleven ur klassrummet. *Stockholms kommun* framför på likande sätt att det är mest lämpligt att i många situationer först muntligen tillrättavisa en elev innan en utvisning ur undervisningslokalen blir aktuell. Regeringen delar denna uppfattning, men anser samtidigt att det i vissa situationer är orimligt att en elev inte kan utvisas från klassrummet om inte eleven först har uppmanats att ändra sitt uppförande. Det kan vara angeläget att vid en allvarligare händelse omedelbart kunna bryta ett beteende genom att visa ut en elev från klassrummet. Situationer där elevens uppträdande inneburit våld, hot eller kränkningar kan utgöra en sådan allvarlig händelse. Liksom flera remissinstanser, däribland *Skolverket*, *Skolinspektionen* och *SKR*, anser regeringen därför att det är motiverat att en elev i vissa fall får visas ut utan föregående uppmaning. Regeringen instämmer vidare med *Sveriges Lärare* att det är positivt om lärare får tillgång till fler åtgärder att vidta vid behov. Som *Autism Sverige* framför är det dock viktigt att följa upp situationen med samtal eller andra insatser när den akuta fasen är över. Läraren kan t.ex. i efterhand förklara och motivera beslutet för den berörda eleven och i vissa fall även elevens vårdnadshavare. Regeringen delar därmed inte *Föräldraalliansen Sveriges* farhåga att en utvisning ur klassrummet utan föregående tillrättavisning riskerar att undergräva elevens upplevelse av rättvisa och medinflytande.

BO anför att det är nödvändigt att barn ges möjlighet att uttrycka sin åsikt även i samband med akuta situationer. Av skollagen framgår att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne (1 kap. 10 §). Regeringen bedömer att det inte kan förväntas att det alltid är möjligt att helt klarlägga barnets inställning i en akut situation. Däremot är det viktigt att konsekvenser vid t.ex. en ordningsstörning är förankrade hos eleverna. Regeringen föreslår nya bestämmelser om skolregler, se avsnitt 6.4.1, som innebär att dessa, inklusive konsekvenser vid överträdelser av reglerna ska förankras med eleverna. Ett sådant arbete innebär bl.a. att förväntningarna på eleverna ska uttryckas tydligt för dem. Om eleven får en förklaring till beslutet kan det öka förståelsen och leda till att uppträdandet inte upprepas. I likhet med vad *Afasiförbundet Sverige* anser kan detta vara särskilt viktigt för elever med språklig funktionsnedsättning eller bristande konsekvenstänk på grund av funktionsnedsättning.

Det är viktigt att alla elever bemöts på ett sätt som är lämpligt utifrån deras förutsättningar. Det kan innebära att bemötandet behöver anpassas i situationer där det är en elev med en funktionsnedsättning som stör tryggheten eller studieron. Regeringen bedömer dock att det får anses ingå i det förebyggande arbetet, arbetet för att upprätthålla trygghet och

studiero och det systematiska kvalitetsarbetet. I detta arbete behöver personalen bl.a. kunskap och förståelse för elevers olika behov av stöd samt kunskap om elever med funktionsnedsättningar, särskilt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det kan innebära att personal behöver kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling (2 kap. 34 a § skollagen).

Som *Almega Utbildning* framför kan, trots lagstöd, skolpersonalens ingripande medföra att elever känner sig kränkta av tillrättavisningar och fysiska ingripanden. Regeringen instämmer i det men anser att det inte nödvändigtvis innebär att eleven rent faktiskt har blivit kränkt. Det ska inte heller leda till att personalen avstår från nödvändiga och proportionerliga ingripanden. Däremot råder det enligt skollagen ett absolut förbud för personalen att kränka elever och som *SPSM* framför får disciplinära åtgärder naturligtvis inte tillämpas på ett diskriminerande sätt. Enligt en rapport från DO tycks elever som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och annan etnisk tillhörighet än svensk vara särskilt utsatta för diskriminering i skolan samt ha svårare att få tillgång till stöd (Förekomst av diskriminering 2024 - Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen, 2024). Elever ska naturligtvis inte missgynnas beroende på exempelvis funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet. Huvudmännen och skolorna behöver därför se till att inga elever utsätts för diskriminering. Det gäller även vid en åtgärd som utvisning ur undervisningslokalen. Det är i stället händelsens allvar som ska avgöra när det är befogat med en sådan åtgärd. I 3 kap. skollagen finns vidare bestämmelser om elevers rätt till stöd. En utvisning ur undervisningslokalen ska självklart aldrig vara ett alternativ till att elever ges sådant stöd som de har rätt till.

En disciplinär åtgärd måste vidare stå i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 § andra och tredje styckena skollagen). Som *SPSM* framför bör även hänsyn tas till elevernas ålder, mognad och förutsättningar. Alla beslut som rör barn under 18 år ska vidare ha barnets bästa som utgångspunkt. Att utvisning ur undervisningslokalen utan föregående tillsägelse möjliggörs i vissa fall innebär därmed inte att elever alltid måste visas ut vid en allvarlig händelse. En bedömning behöver göras i varje enskilt fall.

Med det sagt vill regeringen dock betona att skolpersonal inte ska behöva tveka att upprätthålla trygghet och studiero. I händelse av en allvarlig situation i undervisningslokalen är det tvärtom viktigt att läraren eller den som ansvarar för undervisningen har möjlighet att hantera situationen på det sätt som krävs.

Uppvidinge kommun efterfrågar en tydlig reglering av hur utvisade elever fortsatt ska få tillgång till undervisning och vem som ansvarar för detta. Regeringen anser dock att någon ytterligare reglering inte behövs eftersom det redan finns bestämmelser som gör det möjligt för skolan att se till att eleven erbjuds den undervisning som den har rätt till. Exempelvis kan den disciplinära åtgärden kvarsittning användas för att ge eleven möjlighet att ta igen förlorad tid (prop. 2009/10:165 s. 326). Vidare är skolan skyldig att se till att saken utreds om en elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om

förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § uppfylls ska även en sådan utredning inledas (5 kap. 9 § skollagen). Rektorn ska, med utgångspunkt i vad som framkommit vid en utredning som föranletts av en elevs olämpliga uppträdande, se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende (5 kap. 10 § skollagen). Åtgärderna ska utformas utifrån vad som framkommit vid den utredning som ska göras enligt 9 § första stycket och ska därför vara anpassade till den enskilde elevens behov och förhållanden (prop. 2009/10:165 s. 683).

Regeringen anser mot denna bakgrund att en lärare eller handledare i vissa fall ska få visa ut en elev ur undervisningslokalen utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande.

Utvisning ur klassrummet bör kunna ske utan föregående tillsägelse när elevens uppträdande har inneburit våld, hot eller kränkning

Utvisning ur undervisningslokalen är en ingripande åtgärd. Regeringen anser därför att det endast är i vissa mer allvarliga situationer som det ska få ske utan att eleven har uppmanats att ändra sitt beteende. Utredningen föreslår att möjligheten ska gälla vid en allvarlig händelse där det förekommit hot eller våld eller kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen. Regeringen bedömer dock, likt *Skolverket*, att det kan vara svårt att i stunden avgöra om ett beteende utgör t.ex. trakasserier enligt diskrimineringslagen. Regeringen anser att det inte ska behöva göras allt för svåra bedömningar i den akuta situationen för att det i praktiken ska vara möjligt för personalen att tillämpa åtgärden. I stället för vad utredningen föreslår anser regeringen därför att det är befogat att visa ut en elev ur klassrummet utan föregående tillsägelse om elevens uppträdande innebär våld, hot eller kränkningar. Det är enligt regeringen vid sådana händelser som det kan behövas omedelbara åtgärder för att säkerställa elevernas trygghet och studiero. Med kränkningar avses, i enlighet med vad som gäller enligt 5 kap. 6 § skollagen, främst sådant uppträdande som utgör kränkande behandling enligt 6 kap. skollagen eller trakasserier enligt diskrimineringslagen. I likhet med vad regeringen bedömer i förarbetena till 5 kap. 6 § skollagen är det dock inte rimligt att personalen i stunden ska behöva göra en bedömning av om en elevs handling vid en rättslig prövning skulle bedömas utgöra en kränkning i enlighet med definitionen i 6 kap. 3 § skollagen eller trakasserier eller sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen. Personalen bör i stället kunna visa ut en elev ur undervisningslokalen utan föregående tillsägelse vid ett uppträdande som typiskt sett är att uppfatta som kränkande (prop. 2021/22:160, s. 237–238). Därmed anser regeringen att det inte behövs något sådant särskilt uppdrag till Skolverket som *Uppsala universitet* efterfrågar när det gäller ledning i hur bestämmelsen ska förstås och tillämpas. Regeringen konstaterar vidare att Skolverket har ett allmänt uppdrag att stödja huvudmännen i deras utbildningsverksamhet (7 § förordning [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk).

Enligt gällande regelverk får annan personal besluta om utvisning om det inte finns en lärare eller handledare närvarande i undervisningslokalen. Regeringen bedömer att det bör gälla även vid utvisning som inte föregåtts av en tillrättavisning. På så sätt finns det förutsättningar att hantera

ordningsstörningar samt säkra trygghet och studiero även när det för tillfället inte finns en lärare eller handledare närvarande.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att det i vissa fall inte längre ska krävas att en lärare, handledare eller i förekommande fall annan personal, först har uppmanat eleven att ändra sitt uppförande för att få visa ut eleven ur undervisningslokalen. De situationer där utvisning utan föregående uppmaning om att ändra beteendet är tillåten ska vara vid allvarliga händelser där elevens uppträdande inneburit våld, hot eller kränkning. Regeringen anser att den föreslagna bestämmelsen ska få tillämpas i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Skolans personal behöver förutsättningar att utöva sitt tillsynsansvar

Huvudmän för förskolor, skolor och fritidshem har ansvar för att barn och elever som deltar i verksamheten får den tillsyn de behöver. Flera remissinstanser berör frågan hur förslaget om att elever ska få utvisas utan föregående uppmaning förhåller sig till skolans tillsynsansvar. Exempelvis ställer sig *Örebro kommun* frågande till hur skolorna ska hantera tillsynen och tryggheten i korridorerna om utvisade elever befinner sig där när undervisning pågår. Även *Gnesta kommun* lyfter frågor kopplade till skolans tillsynsansvar och särskilt om bestämmelsen även ska omfatta särskild undervisningsgrupp och vad som gäller för denna verksamhet. *Riksförbundet Attention* understryker vikten av att den utvisade eleven tas om hand av andra vuxna.

Vårdnadshavare har enligt bestämmelser i föräldrabalken ett tillsynsansvar över barn som är under 18 år. Enligt rättspraxis anses personalen i skolan överta tillsynsansvaret från vårdnadshavarna under den tid som eleverna vistas i skolan samt viss tid före och efter själva skoldagen (se t.ex. JO 1977/78 s. 344 och NJA 1984 s. 764). Tillsynsansvaret innebär både ett ansvar för att elever får den tillsyn de behöver samt ett ansvar för att de inte kommer till skada eller orsakar andra skada. Skolan behöver även ha tillsyn när en elev visas ut ur undervisningslokalen. Det understryks i förarbetena till skollagen att lärare inte ensamma kan ta ansvar för studiero och ordningen i utbildningen (prop. 2021/22:160 s. 41 f.). I de fall en elev visas ut ur undervisningslokalen kan någon annan personal än den undervisande läraren behöva ta ansvar för elevens tillsyn. Det är viktigt för att lektionen inte ska behöva avbrytas för övriga elever i klassen. Skolan behöver därför ha en organisation som innebär att det finns tillgänglig personal att tillkalla för att ta emot en ordningsstörande elev som har blivit utvisad från klassrummet eller annan undervisningslokal som eleven befinner sig i. Det behöver även finnas personal som kan tillkallas vid behov av hjälp i akuta och svåra situationer, vilket *IES* påpekar. Det kan vara så att rektorn både tillfälligt och långsiktigt behöver omorganisera t.ex. läraravlastande personal med anledning av utmaningar och behov som uppstår på skolan. Inte minst kan det finnas behov av tillfälliga och akuta insatser från exempelvis elevhälsan.

Sveriges Lärare anser att skolan inte får tillräckliga resurser utifrån tillsynsansvaret och att det därför är svårt att tillämpa åtgärden utvisning. Organisationen föreslår ett tillägg i skollagen som anger att huvudmannen ska se till att det finns nödvändiga resurser och förutsättningar för skolans

personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero. Regeringen vill understryka att huvudmannen redan enligt gällande bestämmelser är ansvarig för att rektorn genomför sitt uppdrag samt för att se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att rektorn och övrig personal ska kunna genomföra sina uppdrag. Därutöver har rektorn, inom givna ramar, ansvar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. I detta får anses ingå bl.a. att se till att personalen har nödvändiga förutsättningar att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Vidare framgår i avsnitt 6.1 att regeringen anser att det bör förtydligas i skollagen att rektorn har ett ansvar att upprätthålla trygghet och studiero i skolan. Det innebär även ett ansvar för att säkerställa förutsättningarna för personalen att vidta nödvändiga tillfälliga och omedelbara åtgärder för att upprätthålla ordningen i skolan och för att ta sitt tillsynsansvar. Regeringen konstaterar vidare att huvudmannen även är ansvarig för arbetsmiljön vid skolverksamheten. I det ingår att undersöka vilka risker som finns och som kan utgöra fara för skolpersonal och elever, att bedöma hur allvarliga de identifierade riskerna är och att vidta de åtgärder som krävs för att undanröja dem. Det innebär t.ex. att skolor och huvudmän ska analysera vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och ha studiero och aktivt verka för att dessa hinder undanröjs (prop. 2021/22:160 s. 229). Ett sådant förtydligande som Sveriges Lärare efterfrågar bedöms därför inte vara nödvändigt i denna del.

Det kan enligt regerings bedömning vara lämpligt att läraren eller handledaren som visar ut en elev informerar den personal som kommer att hantera tillsynen av eleven utanför undervisningslokalen eller på annat sätt kommer att komma i kontakt med eleven i samband med utvisningen. Däremot anser regeringen inte, som *Kommunal* föreslår, att det bör införas en skyldighet att informera övrig personal. Regeringen bedömer att det finns ett övergripande behov av att minska den totala mängden administration i skolan och att det inte är motiverat med någon sådan lagstadgad informationsskyldighet. I stället är den typen av informationsöverföring något som lärare måste hantera inom ramen för sin profession och själva bedöma när och i så fall vem det är lämpligt att informera om att åtgärden har vidtagits. Regeringen anser av samma skäl inte heller, som *Brottsförebyggande rådet* föreslår, att rektorn regelmässigt behöver bli informerad i efterhand när befogenheten tillämpats.

Sammanfattningsvis anser regeringen att en befogenhet att utvisa elever utan föregående uppmaning stärker lärarens möjligheter att agera på ett adekvat och effektivt sätt i akuta situationer och att det kan skydda elever och personal. Regeringen anser vidare att befintliga bestämmelser, i kombination med förslagen i avsnitt 6.1 avseende huvudmannens och rektorns ansvar, innebär att personalen ska ges de förutsättningar som behövs för att de ska kunna agera i allvarliga situationer och samtidigt ta sitt tillsynsansvar.

Språkliga och redaktionella ändringar

Av 5 kap. 6 § skollagen framgår att disciplinära och andra särskilda åtgärder får vidtas endast om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. Utredningen anser att ordet endast är överflödigt och föreslår därför att det ordet ska utgå ur bestämmelserna.

Malmö, Norrköpings och Skellefteå kommuner är kritiska till utredningens förslag och anser att nuvarande lydelse förstärker vikten av att åtgärden ska vara proportionerlig och att hänsyn ska tas till barnets bästa. Enligt Malmö kommun är ordet endast viktigt ur ett barnrättsperspektiv och särskilt viktigt när det gäller fysiska ingripanden. Både Malmö kommun och Skellefteå kommun anser att en ändring riskerar att uppfattas som att sådana ingripanden accepteras i större utsträckning. *Antidiskrimineringsbyråerna* avstyrker också en sådan ändring. Även *Skolverket* avstyrker förslaget med motiveringen att villkoret är ett uttryck för att åtgärden ska vara proportionerlig.

Regeringen instämmer med remissinstansernas synpunkter såtillvida att ordet endast i paragrafens nuvarande lydelse markerar att en åtgärd inte får vidtas om kravet på proportionalitet inte är uppfyllt. Detta krav bör fortsatt gälla och bestämmelserna bör därför inte ändras på det sätt som utredningen föreslår. Däremot anser regeringen att det finns anledning att föreslå språkliga och redaktionella ändringar som innebär att det av paragrafen tydligare framgår vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att disciplinära och andra särskilda åtgärder ska få vidtas. En konsekvens av dessa ändringar är att ordet endast inte längre behöver användas i lagtexten. Någon ändring i sak är inte avsedd. Förslaget får därför inte några konsekvenser ur ett barnrättsperspektiv.

6.2.2 Utvisning och kvarsittning ska inte behöva dokumenteras

Regeringens förslag

Det nuvarande kravet på att ett beslut om utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning ska dokumenteras skriftligt av den som har genomfört åtgärden ska tas bort.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Skolväsendets överklagandenämnd*, *Brottsförebyggande rådet*, *Socialstyrelsen*, *Linköpings universitet*, *Förvaltningsrätten i Uppsala*, *Göteborgs*, *Haninge*, *Hudiksvalls* och *Örnsköldsviks kommuner*, *Almega Utbildning* och *Idéburna skolors riksförbund*. *Almega Utbildning* anser exempelvis att förslaget kommer att underlätta för lärare att hantera ordningsstörningar.

Flera av de remissinstanser som tillstyrker eller ställer sig positiva till förslaget lämnar samtidigt synpunkter. Det gäller t.ex. *Uppsala universitet*, *Båstads*, *Kungsbacka* och *Orust kommuner*, *Sveriges Lärare*, *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)*, *Waldorflärlärarhögskolan* och *Waldorfskolefederationen*. *Båstads* och *Kungsbacka kommuner* anser att någon form av notering av vidtagna åtgärder ändå kommer att behövas även fortsatt av t.ex. rättssäkerhetsskäl. *Sveriges Lärare* anser att ett lättat regelverk kan leda till att lärare gör en professionell anteckning i stället för en mer tidskrävande dokumentation vilket enligt förbundet är en förbättring. Även *IES*, som anser att förslaget på ett tydligt sätt underlättar lärarnas arbetsbörda, påpekar att lärare kommer att behöva föra noteringar om när och hur ofta man har beslutat om de aktuella åtgärderna för att exempelvis kunna signalera behov av utredning och stöd. *IES* anser även att rektorn behöver kännedom om när åtgärderna vidtagits. *Orust kommun* anser att förslaget riskerar att medföra sämre förutsättningar för exempelvis socialtjänsten. Även *Båstads kommun* framför att skolorna även fortsatt kommer behöva förse socialtjänsten med information. *Waldorflärlärarhögskolan* och *Waldorfskolefederationen* påtalar att t.ex. upprepade utvisningar eller kvarsittningar kan visa på behov av andra åtgärder och därför bör fortsätta noteras. *Uppsala universitet* anser att det är viktigt att det upprättas lokala rutiner för uppföljning och registrering för att säkerställa rättssäkerhet, särskilt vid upprepade händelser.

Barnombudsmannen (BO) tar inte ställning till förslaget, men anser att det kan finnas skäl att behålla någon form av dokumentation för att möjliggöra uppföljning och skydd av barns rättigheter, särskilt vid upprepade ingripanden. *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* är tveksam till förslaget, bl.a. utifrån rättssäkerhetsaspekter för den enskilda eleven och för att rektorn ska kunna ta sitt ansvar och initiera en utredning enligt 5 kap. 9 § skollagen. Som alternativ föreslår myndigheten en skyldighet att informera rektorn när någon av åtgärderna utvisning eller kvarsittning använts.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget, däribland *Statens skolinspektion*, *Statens skolverk*, *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*, *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)*, *Funktionsrätt Sverige*, *Stiftelsen Friends*, *Sveriges Elevkårer*, *Sveriges Elevråd* samt *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*.

De kritiska remissinstanserna anför huvudsakligen att förslaget bidrar till en försämrad rättssäkerhet för eleverna och att förutsättningarna för att utreda eller rättsligt pröva omständigheterna kring en händelse samt följa en elevs situation över tid försämrats. Det gäller exempelvis *Funktionsrätt Sverige*, *Autism Sverige* och *DO*. Andra, såsom *Riksförbundet FUB* och *Malmö kommun* lyfter även att dokumentation är viktig för t.ex. kartläggningen av elevers stödbehov. *IMR* anser att det är viktigt att de aktuella åtgärderna dokumenteras för att motverka och för att kunna påvisa eventuella fall där kvarsittningar och utvisningar utgör diskriminering. Enligt *Skolverket* utgör ett beslut om en disciplinär åtgärd myndighetsutövning mot enskild vilket talar för att ett sådant beslut bör dokumenteras. Myndigheten anser vidare att det behövs någon form av dokumentation för att rektorn ska kunna följa upp t.ex. om en elev ofta blir föremål för sådana beslut. *Skolinspektionen* framhåller, liksom utredningen, att det

även vid ett slopat dokumentationskrav krävs att rektorn på något sätt får kännedom om upprepade ordningsstörningar eller allvarliga händelser. Likande synpunkter framförs av *SKR. Sveriges Skolledare* anser att tidiga signaler till elevhälsan kan gå förlorade, liksom signaler till rektorn om att viss personal använder åtgärderna oftare än andra och kan behöva stöd i sin yrkesroll, samt att det kan få negativa konsekvenser för kommunikationen med vårdnadshavare, något som även *Stiftelsen Friends* uppmärksammar.

Föräldraalliansen Sverige anser att förslaget skulle innebära ett steg bort från transparens och ansvarsskyldighet. Förbundet föreslår i stället ett krav på uppföljning, inklusive kontakt med vårdnadshavare efter beslut om en disciplinär åtgärd. Även *Afasiförbundet Sverige* anser att det är en stor fördel om vårdnadshavare kan få kännedom i efterhand om att deras barn t.ex. har utvisats ur undervisningslokalen.

Skälen för regeringens förslag

Dokumentation av utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning utgör en administrativ börda

I vissa situationer kan elever behöva visas ut ur klassrummet. Det kan röra sig om att eleven uppträder stökigt och stör undervisningen, eller vägrar att överlämna ett föremål som läraren enligt skollagens bestämmelser har rätt att omhänderta och fortsätter med detta trots uppmaning att ändra beteendet. I avsnitt 6.2.1 föreslår regeringen att en utvisning i vissa fall även ska kunna företas utan föregående tillsägelse. Under samma förutsättningar som vid utvisning ur undervisningslokalen kan det även vara aktuellt att besluta om kvarsittning för en elev. Kvarsittning innebär att eleven ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan undervisningen börjar och ska anses som att eleven tar igen förlorad tid, oavsett om det sker efter skoldagens slut eller innan skoldagen börjar (prop. 2009/10:165 s. 326 och 682).

En utvisning, liksom en kvarsittning, behöver i dag dokumenteras skriftligt av den som företagit åtgärden trots att åtgärderna kan vidtas inom ramen för skolpersonalens allmänna befogenhet att vidta omedelbara och tillfälliga åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Enligt regeringen ska det vara enkelt att upprätthålla trygghet och studiero aktivt och konsekvent för att undvika att mindre ordningsstörningar växer sig större. Det kan i sin tur minska behovet av att i ett senare skede besluta om mer ingripande åtgärder. Det finns dock tecken på att dagens bestämmelser med krav på dokumentation inte fungerar i praktiken. I utredningens dialoger framkommer exempelvis att flera lärare har sagt att de brukar visa ut elever ur klassrummet kortare stunder utan dokumentation och att det skulle vara orimligt betungande att dokumentera varje utvisning. Att dessa åtgärder är förenade med ett dokumentationskrav och innebär en administrativ börda riskerar även att leda till att lärare eller annan personal undviker att tillämpa åtgärderna trots att de bedöms som ändamålsenliga. Det finns vidare ett övergripande behov av att minska den totala mängden administration och dokumentation i skolan. Lärarnas tid ska ägnas åt deras kärnuppdrag, dvs. undervisningen. Minskade krav på dokumentation innebär, som *Örebro kommun* framför, att lärare kan ägna mer tid åt under-

visningen, vilket gynnar elevernas lärande. Även *Sveriges Lärare* anser att lärares dokumentationsbörda är ett stort problem för arbetsbelastning och arbetsglädje. *Almega Utbildning* och *IES* bedömer att det skulle underlätta för lärare att hantera ordningsstörningar om åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning inte behöver dokumenteras skriftligt av den som vidtagit åtgärden. Regeringen delar den bedömningen och anser därför att krav på dokumentation i samband med åtgärder som görs inom ramen för personalens allmänna befogenheter bör minska och att personalen i större utsträckning i stället bör kunna lita på sina professionella bedömningar. Regeringen delar därför inte *IES* uppfattning att lärare alltid ska behöva notera när och hur ofta ett beslut om utvisning eller kvarsittning fattats för en elev.

SPSM anser att lärares administrativa börda visserligen bör minska, men att andra aspekter än kravet på dokumentation är avgörande för om lärare ska vidta t.ex. åtgärden utvisning ur undervisningslokalen när det är befogat. Ett sådant exempel, som även utredningen och vissa andra remissinstanser, bl.a. *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* framför är att det när en utvisning är aktuell inte alltid finns någon som kan ta hand om eleven utanför klassrummet. Regeringen delar bilden av att andra faktorer än dokumentationskravet kan ha betydelse för benägenheten att exempelvis visa ut en elev ur undervisningslokalen. Det förändrar emellertid inte bedömningen att ett motiverat ingripande inom ramen för den allmänna befogenheten inte ska behöva medföra en för omfattande administrativ hantering av händelsen.

Sammanfattningsvis anser regeringen att ett krav på skriftlig dokumentation vid beslut om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning medför administration som riskerar att leda till att åtgärderna inte används.

Grundläggande krav på rättssäkerhet behöver tillgodoses

Det finns som framgår tidigare i detta avsnitt, således, skäl för att minska kravet på att dokumentera åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning. Det är samtidigt viktigt att beslut om ingripande åtgärder fattas på goda grunder och kan följas upp. Flera remissinstanser, däribland *SPSM*, *Skolverket* och *DO*, problematiserar, utifrån rättssäkerhetsskäl, kring frågan om ett slopat krav på skriftlig dokumentation av de aktuella åtgärderna. Skolverket anser exempelvis att det av rättssäkerhetsskäl finns anledning att dokumentera varje beslut om en disciplinär åtgärd, oavsett om beslutet kan överklagas eller ej. Detta eftersom ett sådant beslut utgör myndighetsutövning mot en enskild. *Afasiförbundet Sverige* anser att förslaget riskerar att urholka barns och elevers rättssäkerhet.

Regeringen instämmer med Skolverket i att det som utgångspunkt är viktigt att de disciplinära åtgärder som vidtas i skolan dokumenteras för att tillgodose grundläggande krav på rättssäkerhet. Syftet med de åtgärder som vidtas ska alltid vara att förbättra skolsituationen såväl för den elev som är föremål för åtgärder som för övriga elever. Självklart får åtgärderna inte heller inskränka elevernas grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen. Disciplinära åtgärder får t.ex. aldrig riktas mot en elev på grund av att eleven har använt sig av sin grundlagsskyddade rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet. Samtidigt behöver skollagens

dokumentationskrav vara ändamålsenliga och stå i rimlig proportion till de åtgärder som behöver vidtas, för att underlätta för lärare att vidta relevanta åtgärder för ordning i klassrummet. Regeringen bedömer vidare att åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning, som kan vidtas inom ramen för skolpersonalens allmänna befogenheter, inte är så ingripande att det av rättssäkerhetsskäl måste finnas en i lag reglerad dokumentationsskyldighet avseende dessa.

DO och IMR anser att förslaget påverkar möjligheterna att upptäcka och motverka eventuella fall där kvarsittningar och utvisningar utgör diskriminering. *Antidiskrimineringsbyråerna* och *Funktionsrätt Sverige* anser att förslaget bidrar till ökade risker för diskriminering, till exempel när det gäller barn och elever med funktionsnedsättning. Vidare anser *Funktionsrätt Sverige* att den pedagogiska kartläggningen av eleverna riskerar att gå förlorad vid ett slopat dokumentationskrav i de aktuella situationerna. Regeringen konstaterar att den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) inte får diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Detta gäller även anställda och uppdragstagare i verksamheten, när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget (2 kap. 5 § diskrimineringslagen). Som beskrivs i avsnitt 5.9 har huvudmän inom skolväsendet vidare såväl en skyldighet att vidta aktiva åtgärder mot kränkande behandling enligt skollagen som att bedriva ett arbete med aktiva åtgärder (6 kap. 6–8 §§ skollagen och 3 kap. 16 § diskrimineringslagen). Huvudmännen ska också se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever och att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för sådan behandling. Regeringen vill understryka att samtliga beslut om disciplinära åtgärder, liksom skolans verksamhet i övrigt, måste följa reglerna om förbud mot diskriminering. Det är även viktigt att huvudmannen och rektorn inom ramen för sina uppdrag följer upp att så är fallet samt utarbetar lämpliga arbetsformer för att möjliggöra sådan uppföljning. Regeringen vill också, som *Skolinspektionen* framhåller, betona att det är viktigt att skolan följer de skyldigheter att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling som framgår av 6 kap. skollagen om en elev har upplevt sig utsatt för kränkande behandling av personal i samband med utvisning eller kvarsittning. I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss lämnas bl.a. förslag som syftar till ökat fokus på att förebygga, uppmärksamma och agera för att hantera fall av kränkande behandling. Det kan även, som *Autism Sverige* påpekar, finnas behov av dokumentation som underlag när det blir aktuellt med rättslig prövning. Detta, liksom annat behov av underlag som exempelvis vid en pedagogisk kartläggning, är dock något som lärarna och rektorn kan förväntas hantera och bedöma inom ramen för sina respektive professioner.

Inom ramen för ett välfungerande förebyggande och upprätthållande arbete för trygghet och studiero anser regeringen att skolor bör ha fungerande system för att uppmärksamma och följa upp upprepade fall av disciplinära åtgärder. Därmed håller regeringen inte med *Malmö och Örebro kommuner* som påtalar att ett slopat krav på dokumentation

riskerar att leda till att elever som vid upprepade tillfällen är föremål för dessa disciplinära åtgärder inte uppmärksammas, eller att situationen inte följs upp. Enligt regeringens bedömning innebär det i stället att tid frigörs som kan läggas på det elevnära arbetet i stället för på administration.

IMR och Skolan på ditt sätt anser att förslaget innebär en risk att barn kommer att ha svårt att få information om den bakomliggande orsaken till utvisningar. Av skollagen framgår att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne (1 kap. 10 §). Vidare har barn, enligt artikel 12 i barnkonventionen, rätt att bli hörda i alla frågor som rör barnet, t.ex. förfaranden som initieras av barnet som klagomål om dålig behandling och överklagande av avstängning från skolan. Enligt regeringen kan denna rättighet uppfyllas exempelvis genom att den personal som har beslutat om den disciplinära åtgärden, för en dialog med eleven och i förekommande fall dess vårdnadshavare om beslutet och skälet till det. Detta kan göras i samband med ett beslut eller i efterhand beroende på vilken åtgärd som är aktuell och utifrån vad som är mest lämpligt i det enskilda fallet. Regeringen delar därmed *BO:s* synpunkt att det är nödvändigt att barn ges möjlighet att uttrycka sin åsikt även i samband med akuta situationer.

Om det nuvarande kravet på skriftlig dokumentation av den som vidtagit någon av åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning avskaffas blir dock regelverket mer proportionerligt. Med det menas att det finns en balans mellan behovet av skriftlig dokumentation och den administrativa börda som det innebär för lärare. Sammanfattningsvis anser regeringen att ett borttagande av befintliga dokumentationskrav vid utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning inte strider mot grundläggande krav på rättssäkerhet.

Det finns fortsatt behov av information för att upprepade ordningsstörningar ska kunna utredas och följas upp

Även om dokumentationsskyldigheten tas bort kommer det dock fortsatt finnas behov av att utreda och följa upp upprepade ordningsstörningar och att ha rutiner för att upptäcka när sådana behov uppstår. Det kan innebära att rektorn och andra aktörer behöver informeras om att åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning har vidtagits. Det kan behövas exempelvis för att rektorn ska kunna fullgöra sin utredningsskyldighet enligt 5 kap. 9 § skollagen. En sådan utredningsskyldighet gäller om en elev vid upprepade tillfällen stör ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse. Samråd ska då också ske med elevens vårdnadshavare. Utredningsskyldigheten innebär ett ansvar för rektorn att känna till om en elev återkommande stör ordningen eller uppträder olämpligt på något annat sätt. Regeringen instämmer därför i *Skolinspektionens* synpunkt att om utvisningar och kvarsittningar inte längre dokumenteras skriftligt krävs det att rektorn på annat sätt får kännedom om upprepade ordningsstörningar eller allvarliga förseelser. Även flera andra remissinstanser betonar vikten av att skolan har förutsättningar att identifiera mönster och förebygga större problem. Exempelvis anser *SKR* och *SPSM* att viss dokumentation behövs för att kunna möta kravet enligt skollagen om utredning vid

upprepade störningar, särskilt när eleven möter flera lärare i olika ämnen. Även *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd*, som avstyrker förslaget, lyfter dessa synpunkter och påpekar att avsaknad av dokumentation av många enskilda, i sig mindre ingripande åtgärder, riskerar att leda till att det inte upptäcks när en situation blir allvarlig. Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Skolledare* ser en risk för att tidiga signaler till elevhälsan missas om inte händelserna dokumenteras på ett systematiskt sätt, vilket i sin tur försvårar tidiga och samordnade insatser. Vidare anser *Riksförbundet FUB* att dokumentationen är viktig för att kunna kartlägga elevers behov av stöd för att kunna sätta in adekvata åtgärder. Även *Funktionsrätt Sverige* ser risker att kunskap om stödinsatser fungerar eller inte riskerar att gå förlorad om utvisningar ur undervisningslokalen och kvarsittningar inte längre ska dokumenteras skriftligt. Även *Stiftelsen Friends* lyfter fram vikten av att skolan garanterar elever med exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar stöd. Inte minst eftersom denna elevgrupp löper högre risk att involveras i mobbningsituationer – i rollerna som utsatt, den som utsätter samt båda rollerna samtidigt. I praktiken behöver därför, som *BO* föreslår, rektorn hållas informerad i den utsträckning som krävs för att möjliggöra uppföljning och skydd av barns rättigheter. Detsamma gäller för möjligheten att utreda och åtgärda de händelser som föranlett att eleven visats ut, som *DO* betonar vikten av. Rektorn kan även, vilket *Skolverket* och *Sveriges Skolledare* framför, behöva kännedom om en enskild lärare ofta vidtar dessa åtgärder. Det kan t.ex. vara en signal om att läraren behöver stöd eller att rektorn behöver se över organisationen.

Regeringen vill även betona att alla elever som har rätt till stöd ska få det, och att skolan även behöver utreda de bakomliggande orsakerna till de ordningsstörningar som förekommer. Inom ramen för utrednings-skyldigheten ingår även att en utredning om särskilt stöd enligt skollagens krav ska inledas om förutsättningarna för en sådan är uppfyllda.

Regeringen har förståelse för synpunkterna om att avsaknad av dokumentation kan göra det svårare att få en helhetsbild på skolnivå av elevernas skolsituation och när villkoren för rektorns utredningsskyldighet är uppfyllda. Samtidigt ger utredningen bilden av att många lärare redan i dag gör en egen avvägning av situationens allvar och börjar dokumentera sina åtgärder först när de gör bedömningen att en elev har svåra eller återkommande problem som kan behöva utredas vidare (SOU 2025:8, s. 77).

Flera remissinstanser påpekar att ofta upprepade fall av utvisning ur klassrummet riskerar att leda till att eleven inte får sin garanterade undervisningstid och att dokumentation därför är särskilt viktig med hänvisning till allas rätt till utbildning. Regeringen instämmer i att det är viktigt att skolan har kännedom om att en elev har blivit utvisad ur undervisningslokalen i sådan omfattning att eleven behöver få möjlighet till ytterligare undervisning. Det kan exempelvis föreligga skäl att besluta om kvarsittning för att eleven ska få möjlighet att ta igen förlorad tid. Till skillnad från vad *Sveriges Skolledare* framför, anser regeringen inte att det vid avsaknad av dokumentation behöver bli svårare för rektorn att ta sitt övergripande ansvar för kvalitet och likvärdighet på skolan som helhet. Personalen kan i stället förväntas avgöra vilken information rektorn behöver för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Ett krav på att den som företagit åtgärden skriftligt ska dokumentera varje enskild utvisning eller

kvarsittning är därför enligt regeringen inte en förutsättning för att säkerställa att rektorn får nödvändig information.

Det åligger lärarna att, inom ramen för sin profession, bedöma vilket underlag som behövs och på vilket sätt rektorn ska informeras om vidtagna åtgärder för att kunna förebygga allvarligare problem och fullgöra sin utredningsskyldighet. Motsvarande gäller behoven av att informera elevhälsan. Med hänsyn till lärarnas förmåga att göra egna bedömningar av behov av dokumentation och informationsöverföring anser regeringen därför att invändningen inte ger tillräckliga skäl att bibehålla nuvarande dokumentationskrav.

I enlighet med *Uppsala universitet* bedömer regeringen att det även utan ett krav på skriftlig dokumentation av åtgärderna utvisning och kvarsittning är viktigt att det förs diskussioner och upprättas lokala rutiner när sådana åtgärder vidtas. Det är exempelvis viktigt för uppföljning och registrering för att säkerställa rättssäkerhet. I likhet med vad *SPSM* föreslår bör det vara rektorn som beslutar om sådana rutiner på skolenheten. Detta är särskilt viktigt för att kunna följa upprepade händelser. Det är samtidigt viktigt att hålla nere den administrativa bördan för skolpersonalen. Enligt regeringen är det därför viktigt att rutinerna kan anpassas till lokala förutsättningar och med utgångspunkt i att det bör ges större tillit till lärare och annan personal att göra professionella bedömningar. *Sveriges Lärare*, som tillstyrker förslaget, bedömer att det sannolikt leder till att lärare gör en professionell anteckning i stället för en formell skriftlig dokumentation, en bedömning som regeringen delar. Regeringen instämmer i att lärare även utan ett krav på skriftlig dokumentation av dessa åtgärder, i vissa fall kommer vilja kunna påminna sig om de åtgärder de har vidtagit. Det kan exempelvis röra sig om kortare minnesanteckningar i de fall läraren bedömer att det kan ha betydelse. Det kan exempelvis vara aktuellt när beslut om andra, mer ingripande, disciplinära åtgärder övervägs. Det kan i andra fall vara tillräckligt med exempelvis kortare anteckningar eller muntlig information till rektorn från den som har företagit åtgärden.

Alla som arbetar i skolan har ett ansvar att anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (19 kap. 1 § socialtjänstlagen). När socialnämnden har beslutat om en utredning om ett barns behov av skydd eller stöd, är myndigheter, anställda och yrkesverksamma utifrån de förutsättningar som anges i lagen skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen (20 kap. 6 § socialtjänstlagen). Skolorna behöver därför enligt regeringen, som *Båstad* och *Orust kommuner* har framfört, även fortsättningsvis kunna ta fram sådant underlag som exempelvis socialtjänsten behöver. Även detta behov bedömer regeringen att lärare och rektorn bör kunna avgöra och hantera inom ramen för sina professioner. Eftersom regeringen bedömer att skolpersonalen även i dessa fall är bäst lämpade att bedöma behov av dokumentation och informationsöverföring instämmer regeringen inte heller i förslaget från *SPSM* om att införa en skyldighet för lärare att informera rektorn när någon av åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning har vidtagits.

Regeringen delar inte heller de synpunkter som framförts av bl.a. *Afasiförbundet Sverige*, *Stiftelsen Friends* och *Sveriges Skolledare* om att avsaknad av dokumentation kan påverka kommunikationen med vårdnadshavarna negativt. Skolorna behöver även utan krav på skriftlig

dokumentation av utvisningar och kvarsittning försäkra sig om att vårdnadshavare får nödvändig information om elevers beteende och skolans åtgärder med anledning av detta. Regeringen anser att skolan genom ett aktivt och systematiskt arbete med att hantera ordningsstörningar och konsekvenser vid regelöverträdelser kan få en ökad medvetenhet om problematiska elevbeteenden även utan ett krav på att åtgärderna utvisning och kvarsittning dokumenteras. I sammanhanget kan nämnas att regeringen också föreslår ett krav på att skolor ska ta fram och använda en så kallad konsekvensplan för att åstadkomma en ökad tydlighet i fråga om regler och konsekvenser (se avsnitt 6.4.1). Konsekvensplanen ska beskriva vad som händer om en elev bryter mot skolans regler. Alla skolor ska enligt det förslaget också arbeta med förväntansdokument som bland annat ska innehålla information till elever och vårdnadshavare om hur skolan arbetar med regler och konsekvenser. Skolan är också skyldig att samråda med vårdnadshavare när en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om en elev gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Även med ett slopat krav på skriftlig dokumentation när det gäller utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning kommer den som har vidtagit åtgärden att behöva kunna motivera sitt beslut.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det är viktigt att rektorn, och vid behov även andra relevanta aktörer, får kännedom om att en elev t.ex. återkommande blir föremål för beslut om utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning. Sådan information kan dock enligt regeringen föras vidare från den som har vidtagit åtgärderna även utan att åtgärderna måste dokumenteras skriftligt.

Dokumentationskraven vid utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning bör tas bort

Mot den bakgrund som ges i detta avsnitt anser regeringen att kravet på att den som har vidtagit någon av åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning ska dokumentera detta skriftligt ska tas bort. Enligt regeringen är det inte rimligt att åtgärder som kan vidtas inom ramen för skolpersonalens allmänna befogenheter ska vara förenade med krav på skriftlig dokumentation. Regeringen bedömer att lärare genom ett sådant förslag avlastas från en onödig administrativ börda vilket frigör tid till kärnuppgifter, dvs. att undervisa.

Regeringen anser att en avskaffad dokumentationsskyldighet i dessa fall tillgodoser grundläggande krav på rättssäkerhet och är ett steg mot ett mer användbart, proportionerligt och praktiskt regelverk. Eftersom de mer ingripande åtgärderna tillfällig omplacering inom den egna skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten och avstängning även fortsättningsvis behöver dokumenteras skriftligt av den som genomför dem görs även en tydligare skillnad mellan tillfälliga, kortvariga ingripanden och mer långvariga, såsom avstängning och omplacering. Skolorna och huvudmännen kan därmed i högre utsträckning fokusera sina resurser på de svårare elevärendena där mer ingripande disciplinära åtgärder är aktuella.

6.3 En mobilfri skola ger bättre förutsättningar för trygghet och studiero

Regeringens förslag

Skolan ska göras mobilfri genom att elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid skoldagens slut. Detta ska gälla i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet. Det ska därmed inte längre vara rektorn som fattar beslut om sådan insamling i de nämnda verksamheterna.

Den möjlighet som i dag finns för rektorn att besluta om att annan elektronisk kommunikationsutrustning än mobiltelefoner ska samlas in ska utvidgas till att även gälla inom öppen fritidsverksamhet.

Rektorn eller en lärare ska få göra undantag från insamling för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande. Undantag får också göras för sådan användning som utgör extra anpassningar eller särskilt stöd samt för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare ska även få göra undantag från insamling av elevernas mobiltelefoner vid utbildning utanför skolenheten om en insamling eller återlämning skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

Departementspromemorians förslag

Förslagen i departementspromemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Departementspromemorians förslag omfattar inte öppen fritidsverksamhet. I departementspromemorian föreslås inte något undantag från insamling av elevernas mobiltelefoner vid utbildning utanför skolenheten om en insamling eller återlämning skulle medföra betydande praktiska svårigheter. Förslagen i departementspromemorian har även en annan redaktionell och språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker departementspromemorians förslag eller har inga invändningar mot förslagen. Det gäller bl.a. *Folkhälsomyndigheten*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Polismyndigheten*, *Kungälv*, *Pajala* och *Västerås kommuner* samt *Stiftelsen aktiv skola*.

Flera av de remissinstanser som är positiva till en daglig insamling av elevers mobiltelefoner i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet, har även lämnat synpunkter. Det gäller bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten*, *Myndigheten för delaktighet*, *Karolinska institutet*, *Gotlands*, *Göteborgs*, *Norrtälje*, *Nässjö*, *Ragunda*, *Rättviks*, *Torsby* och *Öckerö kommuner* samt *Smartphone-fri barndom*, *Svenska Barnläkarföreningen*, *Sveriges Lärare*, *Sveriges Skolledare*, *Nationellt kompetenscentrum anhöriga*, *Stiftelsen aktiv skola* och *Svenska skolläkarföreningen*.

Jämställdhetsmyndigheten anser att undantag från huvudregeln om daglig insamling är nödvändigt, främst för barn med funktionsnedsättning. *Myndigheten för delaktighet* understryker att bedömningen av om en elev kan omfattas av undantag från insamling behöver utgå från elevens individuella förutsättningar, behov och självbestämmande. *Svenska Barnläkarföreningen* anser bl.a. att barn som behöver tillgång till mobiltelefon av medicinska skäl ska kunna ha det, att det kan behöva förtydligas vilka krav på läkarintyg som kan uppkomma och hur ett sådant behov ska tillgodoses.

Gotlands kommun anser att förslaget förutsätter ekonomiskt stöd och stödjande strukturer från nationell nivå och *Göteborgs kommun* anser att rektorns mandat behöver förtydligas. Även *Norrtälje kommun* efterfrågar tydliggörande av skolans ansvar och roll vid insamlande av mobiltelefoner. *Ragunda kommun* efterfrågar förtydliganden kring ansvaret för och hanteringen av elever som vägrar att lämna in sina mobiltelefoner. *Nässjö kommun* ställer sig bakom förslagen, men påpekar att varken konfliktsituationer kopplade till elevers mobiltelefoner eller problem med digitala distraktioner i skolan därmed försvinner.

Rättviks kommun anser att skolorna ska kunna anpassa reglerna efter sina behov och att beslut om undantag vid särskilda skäl bör kunna delegeras från rektorn till exempelvis elevhälsan. *Torsby kommun* anser att regleringen bör omfatta all elektronisk utrustning, men vill även lyfta fram behovet av lokal anpassning exempelvis genom att kunna undanta delar av verksamheten. *Smartphone-fri barndom* anser bl.a. att förslaget bör omfatta elevers alla digitala enheter samt efterfrågar en enhetlig definition av vad som avses med en mobiltelefon.

Sveriges Lärare anser bl.a. att termen skoldag behöver en tydlig definition i skollagen och att huvudmännen bör ansvara för att annan personal än lärare ansvarar för insamlingen. Enligt *Sveriges Skolledare* kan hanteringen av mobiltelefoner leda till en stor administrativ börda på större skolor eller skolor med utspridda skolbyggnader. De anser vidare att högstadiet bör undantas.

Flera remissinsatser, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Statens skolinspektion*, *Enköpings*, *Nacka*, *Skellefteå* och *Stockholms kommuner*, *Almega utbildning* och *Funktionsrätt Sverige* anser att det gällande regelverket är funktionellt och tillräckligt. *Uppsala universitet* är tveksamt till förslaget och anser att detta är en fråga för professionen och de enskilda skolorna att hantera. *Idéburna skolors riksförbund* avstyrker förslaget då det skulle innebära att föra in hinder på ett fungerande område. Även *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* avstyrker förslaget. De anser att det kan vara gynnsamt för skolor att ha mobilförbud, men att det även fortsatt bör beslutas av rektorn.

SPSM anser vidare, liksom *Statens skolverk*, som inte tar ställning i sak, att effekterna av befintlig lagstiftning först bör utvärderas. Flera remissinstanser bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* och *Nätverket unga för tillgänglighet (Nuft)* delar denna uppfattning. *Malmö kommun* ser också positivt på ytterligare utvärdering av befintlig lagstiftning. *DO* anser vidare att det är viktigt med undantag från insamling för bl.a. elever med vissa funktionsnedsättningar som kan behöva använda sin mobiltelefon i skolan. *Nuft* betonar behovet av att en reglering föregås av en noggrann konsekvensanalys ur funktionsrättsperspektiv. *Malmö kommun* bedömer

att förslaget kan vara positivt, men kan medföra administrativa och ekonomiska konsekvenser.

Skolinspektionen avstyrker förslaget och anser att frågan om undantag behöver utredas vidare. Myndigheten anser även att det bör förtydligas att skolan fortfarande har ett ansvar att utreda, anmäla och motverka kränkningar som sker över nätet och på sociala medier om dessa har ett samband med verksamheten. *Göteborgs universitet* avstyrker förslaget och anser bl.a. att det saknas evidens för att det är verkningsfullt. Även *Almega Utbildning* avstyrker förslaget som de anser är resurskrävande och underfinansierat. *Enköpings kommun* anser bl.a. att förslaget kan leda till ökade konflikter i vissa skolmiljöer och riskerar att sända fel signaler om teknikens plats i samhället. *Fridaskolorna AB* avstyrker förslaget och anser att det riskerar att skapa onödigt administration, minska skolans relevans för eleverna och motverka skolans fostrans- och kompensatoriska uppdrag. *Föräldraalliansen Sverige* anser att förslaget bl.a. riskerar att motverka skolans uppdrag att främja digital kompetens.

Riksförbundet Attention avstyrker förslaget bl.a. utifrån att mobiltelefoner och andra digitala verktyg kan vara viktiga hjälpmedel för elever med funktionsnedsättning, eller vara viktiga av medicinska skäl. Förbundet anser även att sådan användning, om förslaget genomförs, blir extra stigmatiserande.

Skälen för regeringens förslag

Mobiltelefoner i skolan är ett problem för lärandet och för elevernas mående

Att elever använder mobiltelefoner i skolan stör undervisningen. Blotta närvaron av mobiltelefoner kan störa koncentrationen och försämra arbetsminnet, vilket kan påverka kunskapsresultaten negativt. Det förekommer att lärare behöver omhänderta elevers mobiltelefoner under lektioner för att de används utan tillåtelse och distraherar. Sådant omhändertagande skapar störningsmoment och konfliktytor. Enkätdata från den senaste Pisaundersökningen visar att drygt tre av tio 15-åriga elever i den svenska skolan störs av digitala verktyg som mobiltelefoner, webbplatser eller applikationer under nästan varje matematiklektion. Enkätdata från samma undersökning indikerar att det är mindre sannolikt att dessa elever blir distraherade om de går på en skola där det råder mobilförbud under hela skoldagen (se Pisa 2022 Results, Vol. II, s. 186 ff.). Även om mobiltelefonen stängs av eller lämnas i elevskåp utanför lektionssalen kan den utgöra en källa till stress och distraktion. Såväl lärare som elever beskriver hur det förekommer att elever hittar på ärenden under lektionstid för att kunna lämna klassrummet för att använda sina mobiltelefoner.

Mobiltelefonanvändning under skoltid kan förutom att störa undervisningen även leda till både fler kränkningar och ökad ohälsa. Att både nätmobbing och digitala kränkningar har ökat i skolan de senaste åren kan vara sammankopplat med användandet av mobiltelefoner i skolan. I departementspromemorian beskrivs att en stor del av kränkingsanmälningarna i skolan avser elever som med sina mobiltelefoner har filmat eller fotograferat andra elever på ett kränkande sätt. Vidare finns det forskningsstöd för att omfattande användning av mobiltelefoner medför

negativa hälsoeffekter som exempelvis försämrad sömn och minskad fysisk aktivitet. Därutöver kan ett alltför omfattande mobilanvändande under skoldagen försvåra för elever att umgås med varandra på raster och därmed innebära att de inte får möjlighet att lära sig normer och utveckla förmågor när det gäller t.ex. interaktion och samarbete.

I dag är det rektorn som fattar beslut om att samla in mobiltelefoner under skoldagen

Sedan den 1 augusti 2022 får en rektor i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. Ett sådant beslut gäller för ett år i taget (5 kap. 4 d § skollagen). Det innebär att en rektor som vill upprätthålla en sådan regel måste fatta ett nytt beslut om detta varje år. De flesta grundskolor (cirka åtta av tio skolor) tillämpar i dag ett sådant beslut om att elevers mobiltelefoner ska vara insamlade under hela skoldagen. Oavsett om rektorn har beslutat om insamling eller inte får som huvudregel endast sådan användning av mobiltelefoner eller annan digital kommunikationsutrustning som sker enligt lärarens instruktion, i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller som utgör extra anpassningar eller särskilt stöd förekomma vid undervisning. Restriktionerna kring förekomsten av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i undervisningen gäller även för gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan. Det finns även bestämmelser i skollagen som ger lärare och rektorer ett uttryckligt lagstöd för att kunna omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga störningar i undervisningen eller kränkande fotografering och filmning (5 kap. 4 a och b §§ skollagen).

Ytterligare åtgärder behövs för en mobilfri skola

Även om det enligt skollagen i dag finns en möjlighet för rektorn att besluta om att mobiltelefoner ska vara insamlade under skoldagen i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet finns det inte något krav på att en sådan insamling ska ske. Trots att användandet av mobiltelefoner i skolan kan distrahera elever och påverka kunskapsresultaten negativt använder inte alla rektorer möjligheten att skapa en mobilfri skola genom att samla in alla elevers mobiltelefoner dagligen.

En viktig utgångspunkt för regeringen är att lärares och rektors autonomi och möjlighet att göra professionella bedömningar bör värnas. I likhet med *Skolinspektionen* anser regeringen därför att det är viktigt att ha tillit till att professionen fattar lämpliga beslut utifrån lokala förhållanden. Samtidigt anser regeringen, i likhet med *Svenska skolläkarföreningen* samt *Luleå* och *Malmö kommuner* att ett nationellt mobilförbud i skolan skulle medföra en ökad likvärdighet inom landet jämfört med i dag. I likhet med *Jämställdhetsmyndigheten* anser regeringen exempelvis att ett sådant mobilförbud kan bidra till att minska risken för att skolpersonalen utsätts för påtryckningar om att tillåta elevers mobiltelefoner i skolan. Regeringen anser vidare, till skillnad från *Uppsala universitet* som ser en risk att det professionella handlingsutrymmet då minskar, att ett nationellt förbud mot mobiltelefoner i skolan i stället underlättar för

skolpersonalen. Detta eftersom personalen inte längre behöver motivera eller stå till svars för lokala regelverk. Genom ett gemensamt regelverk kring mobiltelefoner på alla skolor ges därmed både elever och lärare ökade förutsättningar att upprätthålla ett mobilförbud. Regeringen delar inte *Fridaskolorna i Sverige AB:s* synpunkt att det signalerar en låg tilltro till skolhuvudmän, rektorer och lärare.

Ett sätt att öka likvärdigheten och ge fler elever bättre förutsättningar att nå kunskapsmålen är att införa en bestämmelse om att göra skolan mobilfri. Med en sådan bestämmelse blir det tydligt för elever och vårdnadshavare vad som gäller och rektorer och lärare behöver inte lägga tid och kraft på diskussioner om huruvida skolan ska införa mobilförbud eller inte eller varför ett sådant har eller inte har införts. Fokus kan i stället läggas på huvuduppgiften, dvs. undervisningen. Regeringen delar därför inte *Nätverket unga för tillgänglighets* uppfattning att ett nationellt mobilförbud i skolan riskerar att öka konflikter och skapa arbetsmiljöproblem utan anser att professionerna snarare skulle stärkas genom ett enhetligt regelverk och minskade konfliktytor.

Däremot delar regeringen *Folkhälsomyndighetens* uppfattning om att ett nationellt mobilförbud i skolan även kan skapa en norm som motverkar idén om att alltid behöva vara tillgänglig och därmed minska den totala skärmanvändningen. Som *Almega utbildning* m.fl. påpekar innebär dock inte en mobilfri skola att möjligheterna till otillåten användning av digitala verktyg försvinner helt ur skolan. Som *Ragunda kommun* för fram, skulle dock en reglering om en mobilfri skola kunna stärka skolans mandat att arbeta förebyggande mot t.ex. distraktion i undervisningen.

En mobilfri skola kan påverka både skolprestationerna och elevernas hälsa och välmående positivt

SPSM, Göteborgs universitet och Föräldraalliansen Sverige har framfört att ett nationellt mobilförbud i skolan försvårar eller är oförenligt med att skolan ger eleverna förutsättningar att utveckla digital kompetens och möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik. Regeringen kan dock konstatera att användning av digitala lärmittel i skolan inte automatiskt leder till att elever utvecklar en god digital kompetens, vilket exempelvis den internationella studien ICILS (International Computer and Information Literacy Study), från 2023, visar. Enligt studien används digitala lärmittel i skolan betydligt mer i Sverige jämfört med till exempel Finland. Trots det ligger svenska och finska elevers kunskaper på jämförbar nivå. Regeringen anser vidare att i den mån undervisningen ska bedrivas med digitala verktyg i syfte att utveckla en viss digital kompetens, bör det som huvudregel ske med lärmittel som skolan tillhandahåller och inte sådana som eleverna har tagit med sig hemifrån. Det följer bl.a. av att eleverna enligt skollagen utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärmittel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål (10 kap. 10 § skollagen). Att skolan görs mobilfri innebär enligt regeringen inte heller ett fjärande från samhällsutvecklingen, vilket *Fridaskolorna i Sverige AB* anser. Skolans uppdrag förändras enligt regeringen inte av att eleverna inte har tillgång till sina mobiltelefoner under skoldagen. Snarare ökar det skolans förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig under-

visning. Detta eftersom skolorna därmed får bättre möjligheter att tillförsäkra eleverna en trygg miljö med starkt studiero under hela skoldagen.

Därutöver instämmer regeringen med *Folkhälsomyndigheten* och *Karolinska institutet* om att en mobilfri skola kan påverka både skolprestationerna och elevernas hälsa och välmående positivt. Institutet framför vidare att studier tyder på att effekterna av en mobilfri skola är större för de elever som kommer från hem med låg socioekonomisk status eller som har svårt att klara av skolan.

Några remissinstanser, däribland *Fridaskolorna AB* och *Göteborgs universitet* pekar på att det saknas tydlig evidens för att ett nationellt mobilförbud i skolan skulle leda till de effekter som eftersträvas. Även *Skolverket* och *SPSM* har efterfrågat ytterligare utvärdering. Regeringen menar dock att rådande kunskapsläge redan ger skäl att utveckla lagstiftningen. Exempelvis visar den genomgång av internationell litteratur som *Svenska skolläkarföreningen* har inkommit med bl.a. att användning av mobiltelefoner i skolan generellt är kopplat till lägre skolprestation och har negativa kognitiva effekter främst på minnesfunktioner.

Regeringen konstaterar sammanfattningsvis att en mobilfri skola kan påverka både skolprestationerna och elevernas hälsa och välmående positivt.

Risken för att elever utsätts för kränkande behandling minskar om skolan blir mobilfri

I likhet med *Jämställdhetsmyndigheten* anser regeringen att en begränsning av elevernas tillgång till mobiltelefoner även kan vara gynnsam för att minska förekomsten av digitala kränkningar i skolan. Den beprövade erfarenheten talar, enligt vad som framgår i promemorian, för att mobilfria skoldagar kan vara en effektiv förebyggande åtgärd mot digitala kränkningar. Som *Ragunda kommun* framför kan även skolans mandat att arbeta förebyggande mot digitalt relaterade kränkningar därigenom stärkas. Det är därför motiverat att göra även de skolor som redan uppfattas som trygga eller som har en mycket låg förekomst av ordningsstörningar mobilfria.

Att en mobilfri skola kan leda till minskade ytor för t.ex. digitala kränkningar betyder dock inte att skolhuvudmän och rektorer ska minska det förebyggande arbetet med att skapa en trygg digital miljö, vilket *Skolinspektionen* befarar. *Göteborgs kommun* lyfter risker för att en mobilfri skola skulle innebära en förskjutning av kränkningarna, till exempel till sociala medier efter skoldagen. Även *Skolinspektionen* anser att ett regelverk som innebär att skolan ska vara mobilfri kan leda till en föreställning om att de kränkningar som sker med hjälp av mobiltelefoner inte är skolans ansvar. Enligt *Skolinspektionen* bör det därför förtydligas att skolan fortfarande har ett ansvar för att motverka och förhindra denna typ av kränkningar när de sker mellan elever.

Regeringen gör bedömningen att en mobilfri skola innebär att möjligheterna till digitala kränkningar kommer att minska. I likhet med *Jämställdhetsmyndigheten* anser regeringen därmed att det är ett steg på vägen för att öka skyddet för barn och unga. Regeringen konstaterar vidare att var och en som verkar inom utbildningen aktivt ska motverka alla former av kränkande behandling (1 kap. 5 § skollagen). Skolan har vidare

en skyldighet att anmäla, utreda och åtgärda kränkande behandling när det gäller händelser som har skett i samband med verksamheten (6 kap. 10 § skollagen).

I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget, som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss, lämnas förslag som innebär att regelverket om arbetet för att motverka kränkande behandling blir mer ändamålsenligt. Förslagen innebär bl.a. att personalens skyldighet att aktivt uppmärksamma kränkande behandling förstärks. Skolan behöver vidare även fortsatt tillförsäkra alla elever en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Något ytterligare förtydligande av skolans ansvar i enlighet med Skolinspektionens synpunkt bedöms därför inte vara nödvändigt. Regeringen gör vidare bedömningen att en mobilfri skola kan vara en åtgärd bland andra för att elever, tillsammans med vuxna på skolan, ska kunna arbeta för att hitta välfungerande strategier mot mobbning och andra typer av kränkningar.

Skolan bör göras mobilfri genom att elevers mobiltelefoner samlas in dagligen

Utifrån de överväganden som görs i detta avsnitt gör regeringen sammantaget bedömningen att det finns skäl att vidta ytterligare åtgärder för att göra skolan mobilfri. En mobilfri skola kan åstadkommas genom att införa en bestämmelse om att göra det obligatoriskt att dagligen samla in elevernas mobiltelefoner. *Skolverket* anser dock att lydelsen ”samla in” riskerar att begränsa skolornas möjligheter att utforma alternativa lösningar utifrån sina lokala förutsättningar och behov. Enligt regeringen är lydelsen ”samla in” lämplig eftersom den tydliggör att det är fråga om just ett insamlande i någon form. Det är viktigt för att eleverna inte ska ha tillgång till mobiltelefonerna under skoldagen. Lärare ska inte ständigt behöva kontrollera och vakta att alla elever följer bestämmelserna om en mobilfri skola.

Den nuvarande bestämmelsen i 5 kap. 4 d § skollagen har utformats teknikneutralt och ger således en möjlighet att samla in ”mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning”. Skälet till att mobiltelefoner har omnämnts särskilt i bestämmelsen är att mobiltelefonen är det privata digitala verktyg som är i särklass absolut vanligast att elever har med sig till skolan (se prop. 2021/22:160 s. 102 f.). Av promemorian framgår att det i praktiken i princip uteslutande är elevers privata mobiltelefoner som samlas in med stöd av denna bestämmelse. I promemorian ges även bilden av att den problematiska användningen av digitala enheter i skolmiljön är koncentrerad till användningen av elevers privata mobiltelefoner. Med hänsyn till mobiltelefonens format samt dess lättillgängliga och lockande utbud är användningsområdet anpassat till precis den användning som kan vara som mest skadlig i skolmiljön. Enligt regeringen bedöms de digitala riskerna i skolan därmed vara som störst med just elevers privata mobiltelefoner.

Torsby och *Rättviks kommuner* anser att en bestämmelse om obligatorisk daglig insamling bör omfatta all elektronisk kommunikationsutrustning som eleverna tar med sig hemifrån och som kan störa undervisningen, inklusive exempelvis smarta klockor. Regeringen anser dock att de digitala riskerna och störningsmomenten i skolan till största del

hänför sig till elevers privata mobiltelefoner. Även om det finns risker även när det gäller annan elektronisk kommunikationsutrustning är det enligt regeringen lämpligt att avgränsa bestämmelsen om obligatorisk daglig insamling till elevernas mobiltelefoner. *Göteborgs universitet* anser att om bestämmelsen om obligatorisk daglig insamling bara omfattar mobiltelefoner finns det en stor risk att den störande användningen flyttar över i annan teknik. För att undvika sådana effekter bör enligt regeringen dagens möjligheter för rektorn att besluta om daglig insamling kvarstå när det gäller elevernas digitala kommunikationsutrustning i övrigt. Detta är något som även *SPSM* och *Västerås kommun* anser är ändamålsenligt.

Det som talar emot att peka ut just mobiltelefoner är att lagstiftning bör utformas så teknikneutralt som möjligt. Specificering av vilken elektronisk kommunikationsutrustning som avses kan göra att lagstiftningen snabbt blir inaktuell. Detta är något som *SPSM* och *Sveriges Skolledare* lyfter fram. Samtidigt bör ett nationellt förbud, med hänsyn till ändamålet och syftet med en sådan åtgärd, som utgångspunkt inte utsträckas vidare än nödvändigt.

Vid en samlad intresseavvägning väger ändamålet och syftet med att göra skolan mobilfri tyngre än att utforma lagstiftningen teknikneutralt. Regeringen föreslår därför att det ska införas en bestämmelse om obligatorisk daglig insamling av elevernas mobiltelefoner. Insamling av annan elektronisk kommunikationsutrustning föreslås inte bli obligatorisk.

Mobiltelefonerna ska samlas in dagligen i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet

När det gäller frågan om vilka verksamheter som bör göras mobilmfria anser regeringen att en lämplig utgångspunkt är de verksamheter där rektorn redan i dag har möjlighet att besluta om daglig insamling av mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning, dvs. de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. Dessutom anser regeringen att öppen fritidsverksamhet har en sådan närhet till skolans övriga verksamhet genom sitt uppdrag att komplettera utbildningen i de obligatoriska skolformerna att en daglig insamling av elevernas mobiltelefoner är motiverad även där.

Sveriges Skolledare anser att det i högstadiet även fortsatt bör vara en frivillig möjlighet för rektorn att besluta om mobilförbud hela dagen. Elever på högstadiet anser dock i relativt hög utsträckning att de lägger för mycket tid på sina mobiltelefoner och sociala medier. De har även en mer negativ upplevelse av trygghet i skolan jämfört med både äldre och yngre elever. Mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med t.ex. *Sveriges Lärare* att det är särskilt viktigt att högstadiet i grundskolan omfattas. Som konstateras i promemorian kan en daglig insamling av elevernas mobiltelefoner ha som störst positiv effekt på just högstadiet. Enligt regeringen bör bestämmelsen därför omfatta samtliga stadier och årskurser i förskoleklassen, grundskolan, den anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Bestämmelsen bör även omfatta fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet. Som en följd av detta bör även möjligheten att lokalt besluta om daglig insamling av annan elektrisk kommunikationsutrustning omfatta öppen fritidsverksamhet. För öppen fritidsverksamhet och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet ska möjligheten att besluta om sådan insamling gälla för den personal som huvudmannen

utser. Öppen fritidsverksamhet utgör en annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. Skollagens definition av elev är därför inte tillämplig på den verksamheten, utan i stället används termen barn. I detta avsnitt jämföras dock barn i öppen fritidsverksamhet med elever.

Mobiltelefonerna ska vara insamlade under hela skoldagen

En annan fråga är under vilken tid som mobiltelefonerna ska vara insamlade. Regeringen gör bedömningen att insamlingen bör ske i början av varje elevs skoldag och att mobiltelefonerna bör återlämnas i slutet av elevens skoldag. På så sätt behöver det inte läggas tid på att samla in och återlämna en elevs telefon vid flera tillfällen under en elevs skoldag, t.ex. vid raster. Eftersom det innebär att elevernas mobiltelefoner kommer att vara insamlade under elevernas hela skoldag behövs enligt regeringen ingen ytterligare reglering av i vilken utsträckning mobiltelefoner får förekomma i skolans lokaler, något som *Smartphone-Fri Barndom Sverige* har efterfrågat.

Några remissinstanser har efterfrågat ett förtydligande av begreppet skoldag. Exempelvis har *Sveriges Lärare* efterfrågat en definition i skollagen och att denna bl.a. ska omfatta fritidshemmet samt öppen fritidsverksamhet. Regeringen konstaterar att för en elev som får utbildning i fritidshem får skoldagen anses börja när eleven anländer till fritidshemmets lokaler och sluta när eleven lämnar dessa lokaler för dagen (prop. 2021/22:160, s. 234). Enligt regeringen bör mobiltelefonerna på motsvarande sätt även vara insamlade hela dagen när barn deltar i öppen fritidsverksamhet, eftersom sådan verksamhet får erbjudas i stället för fritidshem. För en elev som får utbildning i fritidshem eller ett barn som deltar i öppen fritidsverksamhet får därför skoldagen anses börja när eleven anländer till den plats där verksamheten bedrivs och sluta när eleven lämnar verksamheten för dagen. Även de lov dagar då barn eller elever endast får utbildning i fritidshemmet eller deltar i öppen fritidsverksamhet får i detta sammanhang jämföras med en skoldag. Vidare konstaterar regeringen att i grundskolan ingår såväl sådan lovskola som en huvudman är skyldig att anordna för elever som avslutat årskurs 8 eller 9 som sådan frivilligt anordnad lovskola som kan leda till att skyldighet att erbjuda lovskola minskar eller helt upphör (10 kap. 3 § skollagen). *Skolverket* och *Sveriges Lärare* har även påpekat att bestämmelsen behöver ställas i relation till bestämmelserna om extra studietid (10 kap. 5 a § skollagen). Som *Skolverket* påpekar framgår av förarbetena till bestämmelsen om extra studietid att med skoldag avses schemalagd undervisning, s.k. håltimmar, raster och eventuellt annat som enligt skolans bedömning ingår i elevernas skoldag. Uttalandet i förarbetena syftar till att förtydliga att extra studietid kan anordnas på morgonen eller på eftermiddagen i anslutning till elevernas schemalagda ordinarie undervisning, men också under håltimmar som kan förekomma mellan schemalagda lektioner, men inte på annan tid (prop. 2021/22:111 s. 36 f.). Detta betyder dock inte att extra studietid inte ingår i elevens skoldag. Enligt regeringens bedömning ingår extra studietid i elevernas skoldag och omfattas därför av mobilförbudet. Regeringen anser att något ytterligare förtydligande inte är nödvändigt i sammanhanget.

Skolverket har även påpekat att formuleringen att elevernas mobiltelefoner ska återlämnas ”senast” vid skoldagens slut kan motverka syftet med förslaget eftersom det öppnar upp för ett tidigare återlämnande. Regeringen delar Skolverkets synpunkt och instämmer i att bestämmelsen bör utformas på ett sådant sätt att den inte innebär oklarheter kring när insamling och utlämnande av elevernas mobiltelefoner bör ske. Sammanfattningsvis anser regeringen därför att elevernas mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid skoldagens slut i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet samt i öppen fritidsverksamhet.

Det finns tillräckliga möjligheter att på förekommen anledning omhänderta en elevs mobiltelefon

Regeringen anser att det är viktigt att personalen har förutsättningar att upprätthålla en mobilfri skola. Personalens allmänna befogenheter att vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är motiverade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Sådana åtgärder får vidtas om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 § skollagen). Personalen har dessutom möjlighet att omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen, kränkande för elever eller personal eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen (5 kap. 22 § skollagen).

Enligt förarbetena utgör det en ordningsstörning om en elev vid tillsägelse vägrar att lämna ifrån sig en mobiltelefon (prop. 2021/22:160 s. 119). Det innebär att skolpersonalen, med beaktande av proportionalitet och ändamålsenlighet, exempelvis får ta en elevs mobiltelefon om den ligger framme eller visa ut eleven ur klassrummet om eleven vägrat att lämna ifrån sig den. I normalfallet bör det dock enligt regeringen vara tillräckligt med en tillsägelse för att få eleven att lämna ifrån sig mobiltelefonen. En viktig åtgärd i ett sådant sammanhang kan också vara samverkan mellan skola och hem, t.ex. i form av samtal med elevens vårdnadshavare om ordningsstörningen. Det kan även bli aktuellt att vidta disciplinära åtgärder i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. skollagen. Enligt regeringen finns det därmed åtgärder som personalen kan vidta i de fall en elev inte följer en regel om insamling. Skolans rutiner och regler behöver även vara tydliga när det gäller vilka konsekvenser som kan bli aktuella om eleverna bryter mot bestämmelserna om insamling. Till sammans med de förslag som lämnas i denna lagrådsremiss i övrigt bedömer regeringen att skolan kommer att ha ändamålsenliga och nödvändiga möjligheter till omhändertagande av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning i de fall en elev inte följer bestämmelserna om insamling.

Nuvarande möjligheter till undantag från insamling av elevernas mobiltelefoner ska finnas kvar

Enligt nuvarande bestämmelser får rektorn eller en lärare i vissa fall göra undantag från ett beslut om daglig insamling av mobiltelefoner. Undantag vid undervisning får göras för användning av mobiltelefoner som sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och

lärande eller som utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. Om det finns särskilda skäl får rektorn eller en lärare tillåta en enskild elev att använda en mobiltelefon vid undervisningen, men även under övriga delar av skoldagen (5 kap. 4 a och 4 d §§). Med särskilda skäl avses sådana fall som inte är hänförliga till elevens utveckling och lärande. Det kan handla om att en elev behöver ha tillgång till sin mobiltelefon för att kunna bli nådd vid en viss tidpunkt, av t.ex. familje- eller hälsoskäl, eller att en elev t.ex. på grund av psykisk ohälsa har särskilda skäl att vid olika tillfällen snabbt kunna kontakta vårdnadshavaren. Möjligheten att i dessa fall tillåta användning ska tillämpas restriktivt och innebär inte en möjlighet att tillåta användning av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för hela undervisningsgrupper (prop. 2021/22:160 s. 231 och 234–235).

En obligatorisk daglig insamling av elevers mobiltelefoner kommer, liksom vid en motsvarande insamling efter beslut av rektorn, att gälla generellt på skolan. Det finns därför, vilket även flera remissinstanser framhåller, på motsvarande sätt som i dag skäl att möjliggöra vissa undantag från sådan insamling. Även såväl ändamåls- som proportionalitetsskäl talar för att ett nationellt mobilförbud inte bör utsträckas längre än nödvändigt.

Det förekommer i dag att lärare, av pedagogiska skäl, integrerar elevers privata mobiltelefoner i undervisningen. Det finns skäl för att det restriktivt och under vissa förutsättningar ska var tillåtet även fortsättningsvis. Många gånger är det dock möjligt att använda skolans digitala enheter i samma syften. Vidare är som tidigare nämnts skolan skyldig att tillhandahålla nödvändiga lärverktyg i undervisningen och elever ska därför inte vara beroende av privat utrustning (se t.ex. 10 kap. 10 § skollagen). I grunden håller regeringen med *Stiftelsen aktiv skola* om att mobiltelefoner inte har någon plats under lektionstid. Samtidigt bör det, som *SKR*, *Sveriges Elevråd* och *Hallsbergs kommun* framför, även framöver finnas ett visst utrymme för professionella bedömningar kring eventuella undantag. Detta utrymme bör dock, enligt regeringen, vara begränsat. Som *Uppsala universitet* anför bör pedagogiska överväganden vara vägledande för denna bedömning. Sammanfattningsvis bedömer regeringen därmed att det även fortsatt bör vara möjligt att göra undantag av pedagogiska skäl.

Som *SPSM* framför kan det finnas situationer då de lärverktyg som skolan ansvarar för att tillhandahålla inte räcker till och en mobiltelefon kan behövas exempelvis som kompletterande stöd till en elev. För vissa elever med funktionsnedsättning kan mobiltelefonen t.ex. utgöra ett nödvändigt hjälpmedel för att kunna utveckla färdigheter och förmågor på lika villkor som andra elever. För att bestämmelserna om insamling av mobiltelefoner ska vara balanserade mot skolans kompensatoriska uppdrag är det därför rimligt att det i begränsad omfattning kan göras undantag från kravet på insamling av mobiltelefoner för elever i behov av stöd. I lagrådsremissen Förbättrat stöd i skolan lämnas förslag för att förbättra stödssystemet i skolan. Enligt regeringens bedömning kommer det dock även med ett förändrat stödssystem fortfarande finnas behov av möjlighet till vissa undantag från daglig insamling av en elevs mobiltelefon utifrån elevens stödbehov. Det bör därför, på samma sätt som i dag, vara möjligt att göra undantag för elever i behov av stöd.

Enligt regeringen bör det även fortsättningsvis finnas möjlighet att göra undantag från insamling av elevernas mobiltelefoner om det finns särskilda skäl. Sådana undantag bör, som hittills, tillämpas restriktivt och gälla för enskilda elever, och inte hela grupper. *MFD* anser att undantag på grund av särskilda skäl bör bygga på ett utredningsarbete som tar hänsyn till elevens behov. Regeringen delar inte denna bedömning utan anser att det även bör vara möjligt att göra undantag i stunden när behov uppstår. Det får anses rymmas i lärarnas och rektorns profession att avgöra när undantag är lämpliga och vilket utredningsarbete som kan behöva föregå ett sådant ställningstagande. Regeringen ser därför inte något behov av att reglera detta arbete eller vilka underlag som ska ligga till grund för ett undantag.

Sammanfattningsvis anser regeringen att de möjligheter till undantag som finns i dag när det gäller sådan insamling av mobiltelefoner som rektorn beslutat om även bör finnas när skolan blir mobilfri. Detta då undantagen lämnar utrymme för vissa anpassningar utifrån skolans kompensatoriska uppdrag och elevernas individuella behov. Att dessa undantag behålls är något som tillstyrks av exempelvis *Skolverket*, *SPSM*, *Sveriges Lärare* och *SKR*. Till skillnad från *Skolinspektionen* anser regeringen att de undantag som bör finnas även fortsättningsvis ska tillämpas restriktivt. Även om det kan finnas många olika skäl till att en elev har behov av sin mobiltelefon under skoldagen bör varje sådant beslut vägas noggrant mot nackdelarna i form av t.ex. ökad risk för digitala distraktioner i klassrummet.

Det behöver finnas vissa möjligheter till undantag för situationer när en insamling medför betydande praktiska svårigheter

Flera remissinstanser har föreslagit att det ska finnas ytterligare möjligheter till undantag från den dagliga insamlingen av mobiltelefoner. *Torsby kommun* anser t.ex. att undantag bör kunna medges för delar av verksamheten, såsom vid en utflykt eller annan aktivitet på skoltid som sker utanför skolans område. Enligt regeringen motverkar varje möjlighet till undantag det normbildande ändamålet med ett nationellt mobilförbud. Varje undantag innebär även ett tillfälle där de risker som mobilförbudet syftar till att motverka kan uppstå, exempelvis digitala kränkningar. Det är därför som huvudregel inte ändamålsenligt med den typen av generella undantag. Utbildningen och undervisningens förläggning behöver i stället planeras med utgångspunkten att skolan ska vara mobilfri. Samtidigt bedömer regeringen att det i undantagsfall kan finnas situationer när det inte är lämpligt eller praktiskt möjligt att samla in elevernas mobiltelefoner eller att återlämna dem först vid skoldagens slut. Sådana praktiska hinder kan bero på avsaknad av möjlighet till säker förvaring av elevernas mobiltelefoner, till exempel under en skolresa eller liknande aktivitet. Det kan även röra sig om en situation där en grupp elever, t.ex. en skolklass eller årskurs genomför hela eller delar av skoldagen på ett sådant avstånd från skolenheten att det inte är rimligt att eleverna ska behöva åka till skolenheten vid skoldagens början eller återvända till skolenheten vid skoldagens slut endast för att skolan ska kunna samla in eller återlämna elevernas mobiltelefoner. Det nationella mobilförbudet skulle i ett sådant fall kunna medföra att elevernas skoldag i praktiken förlängs utöver

schemalagd tid i inte obetydlig mån. Det kan vara fråga om att viss typ av undervisning, t.ex. simundervisning eller annan idrottsundervisning som bedrivs på stort avstånd från skolenheten. Det kan också förekomma fall där ingen skolpersonal som kan samla in mobiltelefonerna finns närvarande vid undervisningen, t.ex. vid praktisk arbetslivsorientering (prao). Det ska alltså röra sig om tillfällen då utbildningen under en begränsad tid bedrivs på en plats utanför skolenheten och insamling, förvaring och återlämning av elevernas mobiltelefoner medför betydande praktiska svårigheter för elever eller skolpersonal. På motsvarande sätt som övriga undantag ska undantaget tillämpas restriktivt.

Regeringen instämmer däremot inte med *Göteborgs universitet* som anser att det bör införas undantag som innebär att eleverna av säkerhetsskäl och av praktiska skäl ska ges möjlighet att hämta ut sina mobiltelefoner under håltimmar, särskilt när de lämnar skolans område. Det är visserligen förståeliga skäl, men enligt regeringen behöver dessa vägas mot de positiva effekterna av att elevers mobiltelefoner är insamlade under hela skoldagen. Regeringens prioritet är att förebygga och begränsa risken för t.ex. ordningsstörningar och kränkningar i skolmiljön och i förlängningen att tillförsäkra alla elever en trygg och säker skolgång. Enligt regeringen bidrar ett nationellt mobilförbud i skolan till just detta. Vid en avvägning mellan fördelar och nackdelar vid ytterligare undantag finner regeringen att nackdelarna överväger. När det gäller skolornas beredskap för akuta händelser vid skolenheten, vilket *SKR* lyfter i anslutning till frågan om elevernas tillgång till mobiltelefoner, har riksdagen nyligen beslutat propositionen Skolor mot brott (prop. 2024/25:160, bet. 2024/25:UbU21, rskr. 2024/25:226). Därigenom har lagstiftningen ändrats på så sätt att huvudmannen ska se till att det på varje förskole- och skolenhet finns en beredskapsplan som anger de åtgärder som ska vidtas vid en allvarlig våldssituation eller hot om en allvarlig våldssituation. Huvudmannen ska också se till att det bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer och hot om allvarliga våldssituationer.

Sammantaget bedömer regeringen att det finns skäl att införa en möjlighet för rektorn eller en lärare att kunna göra undantag från insamling av mobiltelefoner vid utbildning utanför skolenheten när en insamling skulle medföra betydande praktiska svårigheter. Några ytterligare undantag bedöms inte behövas.

Undantag får göras av rektorn eller en lärare och undantagen behöver inte dokumenteras

Enligt regeringens bedömning bör det som utgångspunkt vara rektorn som medger undantag från den dagliga insamlingen. I likhet med *Rättviks kommun* anser regeringen också att rektorn bör ha möjlighet uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att göra detta. För att inte rektorns arbetsbelastning ska bli alltför betungande bör det också finnas utrymme för lärare att på egen hand tillåta tillfälliga undantag. Detta är även möjligt enligt dagens regler. Innan undantag medges kan det i vissa fall vara lämpligt att samråd sker med andra funktioner på skolan, t.ex. elevhälsan.

Det kan till exempel vara lämpligt när det är aktuellt med undantag av medicinska skäl.

Skolinspektionen saknar en fördjupad utredning och problematisering kring frågan om undantagen från daglig insamling av elevernas mobiltelefoner ska dokumenteras. Som myndigheten själv för fram, innebär dock ett krav på dokumentation en ökad administrativ börda för skolan, vilket skulle gå tvärtemot regeringens intentioner. Enligt regeringen finns det inte något starkt behov av dokumentation för att exempelvis följa upp beslut om undantag. Regeringen, som håller med *Sveriges Lärare* om att det är viktigt att förslaget inte medför ytterligare administration, anser därför att det inte bör införas något krav på att beslut om undantag ska dokumenteras.

Skolan har ett ansvar för insamlade mobiltelefoner

Regeringens förslag innebär att fler skolenheter än i dag kommer att samla in och därmed ansvara för ett stort antal mobiltelefoner till ett högt sammanlagt värde. När en elevs mobiltelefon samlas in och därmed omhändertas med stöd av den föreslagna bestämmelsen är det skolans ansvar att förvara den på ett säkert sätt tills den lämnas tillbaka. Detsamma gäller även annan elektronisk kommunikationsutrustning som skolan samlar in. Det framgår, som beskrivs i promemorian, av allmänna rättsprinciper att den som har annans egendom har en s.k. vårdplikt över egendomen och ska se till att denna inte tillfogas skada. Skolan blir därför ersättningsskyldig om en omhändertagen mobiltelefon skulle skadas eller tappas bort (se prop. 2006/07:69 s. 12 och s. 40). Även om det är en lärare som orsakar skadan är det fortfarande skolan som blir ersättningsskyldig. Som arbetstagare har skolan nämligen ett principalansvar och ansvarar för skador som arbetstagare utför i tjänsten. Bestämmelser om detta återfinns i skadeståndslagen (1972:207), se även prop. 2021/22:160 s. 127.

Skolinspektionen och *Ragunda kommun* efterfrågar förtydliganden kring skolornas hantering av omhändertagandet. Regeringen anser dock att omständigheterna inte skiljer sig åt vid ett nationellt mobilförbud jämfört med dagens möjligheter till insamling efter beslut av rektorn och att förslaget därför inte föranleder ytterligare klargöranden. *Sveriges Skolledare* har i samband med att förbundet beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss enligt vad som framgår av avsnitt 3 framfört att det bör införas ett krav på att eleverna ska kvittera sin in- och utlämning av mobiltelefoner. Regeringen anser inte att något sådant krav bör införas. Däremot bör hantering och utlämning av mobiltelefonerna omfattas av skolenhetens skriftliga rutiner för insamlingen, vilket utvecklas senare i detta avsnitt.

Förslaget är förenligt med den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

SKR har efterfrågat en kompletterande analys av förslaget bl.a. i förhållande till skyddet för enskild egendom enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Regeringen konstaterar att begränsningen föreslås i syfte att unga personer ska ha möjlighet att tillgodogöra sig den utbildning de har rätt till och deras rätt

att känna sig trygga i skolmiljön. Som utvecklats i avsnitt 6.3 finns det betydande fördelar med ett generellt förbud mot mobiltelefoner i skolan i stället för att, som i dag, ha en ordning där beslut fattas på varje skola för sig. Det generella förbudet är försett med undantag som ska tillämpas restriktivt, men är ägnade att motverka oproportionerliga resultat. Bland annat får hänsyn tas till elevers individuella behov.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med den bedömning som gjordes i propositionen Skolans arbete med trygghet och studiero, att den föreslagna regleringen är förenlig med Europakonventionen (prop. 2021/22:160, s. 130 och 222).

Rektorn ska även fortsättningsvis besluta om skriftliga rutiner för insamlingen

En bestämmelse om obligatorisk daglig insamling av elevernas mobiltelefoner förutsätter att skolorna har välfungerade rutiner. Utöver insamling behöver skolorna även ha rutiner för hantering och utlämning av mobiltelefonerna. Redan i dag ska det vid varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Rektorn beslutar om sådana rutiner (5 kap. 4 e § skollagen). Regeringen instämmer med SKR i att utöver rutiner kan även stödet till läraren vara avgörande i situationer där en elev inte frivilligt lämnar ifrån sig sin mobiltelefon.

Skolinspektionen anser att det är viktigt att personal, elever och vårdnadshavare är delaktiga i framtagandet av skriftliga rutiner för implementeringen, särskilt vid ett nationellt beslutat mobilförbud. Även *Sveriges Elevråd* och *Hallsbergs kommun* anser att det är viktigt att tydliggöra elevernas och vårdnadshavares delaktighet i framtagandet av reglerna. Regeringen bedömer att skolor utifrån behov bör kunna välja att involvera elever och vårdnadshavare i arbetet med att ta fram och utveckla skolenhetens rutiner för omhändertagande. Det bör dock inte vara ett krav, utan regeringen anser att dagens regelverk som innebär att det ska finnas skriftliga rutiner och att dessa ska beslutas av rektorn är tillräckligt. Däremot instämmer regeringen med *Almega utbildning* och *Sveriges Skolledare* i att frågan om skriftliga rutiner med fördel kan hanteras inom ramen för arbetet med skolans egna skolregler, vilka enligt regeringens förslag ska tas fram och beslutas av rektorn men förankras med eleverna.

Det räcker dock inte med att skolreglerna och konsekvenserna vid överträdelser av dessa finns dokumenterade, de behöver också tillämpas i praktiken för att bestämmelsen ska få avsedd effekt. När det gäller framtagande och beslut om skolregler, liksom tillämpningen av dessa, utvecklar regeringen sitt resonemang i avsnitt 6.4.1 nedan. Bland annat betonas där vikten av att personalen involveras i arbetet med skolreglerna. På motsvarande sätt bör skolans personal även involveras i arbetet med de skriftliga rutinerna för insamling av elevernas mobiltelefoner.

Regeringen anser sammanfattningsvis att dagens lagstiftning i kombination med de förtydliganden regeringen föreslår när det gäller skolregler ger tillräcklig vägledning för rutinerna för omhändertagandet. Denna bedömning delas av bl.a. *Skolverket*, *SKR* och *Göteborgs universitet*.

6.4 Skolans regler behöver bli tydligare och mer kända för elever, personal och vårdnadshavare

6.4.1 Skolornas regler ska bli mer ändamålsenliga, kända och förankrade

Regeringens förslag

Termen skolregler ska ersätta termen ordningsregler i skollagen. Skolreglerna ska gälla även för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet.

Skolreglerna ska innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.

Rektorn ska ansvara för att skolreglerna tas fram och besluta om dem. Skolreglerna ska förankras hos eleverna.

Rektorn ska ansvara för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningens förslag omfattar inte öppen fritidsverksamhet. Utredningens förslag har en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Skolforskningsinstitutet, Skolväsendets överklagandenämnd, Brottsförebyggande rådet, Förvaltningsrätten i Uppsala, Myndigheten för delaktighet, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Båstads, Gotlands, Hudiksvalls, Jönköpings, Kungsbacka, Ronneby, Sigtuna, Stockholms, Storfors, Sölvesborgs, Uppvidinge och Örnsköldsviks kommuner, Almega Utbildning, Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES) och Stiftelsen Friends.*

IES anser att ändamålsenliga regler är ett värdefullt verktyg i skolans arbete för trygghet och studiero samt att det är rimligt att rektorn beslutar om dessa och att de förankras hos eleverna genom diskussion och samtal. *Hudiksvalls kommun* anser att begreppet skolregler innebär en större bredd och helhetsbild över skolans gemensamma arbete och ansvar än begreppet ordningsregler.

Flera remissinstanser som är positiva till eller tillstyrker hela eller delar av förslaget lämnar även vissa synpunkter, t.ex. *Statens skolinspektion, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Barnombudsmannen (BO), Jämställdhetsmyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen (DO), Linköpings universitet, Göteborgs, Orust, Haninge, Årjängs och Örebro kommuner.* Skolinspektionen anser bl.a. att skolövergripande regler kan vara enklare att förstå och tillämpa för elever och personal. *Årjängs kommun* anser att gemensamma rutiner och riktlinjer är positivt för ordningen. Kommunen anser vidare att det är viktigt att skolans regler är kända av alla elever och vårdnadshavare och att elever och

vårdnadshavare förstår vilka konsekvenser reglerna har och varför de finns. *Skolverket* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser också att det är viktigt att skolreglerna görs kända för elever och vårdnadshavare, men även för personal. *Skolverket* anser även att huvudmannens ansvar i sammanhanget bör förtydligas. *BO* anser bl.a. att det är positivt att rektorns ansvar för skolreglerna förtydligas och att ett gemensamt arbetssätt bland personalen eftersträvas.

BO, Jämställdhetsmyndigheten, DO, Göteborgs, Orusts, Haninge och Örebro kommuner betonar på olika sätt vikten av att eleverna görs delaktiga och ges inflytande i framtagandet av skolreglerna. Även *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* anser att en stark förankring hos eleverna är en förutsättning för att skolregler ska vara bra och fylla sitt syfte.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker förslaget om att skolreglerna kompletteras med att det ska finnas gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med tryggheten och studieron. *SKR* anser att förslaget om mobiltelefoner kan omhändertas i samma paragraf. *Sveriges Lärare* tror inte att ändringen av begrepp från ordningsregler till skolregler kommer ha någon stor verkan och inte heller att ändringen tydligt signalerar en bättre ordning i arbetet med dessa. *Knivsta kommun* anser att skillnaden mellan förslaget om skolregler och befintlig lagstiftning är otydlig.

Autism Sverige, Riksförbundet Attention och Utvecklingspedagogik i Sverige AB ser en risk att förslaget kommer att missgynna elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och anser att förslaget behöver utformas med hänsyn till det. Såväl *DO* som *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)* och *Riksföreningen för skolsköterskor* betonar att arbetet med regler och konsekvensplaner behöver målgruppsanpassas och utformas utifrån elevers ålder och mognad samt deras individuella behov och förutsättningar. De lyfter, liksom t.ex. *Funktionsrätt Sverige*, även vikten av ett främjande och förebyggande arbete.

Linköpings universitet tillstyrker förslaget om konsekvensplan. Även *Sveriges Lärare* är positiva till förslaget om konsekvensplan men anser att det är viktigt att lärare själva ska kunna välja åtgärder vid regelöverträdelser i klassrummet. *Malmö* och *Skellefteå kommuner* anser att en konsekvensplan riskerar att öka skolans administrativa börda. *Malmö kommun* anser att kraven på planens utformning behöver klargöras och inte vara för detaljerade. *Skolinspektionen* anser att förslagen om skolregler och konsekvensplan är så pass allmänt hållna att de blir svåra att tillämpa i tillsyn. *Malmö, Norrköpings och Skellefteå kommuner* är kritiska till att anmälan till polis och socialförvaltning ges som exempel på konsekvenser vid regelöverträdelser och anser att det är viktigt att göra skillnad på det och exempelvis åtgärder vid misstanke om att ett barn far illa.

Skolverket anser i sammanhanget att "konsekvens" kan signalera att det är fråga om t.ex. en sanktion eller en oreglerad disciplinär åtgärd. *Uppsala universitet*, som avstyrker förslaget, erinrar om att det är lagstiftningen, inte lokala regler, som sätter ramarna för skolpersonalens mandat att agera i olika situationer. *Malmö* och *Skellefteå kommuner* anser att förslaget om konsekvensplan riskerar att krocka med regelverket kring disciplinära åtgärder i skolan.

Funktionsrätt Sverige, Sveriges Skolledare, Riksförbundet FUB, Afasiförbundet Sverige, Föräldraalliansen Sverige och Antidiskrimineringsbyråerna avstyrker förslaget. *Linköpings universitet* avstyrker förslaget i den del som innebär att skolreglerna ska förankras hos eleverna i stället för att som i dag utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna, då universitetet anser att elevernas delaktighet i arbetet med att ta fram regler därmed minskas. *Afasiförbundet Sverige* och *Funktionsrätt Sverige* anser bl.a. att frågan om regler bör hanteras lokalt snarare än på nationell nivå. *Sveriges skolledare* anser att andra insatser än ändrade begrepp behövs, såsom ökad personaltäthet och mer närvarande ledningsfunktioner. Förbundet anser även att förslaget riskerar att försvåra elevengagemanget i arbetet med regler. Även *Antidiskrimineringsbyråerna* och *Föräldraalliansen Sverige* är kritiska till minskad delaktighet och inflytande för eleverna. *Riksförbundet FUB* anser att det är särskilt negativt för elever med intellektuell funktionsnedsättning.

Skälen för regeringens förslag

Skolans regler är viktiga för att upprätthålla trygghet och studiero och för ungas inställning till samhällets normer och regler

I skollagen finns krav på att det ska finns ordningsregler i skolan. Det gäller för samtliga skolformer utom förskolan och komvux (5 kap. 2 och 5 §§ skollagen). Velfungerande ordningsregler är en viktig del i skolors arbete för trygghet och studiero. Ett framgångsrikt arbete kräver dessutom att hela skolan har en gemensam strategi och ett gemensamt förhållningssätt till skolans regler. Enligt Skolinspektionen kännetecknas skolor som lyckas väl bland annat av att hela organisationen involveras i arbetet och att reglerna upprätthålls av all personal (Skolors arbete med trygghet och studiero, Skolinspektionen 2020).

Ordningsreglerna kan även bidra i arbetet med att förmedla skolans värdegrund och att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas. Detta är av extra stor betydelse om denna fostran av någon anledning inte ges i hemmet. Undersökningar visar vidare att ungdomar som går på en skola där eleverna i större utsträckning följer ordningsreglerna har något mindre sannolikhet att begå våldsbrott (Skolfaktorer betydelse för om ungdomar begår våldsbrott, Brå 2023).

I propositionen *Skolor mot brott* gör regeringen bedömningen att det bör göras ett tillägg i samtliga läroplaner som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas. Som skäl för bedömningen anges bland annat att förskolan, skolan och fritidshemmet är viktiga arenor för att påverka barns och ungas normer och moralbildning. Verksamheten behöver därför utformas på ett sätt som motverkar tillåtande attityder till mobbning, kränkningar och kriminalitet, exempelvis genom att besluta och implementera tydliga ordningsregler samt att skolans personal agerar konsekvent och likartat utifrån dessa (prop. 2024/25:160 s. 125). Mot bakgrund av samhällsutvecklingen och de brister som finns i skolors trygghet och studiero är det nödvändigt att skolan arbetar aktivt med att upprätthålla ett positivt skolklimat samt med regelefterlevnad utifrån tydliga och välgrundade regler.

Dagens ordningsregler följs inte i tillräckligt stor utsträckning

Trots att det är så viktigt med välfungerande ordningsregler förekommer det dock att varken elever eller föräldrar respekterar dessa. Skolinspektionen har exempelvis konstaterat fall där både elever och lärare framhåller regelefterlevnaden i skolorna som låg och att det på vissa skolenheter i dag skapas skolmiljöer där allvarliga fall av stök och bråk inte möts av konsekvenser (se t.ex. Årsrapport 2023 – Iakttagelser och erfarenheter från året som gått, Skolinspektionen 2024). Skolinspektionen har även tidigare konstaterat att flera rektorer behöver ta ett större ansvar för arbetet med skolans ordningsregler. I detta ingår t.ex. att ta reda på varför ordningsregler som beslutats inte följs och vid behov genomföra de förändringar som är nödvändiga för att säkerställa alla elevers rätt till studiero (Skolans arbete för att säkerställa studiero, Skolinspektionen 2016 och Ordningsregler och disciplinära åtgärder, Skolverket 2018).

När eleverna är väl medvetna om vilka regler som gäller i skolan är det lättare för skolans personal att uppmana eleverna att följa reglerna och vid behov ge en konsekvens ifall en elev bryter mot reglerna. Skolverket betonar i sin rapport Trygghet och studiero (2018) vikten av att ordningsregler ska vara formulerade så att de är lätta att förstå och följa. Regler som är väl förankrade och som elever uppfattar som begripliga, rimliga och rättvisa bidrar också till att eleverna upplever ökad rättssäkerhet i skolan. Eleverna accepterar, enligt utredningen, i högre grad att bli uppmanade att följa och att få en konsekvens för överträdelse av en regel som de känner till. För att skolans åtgärder ska vara effektiva och rättvisa krävs därför tydliga regler och ett konsekvent och transparent agerande utifrån dessa från all personal. I likhet med *Almega Utbildning* anser regeringen att det behövs en bättre ordning i skolan. Det förutsätter tydliggörande av skolregler, av förväntningar på elever och deras vårdnadshavare och rätt möjligheter för rektorn och lärare att ingripa för att upprätthålla trygghet och studiero i skolan. Ett sådant arbete är därmed att betrakta som förebyggande och främjande.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det behövs en bättre ordning gällande både innehållet i skolans regler och i arbetet med dessa.

Reglerna bör vara skolgemensamma och därför benämnas skolregler

För att reglerna i skolan ska kunna förstås och tillämpas av elever och personal behöver terminologin vara tydlig och ändamålsenlig. Regeringen anser att termen ordningsregler inte uppfyller dessa krav. Termen ordningsregler speglar exempelvis inte tydligt att det behöver råda en samsyn inom varje skolenhet om vilka de skolgemensamma reglerna är, vad de står för och att de gäller för alla elever på skolenheten. Ordningsregler är enligt utredningens erfarenheter dessutom omgärdade av många olika föreställningar. Det kan å ena sidan finnas ett synsätt att regler på en skola endast ska handla om ordning i klassrummet, å andra sidan en uppfattning att ordningsregler mer ska handla om övergripande allmänna trivselregler. Regeringen anser att regler på en skola ska kunna användas både som ett verktyg för att minimera ordningsstörningar eller andra olämpliga beteenden i undervisningen, och samtidigt kunna användas för att gestalta samhällseliga normer och värden i stort så att normbrytande beteenden som innebär negativa och otillåtna handlingar inte får fäste i

skolans miljö. Regeringen delar därför *Hudiksvalls kommuns* uppfattning att den bredare termen skolregler är att föredra framför den mer snäva termen ordningsregler. Regeringen anser att termen skolregler bättre beskriver vad reglerna syftar till, vad de ska innehålla och vilka värden de ska ge uttryck för. Även *SPSM* instämmer i uppfattningen att skolregler är ett lämpligare begrepp än ordningsregler. Termen skolregler signalerar också, tydligare än ordningsregler, att de regler som ska råda på en skola ska gälla för hela skolenheten och att all personal i skolan bör arbeta med regelefterlevnad genom gemensamma rutiner och förhållningssätt. Det finns också, vilket *Linköpings universitet* lyfter fram, forskning som talar för att skolregler är en lämpligare term. Det finns t.ex. forskningsstöd för att en hela-skolan-ansats främjar ett positivt och tryggt skolklimat. Vidare kan gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med skolreglerna vara effektivt för att främja tryggheten i skolan. Som *Skolinspektionen* anger kan skolövergripande regler även vara enklare att förstå och tillämpa för elever och personal. Regeringen instämmer dock i *Sveriges Skolledares* synpunkt att enbart ett byte av terminologi inte är tillräckligt för att uppnå ökad trygghet och studiero. Däremot är det enligt regeringens bedömning en tydlig signal om att reglerna ska vara just skolgemensamma och därmed gäller för hela skolenheten samt att all personal i skolan ska arbeta med regelefterlevnad genom gemensamma rutiner och förhållningssätt. Eftersom reglerna ska vara skolgemensamma anser regeringen att de ska gälla även vid öppen fritidsverksamhet på grund av närheten till skolans övriga verksamhet genom sitt uppdrag att komplettera utbildningen i de obligatoriska skolformerna. I detta avsnitt jämföras barn i fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet med elever. Till skillnad från t.ex. *Sveriges Lärare* bedömer regeringen att ett byte av termen ordningsregler till skolregler kan leda till ett bättre arbete med reglerna. Regeringen föreslår därför att termen skolregler ska ersätta termen ordningsregler i skollagen.

Skolreglerna bör vara få och vila på samhällets demokratiska värden

Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på (1 kap. 4 § skollagen). Detta bör också vara utgångspunkten för de regler som ska gälla i skolan. Regeringen anser därför att skolreglerna bör utgöras av regler som vilar på samhällets demokratiska värden och normer och att de inte får inskränka elevernas fri- och rättigheter. Det innefattar även t.ex. etiska värden om hur man behandlar andra, rätten till god utbildning samt skydd mot våld, skada, kränkande behandling, trakasserier och mobbning. Som *Riksförbundet Attention* konstaterar ska det finnas grundläggande regler för vad som är tillåtet i skolan. Skolreglerna bör därför som utgångspunkt vara få, förutsägbara och skolövergripande. De bör också vara väl avvägda och handla om såväl ordning på lektioner och i övriga gemensamma utrymmen i skolan, som att gestalta samhälleliga normer och värden.

Reglerna behöver även göras tillgängliga för alla elever inklusive t.ex. elever med olika funktionsnedsättningar och oavsett modersmål. Exempelvis kan, som *SPSM* anför, elever med funktionsnedsättning behöva stöd och extra tydlighet för att förstå syftet med skolregler och

vägledning i hur man agerar i det sociala samspelet med elever och skolpersonal. Att skolreglerna är få, enkla och tydliga är bra för alla elever och bidrar till att eleverna får möjlighet att veta hur de ska agera i olika situationer. Det leder i sin tur till ökad studiero och gör det lättare för lärare att upprätthålla tryggheten och en god arbetsmiljö.

Skolans regler ska beslutas av rektorn och förankras hos eleverna

Enligt gällande bestämmelser ska skolans ordningsregler och hur de följs regelbundet följas upp och orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras (5 kap. 5 § skollagen). Det framgår vidare av bestämmelsen att rektorn beslutar om ordningsregler men att reglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna.

Att rektorn tar ansvar för att utarbeta och besluta om reglerna är centralt för att upprätthålla en rimlig arbetsmiljö för lärare och övrig personal i skolan. Skolans ledning bör vara tydlig med vilka regler som ska gälla på skolan för att därmed ge personalen förutsättningar att enas i arbetet med att säkerställa att dessa följs. Trots att det framgår tydligt av skollagen att rektorn ska besluta om ordningsreglerna ger utredningen bilden av att arbetet med att formulera ordningsregler på sina håll lämnas till enskilda klasser eller grupper. I många fall är regler som är att betrakta som centrala varken formulerade i skolans ordningsregler eller knutna till någon konsekvens. Enligt regeringen finns det därför skäl att förtydliga rektorns mandat och ansvar att besluta om skolans regler. Det ligger även i sakens natur att personalen bör involveras i arbetet med skolreglerna. Inte minst behöver de vara förtrogna med dem för att i praktiken kunna upprätthålla dem.

Som anges tidigare i detta avsnitt bör reglerna vara enkla och bygga på grundläggande demokratiska värderingar. De bör därmed utformas på ett sätt som innebär att det kan förväntas att alla, såväl elever som personal, kan underordna sig reglerna. Skolreglernas närmare innehåll och utformning i detalj bör beslutas av rektorn. *Skolinspektionen* anser dock att det utan en närmare författningsreglering av skolreglernas innehåll blir svårt att utöva tillsyn. Enligt regeringen är det trots detta en rimlig ordning att rektorn, i egenskap av ansvarig för arbetet med trygghet och studiero på skolenheten, också ges utrymme att besluta om skolreglerna och dess närmare innehåll.

Regeringen instämmer med *Göteborgs kommun* i att vissa regler inte är förhandlingsbara, och därför inte heller behöver formuleras under medverkan med eleverna. Även *IES* framför att det finns regler som inte är förhandlingsbara som vilar på samhällets demokratiska värden och normer, etiska värden kring hur vi behandlar varandra. Regeringen anser därför att skolreglerna inte ska vara öppna för förhandling. De behöver dock vara förankrade hos eleverna. När det gäller att förebygga ordningsstörningar genom tydliga förväntningar och struktur finns det tydligt stöd för att eleverna bör undervisas om reglerna samt att det bör finnas konsekvenser om reglerna inte följs (Främja studiero i klassrummet – Lärares ledarskap, Skolforskningsinstitutet 2021). Regeringen kan också konstatera att det finns ett starkt stöd för att elevers delaktighet i skolan är en framgångsfaktor och har positiva effekter på elever hälsa, motivation och lärande. *Linköpings universitet* framför exempelvis att

forskning visar att eleverna i större utsträckning följer regler som de har varit delaktiga i att arbeta fram. Flera remissinstanser, bl.a. *BO, Linköpings universitet, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd* och *Sveriges Skolledare* har invändningar mot att utredningens förslag innebär minskat elevinflytande. Bland annat framförs att tidig involvering av eleverna stärker både legitimiteten i reglerna och barns upplevelse av att bli lyssnade på. Frågan är då hur denna delaktighet ska komma till uttryck i arbetet med skolreglerna. Enligt regeringen behöver den typen av få, förutsägbara och övergripande regler som skolreglerna ska utgöra inte tas fram under medverkan av eleverna. I stället anser regeringen i likhet med *IES* att elevernas medverkan i arbetet med skolreglerna främst bör ske genom att lärarna diskuterar med eleverna om varför skolreglerna finns, vad de innebär och vilka värden de ger uttryck för. Detta eftersom eleverna behöver förstå och respektera de regler som gäller i samhället och som också representeras av de regler som gäller för den dagliga verksamheten i skolan. Inom ramen för detta arbete ska eleverna förstås också ges fortsatt möjlighet att komma med ytterligare förslag och synpunkter kring vilka skolregler som kan behövas för att trygghet och studiero ska kunna upprätthållas på skolenheten. Regeringen bedömer att regler som är väl förankrade och som elever uppfattar som begripliga, rimliga och rättvisa, bidrar till att eleverna upplever ökad rättssäkerhet i skolan. I likhet med t.ex. *Haninge kommun* vill regeringen därför betona vikten av att reglerna förankras med eleverna. I det kan även ingå att exempelvis formulera reglerna på gruppnivå utifrån ålder och mognad. Eleverna ska inom ramen för arbetet i demokratisk ordning kunna ge sin syn på skolreglerna och även ges möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter kring dem (1 kap. 10 § skollagen). Eleverna ges på så sätt möjlighet att bidra till utvecklingen av skolreglerna. Det är därmed lämpligt att rektorn och skolledningen för någon form av dialog med eleverna inför beslut om skolreglerna. Det innebär dock inte att eleverna ska ha rätt till medbestämmande när det gäller reglernas utformning. Enligt regeringen bör därför rektorns mandat tydliggöras när det gäller att besluta om reglerna och därmed avgöra vilka synpunkter och förslag från elever som är lämpliga att beakta. Regeringen anser att det därigenom inte i onödan behöver ägnas tid till att utarbeta och omarbete regler som i praktiken är självklara och att tiden i stället kan ägnas åt att diskutera och skapa en gemensam förståelse för reglerna. Regeringen anser, till skillnad från t.ex. *Sveriges Skolledare* att förslaget främjar elevernas engagemang genom att arbetet med att förankra reglerna kan bli reellt snarare än symboliskt. I likhet med *IES* anser regeringen därför att det är en rimlig ordning att rektorn beslutar skolans regler och att dessa därefter förankras hos eleverna genom diskussion och samtal. Regeringen föreslår därför att rektorn ska ansvara för att skolreglerna tas fram och beslutar om dem samt att skolreglerna ska förankras hos eleverna. Reglerna och hur de följs ska även fortsatt följas upp regelbundet och orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Att reglerna ska förankras med eleverna är förenligt med barnkonventionen

I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen ska barnets bästa vara utgångspunkt. Barns inställning ska så långt det är möjligt klarläggas

och de ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem (1 kap. 10 § skollagen). Liknande bestämmelser återfinns i barnkonventionen (artiklarna 3 och 12). Barn har vidare rätt till inflytande över utbildningen (4 kap. 9 § skollagen).

Enligt gällande rätt ska ordningsreglerna utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. *Föräldraalliansen Sverige* anser att det signalerar ett aktivt och reellt inflytande, i linje med demokratiuppdraget och barnkonventionens artikel 12 och att en ersättning av ordet "medverkan" med ordet "förankring" innebär ett försvagat elevinflytande. Även exempelvis *BO*, som har förståelse för att vissa regler inte är förhandlingsbara, betonar vikten av att artikel 12 i barnkonventionen följs fullt ut och anser att eleverna måste ges reellt inflytande i utformningen av de regler som gäller deras vardag i skolan.

Att barn, enligt såväl skollagen som barnkonventionen, har en rätt att komma till tals och att deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad innebär dock inte att deras uppfattningar ska vara utslagsgivande. Vid framtagandet av skolregler kan det behöva göras avvägningar mellan olika intressen, bland annat eftersom barn har olika behov och förutsättningar. Sådana intresseavvägningar kan inte göras av barnen utan måste göras av rektorn. Som framgår under föregående rubrik föreslår regeringen dock att skolreglerna ska förankras med eleverna, vilket ger dem möjlighet att bidra till utvecklingen av dessa. Regeringen anser att en ordning där rektorn tar ansvar för att besluta om skolans regler utifrån samhällets demokratiska värden och normer och där eleverna även fortsatt får ge synpunkter och förslag på reglerna är förenlig med barnkonventionen och reglerna i skollagen. Regeringen anser vidare att ett tydligt och väl förankrat regelverk ökar förutsättningarna för skolan att upprätthålla trygghet och studiero och att förslaget är motiverat för att stärka elevernas rätt till utbildning.

Verkningsfulla skolregler förutsätter välkända konsekvenser som aktiveras vid regelöverträdelser

Det är angeläget att skolor arbetar strukturerat med tydliga regler och gemensamma förhållningssätt för att öka regelefterlevnaden. Det är även viktigt att skolreglerna har uttalade konsekvenser som kan aktiveras när reglerna bryts. Exempelvis konstaterar *Linköpings universitet* att det har visat sig betydelsefullt för att minska oönskat beteende att tydliggöra både regler och de konsekvenser som vidtas om reglerna överskrids. Om elever och personal uppfattar att elever på ett systematiskt sätt bryter mot skolans regler riskerar det att skapa en kultur där det ses som acceptabelt att bryta mot skolregler och andra normer. En skolmiljö där exempelvis stök och bråk inte får några konsekvenser kan vidare leda till att övriga elever förlorar tilliten till en trygg och rättvis skola där personalen tar ansvar. Att alla skolor har regler och konsekvenser som aktiveras när de bryts är därför en grundläggande och viktig del av arbetet med trygghet och studiero. Som tidigare nämnts krävs på många skolor ett mer prioriterat arbete med regelefterlevnad.

Det behöver, enligt regeringen, stå klart för elever och vårdnadshavare att en regel som inte följs, alltid kommer att uppmärksammas, bemötas och hanteras. Det är således avgörande att personal i det dagliga och löpande

arbetet upprätthåller regler genom att konsekvent uppmärksamma och bemöta de ordningsstörningar och andra oönskade beteenden som inträffar. Skolorna behöver därmed en plan där det framgår vilka åtgärder som ska vidtas i olika situationer, såsom exempelvis disciplinära åtgärder med stöd av 5 kap. skollagen, och hur de förhåller sig till varandra. Regeringen instämmer dock med *SKR* i att konsekvenser vid regelöverträdelser inte regelmässigt bör innebära att en disciplinär åtgärd enligt skollagen vidtas. Även t.ex. *SPSM* framhåller att det kan finnas ett behov av flexibilitet i valet av åtgärder. Som *Sveriges Lärare* framför bör t.ex. en lärare själv kunna välja åtgärder vid regelöverträdelser i klassrummet eftersom det är en del av lärares profession. Vidare bör, som utredningen framför, de allra flesta ordningsstörningar bemötas genom omedelbara tillsägelser och samtal med eleverna. Regeringen instämmer därmed med *Sveriges Lärare* i att det huvudsakligen bör vara lärares bedömning av situationen som avgör vilken åtgärd som har bäst förutsättningar att bidra till en förbättring vid olämpligt beteende. Vilka konsekvenser som vidtas och i vilket skede måste därför avgöras i det enskilda fallet. Det måste dock vara tydligt för eleverna att ordningsstörningar alltid kommer att bemötas, och också vilka konsekvenser som kan vara aktuella beroende på ordningsstörningens karaktär eller andra omständigheter. Det är därför angeläget att skolor även tydliggör för elever och vårdnadshavare att det finns disciplinära åtgärder som skolan kommer att använda sig av när tillsägelser och samtal inte ger effekt. När förväntningarna är tydliga får eleverna bättre förutsättningar att ta ansvar för sitt eget beteende och kan lättare bidra till en positiv skolmiljö.

För att skolreglerna ska bli verkningsfulla och minska oönskat beteende bedömer regeringen sammanfattningsvis att det är viktigt att tydliggöra både reglerna och de konsekvenser som vidtas om reglerna överskrids.

Skolreglerna ska innehålla en konsekvensplan

Skolan behöver, mot bakgrund av det som anges under föregående rubriker, verktyg för att tydliggöra vilka konsekvenser som kan vidtas vid olika ordningsstörningar, dvs. en konsekvensplan. *Norrköpings kommun* framför att gemensamma skolregler och en konsekvensplan borgar för att enheter utvecklar rutiner och arbetssätt utifrån en skolgemensam ansats för att arbeta med att upprätthålla trygghet och studiero på ett enhetligt, systematiskt och konsekvent vis. Regeringen instämmer i detta. En konsekvensplan ska därmed ses som ett kompletterande verktyg till det arbete med tydlighet och förankring som beskrivits tidigare i detta avsnitt. Som t.ex. *Idéburna skolors riksförbund* framför kan upprättandet av en konsekvensplan visserligen medföra en viss extra administration för huvudmännen, men regeringen bedömer ändå att det är motiverat utifrån behovet. Arbetet med en konsekvensplan behöver vidare ske samordnat med utformandet av skolreglerna. Detta eftersom en viktig förutsättning för ett tydligt regelverk är att det även är tydligt vilka konsekvenser som följer om någon bryter mot reglerna. Genom en sådan samordning kan även det administrativa åtagandet som en konsekvensplan innebär minimeras. Regeringen ser däremot inte något behov av att närmare reglera vad en konsekvensplan bör innehålla eller hur den bör utformas. *Skolinspektionen* anser visserligen att en allmänt hållen reglering blir svår

att tillämpa i tillsyn. Enligt regeringen är det dock en rimlig ordning att det lämnas åt huvudmannen och rektorn att avgöra hur konsekvensplanen bör utformas i närmare detalj utifrån de lokala skolreglerna, förutsättningarna och behoven. Däremot kan det, som *SPSM* beskriver, finnas ett visst behov av stöd för huvudmännen i detta arbete, vilket kan ges t.ex. inom ramen för Skolverkets allmänna uppdrag att stödja huvudmännen i deras utbildningsverksamhet (7 § förordningen med instruktion för Statens skolverk).

Som *Uppsala universitet* påpekar är det lagstiftningen och inte lokala regler som sätter ramarna för vilka åtgärder som är aktuella för skolan att vidta. Det är vidare naturligtvis inte tillåtet att genom skolregler eller i en konsekvensplan införa begränsningar i förhållande till elevernas grundläggande fri- och rättigheter. I likhet med vad *Skolverket* framför vill regeringen även betona att regler som en rektor beslutat inte är bindande föreskrifter. Däremot får konsekvenserna omfatta åtgärder som kan vidtas inom ramen för personalens allmänna befogenheter eller de disciplinära åtgärder som skollagen medger. I sammanhanget bör även nämnas att de disciplinära åtgärderna inte får användas som bestraffning. Syftet är i stället att de ska leda till ett ändrat beteende hos eleven och skapa en bättre skolsituation för såväl eleven själv som för övriga elever och personalen. Regeringen anser vidare till skillnad från *IMR* att det inte behövs någon särskild bestämmelse om överklagande av skolreglerna och de konsekvenser som kan följa vid överträdelser av dessa, mot angiven bakgrund och med beaktande av befintliga möjligheter till överklagande av disciplinära åtgärder enligt 28 kap. 5, 6 och 9 §§ skollagen.

Som *IES* anger kan en konsekvens t.ex. vara ett samtal med en elev och vårdnadshavare. En sådan konsekvens är en åtgärd för att åstadkomma ett förändrat uppträdande. *Gnesta kommun* påpekar visserligen att upprepade tillsägelser eller samtal mellan vårdnadshavare och rektorn riskerar att uppfattas som tandlösa i de fall där dessa åtgärder inte ger önskad effekt, men en mer ingripande disciplinär åtgärd ändå inte bedöms vara motiverad. Enligt regeringen utgör det dock en viktig signal, både gentemot eleven, dess vårdnadshavare och andra elever och deras vårdnadshavare att skolan agerar konsekvent och aktivt i syfte att upprätthålla trygghet och studiero.

Regeringen bedömer även att en konsekvensplan ska vara ett verktyg i arbetet med att förankra skolreglerna med eleverna. Regeringen instämmer därmed inte med *Skolverket* i att termen konsekvens kan signalera att det är fråga om en sanktion, påföljd eller oreglerad disciplinär åtgärd. Tvärtom anser regeringen att termen konsekvens signalerar ett aktivt upprätthållande av skolans regler genom åtgärder som definierats och synliggjorts i konsekvensplanen. Att vidta disciplinära åtgärder enligt 5 kap. skollagen kan vara en sådan konsekvens. Att initiera en utredning enligt 5 kap. 9 § skollagen samt en utredning om särskilt stöd när förutsättningarna för en sådan är uppfyllda kan vara en annan, även om den senare också är en skyldighet för rektorn. Regeringen bedömer därför, till skillnad från *SPSM* att benämningen konsekvensplan är lämplig och ger en bild av de åtgärder som kan aktualiseras vid överträdelser av skolreglerna. Regeringen bedömer vidare att en konsekvensplan i stället för att resultera i att andra åtgärder, t.ex. stödåtgärder, förbises kan bidra till att elevers stödbehov identifieras i högre utsträckning, exempelvis

genom att olämpliga uppträdanden synliggörs i högre utsträckning än tidigare.

Regeringen instämmer med *Malmö, Norrköpings och Skellefteå kommuner* om att det är viktigt att t.ex. en polisanmälan eller en orosanmälan till socialtjänsten inte ska ses som en konsekvens till följd av en regelöverträdelse. Detta eftersom det finns en risk för att eleverna får ett skadat förtroende för myndigheterna om det framställs som exempel på åtgärder som vidtas regelmässigt när en elev bryter mot skolans regler. Däremot är det viktigt att skolan gör både elever och vårdnadshavare medvetna om skolans skyldigheter att agera och vilka åtgärder som kan aktualiseras vid misstanke om brott eller om att ett barn får illa. Om det t.ex. kan misstänkas att ett brott har begåtts av en elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det. Detta gäller om brottet har begåtts i samband med verksamheten i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (6 a kap. 10 § skollagen). Ett av syftena med denna anmälningsskyldighet är att i förhållande till eleverna markera att brott inte ska förekomma i skolan eller fritidshemmet (Skolor mot brott, prop. 2024/25:160 s. 106). En rektor är i vissa fall även skyldig att lämna uppgifter till Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter i deras brottsbekämpande verksamhet. Bestämmelser om detta finns i lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna. Uppgiftsskyldigheten gäller när en brottsbekämpande myndighet begär ut uppgifter som finns i den verksamhet som rektorn ansvarar för, om uppgiften behövs i den brottsbekämpande verksamheten. En rektor ska också på eget initiativ lämna en sådan uppgift till Polismyndigheten, om rektorn bedömer att uppgiften behövs i den brottsbekämpande verksamheten. Ett utlämnande ska i vissa fall föregås av en intresseavvägning. Vidare är skolans personal enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) skyldig att genast anmäla till socialnämnden om den i skolans verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn får illa. En erinran om anmälningsskyldigheten har tagits in i skollagen (29 kap. 13 §). Enligt regeringen kan det även vara lämpligt att i olika sammanhang påminna både elever och vårdnadshavare om skolans anmälningsskyldighet till socialtjänsten om det kan befaras att eleven får illa. Skolans skyldigheter och ansvar i dessa avseenden kan därför beskrivas inom ramen för skolreglerna och tillhörande konsekvensplan. Det behöver dock i så fall göras på ett sådant sätt att det inte sammanblandas med skolenhetens konsekvenser till följd av överträdelser av skolreglerna.

Sammantaget bedömer regeringen att ett krav på att skolreglerna ska innehålla en konsekvensplan bidrar till att tydliggöra för elever, vårdnadshavare och personal att regelöverträdelser av skolreglerna ska hanteras enhetligt och konsekvent och att en konsekvensplan därmed kan bidra till en ökad trygghet och studiero i skolan. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att skolans regler även ska innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser av skolreglerna. I arbetet med att förankra skolreglerna med eleverna ska även ingå att förankra konsekvensplanen.

Rektorn ska ansvara för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna

För ett välfungerande arbete med skolregler är det enligt regeringen inte tillräckligt att de innehåller en konsekvensplan och att de är förankrade med eleverna. Utöver detta behöver även personalen ha en gemensam bild av vilka regler som gäller, vikten av att dessa följs och vilka konsekvenser som följer vid överträdelser. Det behöver således på varje skolenhet finnas gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. I likhet med *SPSM* anser regeringen att gemensamma rutiner och riktlinjer kan bidra till tydlighet för skolpersonalen om hur de förväntas agera. Skolenhetens arbete med skolreglerna kan handla om att t.ex. utarbeta gemensamma arbetssätt vid fysiska ingripanden. Det kan även innefatta att ta fram de handlingsplaner som behöver finnas för allvarliga händelser. Sådana rutiner och planer kan bidra till att personalen blir trygg i sina befogenheter att agera. Genom att arbeta med skolans regler kan det dessutom utvecklas en skolgemensam hållning kring t.ex. hur man ska agera när värdegrunden eller skolreglerna bryts. Syftet ska vara att personalen på skolan arbetar på ett likartat sätt med de skolregler och förhållningssätt som gäller för verksamheten.

Även om arbetet med skolregler bör hanteras lokalt bedömer regeringen att det bör ställas krav på att det bedrivs ett sådant arbete. *SKR* anser att de gemensamma rutinerna och förhållningssätten inte bör begränsas till att avse skolreglerna, utan även bör omfatta skolenhetens arbete med trygghet och studiero i sin helhet. Regeringen delar visserligen uppfattningen att det är positivt med gemensamma rutiner och förhållningssätt för arbetsområdet trygghet och studiero i sin helhet. Samtidigt bedömer regeringen att ett upprätthållande av skolreglerna är så centralt för skolornas möjligheter att åstadkomma en skolmiljö präglad av trygghet och studiero att det är motiverat att reglera detta arbete särskilt. Regeringen bedömer vidare att förslagen i avsnitt 6.1 om att förtydliga huvudmannens och rektorns ansvar när det gäller trygghet och studiero ger förutsättningar för ett mer skolgemensamt såväl förebyggande som upprätthållande arbete i skolan. Eftersom rektorn föreslås vara ansvarig för att ta fram och besluta om skolreglerna är det även rimligt att rektorn ansvarar för skolenhetens rutiner och förhållningssätt när det gäller skolreglerna.

Genom gemensamma rutiner och förhållningssätt blir det lättare för skolans personal att uppmana eleverna att följa reglerna och vid behov ge en konsekvens ifall en elev bryter mot reglerna. Tydliga förväntningar på elevernas beteenden och en principfast användning av konsekvenser när det handlar om att komma till rätta med negativa normbrytande beteenden är också av betydelse i en brottsförebyggande kontext (Kortanalys 1/2024, Hot och våld mot elever i skolmiljö, Brottsförebyggande rådet 2024). Även *BO* är positiv till att ett gemensamt förhållningssätt bland personalen eftersträvas. Enligt regeringens bedömning ska det därför ingå i skolenhetens arbete med skolreglerna inklusive konsekvensplan att göra personalen förtrogen med dessa. Regeringen instämmer även med t.ex. *Skolverket* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* i att regler och konsekvensplan också ska göras kända bland vårdnadshavare. I avsnitt 6.4.2 föreslår regeringen att det ska införas krav på att skolenheter har förväntansdokument som ska innehålla information om innehållet i

skolreglerna och om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. Enligt regeringens bedömning behövs därför ingen ytterligare reglering om att skolreglerna, inklusive skolans konsekvensplan, ska göras kända för vårdnadshavarna.

Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att rektorn ska ansvara för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. För fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska huvudmannen utse vilken personal som ansvarar för skolreglerna i stället för rektorn.

6.4.2 Skolans förväntningar på eleverna och deras vårdnadshavare ska tydliggöras genom förväntansdokument

Regeringens förslag

Varje skolenhet ska ha ett förväntansdokument som ska innehålla information om innehållet i skolreglerna och om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. Förväntansdokumentet ska även innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar enligt 6 kap. föräldrabalken, där det bl.a. anges att den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av bl.a. en god fostran tillgodoses.

Rektorn ska ansvara för att förväntansdokumentet tas fram.

Elever och vårdnadshavare ska under varje läsår informeras om innehållet i förväntansdokumentet.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår inte att rektorn ska vara ansvarig för att förväntansdokumentet tas fram. Vidare föreslår utredningen att vårdnadshavare och elever ska informeras om innehållet i förväntansdokumentet varje termin. Utredningens förslag har även en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Statens skolinspektion, Skolväsendets överklagandenämnd, Skolforskningsinstitutet, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen (BO), Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen (DO), Myndigheten för delaktighet, Jämställdhetsmyndigheten, Båstads, Gotlands, Haninge, Jönköpings, Norrköpings, Ronneby, Sigtuna, Stockholms, Storfors, Sölvesborgs, Uppvidinge, Årjängs, Örebro och Örnsköldsviks kommuner, Almega Utbildning och Stiftelsen Friends.*

Stockholms kommun anser att införandet av skolregler tillsammans med konsekvensplan och förväntansdokument kan bidra till att göra det tydligare för elever och vårdnadshavare vad som gäller i skolan. Även

Örnsköldsviks kommun anser att det är bra med ökad tydlighet gällande vårdnadshavares ansvar.

Några remissinstanser som är positiva till förslaget, har också lämnat synpunkter. Det gäller exempelvis *Statens skolverk*, *Göteborgs kommun*, *Kungsbacka kommun*, *Sveriges Lärare* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)*. Skolverket anser att det kan ses över hur regleringen ska formuleras och var ansvaret för att ta fram ett förväntansdokument bör ligga. IES konstaterar bl.a. att ansvaret för elevens lärande och utveckling kräver ett fungerande samarbete mellan hem och skola. IES anser även att vårdnadshavare ska visa att de tagit del av innehållet i dokumentet genom en underskrift. *Sveriges Lärare* är positiva till förslaget eftersom oklarheter kring vad vårdnadshavare ska få påverka i skolan skapar konflikter och arbetsmiljöproblem, men anser samtidigt att förslaget riskerar att leda till ökad administrationsbörda och att det finns oklarheter angående t.ex. vem som ska ansvara för information och hantering av underskrifter. *Kungsbacka kommun* anser att gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan bör undantas från bestämmelsen. *Göteborgs kommun* anser att det av förväntansdokumentet även bör framgå vad vårdnadshavare kan förvänta sig av skolan.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) tar inte ställning till förslaget men anser att det förutsätter att ett förväntansdokument förankras och diskuteras med vårdnadshavare kontinuerligt och i olika sammanhang och att skolan behöver ta hänsyn till bl.a. vårdnadshavares förutsättningar att ta till sig ett sådant dokument. *Idéburna skolors riksförbund* motsätter sig inte förslaget men ser samtidigt en risk för att det, tillsammans med förslaget om skolregler och plan för konsekvenser, blir administrativt betungande. Förbundet är vidare tveksamt till att dokumentet ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för fostran. *Skellefteå kommun* anser att det även i fortsättningen bör vara frivilligt att använda förväntansdokument. *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)* anser bl.a. att ett förväntansdokument behöver vara tillgänglighetsanpassat och beskriva elevernas rätt till stöd. *Riksföreningen för skolsköterskor* ser positivt på att förslaget betonar samverkan mellan skola och vårdnadshavare, men lyfter en risk för att ett förväntansdokument skuldbelägger föräldrar.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget, bland annat *Linköpings universitet*, *Uppsala universitet*, *Gnesta* och *Malmö kommuner*, *Funktionsrätt Sverige*, *Sveriges Elevkårer*, *Sveriges Elevråd*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Sveriges Skolledare*, och *Riksförbundet Attention*. De huvudsakliga skälen är att användandet av förväntansdokument bör beslutas på lokal nivå, att förslaget medför en administrativ börda för huvudmännen och skolorna och att förslaget riskerar att påverka relationen mellan skola och hem på ett negativt sätt. *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* anser att elevers rättigheter i skolan bör framgå av dokumentet. *Föräldraalliansen Sverige* anser att ett förväntansdokument även bör omfatta vad elever och vårdnadshavare kan förvänta sig av skolan, huvudmännen och av staten.

Kunskapsskolan i Sverige AB anser att förslaget har ett gott syfte men sträcker sig längre än vad som är rimligt i lagstiftning. *Uppsala universitet* och *Linköpings universitet* anser att ett förväntansdokument inte kommer att åstadkomma önskvärd förändring eftersom berörda vårdnadshavare

saknar förutsättningar snarare än insikt när det gäller deras ansvar för fostran. *Autism Sverige* och *Riksförbundet FUB* anser att förslaget riskerar att leda till att vårdnadshavare och elever blir bärare av problem som egentligen har sin grund i brister i skolmiljön. *Riksförbundet Attention* anser att många vårdnadshavare till elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning upplever ifrågasättande av föräldraförmåga och skuldbeläggande vilket riskerar att förstärkas av förslaget. *SKR* framför att förslaget innebär en dubbelreglering i förhållande till föräldrabalken och kan ge ökad administration för de skolor som vill lösa samverkansfrågan med vårdnadshavare på annat sätt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Skolan behöver tydliggöra de förväntningar som finns på elever och deras vårdnadshavare

I avsnitt 6.4.1 lämnar regeringen förslag som syftar till att åstadkomma en bättre ordning gällande innehållet i och arbetet med skolans regler. Bland annat föreslås att termen skolregler fortsättningsvis ska användas för att betona att reglerna ska vara skolgemensamma. Skolan är dock inte ensamt ansvarig för att elever ska följa reglerna och bidra till gott klimat i skolan. Elevens lärande och utveckling är ett ansvar som delas av vårdnadshavare och skolan. Med vårdnad förstås det ”juridiska” ansvaret för barnets person. Bestämmelser om vårdnad om barn finns i föräldrabalken. Av 6 kap. föräldrabalken framgår att ett barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Det är i första hand vårdnadshavaren som ska se till att barnet får dessa behov tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare har också ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ansvarar för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får en tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren vidare svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas (6 kap. 1 § och 2 § andra stycket föräldrabalken). Vårdnadshavaren har både en rätt och en skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § föräldrabalken). Utbildning i skolväsendet syftar bl.a. till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare (1 kap. 4 § skollagen). Som *Sveriges Lärare* och *IES* framhåller behöver vårdnadshavare få en ökad förståelse för vad som är skolans uppdrag respektive vårdnadshavarens ansvar. En grundförutsättning för att vårdnadshavare och skolan ska kunna ta sitt respektive ansvar är en väl fungerande samverkan. I läroplanerna för de obligatoriska skolformerna, förskoleklassen och fritidshemmet tydliggörs bl.a. att skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. I skolans författningar regleras även olika tillfällen där det finns möjlighet till dialog och samverkan mellan skolan och vårdnadshavare. Bland annat ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha utvecklingssamtal om elevens utveckling och lärande (se

t.ex. 10 kap. 12 § skollagen). Skolan ska även fortlöpande informera elever och vårdnadshavare om elevens utveckling. I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss lämnas förslag om att sådan information inte ska lämnas fortlöpande utan att det i stället ska vara personalen som bestämmer när sådan information ska ges. Det innebär bl.a. att personalen ges bättre förutsättningar att lyfta fram den information som är av betydelse på ett pedagogiskt sätt.

Regeringen bedömer att vårdnadshavares tilltro till verksamheten kan stärkas genom en bättre kommunikation om skolans arbete. För tryggheten och studieron på skolan är det av särskild betydelse att kommunikationen med eleverna och deras vårdnadshavare, i fråga om skolans regler, fungerar väl. Regeringen anser därför att det är viktigt att inkludera vårdnadshavare både när det gäller enskilda elevers regelöverträdelser, och i andra frågor kopplade till elevernas uppförande eller utveckling. Som framgår i avsnitt 6.4.1 bedömer regeringen att elever, personal och vårdnadshavare behöver ha en gemensam bild av vilka regler som gäller i skolan och att det är viktigt att dessa följs. Det behöver även finnas en gemensam bild av skolans, elevens och vårdnadshavarnas respektive ansvar. Det är t.ex. viktigt att vårdnadshavare har kännedom om det generella ansvar de har för sina barn enligt 6 kap. föräldrabalken. Skolan bör därför på ett tydligt sätt kommunicera vilka förväntningar som finns på såväl elever som deras vårdnadshavare och vad de i sin tur kan förvänta sig av skolan. Att klargöra och kommunicera förväntningar på ett konsekvent sätt kan bidra till att skapa en förutsägbar skolmiljö, vilket i sin tur kan medföra en ökad trygghet. Vidare kan tydlig information till vårdnadshavare bidra till ökade möjligheter att förebygga konflikter.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det redan i dag finns flera sätt för skolan att hålla vårdnadshavare informerade om elevernas utveckling och uppförande. Enligt regeringens bedömning kan det dock behöva göras mer för att förtydliga att skolan inte ensam kan lösa de utmaningar som kan finnas i elevens skolvardag, t.ex. gällande kunskapsutveckling eller trygghet och studiero. Enligt regeringens mening underlättar en större kännedom hos vårdnadshavarna om skolans regler och ansvar i förhållande till det egna ansvaret personalens förutsättningar att upprätthålla ordning och studiero. Att stärka föräldraförmågan och föräldraansvaret är också viktiga prioriteringar för regeringen. Det finns därför skäl att genomföra insatser för att tydliggöra de förväntningar som finns på elever och deras vårdnadshavare.

Förväntansdokument kan bidra till en bättre skolmiljö

Flera skolor och huvudmän använder sig i dag av ett s.k. förväntansdokument för att tydliggöra skolans förväntningar på vårdnadshavare och elever. I ett sådant förväntansdokument kan även elevers och vårdnadshavares förväntningar på skolan beskrivas. Skolverket publicerar mallar för sådana dokument som beskriver både förväntningar som finns mellan skola och vårdnadshavare och förväntningar som finns mellan skola och elev. Av ett förväntansdokument kan även framgå, t.ex. vilka skolans regler är inklusive en konsekvensplan. I likhet med *Riksföreningen för skolsköterskor* anser regeringen att ett förväntansdokument kan tydliggöra

vikten av samverkan mellan skola och vårdnadshavare för att främja trygghet och studiero. När användandet av förväntansdokument fungerar väl kan det vara ett bra verktyg för att tydliggöra vad som är skolans ansvar och vad som är elevens respektive vårdnadshavarens ansvar. Det kan även bidra till att skolans regler blir kända och respekterade. Genom ett förväntansdokument kan det dessutom tydliggöras för vårdnadshavare att skolan inte är ensamt ansvarig för en trygg skolmiljö där undervisningen präglas av studiero. Förväntansdokument används dock inte på alla skolor i dag. Det finns heller inget krav på att skolor ska använda sig av förväntansdokument som ett verktyg i kommunikationen med vårdnadshavare och elever. För att förslagen om skolregler och konsekvensplan som lämnas i avsnitt 6.4.2 ska få fullt genomslag och för att vårdnadshavare ska bidra till en positiv skolmiljö, bedömer regeringen, till skillnad från t.ex. *Sveriges Skolledare*, *Afasiförbundet Sverige* och *Skellefteå kommun*, att det är motiverat att införa ett sådant krav. Det är inte tillräckligt som t.ex. *Uppsala universitet* föreslår att Skolverket ges i uppdrag att informera om nyttan med att använda sig av förväntansdokument. Ett nationellt krav på förväntansdokument kan enligt regeringen bidra till en långsiktig och effektiv förbättring av skolmiljön i alla skolor.

Att införa krav på förväntansdokument är motiverat i förhållande till den tillkommande administrativa bördan

Arbetet med förväntansdokument är en administrativ uppgift för skolpersonalen. Enligt regeringen är det viktigt att minska den administrativa bördan i skolan. Regeringen föreslår flera åtgärder för att minska mängden administration och dokumentation i skolan. I avsnitt 6.2.2 föreslås att det nuvarande kravet på att ett beslut om utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning ska dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden ska tas bort. I lagrådsremissen Tid för undervisningsuppdraget som regeringen beslutar samma dag som denna lagrådsremiss lämnas flera förslag som syftar till att minska administrationen i skolan, bl.a. genom lättnader i kraven på den s.k. undervisningsnära dokumentationen. Det är också viktigt att ett krav på förväntansdokument utformas med beaktande av den administrativa börda som personalen i skolan har.

En fråga som påverkar administrationen kopplad till förväntansdokument är krav på underskrift från vårdnadshavarna, om eleven är under 18 år, i syfte att visa att de tagit del av innehållet i dokumentet, vilket förekommer på vissa skolor i dag. *IES* anser att det är viktigt att ställa ett sådant krav medan exempelvis *SKR* inte anser att skolornas förväntansdokument bör innehålla något obligatoriskt undertecknande från parterna eftersom förväntansdokumentet inte har någon juridisk betydelse eller är kopplat till något skadestands- eller straffansvar. Även t.ex. *Sveriges Lärare*, *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* problematiserar kring inhämtande av underskrifter och anser att det kommer leda till en kraftigt ökad administration för lärare. Regeringen delar den bedömningen och anser därför att något sådant krav inte bör regleras på nationell nivå. Enligt regeringen bör även i övrigt det praktiska arbetet med förväntansdokumentet utgå från lokala förhållanden.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att införandet av ett krav på att skolor ska använda sig av förväntansdokument medför en viss tillkommande administration. Regeringen vidtar dock flera åtgärder som minskar skolornas administrativa börda. Som en följd av bättre samverkan med vårdnadshavare kan förslaget leda till färre disciplinära ingripanden. Därmed kan även administration kopplad till sådana ingripanden förväntas minska. Utifrån det och den samlade behovsbilden av att stärka tryggheten och studieron i skolan bedömer regeringen därför att den tillkommande administrationen är motiverad.

Förväntansdokumentet bör innehålla information om hur skolan arbetar med regler och konsekvenser

När det gäller förväntansdokumentets innehåll anser regeringen, till skillnad från t.ex. *Malmö kommun*, att det, för att skapa enhetlighet och tydlighet, bör finnas vissa krav på vad dokumentet ska innehålla. En central funktion med ett förväntansdokument är att från skolans sida informera elever och vårdnadshavare om hur skolan arbetar med regler och konsekvenser. Regeringen instämmer med *Stockholms kommun* i att skolregler tillsammans med konsekvensplan och förväntansdokument kan bidra till att göra det tydligare för elever och vårdnadshavare vad som gäller i skolan. Förväntansdokumentet bör således innehålla skolenhetens skolregler inklusive konsekvensplan.

Förväntansdokumentet bör även innehålla information om vårdnadshavares ansvar

För att skolan ska kunna ta sitt ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön är det, som beskrivits tidigare i detta avsnitt, viktigt att elevernas vårdnadshavare känner till det generella ansvar de har för sina barn. Även om skolans personal anses överta tillsynsansvaret från vårdnadshavarna under den tid som eleverna vistas i skolan (se t.ex. prop. 2021/22:160 s. 133 f.) påverkas barns beteende i skolan givetvis av deras fostran i hemmet.

Regeringen anser i likhet med det som framförs av *Svenska Föreningen för Barn- och Ungdomspsykiatri (SFBUP)* och *Svenska Skolläkarföreningen (SSLF)* att bestämmelserna i 6 kap. föräldrabalken är en utgångspunkt för hur vårdnadshavares ansvar ska förstås. Regeringen anser att information i förväntansdokumentet kan vara ett konkret och lättillgängligt sätt att informera om det ansvar som följer av dessa bestämmelser. Utredningen har föreslagit att förväntansdokumentet ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för en god fostran enligt 6 kap. föräldrabalken. Regeringen anser dock att det ger en mer rättvisande bild av vårdnadshavaransvaret att hänvisa till kapitlet i dess helhet. Regeringen delar visserligen den uppfattning som bl.a. *Linköpings universitet* framför att det kan vara annat än avsaknad av insikt om det juridiska ansvaret, t.ex. mående, som leder till vårdnadshavares bristande fostran. Regeringen anser dock att det finns goda skäl till att förmedla de olika former av ansvar som finns på olika sätt och i olika sammanhang, varav förväntansdokumentet är ett. Även *SKR* är kritiska till att förväntansdokumentet ska innehålla information om föräldrars ansvar och anser att det skulle innebära en dubbelreglering med ett sådant lagstiftat

innehåll eftersom vårdnadshavares ansvar redan regleras i föräldrabalken. Regeringen håller inte med om det eftersom förväntansdokument inte bygger ut eller på annat sätt reglerar vårdnadshavares ansvar för barnet utan har till syfte att informera och påminna om bl.a. det som gäller enligt föräldrabalken. Vidare anser regeringen att en påminnelse om vårdnadshavarnas ansvar enligt föräldrabalken i ett förväntansdokument kan utgöra en utgångspunkt i samtalen mellan skola och vårdnadshavare.

Det faktum att vårdnadshavares ansvar betonas får självklart inte leda till att skolans arbete med stöd nedprioriteras, vilket är en risk som *Autism Sverige* uppmärksammar. Förslaget syftar i stället till att tydliggöra vilket ansvar som åligger respektive part, för att problem ska förebyggas och kunna hanteras mer effektivt. Det finns bestämmelser om stöd i 3 kap. skollagen. De gäller givetvis oavsett om vårdnadshavare brister i sin fostran av eleven. Vidare är förväntansdokumentet något som ska omfatta alla vårdnadshavare som har en elev på skolan. Utgångspunkten bör också vara att dokumentet ska vara enhetligt utformat och gemensamt för alla vårdnadshavare. På så sätt säkerställs att alla vårdnadshavare får samma information om de förväntningar som råder. Regeringen delar därför inte invändningarna från *Autism Sverige*, *Riksförbundet Attention*, *Riksförbundet FUB* och *Riksföreningen för skolsköterskor* att införandet av ett krav på förväntansdokument som påminner om vårdnadshavarnas ansvar riskerar att skuldbelägga vårdnadshavare och elever eller göra dem till bärare av problem som egentligen har sin grund i brister i skolmiljön.

Regeringen anser sammantaget att det i ett förväntansdokument är motiverat att påminna om det vårdnadshavaransvar som följer av föräldrabalken.

Rektorn bör kunna besluta om ytterligare innehåll i förväntansdokumentet

Regeringen bedömer att det bör finnas utrymme att, utöver det innehåll som beskrivs under föregående rubriker i detta avsnitt, även inkludera annat i förväntansdokumentet. Det bör exempelvis vara möjligt att i dokumentet även beskriva vad vårdnadshavare kan förvänta sig av skolan, vilket föreslås av *Göteborgs kommun*. Som *Riksföreningen för skolsköterskor* påpekar kan förväntansdokument även lyfta elevhälsans roll. *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd* anser att dokumentet även ska innehålla en beskrivning av elevers rättigheter. Regeringen anser att det är exempel på sådant som förväntansdokumentet kan innehålla men att det inte ska finnas krav på att det alltid måste göra det.

SPSM anser, i likhet med utredningen, att Skolverket ska få i uppdrag att se över mallar för förväntansdokument. Myndigheten anser även att ett sådant uppdrag bl.a. bör ha ett uttalat funktionshinderperspektiv. Regeringen, bedömer att det finns ett värde i nationellt framtaget stöd men konstaterar samtidigt att *Skolverket* inte bedömer att ett uppdrag behövs för detta då det redan finns mallar för förväntansdokument som uppdateras enligt befintliga rutiner. Regeringen vill även framhålla att sådana mallar ska betraktas som just stöd och att skolor kan behöva anpassa dessa till lokala förhållanden.

Skolan behöver arbeta aktivt med att kommunicera förväntansdokumentet

För att vara ett verkningsfullt verktyg, behöver förväntansdokumentet både diskuteras med och förklaras för vårdnadshavare så att de är medvetna om innehållet och förstår innebörden. Detta kan exempelvis ske inom ramen för samråd, föräldramöten och utvecklingssamtal. Som *IES* framför kan ett annat tillfälle att presentera och tydliggöra innehållet vara i samband med skolstart eller inskrivningen av en elev i den aktuella skolan. För att förväntansdokumentet ska fylla sitt syfte så behöver det även kommuniceras med en viss regelbundenhet. Om det kommuniceras alltför frekvent kan det dock både uppfattas som tjatigt av vårdnadshavare och medföra onödigt mycket administration för skolans personal. Med beaktande av det, gör regeringen bedömningen att det är rimligt att vårdnadshavare och elever i vart fall en gång varje läsår informeras om innehållet i förväntansdokumentet. Till skillnad från utredningen anser regeringen därmed att ett krav på information halvårsvis är för frekvent och riskerar att leda till en utmattningseffekt.

Även om det endast bör finnas krav på att informera om innehållet i förväntansdokumentet läsårsvis behöver det föras samtal och påminnas om dokumentet vid flera tillfällen när behov av det uppstår. Genom att arbeta och kommunicera med vårdnadshavare om skolans arbete stärks deras tilltro till verksamheten. I likhet med vad t.ex. *SPSM* framför behöver skolan i denna kommunikation ta hänsyn till bl.a. vårdnadshavares olika förutsättningar att ta del av innehållet exempelvis på grund av en funktionsnedsättning eller svaga kunskaper i svenska språket. Skolan behöver vidare säkerställa att kommunikationen sker på ett sådant sätt att föräldrar inte upplever sig kontrollerade utan snarare inbjudna till samarbete, vilket *Föräldraalliansen Sverige* varnar för kan ske särskilt i socioekonomiskt utsatta områden. Eleverna kan informeras om förväntansdokumentet t.ex. i samband med att skolreglerna förankras (se avsnitt 6.4.1).

Mot denna bakgrund anser regeringen sammantaget att elever och vårdnadshavare under varje läsår ska informeras om innehållet i skolenhetens förväntansdokument.

Förväntansdokument ska finnas vid alla skolenheter och rektorn bör ansvara för framtagandet

Enligt regeringens bedömning kan införandet av ett krav på förväntansdokument tillsammans med skolregler och konsekvensplan bidra till att göra det tydligare för elever och vårdnadshavare vad som gäller i skolan och vilka konsekvenser som regelöverträdelser kan medföra. För att nå denna effekt i så hög utsträckning som möjligt anser regeringen att förväntansdokument bör finnas för varje skolenhet i de skolformer som föreslås omfattas av bestämmelserna om skolregler och konsekvensplan, det vill säga de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Regeringen delar därmed inte *Kungsbacka kommuns* synpunkt att det finns förutsättningar i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som innebär att dessa skolformer inte bör omfattas. Regeringen anser att det är viktigt att tydliggöra roller och ansvar även i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Hur det görs och hur

förväntansdokumenten utformas kan dock behöva anpassas utifrån verksamhetens förutsättningar samt gymnasieskolans och den anpassade gymnasieskolans olika målgrupper. När det gäller gymnasieskolan måste hänsyn tas till att det handlar om elever som är ungdomar eller vuxna. Överväganden vid utformningen bör alltså omfatta aspekter av att exempelvis vissa elever inom gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan är 18 år och därför myndiga enligt 9 kap. 1 § föräldrabalken. Beträffande anpassade gymnasieskolan behöver, liksom i anpassade grundskolan, hänsyn också tas till att eleverna har en intellektuell funktionsnedsättning. Även vid fritidshem som bedrivs inom en skolenhet får vårdnadshavare del av skolreglerna och konsekvensplanen genom förväntansdokumentet utan att dessa verksamhetsformer uttryckligen omfattas av bestämmelsen. När det gäller fritidshem som inte bedrivs integrerat med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet bedömer regeringen att behovet att kommunicera skolregler och konsekvensplan inte är så stort att det är motiverat att de omfattas av bestämmelsen. Regeringen konstaterar även att vårdnadshavare till elever i dessa verksamhetsformer kommer att informeras om sitt ansvar enligt föräldrabalken genom elevernas ordinarie skolenhets förväntansdokument. Regeringen instämmer vidare med *Skolverket* att det behöver vara tydligt vem som har ansvaret för att ett förväntansdokument tas fram. Det behöver även, som *Sveriges Lärare* framför, vara tydligt vem som ansvarar för hanteringen av förväntansdokument och för att informera vårdnadshavare om innehållet. Enligt regeringens förslag i avsnitt 6.4.1 är det rektorn som ska besluta om skolreglerna och att det finns gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla dem. Regeringen bedömer att rektorn även bör ansvara för framtagandet av förväntansdokumentet. I det ansvaret får även anses ingå att ansvara för rutinerna kring att informera om innehållet i det. Rektorn bör dock kunna delegera ansvar och ta hjälp av annan personal på skolan.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen sammantaget att det för varje skolenhet i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska finnas ett förväntansdokument som ska innehålla information om innehållet i skolreglerna och om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. Det ska även innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar enligt 6 kap. föräldrabalken. Elever och vårdnadshavare ska under varje läsår informeras om innehållet i förväntansdokumentet. Regeringen föreslår vidare att det är rektorn som ska ansvara för att förväntansdokumentet tas fram.

7 Möjligheten att använda mer ingripande disciplinära åtgärder ska öka

7.1 Det ska bli möjligt att tillfälligt omplacera elever under längre tid

Regeringens förslag

Den tidsperiod som en elev som längst får omplaceras tillfälligt inom den egna skolenheten ska förlängas från fyra veckor till återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas ska åtgärden i stället få gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.

Även den längsta tidsperiod som en elev tillfälligt får placeras utanför den egna skolenheten ska utökas. Om det finns särskilda skäl ska placeringen få gälla längre tid än den nuvarande gränsen på fyra veckor, dock som längst i åtta veckor.

Vid en tillfällig placering utanför den egna skolenheten ska det utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen. Rektorn vid den skolenhet som eleven hör till när placeringsbeslutet fattas ska ansvara för att planen utarbetas. Rektorn ska även samråda med rektorn vid den skolenhet som eleven är tillfälligt placerad vid. Om eleven efter den tillfälliga placeringen ska placeras vid en annan skolenhet än den som eleven hörde till när beslutet om tillfällig placering fattades ska samråd även ske med rektorn vid den skolenhet där eleven placeras.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår inte att en omplacering inom den egna skolenheten ska få gälla fyra veckor in på nästa termin om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas. Utredningen föreslår inte heller att det ska regleras vem som ska ansvara för att det vid en placering utanför den egna skolenheten tas fram en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen. Utredningens förslag har även en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Skolväsendets överklagandenämnd, Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Uppsala, Linköpings och Uppsala universitet, Båstads, Gnesta, Haninge, Jönköpings, Ronneby, Storfors, Sölvesborgs och Örnsköldsviks kommuner, Almega Utbildning, Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd och Stiftelsen Friends.*

Statens skolinspektion ser positivt på förslaget med motiveringen att det vid omplacering ofta finns behov av både interna och externa utredningar och att sådana kan ta tid.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) konstaterar att myndighetens erfarenhet visar att det i vissa allvarliga fall kan behövas mer tid för att noggrant utreda och få på plats varaktiga och hållbara åtgärder som gör att eleven kan få en välfungerande återgång.

Länsstyrelsen i Östergötlands län ser positivt på förslaget då det kan underlätta att få till bra, hållbara och varaktiga insatser för eleven.

Flera av de remissinstanser som tillstyrker förslaget har samtidigt lämnat synpunkter. *Statens skolverk* och *SPSM* framhåller vikten av att ett beslut om omplacering aldrig gäller längre än nödvändigt. Skolverket anser att detta borde framgå av den föreslagna regleringen. Skolverket för även fram att det bör förtydligas om flera beslut om tillfällig omplacering kan eller inte kan fattas i följd.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) föreslår att när en omplacering inom samma skolenhet beslutas i slutet av en termin bör tiden för omplacering inte begränsas till terminens slut utan även uttryckas i antal veckor. *SPSM* anför att det skulle vara lämpligt med krav på särskilda skäl vid längre omplaceringar inom skolenheten. *Riksförbundet Attention* är kritiskt till att en omplacering inom samma skolenhet får pågå som längst till terminens slut då det i praktiken kan innebära allt från några dagar till fem månader beroende på när beslut om omplacering fattats.

Malmö kommun ser positivt på förlängd tillfällig placering utanför den egna skolenheten för gymnasieelever men påtar att en sådan placering kan förstärka känslor av utanförskap och stigmatisering hos grundskoleelever och välkomnar därför krav på särskilda skäl för längre placeringar. *Årjängs kommun* tar upp att det kan vara resurskrävande och organisatoriskt utmanande för mindre kommuner att flytta elever mellan skolenheter.

Kungsbacka kommun förordar att tidsperioden för tillfälliga placeringar utanför den egna skolenheten ändras till och med terminens slut och anför att en sådan förlängning är särskilt relevant för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)* anser att en elev ska kunna placeras utanför den egna skolenheten i maximalt åtta veckor och vid särskilda skäl resterande del av terminen.

SPSM betonar vikten av en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie undervisning och föreslår att det tydliggörs att det är rektorn vid den skola som eleven är placerad vid som ansvarar för att planen tas fram. Även *Göteborgs kommun* föreslår att kravet på en plan för att stödja återgång kompletteras med vem som ansvarar för att planen tas fram.

Stockholms kommun för fram att en längre omplaceringstid kan öka svårigheterna för eleven att återgå till den ordinarie kontexten och att kommunen därför ser positivt på att det föreslås att en plan måste utarbetas för att stödja elevens återgång till undervisningen. *Kungsbacka kommun* invänder mot förslaget om krav att ta fram en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolenhet, då kommunen anser att det ligger i ärendets natur att det sker en planering för återgång. *Riksförbundet Attention* är positivt till ett krav på en plan för återgång.

Några remissinstanser avstyrker förslaget. Det gäller bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* och *Institutet för mänskliga rättigheter*

(IMR) som ser risker med de föreslagna åtgärdernas påverkan på rätten till utbildning och icke-diskriminering. De anser också att det finns risk för att skolor vidtar disciplinära åtgärder i stället för att förbättra lärmiljön. Riksföreningen för skolsköterskor, Föräldraalliansen Sverige och Riksförbundet FUB anser att förslaget strider mot principen om en inkluderande utbildning för alla.

Bildlärares förening anför att förslaget innebär en belastning för lärare som har ansvar att anpassa uppgifter samt bedöma arbetsprocess och resultat trots att man inte deltar i undervisningen eller har tid avsatt för det.

Skolan på ditt sätt ser en risk i att målet om trygghet och studiero går före stödinsatser till elever som har det svårt och föreslår att återgångsplaner alltid ska inkludera en bedömning av tidigare stödinsatser och åtgärder i skolmiljön.

Skälen för regeringens förslag

Omplacering ska kunna ske under längre perioder

Alla elever och all skolpersonal har rätt att känna sig trygga i skolan. Dessvärre går utvecklingen åt fel håll och flera rapporter visar att tryggheten i svensk skola minskar (se avsnitt 4). Skolans regelverk måste ge möjlighet för rektorer att kunna agera effektivt gentemot elever som kränker, hotar, använder våld eller på annat sätt vid upprepade tillfällen agerar störande. Regelverket måste även ge reella möjligheter att kunna utarbeta varaktiga lösningar så att oönskade beteenden eller situationer inte ska uppstå igen. Möjligheten att tillfälligt omplacera en elev inom eller utanför skolenheten är en av de mer ingripande disciplinära åtgärderna som får vidtas enligt skollagen. Syftet med att omplacera en elev är att tillförsäkra trygghet och studiero för elever på skolan men även att ge tid för skolan att utreda hur en långsiktig lösning som fungerar för både den aktuella eleven och övriga elever kan utformas.

Regeringen instämmer med bl.a. *Skolinspektionen* och *SPSM* i att det ofta tar mer tid att utarbeta varaktiga och hållbara åtgärder än vad dagens tidsgränser medger. Olika typer av elevärenden kräver olika insatser och allvarigare situationer kräver ofta mer omfattande insatser. Tidsgränsen för en tillfällig omplacering inom skolenheten liksom för en tillfällig placering utanför skolenheten är i dag begränsad till fyra veckor. Detta är i många fall en alltför kort tid för rektorn att utreda och åtgärda den uppkomna situationen. Vanligtvis behöver flera insatser göras för att säkerställa att situationen blir mer varaktigt löst. Exempelvis kan olika typer av utredningar behöva göras, överlämningar mellan lärare och annan personal på olika skolenheter kan behöva ske och kontakter med andra myndigheter och samhällsaktörer kan behöva tas. För att finna varaktiga lösningar så att oönskade beteenden eller situationer inte ska uppstå igen kan rektorn, lärarna, elevhälsan, vårdnadshavarna, och i förekommande fall socialtjänst och polis behöva mer tid att organisera hållbara upplägg för eleven som är föremål för omplaceringen och för övriga elever som påverkas av situationen, än vad som är möjligt med gällande regelverk. Mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med *Skolverket*, *Skolinspektionen* och *SPSM* att det finns skäl att förlänga de tidsperioder som en elev tillfälligt får omplaceras inom eller utanför den egna skolenheten. Genom att möjliggöra längre omplaceringar ges mer tid för

att noggrant utreda och få på plats varaktiga och hållbara åtgärder som gör att eleven kan få en välfungerande skolgång efter den tillfälliga omplaceringen. Visserligen är det, som *Skolverket* lyfter fram, enligt rådande regelverk möjligt att fatta flera beslut i följd om tillfälliga omplaceringar, vilket möjliggör omplaceringar utanför den ordinarie undervisningsgruppen under längre perioder. Att förlänga den tidsperiod som ett beslut om omplacering får gälla skapar dock bättre möjligheter för långsiktiga lösningar.

DO och IMR motsätter sig längre tidsperioder för omplacering och pekar på att disciplinära åtgärder mot elever riskerar att bli diskriminerande och användas oftare gentemot vissa elever, däribland elever med funktionsnedsättning. DO och IMR befarar även att det finns en risk att skolor vidtar disciplinära åtgärder i stället för att förbättra lärmiljön, erbjuda varierad och strukturerad undervisning eller ge eleverna det stöd och de utmaningar de behöver och har rätt till. Regeringen delar inte remissinstansernas farhågor utan vill understryka att diskriminering aldrig får förekomma i skolan och särskilt inte i samband med disciplinära åtgärder. Även om en omplacering är en disciplinär åtgärd är syftet och målet med insatsen att ge tid för skolan att utreda hur man kan utforma en långsiktig lösning som fungerar för både den aktuella eleven och övriga elever. Omplacering av elever är inte en resurssparande insats, utan är snarare, såsom *Ärjängs kommun* för fram, både resurskrävande och organisatoriskt krävande. Regeringen ser därför inte någon risk med förslaget i detta hänseende, då skolor inte ska använda omplacering av elever under en längre tid som ett alternativ till att erbjuda varierad och strukturerad undervisning eller till att ge eleverna det stöd de har rätt till.

Regeringen förutsätter också att huvudmannen och rektorn ger undervisande lärare förutsättningar att bedriva undervisning oavsett var eleven genomför sin skolgång. Till skillnad mot *Bildläraarnas förening* anser regeringen därför inte att längre omplaceringar behöver innebära en ökad belastning för lärare.

En förlängning av tiden för omplaceringar riskerar inte heller att leda till ökad exkludering vilket bl.a. *Riksföreningen för skolsköterskor*, *Föräldraalliansen Sverige* och *Riksförbundet FUB* befarar. Möjligheten till längre omplaceringar kan enligt regeringens bedömning i stället bidra till att rätten till utbildning skyddas och till att fler elever kan få en fungerande skolgång, då det möjliggör mer noggranna utredningar och därigenom mer ändamålsenliga åtgärder. Regeringen vill betona att även om omplaceringar inom skolenheten ska kunna ske under längre tid ska utgångspunkten alltid vara att en omplacering inte ska pågå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. I skollagen finns bestämmelser om att åtgärder bl.a. i form av tillfälliga omplaceringar får vidtas endast om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 §). Detta har också lyfts fram i tidigare förarbeten när det gäller tillfälliga omplaceringar inom den egna skolenheten (prop. 2021/22:160 s. 240). Mot denna bakgrund delar regeringen inte *Skolverkets* bedömning att det bör regleras att ett beslut om omplacering aldrig ska gälla längre än nödvändigt.

En omplacering inom den egna skolenheten ska som längst få gälla återstoden av pågående termin

En förlängning av den tidsperiod en elev kan omplaceras inom den egna skolenheten kan bidra till att ge eleven tid att vänja sig vid och acklimatisera sig till en ny grupp samtidigt som eleven får vara kvar i sitt sociala nätverk och närområde. Förlängningen kan även innebära att eleven ges tid att i exempelvis en mindre grupp på skolenheten finna varaktiga lösningar, skapa nya mönster och positiva beteendeförändringar.

Utredningen föreslår att den tidsperiod som en elev tillfälligt ska kunna omplaceras inom den egna skolenheten förlängs från dagens fyra veckor till återstoden av pågående termin. Att omplaceringen kan pågå under resten av terminen skapar enligt regeringens bedömning en flexibilitet och ger utrymme att anpassa omplaceringstiden till de behov som uppstår under terminen. Regeringen delar därför inte *Riksförbundet Attentions* synpunkt att det är problematiskt med en längsta möjlig omplaceringstid som kan variera beroende på när på terminen beslutet fattas. Utredningens förslag innebär dock att problem kan uppstå om en omplacering inom den egna skolenheten behöver ske i slutet av en termin. Då blir möjligheten till omplaceringstid kortare än den är enligt nuvarande regelverk och det blir svårt att hinna arbeta fram en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie undervisning. Detta är något som *SKR* lyfter fram. För att undvika att omplaceringstiden blir för kort anser regeringen att det under slutet av en termin bör vara möjligt med omplaceringar som fortsätter in på nästa termin. Till skillnad från *SPSM* anser regeringen inte att det finns behov av ett krav på särskilda skäl vid längre omplaceringar inom samma skolenhet, då sådana omplaceringar inte är lika ingripande som tillfälliga placeringar vid en annan skolenhet.

Regeringen föreslår därför sammantaget att den tidsperiod som en elev tillfälligt får omplaceras inom den egna skolenheten ska förlängas från fyra veckor till återstoden av den pågående terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas ska åtgärden i stället få gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.

Om det finns särskilda skäl ska en tillfällig placering utanför den egna skolenheten få gälla längre än fyra veckor

Ibland kan det finnas situationer när en tillfällig placering utanför den egna skolenheten behöver vara längre tid än dagens gräns på fyra veckor. Exempel på sådana omständigheter som kan motivera en längre placering än fyra veckor är att det bedöms att andra elevers trygghet och studiero inte kan garanteras om eleven återgår till sin ordinarie undervisning inom en tidsram på fyra veckor. Det kan också handla om att det pågår olika insatser som behöver pågå längre tid innan de kan avslutas. I en del fall kan eleven behöva erbjudas en annan långsiktig lösning än att återgå till sin tidigare elevgrupp vid den ordinarie skolenheten. Det kan t.ex. handla om en permanent placering på en annan skolenhet inom huvudmannens organisation vilket är en åtgärd som kan ta längre tid att utreda och ordna. I dessa fall behöver berörda skolenheter också få tid att samarbeta så att övergången och elevens fortsatta skolgång blir så bra som möjligt. Eftersom en längre placering är en så pass ingripande åtgärd för eleven bör den dock bara kunna användas när det handlar om sådana mer kompli-

cerade eller på andra sätt särskilt bekymmersamma situationer. Regeringen anser därför i likhet med bl.a. *Malmö kommun* att det bör införas en möjlighet att tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten under en längre tid än fyra veckor om det finns särskilda skäl.

En placering utanför den egna skolenheten ska som längst få gälla åtta veckor

Hur länge en tillfällig placering utanför den egna skolenheten behöver pågå kan variera beroende på situation men det är viktigt att placeringen aldrig varar längre än nödvändigt med hänsyn till ändamålet. De disciplinära åtgärderna i skollagen är tillfälliga och syftar till att finna varaktiga lösningar så att de oönskade beteenden eller situationer som föranlett behovet av åtgärden inte ska uppstå igen. De ska inte betraktas som en varaktig lösning i sig. Därtill utgör en tillfällig placering utanför den egna skolenheten en för eleven mer ingripande åtgärd än en omplacering inom den egna skolenheten. Det handlar om en ny miljö för eleven, vilket innebär en större avvikelse i den ordinarie skolgången. Regeringen delar därför inte *Kungsbacka kommuns* och *IES* synpunkt att placering utanför den egna skolenheten bör kunna pågå under återstoden av terminen. Regeringen har visserligen förståelse för *Kungsbacka kommuns* synpunkt att det i vissa fall kan finnas praktiska utmaningar med att organisera omplaceringar inom skolenheten när det gäller elever som går på vissa program inom gymnasieskolan eller den anpassade gymnasieskolan. Regeringen anser dock inte att det är ett tillräckligt skäl för att möjliggöra tillfälliga placeringar utanför skolenheten under hela återstoden av terminen såsom kommunen föreslår. Med hänsyn till att det handlar om en ingripande åtgärd och att det är viktigt att elevens rättssäkerhet tillgodoses och garanteras anser regeringen att de tillfälliga placeringarna utanför den egna skolenheten som längst bör gälla i åtta veckor.

Regeringen har föreslagit att det vid omplaceringar inom den egna skolenheten ska införas en särskild regel för de fall då beslut om omplacering fattas i slutet av terminen. Syftet med bestämmelsen är att garantera att omplaceringstiden inte blir för kort i dessa fall. Även vid placeringar utanför den egna skolenheten kan det uppstå situationer när ett beslut fattas i slutet av en termin och den faktiska tiden då eleven är omplacerad blir kortare i och med att några av omplaceringsveckorna infaller under terminsuppehållet. Då en placering utanför den egna skolenheten är en ingripande tillfällig åtgärd är det dock viktigt att en sådan inte kan pågå under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Därför anser regeringen att det inte är lämpligt att införa en särskild reglering som innebär ännu längre placeringstider i de fall då placeringen sträcker sig över ett terminsuppehåll.

Regeringen föreslår sammantaget att den längsta tidsperiod som en elev tillfälligt får placeras utanför den egna skolenheten ska utökas. Om det finns särskilda skäl ska placeringen få gälla längre tid än den nuvarande gränsen på fyra veckor, dock som längst i åtta veckor.

Det behövs en plan för återgång som skapar förutsättningar för långsiktiga lösningar

Syftet med en tillfällig placering utanför den egna skolenheten är att tillförsäkra alla elever trygghet och studiero. För att tryggheten och studieron ska bli varaktig behöver tiden för en tillfällig placering utanför den egna skolenheten användas till att planera och skapa förutsättningar för mer långsiktiga lösningar, där kontinuitet i elevens skolgång och arbetet med trygghet och studiero på den ordinarie skolan är i fokus. Skolan behöver planera för ett mottagande av eleven som leder till att den situation som föranledde den tillfälliga placeringen inte uppstår igen. Det kan handla om att rektorn, lärarna, elevhälsan, vårdnadshavarna, och i förekommande fall socialtjänsten, polisen eller barn- och ungdomspsykiatrien använder tiden till att organisera hållbara upplägg för eleven och för de elever som påverkas av situationen. I dag finns dock inget sådant krav på utrednings- och åtgärdsskyldighet vid tillfälliga placeringar utanför skolenheten. *Kungsbacka kommun* ser inte behov av en sådan reglering då kommunen anser att det ligger i sakens natur att det sker en planering för återgång. Regeringen delar inte kommunens bedömning utan anser, i överensstämmelse med bl.a. *Skolverket*, *Skolinspektionen*, *SPSM*, *Stockholms kommun* och *Riksförbundet Attention* att det bör införas ett krav på att det ska utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång. Ett sådant krav är nödvändigt för att elevens rätt till utbildning inte ska kunna åsidosättas. Regeringen föreslår därför att det vid en tillfällig placering utanför den egna skolenheten ska utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen.

Rektorn på skolan som eleven hör till när placeringsbeslutet fattas ansvarar för att planen tas fram

Planen för återgång är ett verktyg för att på ett ordnat sätt förbereda för en elevs återgång till undervisning vid den skolenhet som efter den tillfälliga placeringen ska vara elevens ordinarie skolenhet. Arbetet med att ta fram en sådan plan behöver skyndsamt komma i gång när eleven blivit tillfälligt placerad. *Idéburna skolors riksförbund* har i samband med att förbundet beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss enligt vad som framgår av avsnitt 3, framfört att det bör finnas ett krav på samråd med socialnämnden vid framtagandet av planen. Även *SPSM* har via samma förfarande inkommit med synpunkter och myndigheten betonar vikten av att eleven involveras och får möjlighet att uttrycka sina tankar och behov i samband med återgången. Regeringen anser, till skillnad från *Idéburna skolors riksförbund*, inte att det bör införas ett krav på samråd med socialnämnden. Det bör inte heller införas ett krav på elevens involvering i planeringen. Innehållet i planen och arbetet med att ta fram den, inklusive vilka som behöver involveras, kan enligt regeringen variera utifrån de specifika behoven. Dock bör det i planeringen, utöver den placerade elevens behov, alltid tas hänsyn även till andra elevers och personals trygghet så att det vid återgången finns förutsättningar att tillgodose både elevernas rätt till trygghet och studiero och personalens trygghet. Till skillnad från *Skolan på ditt sätt* anser regeringen att återgångsplaner inte alltid behöver inkludera en bedömning av tidigare

stödinsatser och åtgärder i skolmiljön utan anser i stället att behovet av detta får bedömas från situation till situation. Däremot konstaterar regeringen att det kan behöva göras en utredning om ett eventuellt behov av särskilt stöd under tiden som den tillfälliga placeringen pågår. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap. skollagen.

Regeringen delar *SPSM:s* och *Göteborgs kommuns* synpunkt att det bör fastslås vem som ansvarar för att planen för återgång tas fram. Regeringen bedömer att rektorn vid den skolenhet som eleven hörde till när placeringsbeslutet fattades har bäst kännedom om bakgrunden till den tillfälliga placeringen. Vidare så kommer eleven i de flesta fall återgå till sin ursprungliga skolenhet efter placeringen. Regeringen föreslår därför att rektorn vid den skolenhet som eleven hörde till när placeringsbeslutet fattades ska ansvara för planen för återgång. Samtidigt vill regeringen betona vikten av att arbetet med planen även involverar den skolenhet som eleven är tillfälligt placerad vid samt i förekommande fall annan mottagande enhet än elevens ursprungliga. Rektorn som ansvarar för planen ska därför samråda med rektorn vid den skolenhet som eleven är tillfälligt placerad vid. Om eleven efter den tillfälliga placeringen ska placeras vid en annan skolenhet än den ursprungliga ska samråd även ske med rektorn för den skolenheten.

7.2 Akutskola ska få överlämnas till en annan huvudman på entreprenad

Regeringens förslag

Uppgifter som avser undervisning av en elev som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten ska inom grundskolan få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman inom skolväsendet.

Entreprenad ska dock bara vara tillåten om undervisningen bedrivs i en akutskola, dvs. i en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten. Dessutom ska krävas att akutskolan ingår i en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en sådan samt att den är inriktad mot att ge undervisning till elever som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår inte att ett krav för att akutskola ska få överlämnas på entreprenad ska vara att akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till elever som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten. Utredningens förslag har också en annan språklig utformning. Utredningen definierar akutskola som en organisatorisk lösning som är knuten till en skolenhet där en elev i grundskolan tillfälligt ska ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Polismyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Linköpings universitet*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Uppsala*, *Gnesta*, *Göteborgs, Hudiksvalls, Jönköpings, Kungsbackas, Norrköpings, Ronnebys, Storfors, Sölvesborgs och Örnsköldsviks kommuner*, *Idéburna skolors riksförbund*, *Sveriges Elevkårer*, *Sveriges Elevråd* och *Stiftelsen Friends*.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker att regleringen om akutskola föreslås gälla endast grundskoleelever och lyfter fram att många kommuner har små elevunderlag, varför vikten av samarbete med andra huvudmän är en förutsättning.

Almega Utbildning tillstyrker förslaget och välkomnar att undervisning i akutskola ska kunna ges på entreprenad. Förbundet anför att detta skulle underlätta för mindre fristående skolenheter.

Flera av de remissinstanser som tillstyrker förslagen har samtidigt lämnat synpunkter. *Statens skolverk* anför att det kan finnas behov av att inrätta akutskolor även för gymnasieskolan. Även *Malmö kommun* efterfrågar att förslaget förtydligar möjligheten till akutskolor i gymnasieskolan och efterlyser dessutom klargöranden om vad som gäller för elever inom anpassad gymnasieskola.

Vidare anser *Skolverket* att det bör tydliggöras om och i vilken mån skollagens bestämmelser ska tillämpas för akutskolor, till exempel när det gäller lokalernas utformning, skolmåltider och skolskjuts. Även *SPSM* anser att det kan behövas ytterligare reglering som tydliggör kraven på verksamheten. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* ser behov av nationella riktlinjer för att säkerställa kvaliteten i akutskolor, inklusive krav på behörig personal, elevhälsa och resurspersonal, samt tydliga rutiner för uppföljning och återgång till ordinarie undervisning. Brå anser att det är särskilt angeläget vid entreprenad drift, där risken annars är att det uppstår liknande brister som i vissa HVB-hem, med otrygghet, ökad kriminalitet och risk för rekrytering till kriminella nätverk som följd.

Stockholms kommun ser positivt på möjligheter till samverkan mellan skolhuvudmän men framhåller att sådana lösningar bör bygga på långsiktiga överenskommelser mellan skolhuvudmän och inte öppna upp för att skolplaceringar upphandlas genom liknande marknadslösningar som i dag finns inom bland annat socialtjänsten. *Haninge kommun* anför att det är viktigt att entreprenad endast får ske till en annan huvudman inom skolväsendet. *Malmö kommun* tillstyrker att akutskola ska gå att överlämna på entreprenad så länge det innefattar en annan kommunal huvudman. Även *Kommunal* anser att akutskolor endast bör drivas av kommuner för att säkerställa ett offentligt ansvar och förhindra risker med kriminella aktörer. *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)* förordar att det tydliggörs vilka förutsättningar som gäller för enskilda huvudmän att starta och driva en akutskola.

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) saknar resonemang om hur utredningen kommer fram till att personuppgiftsansvaret kvarstår hos huvudmannen vid en tillfällig placering på en akutskola som bedrivs på entreprenad och efterfrågar ett tydliggörande.

Några remissinstanser avstyrker förslaget helt eller delvis. Det gäller bl.a. *Sveriges Lärare* som är delvis positiva till förslaget men anser att akutskolor ska bedrivas på statlig nivå då det skulle göra det lättare att anpassa organisationen även till mindre kommuners behov. Även *Svenska Föreningen för Barn- och Ungdomspsykiatri (SFBUP)* och *Svenska Skolläkarföreningen (SSLF)* anser att staten behöver vara huvudman för akutskolorna. Enligt föreningarna är detta nödvändigt för att säkra kvalitet och likvärdighet.

Uppsala universitet avstyrker förslaget att det ska vara möjligt att överlämna undervisning i en akutskola på entreprenad med motiveringen att det finns en påtaglig risk att den aktör som driver en akutskola i vinstsyfte kommer ha ett affärsmässigt incitament att hålla platserna fyllda, snarare än att systematiskt och effektivt arbeta för att eleven så snart som möjligt ska kunna återgå till sin ordinarie klass och skolenhet.

Institutet för mänskliga rättigheter (IMR) avstyrker förslaget utifrån att det finns risk för att det har en negativ påverkan på rätten till utbildning och rätten till icke-diskriminering. IMR ser också med oro på kvaliteten på undervisningen vid akutskolor.

Riksförbundet Attention avstyrker förslaget då förbundet anser att det är en kostsam och trubbig lösning då de som placeras i dessa skolor med största sannolikhet har ett mycket stort behov av stöd.

Afasiförbundet/Talknuten befärar att förslaget kan slå särskilt hårt mot elever med funktionsnedsättning.

Även *Diskrimineringsombudsmannen* avstyrker mot bakgrund av de risker för diskriminering som myndigheten lyfter att utredningen har fört fram.

Skälen för regeringens förslag

Akutskolor gör det möjligt att samla elever som har likartade behov

Som framgår av avsnitt 7.1 är det ibland nödvändigt att som en disciplinär åtgärd tillfälligt ge en elev undervisning utanför den egna skolenheten. I dessa situationer är det enligt dagens regler möjligt att placera eleven antingen vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Ett sätt som vissa huvudmän använder för att organisera tillfälliga placeringar utanför den egna skolenheten är att inrätta s.k. akutskolor som är särskilt utformade för att ta emot aktuell elevgrupp. Akutskolorna kan innebära en möjlighet för huvudmän att hantera ordningsproblem, värna tryggheten och studieron i skolan och säkra kontinuiteten i utbildningen för alla elever. För att underlätta för huvudmän att inrätta akutskolor beslutade regeringen 2023 om ett statsbidrag för personalkostnader i akutskolor. Kostnaderna ska enligt förordningen om statsbidrag för personalkostnader i akutskolor omfatta minst två årsarbetskrafter och avse personal som har lärarlegitimation samt personal med relevant utbildning inom psykosocialt arbete. Dessutom krävs att huvudmannen kan erbjuda akutskoleplacering till minst två elever samtidigt.

Genom akutskolorna blir det möjligt att samla de elever som har likartade behov, så att de ges undervisning gemensamt, vilket kan vara såväl resurseffektivt som pedagogiskt motiverat. Till skillnad från *Riksförbundet Attention* anser regeringen att en placering i en akutskola, vid

sidan av att vara en disciplinär åtgärd, även är att betrakta som ett sätt att ge en elev undervisning under förutsättningar som passar elevens specifika behov. I en akutskola kan en elev få en paus och hjälp med att bryta negativa mönster, liksom undervisning i ett mindre sammanhang med koncentrerat stöd och möjlighet till positiva och bejakande relationer.

Fler huvudmän kan ha nytta av att kunna placera elever vid en akutskola

Tillgången till akutskolor varierar kraftigt i landet. Av de dialoger som utredningen har fört med huvudmannaorganisationer på skolområdet framkommer att det hos vissa huvudmän saknas organisatoriska möjligheter att anordna akutskola inom den egna organisationen, trots att det finns ett behov av att tillfälligt placera elever vid en akutskola för att säkerställa en trygg och säker skolsituation för alla elever. Det kan exempelvis handla om huvudmän med ett litet elevunderlag eller huvudmän som saknar personal med rätt kompetens eller som saknar ändamålsenliga lokaler. Dessa huvudmän skulle ha stor nytta av att kunna placera elever vid akutskolor hos andra huvudmän. Det skulle bidra till att både ge de tillfälligt placerade eleverna den typ av stöd som en akutskola kan erbjuda och samtidigt tillförsäkra andra elever trygghet och studiero. Regeringen delar inte *Afasiförbundet/Talknutens* oro för att elever med funktionsnedsättning skulle drabbas negativt av placeringar vid akutskolor hos andra huvudmän. Snarare ser regeringen att sådana placeringar kan ge ökad flexibilitet och bidra till att behoven hos fler elever med olika förutsättningar kan tillgodoses i högre utsträckning. Vidare kan möjligheten för fler huvudmän att placera elever vid akutskolor bidra till att minska behovet av den mer ingripande disciplinära åtgärden avstängning, särskilt för huvudmän som inte har en akutskola inom sin egen organisation.

Undervisning vid akutskola ska kunna överlämnas på entreprenad

I dag finns inga möjligheter att tillfälligt placera en elev vid en akutskola hos en annan huvudman. Det beror på att skollagens bestämmelser om entreprenad inte tillåter detta. Med entreprenad avses att en huvudman sluter avtal med någon annan om att denne ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet som huvudmannen ansvarar för enligt skollagen. Ett avtal om entreprenad får endast slutas under de förutsättningar som anges i skollagen (23 kap. 2 § första och andra stycket skollagen). I dag finns inga bestämmelser i skollagen som tillåter att uppgifter som avser undervisning av elever som tillfälligt placerats vid en akutskola överlämnas på entreprenad. Om fler huvudmän ska få möjlighet att placera elever vid akutskolor är det därför nödvändigt att utvidga möjligheterna till entreprenad.

Några remissinstanser ser risker med att bedriva akutskolor på entreprenad. *IMR* och *Diskrimineringsombudsmannen* befarar att möjligheten att överlämna akutskolor på entreprenad påverkar rätten till icke-diskriminering. Regeringen delar inte myndigheternas farhågor utan vill understryka att diskriminering aldrig får förekomma i skolan och särskilt inte i samband med disciplinära åtgärder. *Uppsala universitet* befarar att en aktör som driver en akutskola i vinstsyfte skulle ha ett affärsmässigt incitament att hålla platserna fyllda, snarare än att systematiskt och effektivt arbeta för att eleven så snart som möjligt ska kunna återgå till sin

ordinarie klass och skolenhet. Eftersom en placering i en akutskola är en tillfällig och tidsbegränsad placering som beslutas av elevens ordinarie rektor, gemensamt med akutskolan, anser regeringen att en sådan risk framstår som begränsad. Regeringen har också i avsnitt 7.1 föreslagit att det är rektorn på den skola där eleven går när ett beslut om tillfällig placering fattas som har ansvaret för att upprätta en plan för elevens återgång till ordinarie undervisning. Detta bör enligt regeringens bedömning säkerställa att eleven inte är placerad vid en akutskola längre tid än nödvändigt.

Brå tar upp risker med att entreprenad öppnar för oseriösa aktörer och anser att det kan leda till otrygghet, ökad kriminalitet och rekrytering till kriminella nätverk. Även *Kommunal* ser risker med kriminella aktörer och anser liksom *Malmö kommun* att akutskolor på entreprenad endast ska kunna drivas av kommunala huvudmän. *Sveriges Lärare*, *SFBUP* och *SSLF* för fram att endast ett statligt huvudmannaskap kan säkra kvalitet och likvärdighet i akutskolor. Ett annat sätt att förhindra att oseriösa aktörer ges möjlighet att bedriva akutskolor är enligt regeringens bedömning att endast tillåta att undervisning på entreprenad överläts till huvudmän inom skolväsendet. Akutskola på entreprenad skulle då bara kunna bedrivas av offentliga och enskilda skolhuvudmän. Att endast huvudmän inom skolväsendet ska kunna bedriva akutskolor innebär att risken för oseriösa aktörer minskar. För att en enskild ska godkännas som huvudman ställs en rad krav på den enskilde. Denne behöver genom erfarenhet eller på annat sätt ha förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten, ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten och även i övrigt ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas (2 kap. 5 § skollagen). En sökande ska inte anses som lämplig om det finns en risk för att barn eller elever i den verksamhet som ansökan avser kommer att utsättas för våld, tvång, hot, diskriminering, kränkande behandling eller påverkan som syftar till motarbetande av grundläggande fri- och rättigheter eller det demokratiska styrelseskicket (2 kap. 5 b § skollagen). Även huvudmän som redan är godkända att bedriva verksamhet inom skolväsendet är skyldiga att löpande säkerställa att kraven är uppfyllda. Dessutom avser regeringen att föreslå ytterligare reglering för enskilda huvudmän i syfte att motverka oseriösa aktörer på skolmarknaden samt för att säkerställa att alla skolor håller hög kvalitet. I delbetänkandet Skärpta villkor för friskolesektorn (SOU 2025:37) har Utredningen om vinst i skolan (U 2022:08) lämnat en rad förslag på skärpt reglering som syftar till att skattemedel som är avsedda för att bedriva utbildning faktiskt ska användas för detta ändamål. Till skillnad från *IES* anser regeringen inte heller att det specifikt behöver tydliggöras vilka förutsättningar som gäller för enskilda huvudmän att starta och driva en akutskola eftersom det inte skiljer sig från vad som gäller för offentliga huvudmän. Däremot föreslår regeringen senare i detta avsnitt att det ska införas särskilda krav som ska gälla för akutskolor som bedrivs på entreprenad. Dessa krav syftar bland annat till att minimera risken för att oseriösa aktörer startar akutskolor.

Regeringen vill också betona att en huvudman behåller huvudmannaskapet för uppgifter som utförs av någon annan på entreprenad och att de bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet även gäller för uppgifter som utförs på entreprenad (23 kap. 2 § skollagen). Som regeringen tidigare har uttalat får en möjlighet att överlämna vissa uppgifter på entreprenad aldrig bli ett sätt för en huvudman att undvika vissa lagstadgade krav, vare sig det är fråga om skyldigheter för huvudmannen eller rättigheter för eleven (prop. 2019/20:127 s. 171). Vid allvarliga brister i en akutskola är det därför rimligt att anta att huvudmannen som överlämnar undervisningen på entreprenad säger upp sitt entreprenadavtal. Mot denna bakgrund anser regeringen, till skillnad från *Skolverket* och *SPSM*, att det inte behövs någon ytterligare reglering för att tydliggöra om och i vilken mån skollagens bestämmelser ska tillämpas för akutskolor som bedrivs på entreprenad.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med bl.a. *Haninge* och *Stockholms kommuner* samt *Almega utbildning* att det finns starka skäl för att möjliggöra att akutskolor bedrivs på entreprenad. En sådan möjlighet kan bidra till att ge fler huvudmän bättre förutsättningar att hantera ordningsproblem, värna tryggheten och studieron i skolan och säkra kontinuiteten i utbildningen för alla elever. Möjligheten kan också bidra till att likvärdigheten i landet ökar. Regeringen anser därför att uppgifter som avser undervisning av en elev som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten ska få överlämnas på entreprenad till en huvudman inom skolväsendet.

En akutskola på entreprenad ska ingå i en skolenhet eller vara organisatoriskt knuten till en sådan ...

För elever som är placerade vid en akutskola kan det vara en fördel om akutskolan antingen är belägen på en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en sådan. På så sätt kan det skapas möjligheter för eleverna på akutskolan att ta del av skolenhetens resurser, t.ex. i form av elevhälsa eller skolbibliotek. Detta kan möjliggöras genom att entreprenaden omfattar dessa delar av verksamheten. Därför föreslår regeringen att ett krav för att entreprenad ska vara tillåten är att akutskolan ingår i en skolenhet eller är knuten till en sådan.

... och vara inriktad mot att ge undervisning till elever vilka tillfälligt är placerade utanför den egna skolenheten

Det finns flera faktorer som är avgörande för att eleverna ska få en god undervisning även när den överlämnas på entreprenad till en akutskola. Regeringen delar därför *Brås* synpunkt att det är viktigt att huvudmannen som driver en akutskola på entreprenad utför undervisning av god kvalitet anpassad för akutskolans målgrupp. Huvudmannen behöver således vid bemanning av verksamheten särskilt bedöma vilka kompetenser som behövs för att bygga en verksamhet som svarar mot elevgruppens behov. Det kan förutom legitimerade lärare och annan pedagogisk personal handla om olika kompetenser såsom personal med relevant utbildning inom psykosocialt arbete eller professioner inom elevhälsan. Att krav ställs på verksamheten innebär att eleverna garanteras en god undervisning. Därigenom minimeras de risker som *IMR* ser för att utbildningen vid akutskolor inte ska hålla tillräckligt hög kvalitet. Kraven minimerar

också risken för att oseriösa aktörer startar akutskolor. Regeringen föreslår därför att ett krav för att akutskoleverksamhet ska få överlämnas på entreprenad ska vara att den aktuella akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till elever som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten. I detta krav ligger att utbildningen vid akutskolan behöver vara anpassad just till den aktuella elevgruppen, t.ex. vad gäller bemanning och kompetens.

Förslaget innebär att det kommer att ställas vissa uttryckliga krav som träffar enbart de akutskolor som driver verksamhet på entreprenad. Ett skäl till detta är att det främst är i denna grupp som det annars finns risk för att oseriösa aktörer etablerar sig. Regeringen vill ändå poängtera att det i all utbildning enligt skollagen ska tas hänsyn till barns och elevers olika behov och att barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Varje akutskola behöver därmed ha förmåga att ta emot aktuell elevgrupp och att tillgodose de aktuella elevernas behov. Varje akutskola behöver också följa bestämmelserna om vilka som får undervisa i skolväsendet.

Akutskola ska bara få anordnas på entreprenad inom grundskolan

Bestämmelserna om tillfälliga placeringar utanför den egna skolenheten gäller för grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Det innebär att det i alla dessa skolformer i dag är tillåtet att placera elever i akutskolor inom den egna huvudmannaorganisationen. Regeringen anser dock att det inte finns behov av att införa en möjlighet till akutskola på entreprenad inom alla dessa skolformer. Elever i den anpassade grundskolan och specialskolan har redan en i hög grad anpassad utbildning och befinner sig i miljöer med hög personaltäthet. Elevantalet i dessa skolformer är dessutom begränsat vilket sammantaget gör att behovet av en placering i akutskola inte är lika stort. Vad gäller gymnasieskolan så medför dess uppdelning i olika program och inriktningar organisatoriska utmaningar som innebär att akutskolor skulle ha svårt att erbjuda relevant undervisning för elevgruppen. I likhet med SKR men till skillnad från *Skolverket* och *Malmö kommun* anser regeringen därför att det endast är inom grundskolan som det finns behov av att öka möjligheterna att placera elever på akutskolor. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att möjligheten att placera en elev på en akutskola hos en annan huvudman bara ska finnas inom grundskolan.

Förslagen är förenliga med EU:s dataskyddsförordning

Möjligheten att överlämna uppgifter som avser undervisning i en akutskola inom grundskolan på entreprenad till en annan skolhuvudman skapar ett behov av ytterligare personuppgiftsbehandling. Därmed aktualiseras frågan om denna ytterligare personuppgiftsbehandling är förenlig med Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG [allmän dataskyddsförordning], härafter benämnd EU:s dataskyddsförordning). De personuppgifter som kan behöva behandlas är allmänna uppgifter om den tillfälligt placerade eleven som namn och personnummer. Det kan också handla om uppgifter om

vilket stöd eleven har i skolan och om planen för elevens återgång till ordinarie skolenhet. I vissa fall kan även känsliga personuppgifter behöva behandlas, t.ex. om en elevs funktionsnedsättning. Detta kan vara nödvändigt för att entreprenören ska kunna göra anpassningar i undervisningen vid akutskolan.

Utredningen har gjort bedömningen att personuppgiftsansvaret för den behandling av personuppgifter som görs med anledning av en placering av en elev på en akutskola hos en annan huvudman kvarstår hos huvudmannen för elevens ordinarie skolenhet. *IMY* saknar resonemang om hur utredningen kommer fram till detta. Regeringen konstaterar dock att personuppgiftsansvarig är den som bestämmer för vilka ändamål personuppgifter ska behandlas och hur behandlingen ska gå till och att detta i många fall kan vara entreprenören. Bedömningen av vem eller vilka som är personuppgiftsansvariga måste göras i det enskilda fallet. Regeringen delar därmed inte utredningens bedömning när det gäller personuppgiftsansvaret.

För att personuppgiftsbehandling ska vara laglig krävs att det finns en rättslig grund för behandlingen. Behandling av personuppgifter är laglig bl.a. om den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning). Den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse måste vara fastställd i unionsrätten eller i svensk rätt, t.ex. genom att följa av lag eller annan författning (artikel 6.3 dataskyddsförordningen och 2 kap. 2 § lagen [2018:218] med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning). Eftersom anordnande och bedrivande av utbildning är en uppgift av allmänt intresse och dessutom ett viktigt allmänt intresse, såväl enligt EU-rätten som svensk rätt, får personuppgifter, inklusive känsliga sådana behandlas i verksamheten under förutsättning att behandlingen är nödvändig (artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning och prop. 2017/18:218 s. 52 f.). Detta gäller både när uppgiften utförs av offentliga och privata aktörer. När en juridisk eller fysisk person utför uppgifter som avser undervisning på entreprenad åt en skolhuvudman bör alltså även entreprenören anses utföra en uppgift av allmänt intresse med stöd av artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen. Uppgiften av allmänt intresse, dvs. att tillhandahålla, anordna och bedriva utbildning, är fastställd i författning genom skollagen med anslutande föreskrifter. Om en enskild med stöd av bestämmelserna i 23 kap. skollagen och avtal anordnar verksamhet på entreprenad anses denne utföra uppgiften av allmänt intresse på uppdrag av kommunen. Även i dessa fall är enligt regeringens bedömning uppgiften av allmänt intresse fastställd i författning (prop. 2019/20:127 s. 197 och 203).

När de nuvarande bestämmelserna om entreprenad infördes uttalade regeringen att elevernas integritet skyddas tillräckligt av befintlig reglering och att något ytterligare rättsligt stöd inte behövdes (prop. 2019/20:127 s. 205–206). Att regeringen nu föreslår att entreprenad ska vara tillåten i ytterligare en situation förändrar inte denna bedömning.

Med hänsyn till det skydd för den personliga integriteten som nuvarande bestämmelser ger anser regeringen att förslaget om att akutskola ska få överlämnas på entreprenad inte innebär något otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet och att den personuppgiftsbehandling som kan bli aktuell med anledning av förslaget uppfyller dataskyddsförordningens krav på proportionalitet. Den personuppgiftsbehandling

som kommer att vara nödvändig med anledning av förslagen bedöms därmed vara förenlig med EU-rätten.

7.3 Fler och längre avstängningar ska möjliggöras

Regeringens förslag

Det ska bli möjligt att stänga av en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan under en längre tidsperiod och vid fler tillfällen än i dag. Den tidsperiod som en elev som längst ska få stängas av ska förlängas från en till två veckor. Dessutom ska det antal tillfällen då en elev får stängas av utökas från två till tre per kalenderhalvår.

Rektorn ska avgöra tidpunkten och formerna för den kompensationsundervisning som ska erbjudas en avstängd elev.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens förslag. Utredningen har även föreslagit att reglerna om kompensationsundervisning ska ändras på så sätt att det anges att sådan undervisning ska erbjudas så långt det är möjligt.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Centrala studiestödsnämnden, Polismyndigheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköpings universitet, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Uppsala, Gnesta, Haninge, Jönköpings, Kungsbackas, Norrköpings, Ronnebys, Sigtuna, Storfors, Sölvesborgs och Örnsköldsviks kommuner, Almega Utbildning, Sveriges Skolledare, Sveriges Elevkårer, Sveriges Eleveråd och Stiftelsen Friends.*

Statens skolverk tillstyrker förslaget att avstängningar får ske under längre tid och vid fler tillfällen med motiveringen att det behövs mer tid att undersöka elevens behov och planera fortsatta åtgärder. Även *Statens skolinspektion* och *Malmö kommun* tillstyrker förslaget. *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* och *Stockholms kommun* tillstyrker förslaget utifrån att det finns situationer då nuvarande tidsfrister inte ger skolorna rimliga förutsättningar att planera för fortsatta åtgärder för elevens skolgång. Bägge instanserna betonar samtidigt vikten av att avstängning används restriktivt.

Några av de remissinstanser som tillstyrker förslaget har även lämnat synpunkter. *Idéburna skolors riksförbund* påpekar att om en elev är avstängd upp till sex veckor per termin minskar möjligheten avsevärt att uppnå en godtagbar kunskapsnivå. Förbundet anser att en huvudregel, under skolplikt, måste vara att eleven ges kompensation så nära in på avstängningen som möjligt. *Orust kommun* anser att förslaget om kompensationsundervisning är rimligt men tar upp risken för kollision med elevens rätt till utbildning.

Några remissinstanser avstyrker förslaget om att kompensationsundervisning endast ska erbjudas så långt det är möjligt. *Skolverket*, som i övrigt är positivt, anför att tillägget av den inskjutna satsen ”så långt det är möjligt” riskerar att uppfattas som att bestämmelsen utgör en undantagsbestämmelse till reglerna om undervisningstidens omfattning. *Skolinspektionen*, som också är generellt positiv, avstyrker förslaget och anser att elevens rätt till utbildning även fortsatt ska tillgodoses fullt ut. Även *Malmö kommun* ställer sig kritisk till att eleven bara så långt det är möjligt ska erbjudas kompensationsundervisning. Kommunen ser dock positivt på att tydliggöra att rektorn avgör tidpunkt och former för kompensationen och anser att det förslaget ensamt skulle kunna hantera problemet med att elever inte alltid är mottagliga för undervisning under avstängningen.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget i sin helhet. Det gäller bl.a. *Socialstyren* som befärar att förslaget kan leda till ökad risk för en negativ social utveckling och sämre hälsa för de elever som berörs. *Örebro kommun* anser att förslaget om fler och längre avstängningar innebär risk för att eleven lättare involveras i kriminella miljöer, vilket i sin tur kan innebära ökad frånvaro och utanförskap. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* bedömer att de möjligheter som finns till avstängning i dag är tillräckliga och anser att det kan bli svårt för skolan att kompensera för upp till sex veckors utebliven undervisning per termin. *Kunskaps-skolan i Sverige AB* pekar på risken att mycket skoltid går bort för de elever som verkligen behöver vara i skolan. *Riksföreningen för skolsköterskor, Funktionsrätt Sverige, Föräldraalliansen Sverige* och *Riksförbundet FUB* anser att förslaget strider mot principen om en inkluderande utbildning för alla. *Riksförbundet Attention* anför att avstängning av en elev är en så allvarlig och därmed också ovanlig åtgärd att det bör vara högsta prioritet att lösa situationen skyndsamt. *Autism Sverige* anser att det finns en risk att en elevs rätt till utbildning begränsas på fel grunder, exempelvis av organisatoriska eller ekonomiska orsaker, om en elev endast så långt det är möjligt ska erbjudas kompensationsundervisning.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) och *Antidiskrimineringsbyråerna* ser risker för diskriminering då bl.a. rätten till kompensatorisk undervisning för elever som varit avstängda inte garanteras med förslaget. *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)* avstyrker att det endast ska erbjudas kompensationsundervisning ”så långt det är möjligt” då institutet anser att det strider mot rätten till utbildning. *Göteborgs kommun* framför en liknande synpunkt och anser att bestämmelsen om kompensation för missad undervisning behöver formuleras annorlunda för att garantera rätten till utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Det ska vara möjligt att stänga av en elev under längre tid och vid fler tillfällen

I de fall tryggheten och studieron hotas och mindre ingripande åtgärder inte bedöms verkningsfulla är det viktigt att det går att vidta mer ingripande disciplinära åtgärder för att kunna komma till rätta med situationen. En av de mest ingripande disciplinära åtgärderna som kan vidtas i dag är avstängning. I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis bl.a. om eleven agerar

på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. En elev får i dag som mest stängas av i en vecka vid två tillfällen per kalenderhalvår (5 kap. 15 § skollagen).

Syftet med en avstängning är att värna andra elevers samt personals trygghet och ge utrymme att utreda hur den avstängda eleven på lämpligast sätt kan återgå till undervisning på ett ordnat sätt. Flera remissinstanser, bl.a. *Skolverket*, *SPSM* och *Stockholms kommun* lyfter dock fram att det finns situationer då de korta tidsfrister som gäller i dag för avstängning i grundskolan, specialskolan och sameskolan inte ger skolorna tillräckliga förutsättningar att planera för en avstängd elevs fortsatta skolgång. Även av de dialoger utredningen har genomfört med myndigheter, organisationer och huvudmän samt lärare, rektorer, elever och vårdnadshavare framgår att tidsramarna för bl.a. avstängning är ett hinder i arbetet med att ta fram en långsiktigt fungerande lösning för eleven. Dialogerna visar att trygghetsstörande och ordningsstörande händelser i regel handlar om komplexa och allvarliga situationer och att de tidsramar som lagstiftningen medger är för snäva för att tillåta den typ av utredningar som är nödvändiga för att kunna få till stånd varaktiga och hållbara åtgärder. I dessa situationer krävs ofta kontakter och samarbete med andra myndigheter som har egna handläggningstider, vilka vanligen är längre än de tidsramar för avstängning som medges i dag.

Regeringen vill i likhet med *Riksförbundet Attention* betona att en avstängning aldrig ska fortgå längre än nödvändigt och instämmer i *SPSM:s* och *Stockholms kommuns* synpunkt att det är viktigt att avstängning som disciplinär åtgärd används restriktivt. Det framgår också av bestämmelserna i skollagen att ett beslut om avstängning endast får gälla under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas (5 kap. 15 § första stycket). Till skillnad mot *Riksförbundet Attention* och *SKR* anser dock regeringen att det finns situationer när det är nödvändigt med längre avstängningar än vad som är möjligt i dag.

Örebro kommun uttrycker oro för att möjligheten till fler och längre avstängningar innebär risk för att eleven lättare involveras i kriminella miljöer och *Socialstyrelsen* befarar att möjligheten till avstängning under längre tid kan leda till en negativ social utveckling och sämre hälsa för den avstängda eleven. Ett av syftena med en avstängning är dock, som tidigare nämnts, att ge utrymme att utreda hur den avstängda eleven, på ett ordnat sätt, kan återgå till undervisning som fungerar långsiktigt. En avstängning behöver inte innebära att all kontakt mellan skolan och eleven upphör. Exempelvis kan det i vissa fall finnas behov av att en kontakt mellan eleven och elevhälsan upprätthålls under avstängningstiden. Det är också viktigt att andra samhällsinstanser bereds möjlighet att utföra sina uppgifter. För att socialnämnden ska kunna fullgöra sin uppgift att erbjuda stödinsatser eller vidta åtgärder till barns skydd finns en bestämmelse om att socialnämnden ska informeras vid en avstängning av en elev som är under 18 år (5 kap. 16 § skollagen). Regeringen delar därför inte remissinstansernas farhågor.

I och med att en avstängning i förlängningen kan leda till en mer fungerande skolgång för eleven anser regeringen till skillnad från bl.a. *Riksföreningen för skolsköterskor*, *Föräldraalliansen Sverige* och *Riksförbundet FUB* inte att ökade möjligheter till avstängning riskerar att leda

till ökad exkludering. Regeringen delar inte heller *DO:s* och *Antidiskrimineringsbyråernas* oro för att vissa elever kan komma att diskrimineras. Regeringen vill understryka att diskriminering aldrig får förekomma i skolan och särskilt inte i samband med disciplinära åtgärder. Diskrimineringslagen ställer krav på att utbildningsanordnare ska arbeta med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (3 kap. 16 §).

En skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är en av de viktigaste förutsättningarna för att elever ska kunna inhämta och utveckla kunskaper. Därför måste bl.a. de disciplinära åtgärderna vara träffsäkra och effektiva så att de kan användas för att upprätthålla tryggheten och studieron. För att ge rektorer bättre förutsättningar att på ett effektivt sätt använda sig av den disciplinära åtgärden avstängning anser regeringen att det finns skäl att förlänga den tid som en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan får stängas av.

När det gäller frågan om hur lång en avstängning ska få vara behöver det beaktas att avstängningstiden blir tillräckligt lång för att skolan ska hinna vidta relevanta åtgärder för att hantera den uppkomna, ofta allvarliga, situationen. Det kan ibland ta tid eftersom det bl.a. kan krävas samverkan med andra aktörer. Samtidigt behöver hänsyn tas till att avstängningen inte blir så lång att den innebär att det blir betydande svårigheter för skolan att kompensera eleven för förlorad undervisningstid. En rimlig avvägning utifrån dessa aspekter är att den längsta möjliga tiden för avstängning utökas från en till två veckor.

Avstängningar kan även behöva ske vid fler tillfällen. I dag har en rektor endast möjlighet att stänga av en elev två gånger per kalenderhalvår. Detta gäller även om eleven vid återkommande tillfällen agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad. För att rektorer ska få bättre förutsättningar att agera vid allvarliga situationer anser regeringen att det antal tillfällen som en elev ska få stängas av bör utökas. Också en sådan utökning bör ske med försiktighet, särskilt med beaktande av att även en förlängning av tiden för avstängning föreslås. Vid en samlad bedömning anser regeringen att det är lämpligt att antalet tillfällen en elev ska få stängas av utökas från två till tre tillfällen per kalenderhalvår.

Regeringen föreslår alltså att det ska bli möjligt att stänga av en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan under längre tidsperioder och vid fler tillfällen än i dag. Den tidsperiod som en elev som längst ska få stängas av ska förlängas från en till två veckor. Dessutom ska det antal tillfällen då en elev får stängas av utökas från två till tre gånger per kalenderhalvår. Regeringen bedömer att det inte behövs motsvarande ändring för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Eftersom det inte råder skolplikt i de frivilliga skolformerna finns det redan i dag möjligheter till längre avstängningar i dessa skolformer jämfört med i t.ex. grundskolan.

Rektorn avgör när och hur kompensationsundervisning ges

För att säkerställa att en avstängd elev trots avstängningen får del av den undervisning som eleven har rätt till finns bestämmelser om att eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen (5 kap. 14 § tredje stycket skollagen). De förslag som regeringen lämnar om ökning av möjligheten att stänga av en elev innebär därför inte en risk för att så mycket skoltid förloras att elevens möjligheter att uppnå en godtagbar kunskapsnivå minskar, vilket *Idéburna skolors riksförbund* och *Kunskapsskolan i Sverige AB* befarar. Snarare kan de ökade möjligheterna till avstängning bidra till att eleven i högre grad uppnår en godtagbar kunskapsnivå på längre sikt. I de situationer det kan befaras att en elev uppträder ordningsstörande på grund av svårigheter i sin skolsituation kan det vara aktuellt att utreda om eleven har behov av särskilt stöd. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap. skollagen. I och med att tidsperioden en elev kan vara avstängd ökar, får också rektorn mer tid för utredning och därmed ökade möjligheter att finna en långsiktigt fungerande lösning för eleven.

I dag finns ingen reglering om när eller hur kompensationsundervisningen ska ges. I förarbetena till bestämmelserna om kompensationsundervisning anges att en elev t.ex. kan kompenseras genom att en lärare vid några tillfällen kommer hem till eleven eller genom att eleven erbjuds extra undervisning efter det att skolsituationen har lösts (prop. 2009/10:165 s. 686 och prop. 2021/22:160 s. 244). Några ytterligare bestämmelser som förtydligar formerna för kompensationsundervisning finns dock inte. De dialoger som utredningen haft med bl.a. huvudmän, rektorer och lärare har visat att kravet på att erbjuda kompensationsundervisning har upplevts som svårt att leva upp till. Det uppfattas bl.a. ofta som att kompensationen måste erbjudas omedelbart i ett akut läge när en allvarlig händelse inträffat. Eleverna är då inte alltid mottagliga för undervisning och det är vanligt att eleverna är frånvarande från kompensationsundervisningen utan giltigt skäl.

I likhet med *IMR* anser regeringen att det vid erbjudande av kompensationsundervisning behöver tas hänsyn till elevens behov och situation. Om kompensationsundervisning kan erbjudas på olika sätt och även vid olika tidpunkter ökar förutsättningarna för att eleverna ska vara motiverade och ta till sig undervisningen. Att erbjuda en elev kompensationsundervisning under avstängningsperioden är naturligtvis eftersträvänsvärt, och i likhet med *Idéburna skolors riksförbund* anser regeringen att en elev med skolplikt bör, då det är möjligt, erbjudas kompensation så nära inpå avstängningen som möjligt för att inte riskera att eleven hamnar efter. Att eleven är mottaglig för den kompensationsundervisning som erbjuds är dock avgörande för att den ska vara meningsfull och effektiv. Det kan därför i vissa fall vara mer lämpligt att erbjuda kompensationsundervisningen senare. Mot den bakgrunden anser regeringen att reglerna om kompensationsundervisning bör tillåta att kompensationen ges på olika sätt och vid olika tidpunkter.

Det behöver också bli tydligt vem det är som fattar beslut gällande kompensationsundervisningen. Enligt regeringen bör hänsyn tas till elevens behov och förutsättningar vid en bedömning av hur och när kompensationsundervisning ska ges. Det bör dock vara personal på skolan,

och inte eleven eller elevens vårdnadshavare, som beslutar om tidpunkt och form för sådan undervisning. Eftersom det är rektorn som beslutar om avstängning av en elev har rektorn normalt god kännedom om den avstängda elevens behov. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det ska vara rektorn som avgör tidpunkten och formerna för den kompensationsundervisning som ska erbjudas en avstängd elev.

Det behövs inga ytterligare ändringar av bestämmelserna om kompensationsundervisning

Utredningen har också föreslagit att reglerna om kompensationsundervisning ska ändras på så sätt att det anges att kompensationsundervisningen ska erbjudas "så långt det är möjligt". Det finns dock enligt regeringen en risk för att ett sådan formulering missuppfattas. I likhet med bl.a. *Skolverket*, *Skolinspektionen*, *IMR* samt *Göteborgs*, *Malmö* och *Orust kommuner* anser regeringen att formuleringen "så långt det är möjligt" riskerar att uppfattas som en undantagsbestämmelse till reglerna om undervisningstidens omfattning och att den kan innebära en inskränkning i rätten till utbildning för elever som stängs av. En sådan bestämmelse kan också, som *Autism Sverige* befarar, leda till att en elevs rätt till utbildning begränsas på fel grunder, exempelvis av organisatoriska eller ekonomiska orsaker. En bestämmelse om att kompensationsundervisning ska erbjudas "så långt det är möjligt" skulle också kunna läsas som en skärpning av kravet på kompensationsundervisning som t.ex. innebär att sådan undervisning måste erbjudas vid upprepade tillfällen om eleven är ogiltigt frånvarande från undervisningen. Detta är enligt regeringens bedömning inte önskvärt. När en elev erbjuds kompensationsundervisning är den undervisningen att betrakta som en del av elevens ordinarie undervisning och eleven har samma skyldighet att närvara som vid övrig undervisning.

En bestämmelse om att kompensationsundervisning ska erbjudas "så långt det är möjligt" skapar alltså inte någon önskad tydlighet. Såsom *Malmö kommun* för fram tillför den därmed inte heller något mervärde i sammanhanget. Regeringen anser mot den bakgrunden att det inte bör införas någon ändring som innebär att kompensationsundervisning ska erbjudas "så långt det är möjligt".

7.4 Elever ska kunna nekas tillträde till skolan

Regeringens förslag

Det ska införas en ny disciplinär åtgärd som innebär att en elev i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och i gymnasieskolan ska kunna nekas tillträde till den egna skolenheten. Denna åtgärd ska kunna användas om

- en tillfällig placering vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra, och
- det med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet finns synnerliga skäl för att neka eleven tillträde till skolenheten.

Endast rektorn ska få besluta om nekat tillträde till skolenheten. Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska dokumenteras skriftligt av rektorn. Av beslutet ska omfattningen av det nekade tillträdet framgå.

Innan rektorn beslutar om nekat tillträde till skolenheten ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut att neka tillträde till skolenheten. Om eleven som nekas tillträde till skolenheten är under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan beslutet fattas.

Beslutet ska gälla omedelbart om inte något annat beslutats. Det ska inte få gälla för en längre tid än återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när beslutet fattas ska det i stället få gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.

Rektorn ska kontinuerligt följa upp om förutsättningarna för att neka eleven tillträde till skolenheten är uppfyllda och upphäva beslutet när de inte längre är det.

En elev som nekas tillträde till skolenheten ska få undervisning i form av fjärr- eller distansundervisning.

Det ska göras undantag från vissa bestämmelser som annars gäller för fjärr- och distansundervisning.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår att den nya disciplinära åtgärden ska kunna användas i samtliga skolformer utom komvux och i samtliga årskurser. Utredningen föreslår också att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska gälla tills vidare och att beslutet ska utvärderas. Utredningen föreslår inte att det ska regleras vem som ska fatta ett beslut om nekat tillträde eller att omfattningen av det nekade tillträdet ska framgå av beslutet. Inte heller föreslår utredningen några bestämmelser om kommunikation eller samråd. Utredningens förslag har även en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Polismyndigheten*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Gnesta*, *Jönköpings*, *Ronneby*, *Storfors*, *Sölvesborgs* och *Örnsköldsviks kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Idéburna skolors riksförbund*, *Waldorfskolefederationen* och *Waldorflärarhögskolan*, *Sveriges Skolledare*, *Sveriges Lärare*, *Sveriges Elevkårer*, *Sveriges Elevråd*, *Stiftelsen Friends* och *Riksförbundet FUB*.

Almega utbildning anser att även om det är en mycket ingripande åtgärd att neka en elev tillträde till skolenheten är det en mycket viktig möjlighet för skolor att ta till för att avvärja stora hot mot både andra elever och lärare och att stoppa risk för brottslighet på skolan, förutsatt att synnerliga skäl föreligger. *Riksförbundet Attention* har förståelse för att det kan finnas tillfällen när det inte är lämpligt att en elev kan vistas i samma skola som elever som exempelvis utsatts för brott eller andra allvarliga och kränkande handlingar och anser att förslaget är en rimlig åtgärd i särskilda

fall. Förbundet är också positivt till att dessa elever ska erbjudas möjlighet till fjärr- eller distansundervisning.

Flera av de remissinstanser som tillstyrker förslaget har samtidigt lämnat synpunkter. Bland andra *Kungsbacka kommun* anser att det behövs förtydliganden kring vad som anses vara synnerliga skäl. Även *Statens skolinspektion* anser att det bör förtydligas i vilka situationer en elev ska kunna nekas tillträde till skolenheten. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)* betonar vikten av synnerliga skäl. *Sigtuna kommun* föreslår att villkoret om ”synnerliga skäl” ändras till ”särskilda skäl” då bestämmelsen annars riskerar tolkas så snävt av domstolar att den i praktiken blir oanvändbar.

Skolinspektionen anser att det bör finnas en fastslagen borte tidsgräns för åtgärden samt att det i lagstiftningen bör anges med vilket intervall som rektorn ska följa upp ett beslut om nekande av tillträde. Även *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)* och *Norrköpings kommun* anser att åtgärden bör vara tidsbegränsad. *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* anser att beslutet som längst bör gälla för en termin åt gången. Även *Haninge kommun* framhåller risken med att det inte finns någon tidsgräns för hur länge föreslagen åtgärd ska kunna fortgå och föreslår att det, i stället för att beslutet regelbundet ska följas upp, införs ett krav på en kontinuerlig omprövning av beslutet inom en viss maxtid. *Malmö, Stockholms* och *Skellefteå kommuner* ställer sig kritiska till att beslutet som utgångspunkt ska gälla tills vidare. Kommunerna anser att det vore mer rättssäkert om en tidsgräns anges för beslutet, men med möjlighet att fatta nya beslut i följd.

SPSM anser att bedömningen i relation till elevens ålder bör skrivas fram tydligare i motiven och att det bör beaktas att det kan finnas elever som på grund av funktionsnedsättning inte är tillgängliga för distans- eller fjärrundervisning. Även *Skolverket* ifrågasätter lämpligheten i att elever i alla åldrar, inklusive elever i förskoleklass och i grundskolans lägre årskurser, kan bli föremål för åtgärden.

Några remissinstanser har synpunkter på vem som ska fatta beslutet. *SPSM* och *Skolverket* anser att huvudmannen vore en lämpligare beslutsnivå för åtgärden än rektorn. *IES* framhåller att det bör förtydligas att enbart rektorn ska kunna fatta beslutet och att det inte ska vara möjligt för rektorn att delegera beslutsfattandet till någon annan.

SPSM anser att socialtjänsten behöver involveras om eleven är under 18 år. *Skolverket* anser att samma regler som gäller om inhämtande av yttrande samt informations- och samrådsskyldighet vid beslut om avstängning ska gälla vid beslut om nekat tillträde till skolenheten. Detta innebär bl.a. att samråd ska ske med socialtjänsten om eleven är under 18 år.

Skolverket anser även att det behöver förtydligas vad ett nekat tillträde till skolenheten innebär i praktiken när t.ex. flera skolenheter delar samma byggnad.

Norrköpings kommun anser att det ska finnas ett krav på skolenheterna att upprätta en skolåtergångsplan i samband med att åtgärden vidtas.

IMR anser att distansundervisning inte bör få användas och att en elev ska ha rätt till kompensationsundervisning för den undervisning som eleven gått miste om.

Några remissinstanser avstyrker förslaget. *Gotlands kommun* anför att fjärr- och distansundervisning innebär att en elev inte får fullgod utbild-

ning vilket kan innebära att eleven hamnar längre ifrån en fungerande skolgång och i social isolering och exkludering. *Göteborgs kommun* är tveksam till om fjärr- och distansundervisning är lämplig för de elever som nekas tillträde till skolan. Risker är att eleven inte tar del av undervisningen och i stället befinner sig i andra, mindre gynnsamma, miljöer. *Örebro kommun* anför att förslaget kan medföra en risk att eleven som nekas tillträde inte deltar i undervisningen och lättare involveras i kriminella miljöer och att risken för individen behöver vägas mot vinsten för skolan. *Socialstyrelsen* anser att en så ingripande åtgärd behöver en tydligare reglering än i föreliggande förslag, t.ex. genom att tydliggöra tidsgränser för omprövningar av förslaget och krav på en tydlig planering för hur eleven ska kunna återgå till en permanent lösning för skolgången. Enligt *Socialstyrelsens* bedömning är det för elevgruppen nödvändigt med en omfattande samverkan med andra aktörer såsom socialtjänsten eller hälso- och sjukvården.

Skälen för regeringens förslag

En elev ska kunna nekas tillträde till skolenheten

Det förekommer i dag situationer där en elev utgör en fara för andra elevers eller personals säkerhet samtidigt som skolan varken har befogenheter eller möjligheter att hantera situationen. Så som *Riksförbundet Attention* påtalar kan det finnas tillfällen när det inte är lämpligt att en elev vistas i samma skola som elever som utsatts för brott eller andra allvarliga och kränkande handlingar av eleven. Det kan också finnas andra situationer när en elev är så pass farlig eller hotfull att han eller hon riskerar att utgöra en fara för övriga elever och personal oavsett var eleven är placerad. I en sådan situation fungerar inte en omplacering inom skolenheten och inte heller en placering vid en annan skolenhet eller en akutskola ens med de ökade möjligheter till omplaceringar som föreslås i avsnitt 7.1 Det finns även situationer när inte heller avstängning är en lämplig åtgärd, ens med de fler och längre avstängningar som föreslås i avsnitt 7.3. Det kan exempelvis röra sig om en situation där det finns stor risk att eleven bedöms utgöra en fara för sin omgivning under längre tid än den tidsperiod en elev kan vara avstängd. I likhet med flera remissinstanser anser regeringen därför att det finns behov av att kunna avskilja en elev från skolenheten utöver vad som medges i bestämmelserna om omplacering och avstängning. Regeringen håller med *Riksförbundet Attention* om att en rimlig åtgärd i dessa särskilt allvarliga fall skulle kunna vara att neka eleven tillträde till skolenheten. Såsom *Almega utbildning* framför skulle en möjlighet att neka en elev tillträde till skolenheten ge förutsättningar att avvärja allvarliga hot mot både andra elever och lärare samt minska risken för brottslighet på skolan. Alla elever har rätt att känna sig trygga i skolan och alla lärare har rätt att vistas på en trygg och säker arbetsplats. Därför behöver det finnas en möjlighet att i vissa allvarliga situationer kunna neka en elev tillträde till skolenheten.

Det ska krävas synnerliga skäl för att neka en elev tillträde till skolenheten

Att neka en elev tillträde till skolenheten innebär att eleven nekas både det mervärde som närundervisning i en klassrumssituation innebär och det sociala sammanhang som en skolvardag medför. Med andra ord är det en ingripande disciplinär åtgärd som kan ha betydande påverkan på elevens utbildning och livssituation och som därför bör användas med försiktighet. Åtgärden bör därför bara kunna användas när det finns en risk för allvarlig våldsrelaterad brottslig verksamhet vid skolenheten. En omständighet som kan tala för att det finns en sådan risk är att eleven har samröre med gängrelaterad eller annan organiserad brottslighet. Ett antagande om att det finns en risk för brottslig verksamhet får inte enbart bygga på spekulationer eller allmänna bedömningar utan måste vara grundat på faktiska omständigheter, exempelvis uppgifter om hotelser eller andra faktiska handlanden. Det måste alltså finnas konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för att elevers eller personals säkerhet är i fara. Andra omständigheter som kan tala för att det finns en risk för allvarlig våldsrelaterad brottslig verksamhet vid skolenheten är t.ex. att den aktuella eleven i eller utanför skolan innehar eller har innehaft vapen eller sprängmedel utan att ha rätt till det, att eleven har hotat eller misshandlat någon, eller begått något annat allvarligt våldsbrott eller allvarligt sexualbrott och det i den aktuella situationen finns en reell otrygghet för andra elever eller personal på skolan. Brottet behöver dock inte ha riktats mot elever eller personal på skolan för att åtgärden ska kunna bli aktuell. Det ska inte heller krävas att eleven har dömts för brott för att det ska vara möjligt att neka eleven tillträde till skolenheten. Det avgörande för bedömningen är att det finns en reell risk för att eleven utgör en fara för övriga elever och personal. Däremot kan tidigare brottslighet, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, indikera att det finns en risk för att elever eller personals säkerhet sätts i fara. En helhetsbedömning måste alltid göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, där brottets eller brottslighetens allvar bör tillmätas betydelse.

Det är dock inte möjligt att i förväg uttömmande förutse och beskriva de situationer som skulle kunna kräva att en elev nekas tillträde till skolenheten. I viss utsträckning måste det alltså bli upp till den som ska fatta beslutet att avgöra i vilka situationer som en elev ska nekas tillträde till skolenheten. Ett tydligt sätt att i lagtexten uttrycka att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten bara ska kunna fattas i de allvarligaste situationerna är att ange att åtgärden får vidtas endast om det finns synnerliga skäl för det med hänsyn till andras trygghet och säkerhet. Detta är något som stöds av flera remissinstanser, bl.a. *IES*, *IMR* och *DO*. Regeringen anser att en sådan formulering tillsammans med de exempel som lämnats är tillräckligt tydlig. Regeringen delar *Kungsbacka kommuns* och *IES:s* synpunkt att det i utredningens förslag inte är tillräckligt tydligt vad som avses med synnerliga skäl. Med den ytterligare beskrivning som gjorts i detta avsnitt anser dock regeringen att vad som avses med synnerliga skäl förklaras. Till skillnad mot *Sigtuna kommun* anser regeringen inte att det vore bättre att använda uttrycket "särskilda skäl". Anledningen till det är att det uttrycket inte på ett lika tydligt sätt förmedlar att det ska röra sig om undantagsfall.

För att en elev ska få nekas tillträde till skolenheten bör det också krävas att en mindre ingripande åtgärd i form av en tillfällig placering utanför den egna skolenheten, exempelvis på en akutskola, inte är ett fungerande alternativ. Detta kan vara fallet t.ex. om rektorn bedömer att eleven är för farlig för en sådan placering eller om det inte finns praktiska förutsättningar för en sådan placering. Det bör inte krävas att mindre ingripande åtgärder faktiskt har prövats utan det räcker att de inte bedöms vara tillräckligt ingripande eller inte bedöms möjliga att genomföra.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det ska införas en ny disciplinär åtgärd som innebär att en elev ska kunna nekas tillträde till den egna skolenheten. Denna åtgärd ska kunna användas om en tillfällig placering vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra och det med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet finns synnerliga skäl för att neka eleven tillträde till skolenheten.

Flera regler behandlar säkerheten på skolans område

Vid sidan om den nya disciplinära åtgärd som nu föreslås finns andra bestämmelser som behandlar säkerheten på skolans område. Ett av de regelverk som behandlar säkerheten inom skolan är skollagens bestämmelser om säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte vilka bl.a. innehåller en bestämmelse om att huvudmannen ska se till att det på varje skolenhet vidtas åtgärder för att obehöriga personer inte ska ges tillträde till enheten under tid när verksamheten pågår (6 a kap. 4 § skollagen). Med obehöriga personer avses enligt förarbetena personer som skolan som verksamhet inte har en skyldighet att ta emot och inte heller har ett intresse av att ta emot (prop. 2024/25:160 s. 158). Regeringen kan konstatera att dessa bestämmelser inte tar sikte på skolans elever utan handlar om att skydda skolans verksamhet mot hot utifrån. Att en elev nekas tillträde till skolenheten innebär alltså inte att det finns en skyldighet för skolan att enligt bestämmelserna om säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte vidta åtgärder för att hålla eleven borta från skolenheten.

Ett annat regelverk som bl.a. rör säkerheten på skolans område är lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud. Där regleras en möjlighet för allmän åklagare att förbjuda en person att inom ett avgränsat område vistas på t.ex. en skolgård (vistelseförbud), om personen medvetet främjar att en grupp personer utövar brottslighet där och det finns risk för att skjutvapen eller sprängämnen används. Även personer som främjar brottslighet som på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten kan meddelas vistelseförbud. Den som bryter mot ett vistelseförbud kan dömas till fängelse i högst ett år. Dessa vistelseförbud syftar inte specifikt till att trygga säkerheten för elever och personal i skolan. Syftet är i stället att öka tryggheten i det offentliga rummet och att förhindra att brott eller brottslig verksamhet utövas där (prop. 2023/24:57 s. 23). Vistelseförbud kan inte heller meddelas inom det område där den faktiska skolundervisningen bedrivs (prop. 2023/24:57 s. 30). Bestämmelserna om nekat tillträde till skolenheten fyller alltså en annan funktion än reglerna om preventiva vistelseförbud.

Beslut om nekat tillträde till skolenheten ska fattas av rektorn och ska gälla omedelbart

När det gäller de befintliga disciplinära åtgärderna tillfällig omplacering inom den egna skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten och avstängning inom den obligatoriska skolan är det rektorn som fattar beslutet. Mot den bakgrunden och med beaktande av att rektorn i jämförelse med huvudmannen har en närmare koppling till verksamheten och den aktuella eleven, anser regeringen att det är lämpligast att rektorn även fattar beslut om nekat tillträde till skolenheten. Regeringen delar alltså inte *Skolverkets* och *SPSM:s* synpunkt att beslutet bör fattas av huvudmannen. Regeringen anser dock att huvudmannen ska informeras om beslutet.

Eftersom ett beslut om nekat tillträde till skolenheten är mycket ingripande för den enskilde eleven bör, såsom *IES* framhåller, rektorn inte kunna delegera till någon annan befattningshavare att fatta beslutet.

Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten är en åtgärd som syftar till att komma till rätta med en situation som kan antas vara akut i många fall. Beslutet bör därför gälla omedelbart om inte annat beslutas. Beslutet bör också dokumenteras. I avsnitt 7.5 föreslås att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Eleven och elevens vårdnadshavare ska få yttra sig och det ska ske samråd med socialnämnden

Ett beslut att neka en elev tillträde till skolenheten kan ha betydande påverkan på elevens livssituation. De elever som kan antas komma i fråga för åtgärden har troligen ofta en komplex livssituation som ytterligare kan kompliceras av ett beslut om nekat tillträde till skolenheten. Regeringen anser därför i likhet med *Skolverket* att eleven och elevens vårdnadshavare bör få yttra sig innan beslut fattas. Eftersom en situation som föranleder beslut om nekat tillträde till skolenheten kan antas vara akut i många fall kan tiden som eleven och vårdnadshavaren får för att yttra sig dock behöva bli mycket kort. Hur lång tiden behöver vara måste bedömas från fall till fall beroende på hur akut situationen rör sig om. Om situationen inte är akut bör tiden för yttrande kunna bli längre. I de fall eleven eller vårdnadshavaren inte har yttrat sig inom given tid trots att kontakt söks via skolans gängse kontaktvägar finns det inget hinder mot att beslut fattas innan yttrande lämnats. Skolinspektionen har, i samband med att myndigheten beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss enligt vad som framgår i avsnitt 3, framfört att myndigheten inte anser att det räcker med att söka kontakt via gängse kontaktvägar. Till skillnad från Skolinspektionen anser regeringen inte att det är rimligt att kräva att skolan ska söka kontakt med elev eller vårdnadshavare även på andra sätt än via de gängse kontaktvägar skolan använder för mer brådskande ärenden.

Det är viktigt att skolan samarbetar med socialtjänsten kring dessa elever. Även om ett samarbete mellan skola och socialtjänst redan kan antas vara etablerat i de flesta fall där åtgärden kan bli aktuell anser regeringen, i likhet med *Skolverket* och *SPSM*, att det ska finnas ett krav på att samråd sker med socialnämnden innan ett beslut om nekat tillträde till skolenheten fattas när det gäller elever som är under 18 år. Därigenom

ökar socialtjänstens möjligheter att vidta relevanta åtgärder angående eleven. Det är skolan som avgör formerna för samrådet.

Regeringen föreslår därför att innan rektorn beslutar om nekat tillträde till skolenheten ska eleven och elevens vårdnadshavare ges tillfälle att yttra sig. Vidare föreslår regeringen att när eleven är under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan beslutet tas.

Det behöver specificeras vad nekat tillträde till skolenheten innebär i den enskilda situationen

När en elev nekas tillträde till skolenheten är det viktigt att det är tydligt för eleven vilket område som eleven inte har tillträde till. Detta är något som *Skolverket* lyfter fram. Det är också av betydelse att även annan skolpersonal än rektorn känner till vilket område eleven nekats tillträde till, särskilt i de fall då det uppstår ett behov av att avvisa eleven från skolenheten. Med skolenhet avses en av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad (1 kap. 3 § skollagen). I förarbetena till bestämmelsen beskrivs skolenhet som skolan i fysisk bemärkelse, dvs. de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar och idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader (prop. 2009/10:165 s. 633).

Det kan finnas omständigheter som gör att det är svårt att avgöra vilket område som ingår i en viss skolenhet. Det kan exempelvis finnas lokaler som ingår i en skolenhet men som inte är lokaliserade i någon skolbyggnad. En skolenhet kan också samnyttja lokaler med andra verksamheter vilket innebär att skolenheten inte ensam förfogar över lokalerna. Det kan vidare finnas utrymmen eller områden inom en skolenhet som rektorn bedömer att det saknas behov att neka eleven tillträde till. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att det område inom vilket förbudet gäller anges i beslutet. Det kan i vissa fall vara nödvändigt att beskrivningen av förbudsområdet förses med en karta över vilka platser förbudet omfattar.

Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten syftar till att säkerställa att skolans verksamhet kan bedrivas tryggt och säkert. Eftersom det är en mycket ingripande åtgärd att neka en elev tillträde till skolenheten är det samtidigt av yttersta vikt att tillträdet inte begränsas mer än vad som bedöms vara nödvändigt för att värna säkerheten för elever och personal på skolenheten. Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten innebär en disciplinär åtgärd enligt skollagen och kan därför bara gälla under den tid som skolans verksamhet pågår. Ett beslut om nekat tillträde kan alltså inte innebära att en elev hindras från att delta i fritidsaktiviteter utanför skoltid. Exempelvis kan inte en elev nekas tillträde till skolans idrottshall efter skoltid i de fall den är upplåten till annan verksamhet än skola. Inte heller kan eleven efter skoltid hindras från att besöka ett bibliotek som inte hör till skolenheten men som är beläget i lokaler som samnyttjas med skol-

enheten. När en skolenhet upplåter sina lokaler eller övriga områden till annan verksamhet efter skoldagens slut eller under helger behöver det därför vara tydligt av beslutet att eleven nekas tillträde till skolenheten endast under de tider som skolverksamheten pågår.

För att garantera att det blir tydligt för eleven både vilket område som omfattas av beslutet och att eleven endast nekas tillträde till skolenheten under den tid som skolverksamheten pågår anser regeringen att det bör regleras i skollagen att omfattningen av det nekade tillträdet ska framgå av beslutet.

Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska få gälla återstoden av en termin med möjlighet till förlängning

Utredningen har föreslagit att ett beslut om nekat tillträde ska gälla tills vidare och att beslutet regelbundet ska följas upp och utvärderas samt att rektorn ska upphäva beslutet när synnerliga skäl inte längre föreligger. Flera remissinstanser, bl. a. *Skolinspektionen*, *SPSM*, *Socialstyrelsen* samt *Malmö*, *Stockholms* och *Skellefteå kommuner* ställer sig kritiska till detta och anser att det skulle vara mer rättssäkert om beslutet gällde under en begränsad tidsperiod, med möjlighet att fatta nya beslut i följd. Regeringen delar remissinstansernas synpunkt och anser att avsaknaden av en tidsgräns kan vara problematisk då förhållandena för eleven kan ändras över tid. Som framgår i avsnitt 7.5 föreslår regeringen att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om beslutet skulle gälla tills vidare anser regeringen att möjligheterna till domstolsprövning skulle bli allt för begränsade. Om en elev eller elevens vårdnadshavare väljer att överklaga beslutet när det är fattat kan det finnas skäl för beslutet i det läget. I ett sådant fall kommer domstolen att fastställa beslutet. Om beslutet gäller tills vidare kan det uppkomma situationer i ett senare skede då eleven eller vårdnadshavaren inte är överens med rektorn om det fortfarande finns förutsättningar för beslutet, men eftersom domstolen redan har prövat beslutet är det giltigt tills vidare. Detta kan undvikas genom att ett beslut om nekat tillträde gäller under en begränsad tidsperiod, och om det fortfarande finns skäl för att neka tillträde efter denna period kan rektorn fatta ett nytt beslut. Även det nya beslutet kan då prövas av domstol.

SPSM föreslår att ett beslut om nekat tillträde bör gälla högst en termin åt gången. Regeringen instämmer med *SPSM* i att det är rimligt att begränsa ett beslut om nekat tillträde till skolenheten till att gälla högst terminen ut. Dock innebär en sådan begränsning att problem kan uppstå om beslutet fattas i slutet av en termin. Då finns en risk att tiden för åtgärden inte blir ändamålsenlig. För att undvika detta anser regeringen att det under slutet av en termin bör vara möjligt att fatta beslut om nekat tillträde som fortsätter in på nästa termin, på samma sätt som regeringen föreslår när det gäller hur länge en elev får omplaceras inom den egna skolenheten (se avsnitt 7.1).

Eftersom nekat tillträde till skolenheten är en ingripande åtgärd är det viktigt att den inte pågår längre än nödvändigt utan upphör så fort skälen för åtgärden inte längre föreligger. Regeringen anser därför att det också behöver regleras att rektorn ska följa upp om det fortfarande finns förutsättningar för att neka eleven tillträde till skolenheten och att rektorn ska

upphäva beslutet när det inte längre finns sådana förutsättningar. Regeringen delar dock inte *Skolinspektionens* synpunkt att det i lagstiftningen bör anges med vilket intervall som rektorn ska följa upp ett beslut om nekat tillträde. Åtgärden att neka tillträde till skolenheten är en åtgärd som endast kommer att kunna användas i synnerligen allvarliga situationer, och det är viktigt att det ges utrymme till viss flexibilitet då varje situation kommer att kräva särskild hänsyn. Regeringen anser att detta bör komma till uttryck genom att det anges att rektorn kontinuerligt ska följa upp åtgärden. Utredningen har föreslagit att det i stället ska krävas att uppföljningen sker regelbundet. Då syftet med uppföljningen är att säkerställa att en elev inte nekas tillträde till skolenheten längre än nödvändigt anser regeringen att det är mer ändamålsenligt att beslutet följs upp kontinuerligt än regelbundet.

Utredningen föreslår att beslutet både ska följas upp och utvärderas och *Kungsbacka kommun* efterfrågar vägledning kring vad regelbunden uppföljning och utvärdering innebär. Regeringen anser dock inte att det finns ett behov av att beslutet utvärderas. Det centrala är att rektorn genom kontinuerlig uppföljning säkerställer att eleven endast nekas tillträde till skolenheten då synnerliga skäl föreligger. Att dessutom ålägga rektorn att utvärdera beslutet anser regeringen inte är motiverat.

Regeringen delar inte heller *Norrköpings kommuns* synpunkt att det finns ett behov av att upprätta en återgångsplan. Då elevens situation i dessa särskilt allvarliga fall till stor del är avhängig av insatser från andra samhällsinstanser ser inte regeringen att det är rimligt att kräva att en rektor ska ansvara för att upprätta en sådan plan utan att det är mer ändamålsenligt att rektorn åläggs att kontinuerligt följa upp beslutet om nekat tillträde till skolenheten.

Regeringen föreslår därför sammantaget att den tidsperiod som en elev får nekas tillträde till den egna skolenheten ska vara återstoden av den pågående terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas ska åtgärden i stället få gälla som längst fyra veckor in på nästa termin. Beslutet ska kontinuerligt följas upp och rektorn ska upphäva beslutet när det inte längre finns skäl för beslutet.

En elev som nekas tillträde till skolenheten ska i stället för undervisning på skolenheten få fjärr- eller distansundervisning

Under den tid som en elev nekas tillträde till skolenheten behöver eleven få tillgång till undervisning på annat sätt. Eftersom åtgärden kan behöva pågå under en längre tid kan det vara svårt för skolan att ge eleven kompensationsundervisning i ett senare skede. Därför anser regeringen, i likhet med bl.a. *IES*, *Riksförbundet Attention* och *DO* att det finns ett behov av att ge eleven fjärr- eller distansundervisning under den tid som eleven nekas tillträde till skolenheten. Således delar inte regeringen *IMR:s* synpunkt att endast fjärrundervisning i kombination med kompensationsundervisning ska vara möjlig. Fjärrundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid medan distansundervisning definieras som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid (1 kap. 3 §). Regeringen anser att det

ska vara upp till rektorn att avgöra om det är lämpligare att erbjuda den ena eller andra typen av undervisning eller om det ska erbjudas en kombination av fjärr- och distansundervisning. Dock kan det finnas delar av undervisningen, t.ex. praktiska moment, som inte är möjliga att erbjuda som fjärr- eller distansundervisning. I dessa fall finns det inget som hindrar att de praktiska momenten schemaläggs så att de genomförs när åtgärden är avslutad och eleven återfår sin undervisning i skolans lokaler medan de teoretiska momenten ges som fjärr- och distansundervisning under den tid en elev nekas tillträde till skolenheten.

Gotlands kommun befarar att eleverna inte kan få en fullgod utbildning genom fjärr- och distansundervisning och att eleverna riskerar att hamna längre ifrån en fungerande skolgång om de ges sådan undervisning. Regeringen håller med kommunen om att fjärr- och distansundervisning oftast inte ger lika goda förutsättningar för elevers lärande och utveckling som närundervisning gör. Samtidigt vill regeringen framhålla att det i ytterst ovanliga situationer, för att säkra andra elevers och personals säkerhet under en period, kan vara ett tillräckligt gott alternativ att ge en elev fjärr- och distansundervisning.

Som framgår tidigare i detta avsnitt föreslår regeringen att samråd ska ske med socialnämnden innan beslut fattas om att en elev som är under 18 år ska nekas tillträde till skolenheten så att nämnden kan vidta nödvändiga åtgärder för att kunna fullgöra sin uppgift att erbjuda stödinsatser eller vidta andra åtgärder till barns skydd. Dessa förslag syftar till att skydda elever som nekas tillträde till skolenheten från att hamna i mindre gynnsamma sammanhang. Det kan enligt regeringen minimera den risk som *Göteborgs* och *Örebro kommuner* framför om att en elev som nekats tillträde till skolenheten inte deltar i fjärr- och distansundervisningen utan i stället befinner sig i andra, mindre gynnsamma och även kriminella miljöer.

Regeringen ser med allvar på den oroande utvecklingen med unga som fostras in i brottslighet av kriminella gäng. Det är mycket angeläget att skydda barn som riskerar att fara illa och förhindra att barn involveras och utnyttjas i grov brottslighet. Regeringen har vidtagit och avser att vidta flera åtgärder för att förhindra att barn rekryteras till eller på annat sätt involveras och utnyttjas i de kriminella nätverkens verksamhet. Bland annat är det sedan den 1 juli 2023 straffbart att anlita, betala, instruera, överlämna egendom till eller på annat sätt involvera någon som är under 18 år i brott eller brottslig verksamhet (16 kap. 5 a § brottsbalken). Genom att ge socialtjänsten fler verktyg för att kunna stödja och skydda barn och unga har regeringen också skapat bättre förutsättningar för att barn och unga ska få det stöd de behöver och har rätt till. En annan åtgärd som vidtagits i syfte att skydda barn och unga är en sänkning av åldersgränsen från 15 till 12 år för när socialnämnden ska få besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarnas samtycke. Denna ändring trädde i kraft den 1 juli 2023 (prop. 2022/23:64). Vidare har regeringen ytterligare stärkt skyddet för barn i utsatta situationer. Den 15 januari 2026 trädde nya regler i kraft som syftar till att stärka barns möjligheter till skydd och stöd från socialnämnden efter förslag i propositionen *Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa* (prop. 2025/26:12).

Möjligheterna till fjärr- och distansundervisning behöver utökas

I vilka situationer som fjärr- eller distansundervisning får användas regleras i 21 och 22 kap. skollagen. Enligt dessa regler är det i dag inte möjligt att ge fjärr- eller distansundervisning med anledning av att en elev nekas tillträde till skolenheten. Möjligheterna till fjärr- och distansundervisning måste därför utökas.

Eftersom dagens regler om fjärr- och distansundervisning gäller för andra situationer än att ge undervisning till elever som nekats tillträde till skolenheten är de inte i alla delar ändamålsenliga när det kommer till denna situation. Det behöver alltså göras undantag från vissa bestämmelser som annars gäller vid fjärr- och distansundervisning.

Både när det gäller fjärr- och distansundervisning finns begränsningar av i vilka ämnen sådan undervisning får ges. Om sådana begränsningar skulle gälla när fjärr- eller distansundervisning ges till elever som nekats tillträde till skolenheten skulle dock dessa elever inte kunna ges en fullständig utbildning. För dessa elever behöver det alltså vara tillåtet med fjärr- och distansundervisning i samtliga ämnen. I de fall eleven har en anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 § skollagen kan det förekomma avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Det kan innebära att eleven inte ska ges undervisning i vissa ämnen.

Det finns bestämmelser om att elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar och att det vid fjärrundervisning ska finnas en handledare (21 kap. 12 och 13 §§ skollagen). Dessa krav är enligt regeringens bedömning inte lämpliga att kombinera med ett beslut om att en elev nekas tillträde till skolenheten. Regeringen anser följaktligen att undantag bör göras från bestämmelserna.

Vidare finns för fjärrundervisning en bestämmelse om att en huvudman som avser att använda sådan undervisning ska fatta ett beslut om det samt att huvudmannen får besluta om att använda fjärrundervisning för högst ett läsår åt gången (21 kap. 9 § skollagen). Om ett sådant beslut skulle behöva fattas när det är fråga om fjärrundervisning som ges på grund av att en elev nekas tillträde till skolenheten skulle det riskera att försena att undervisningen kan komma i gång. Det bör därför inte krävas något ytterligare beslut, förutom beslutet om nekat tillträde till skolenheten, för att fjärrundervisning ska kunna ges i dessa fall.

När det gäller distansundervisning finns bestämmelser om att distansundervisning endast får utföras av en huvudman inom skolväsendet som efter ansökan har godkänts som utförare av utbildning där distansundervisning används (22 kap. 9 § skollagen). Distansundervisning måste kunna användas inom alla skolenheter där en elev nekas tillträde till skolenheten. Dessa skolenheter kan finnas hos vilken huvudman som helst. Det bör därför inte finnas någon begränsning av vilka huvudmän som har möjlighet att ge distansundervisning i de fall en av huvudmannens elever nekats tillträde till skolenheten. Det bör inte heller krävas något godkännande för att sådan distansundervisning ska få ges.

Vid distansundervisning gäller att en elev som har sådan undervisning har rätt till ersättning för sådana resor inom Sverige som krävs för utbildningen (22 kap. 12 § skollagen). Sådana kostnader kan t.ex. uppstå när eleven behöver närvara vid träffar eller laborationer som utförs på huvud-

mannens verksamhetsort (prop. 2019/20:127 s. 241). Distansundervisning som ges till elever som nekats tillträde till skolenheten kommer dock inte medföra att eleverna behöver resa inom Sverige för att delta i utbildningen. Inte heller denna bestämmelse bör därför gälla när distansundervisning ges elever som nekats tillträde till skolenheten.

För att det ska vara möjligt att genomföra fjärr- eller distansundervisning behöver eleven ha tillgång till viss utrustning. Det kan t.ex. röra sig om teknisk utrustning i form av hårdvara, bredbandsuppkoppling eller programlicenser. Enligt skollagen gäller att utbildningen ska vara avgiftsfri vilket medför att det är skolan som behöver stå för de kostnader som eventuellt uppstår i samband med att en elev ges fjärr- eller distansundervisning. Detta är enligt regeringens bedömning en rimlig ordning när det gäller elever som nekats tillträde till skolenheten. Det bör därför inte införas några undantag från bestämmelserna om avgiftsfri utbildning för dessa situationer.

Beslut om nekat tillträde till skolenheten får fattas för en elev i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och i gymnasieskolan

Det är viktigt att den elev som nekas tillträde till skolenheten ges möjlighet till undervisning, i detta fall fjärr- och distansundervisning, särskilt med beaktande av att nekat tillträde till skolenheten är en disciplinär åtgärd som kan pågå under en längre period. Detta är av särskild vikt för skolpliktiga elever. Utredningen har föreslagit att möjligheten att neka en elev tillträde till skolenheten ska finnas i samtliga skolformer utom kommunal vuxenutbildning samt i alla årskurser. Flera remissinstanser vänder sig dock emot det. *Skolverket* samt *Malmö* och *Skellefteå kommuner* ifrågasätter t.ex. lämpligheten i att yngre elever omfattas av åtgärden. Även *SPSM* vill se ett förtydligande angående vilka åldrar som ska omfattas. *SPSM*, *IMR* och *Göteborgs kommun* tar upp svårigheterna med att ge elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och elever i de anpassade skolformerna distansundervisning. Regeringen instämmer med remissinstanserna i att fjärr- och distansundervisning inte är ett reellt alternativ för alltför unga elever eller för elever med vissa funktionsnedsättningar. Alla barn som omfattas av skolplikten har en grundlagsreglerad rätt till utbildning. Att neka en skolpliktig elev tillträde till skolenheten utan att samtidigt erbjuda undervisning som eleven har möjlighet att ta till sig skulle innebära en betydande risk för att elevens rätt till utbildning inte tillgodoses. För att åtgärden ska fungera behöver fjärr- och distansundervisning vara ett reellt alternativ. Vid ett beslut om nekat tillträde till skolenheten får inte eleven vistas i skolan. Samtidigt kan det inte förutsättas att vårdnadshavaren har möjlighet att vara hemma från arbetet under en längre period för att utöva tillsyn över barnet. För situationer som rör yngre elever kan den disciplinära åtgärden avstängning därför vara en lämpligare åtgärd än nekat tillträde till skolenheten då avstängning oftast sker under en kortare period och eleven i stället för fjärr- eller distansundervisning ges kompensationsundervisning (se avsnitt 7.3).

Elever i den anpassade grund- och gymnasieskolan är i många fall beroende av tät personalkontakt. Följaktligen fungerar inte den form av fjärr- och distansundervisning som ska tillämpas vid nekat tillträde till

skolenheten för dessa elever. Regeringen anser därför sammantaget att det inte är lämpligt att elever inom anpassade grund- och gymnasieskolan eller i de lägre årskurserna inom den obligatoriska skolan nekas tillträde till skolenheten.

I gymnasieskolan kan det i vissa fall, främst när det gäller praktiska inslag i undervisningen på yrkesprogram, saknas möjligheter att bedriva fjärr- och distansundervisning. Regeringen ser dock inte att detta är skäl nog för att inte införa åtgärden i gymnasieskolan. När en elev nekas tillträde till skolenheten bör teoretiska moment i en elevs utbildning kunna ges som fjärr- och distansundervisning, medan praktiska inslag kan schemaläggas så att de genomförs när åtgärden är avslutad och eleven återfår sin undervisning i skolenhetens lokaler. I de situationer där en sådan lösning inte är möjlig, t.ex. när endast praktiska inslag kvarstår i elevens utbildning, kan eleven inte nekas tillträde till skolenheten. I dessa situationer kan avstängning vara en lämplig disciplinär åtgärd. I gymnasieskolan får rektorn besluta att stänga av en elev som längst i två veckor. Huvudmannen får dock besluta att förlänga avstängningen om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett sådant beslut får gälla som längst återstoden av pågående kalenderhalvår och ytterligare tre kalenderhalvår (5 kap. 18 § skollagen).

Sammantaget anser regeringen därför att den disciplinära åtgärden att neka tillträde till skolenheten ska kunna användas för elever i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och gymnasieskolan.

7.5 Beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas

Regeringens förslag

Beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Regeringens bedömning

Det ska inte göras några andra ändringar av möjligheterna att överklaga beslut om disciplinära åtgärder.

Utredningens förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen från utredningen stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Brottsförebyggande rådet*, *Polismyndigheten*, *Institutet för mänskliga rättigheter*

(IMR), Länsstyrelsen i Östergötlands län, Förvaltningsrätten i Uppsala, Kammarrätten i Stockholm, Gnesta, Jönköpings, Malmö, Ronneby, Skellefteå, Stockholms, Storfors, Sölvesborgs och Örnsköldsviks kommuner, Sveriges Kommuner och Regioner, Almaga utbildning, Idéburna skolors riksförbund, Internationella Engelska skolan i Sverige AB, Waldorfskolefederationen och Waldorflärlarhögskolan, Sveriges Skolledare, Sveriges Lärare, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Stiftelsen Friends och Riksförbundet FUB.

Föräldraalliansen Sverige anser att rättssäkerheten för elever riskerar att försvagas om nekat tillträde till skolenheten inte är möjligt att överklaga.

Några remissinstanser anser att det även borde vara möjligt att överklaga vissa andra beslut enligt skollagen.

Riksförbundet Attention är kritiskt till att beslut om omplacering inte är möjliga att överklaga. Förbundet anser att åtgärden att omplacera elever är så inskränkande mot eleverna att de bör kunna överklagas, utifrån barnets bästa och för att värna rättssäkerheten och förtroendet för myndighetsbeslut. *Föräldraalliansen Sverige* och *IMR* anser att rättssäkerheten för elever riskerar att försvagas om en placering i en akutskola inte är möjlig att överklaga.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

I 28 kap. skollagen finns särskilda bestämmelser om överklagande. I kapitlets olika bestämmelser räknas ett antal beslut upp, som får överklagas. Kapitlet avslutas med en bestämmelse (28 kap. 18 §) om att andra beslut enligt skollagen än som anges i kapitlet får överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725).

När det gäller de disciplinära åtgärder som regleras i 5 kap. skollagen är det endast beslut om avstängning som får överklagas. Dessa beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (28 kap. 5, 6 och 9 §§). Beslut om tillfälliga omplaceringar inom den egna skolenheten och beslut om tillfälliga placeringar utför den egna skolenheten får alltså inte överklagas. Detsamma gäller beslut om att en elev tillfälligt ska placeras utanför den egna skolenheten i en akutskola. Till skillnad från vad som gäller vid dessa tillfälliga åtgärder finns dock en möjlighet att överklaga beslut om placering där kommunen frångår elevens vårdnadshavares önskemål i de fall då det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Dessa beslut om permanent placering vid en annan skolenhet kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd (10 kap. 30 § andra stycket 2 och 31 § första stycket, 11 kap. 29 § andra stycket 2 och 30 § första stycket och 28 kap. 12 § första stycket 6 skollagen).

Den nya disciplinära åtgärden som föreslås i form av nekat tillträde till skolenheten är en mycket ingripande åtgärd för eleven. Regeringen anser därför, i likhet med *Föräldraalliansen Sverige* att rättssäkerheten för elever skulle riskera att försvagas om denna åtgärd inte skulle få överklagas. Ett sådant beslut bör därför kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Övriga förslag till förändringar av bestämmelserna om disciplinära åtgärder innebär bland annat att det blir möjligt att under längre tidsperioder tillfälligt omplacera en elev inom den egna skolenheten eller

tillfälligt placera eleven utanför denna. Regeringen anser dock inte att dessa förändringar medför att det behöver göras några ändringar i vilka beslut som går att överklaga. Regeringen delar alltså inte *Riksförbundet Attentions, Föräldraalliansen Sveriges* eller *IMR:s* synpunkt att fler typer av beslut om disciplinära åtgärder bör kunna överklagas.

8 Ikraftträdande

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2026.

Ändringarna av bestämmelserna om tillfälliga omplaceringar inom den egna skolenheten ska tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som bedrivs till och med den 30 juni 2028.

Lagen som innebär att förslagen i denna lagrådsremiss anpassas till reformen om en tioårig grundskola, ska träda i kraft den 1 juli 2028.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Utredningen föreslår inte någon särskild ikraftträdandebestämmelse eller att det ska införas ytterligare en lag om ändring i skollagen med anledning av reformen om en tioårig grundskola.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Brottsförebyggande rådet*, *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*, *Institutet för mänskliga rättigheter (IMR)*, *Polismyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Linköpings och Uppsala universitet*, *Förvaltningsrätten i Uppsala*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Båstads*, *Gnesta*, *Göteborgs*, *Haninge*, *Hudiksvalls*, *Jönköpings*, *Knivsta*, *Kungsbacka*, *Malmö*, *Stockholms* och *Storfors kommuner*, *Idéburna skolors riksförbund*, *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (IES)*, *Stiftelsen Friends*, *Sveriges Elevkårer* och *Sveriges Elevråd*, *Sveriges Skolledare*, *Sveriges Lärare*, *Funktionsrätt Sverige*, *Afasiförbundet*, *Antidiskrimineringsbyråerna*, *Autism Sverige*, *Bildlärnarnas riksförening*, *Kommunal och Kunskapsskolan i Sverige AB*.

Sigtuna kommun instämmer i att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026, men ser gärna att de träder i kraft redan den 1 januari 2026.

Uppvidinge kommun vill ur ett samhällsekonomiskt perspektiv lyfta att små kommuner med begränsade resurser kan få svårt att leva upp till de nya kraven med kort framförhållning, och att det bör övervägas om införandet kan ske stegvis eller med särskilt stöd till mindre kommuner.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att ikraftträdandet behöver synkroniseras med andra ändringsförslag och att det behöver säkerställas att detta hinns med till 1 juli 2026.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. I promemorian föreslås inte någon särskild ikraftträdandebestämmelse eller att det ska införas ytterligare en lag om ändring i skollagen med anledning av införandet av en tioårig grundskola.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot promemorians förslag. Det gäller *bl.a. SPSM, Skolinspektionen, BO, DO, Folkhälsomyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Karolinska institutet, Uppsala universitet, Polismyndigheten, Enköpings, Gotlands, Göteborgs, Helsingborgs, Härnösands, Kungälv, Luleå, Malmö, Motala, Nordmalings, Pajala, Rättviks, Skellefteå, Stockholms, Torsby, Västerås och Öckerö kommuner, Almega utbildning, Idéburna skolors riksförbund, Smartphone-Fri barndom Sverige, Svenska Barnläkarföreningen, Sveriges Lärare och Sveriges Skolledare.*

Skolverket instämmer inte i att förslaget om en mobilfri skola ska träda i kraft den 1 juli 2026 eftersom myndigheten anser att verksamheterna behöver god tid för förberedelser.

Skälen för regeringens förslag

Ändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2026

De ändringar som förlås i skollagen syftar till att åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan genom flera samverkande åtgärder. Dessvärre har utvecklingen under senare år gått åt fel håll och flera rapporter visar att tryggheten och studieron i svensk skola minskar. De föreslagna ändringarna behöver därför genomföras så snart som möjligt. Regeringen anser att förslagen bör träda i kraft i samband med ett nytt läsår och att de därför som tidigast kan träda i kraft inför läsåret som startar hösten 2026. Regeringen delar alltså inte *Sigtuna kommuns* synpunkt att förslagen bör träda i kraft tidigare. Enligt regeringens bedömning kräver huvuddelen av förslagen inte några större förberedelser för skolhuvudmännen för att de ska kunna tillämpas. När det gäller förslaget om en mobilfri skola krävs visserligen inköp av förvarings- och säkerhetsskåp. Eftersom majoriteten av de aktuella skolorna redan tillämpar någon form av daglig insamling av mobiltelefoner bedömer dock regeringen att verksamheternas behov av förberedelser är begränsat även när det gäller detta förslag. Regeringen delar därmed inte *Skolverkets* synpunkt att verksamheterna behöver mer tid för förberedelser innan förslaget om en mobilfri skola kan träda i kraft.

Som framgår av avsnitt 5.10 föreslår regeringen i flera andra lagrådsremisser ändringar i skollagen som föreslås träda i kraft senare än 2026. Med anledning av att den svenska skolan blivit mer otrygg och att det även

finns stora brister i studieron är det dock inte lämpligt att även förslagen i denna lagrådsremiss träder i kraft senare. Regeringen delar därmed inte SKR:s synpunkt att ikraftträdandet bör samordnas med ikraftträdandet av övriga ändringar i skollagen.

Regeringen har förståelse för *Uppvidinge kommuns* synpunkt att små kommuner med begränsade resurser kan få svårt att leva upp till de nya kraven med kort framförhållning men håller inte med kommunen om att det bör övervägas att införa de nya bestämmelserna stegvis. I stället anser regeringen att det är viktigt att alla ändringarna i denna lagrådsremiss träder i kraft samtidigt eftersom de ska ses som samverkande åtgärder, vilka alla behövs för att åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan.

Utredningen har föreslagit att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Som framgår i avsnitt 5.1 har det redan beslutats ändringar i skollagen som träder i kraft den 1 juli 2026. Dessa ändringar rör samma paragrafer som föreslås ändras i denna lagrådsremiss. Av författningstekniska skäl bör ändringarna i denna lagrådsremiss inte träda i kraft samma dag som dessa. Sammantaget föreslår regeringen därför att ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 augusti 2026.

Förslagen behöver anpassas till bestämmelserna om en tioårig grundskola

Som framgår av avsnitt 5.1 har riksdagen beslutat att förskoleklassen ska upphöra som skolform och ersättas av en ny första årskurs i de obligatoriska skolformerna. Ändringarna innebär bl.a. att grundskolan kommer att bestå av tio årskurser i stället för nio och att specialskolan kommer att bestå av elva årskurser i stället för tio. Den nya regleringen träder i kraft den 1 juli 2026 och tillämpas första gången i fråga om utbildning och annan verksamhet som bedrivs efter den 30 juni 2028 (se lagen [2025:729] om ändring i skollagen).

Regeringen föreslår i avsnitt 7.1 bl.a. att det ska bli möjligt att under längre tid tillfälligt placera elever inom den egna skolenheten. Denna disciplinära åtgärd kan i dag vidtas för elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (5 kap. 12 § skollagen). De redan beslutade ändringarna med anledning av införandet av en tioårig grundskola innebär att förskoleklassen tas bort ur uppräkningslistan av vilka skolformer som åtgärden får vidtas i. Den ändringen träder i kraft den 1 juli 2026 men ska tillämpas första gången på utbildning och annan verksamhet som bedrivs från och med den 1 juli 2028. Enligt regeringens bedömning bör ändringarna som föreslås i denna lagrådsremiss angående tillfälliga omplaceringar även gälla för förskoleklassen så länge denna skolform finns kvar. Därför behövs en ikraftträdandebestämmelse som föreskriver att bestämmelserna i 5 kap. 12 § i den nya lydelsen ska tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som bedrivs till och med den 30 juni 2028.

Regeringen föreslår i avsnitt 6.3 att skolan ska göras mobilfri genom att elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid skoldagens slut. Detta ska bl.a. gälla i förskoleklassen. Bestämmelserna om detta införs genom att en ny bestämmelse, 5 kap. 4 § förs in i skollagen. När förskoleklassen upphör som skolform behöver

denna bestämmelse ändras så att den inte längre gäller för den skolformen. I avsnitt 7.4 föreslår regeringen att det ska införas en ny disciplinär åtgärd, nekat tillträde till skolenheten, som ska kunna användas bl.a. för elever i grundskolans årskurs 7–9 och specialskolans årskurs 7–10. När grundskolan blir tioårig och specialskolan elvaårig behöver dessa bestämmelser ändras så att de gäller elever i grundskolans årskurs 8–10 och specialskolans årskurser 8–11. Mot den bakgrunden finns det skäl att införa ytterligare en lag om ändring i skollagen som anpassar de nya bestämmelserna till att förskoleklassen upphör som skolform. Denna lag bör träda i kraft den 1 juli 2028, dvs. samtidigt som grundskolan blir tioårig och specialskolan elvaårig.

9 Konsekvenser

9.1 Vilka är berörda av förslagen?

Offentliga och enskilda huvudmän samt elever i skolformerna förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning (komvux) och fritidshemmet berörs av förslagen i lagrådsremissen. Samtliga dessa verksamheter berörs av förslaget om huvudmannens respektive rektorns ansvar för det förebyggande och upprätthållande arbetet för trygghet och studiero vid skolenheten. Alla verksamheterna utom komvux berörs av förslagen om att skolornas regler ska bli mer ändamålsenliga, kända och förankrade och att skolans förväntningar på eleverna och deras vårdnadshavare ska tydliggöras genom förväntansdokument. Förslagen om att lärarna ska få utökade möjligheter att visa ut elever ur undervisningslokalen, att utvisning och kvarsittning inte ska behöva dokumenteras och att det ska bli möjligt att tillfälligt omplacera elever under längre tid gäller inte komvux eller fritidshemmet. Förslaget om att en mobilmfri skola ska ge bättre förutsättningar för trygghet och studiero gäller inte gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan eller komvux. Förslaget om att akutskola ska få överlämnas på entreprenad gäller bara grundskolan. Förslaget om att fler och längre avstängningar ska möjliggöras gäller grundskolan, specialskolan och sameskolan. Förslaget om att en elev ska kunna nekas tillträde till skolenheten gäller grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och gymnasieskolan.

Förslagen syftar till att åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan för eleverna. Förslagen berör även personal i skolan och fritidshemmet som t.ex. lärare och rektorer. Även dessa ska ha en trygg arbetsplats fri från hot och våld.

Även statliga myndigheter berörs av förslagen. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Sameskolstyrelsen berörs bl.a. eftersom de är huvudmän för utbildning i specialskolan respektive sameskolan.

Sveriges 290 kommuner är huvudmän för de kommunala förskoleklasserna, grundskolorna, anpassade grundskolorna, gymnasieskolorna och anpassade gymnasieskolorna. Det finns också gymnasieskolor och

anpassade gymnasieskolor med en regional huvudman. Förskoleklasser, grundskolor, anpassade grundskolor, gymnasieskolor och anpassade gymnasieskolor kan även ha enskilda huvudmän. Inom komvux finns inga enskilda huvudmän. Däremot kan kommuner välja att bedriva utbildning genom en enskild utbildningsanordnare, som utför utbildningen på entreprenad.

Läsåret 2024/25 tjänstgjorde drygt 152 000 lärare, omräknat till heltids-tjänster i de aktuella skolformerna. Samma läsår tjänstgjorde knappt 5 400 rektorer, omräknat till heltidstjänster i dessa skolformer.

Läsåret 2024/25 fanns det 830 huvudmän för grundskolan, varav 529 enskilda. Vidare fanns det totalt 3 520 skolenheter med förskoleklass, varav 2 898 med kommunal huvudman, 595 med enskild huvudman och 10 med staten som huvudman.

Samma läsår fanns 4 665 grundskoleenheter, varav 3 831 med kommunal huvudman och 813 med enskild huvudman, 622 anpassade grundskolor, varav 586 med kommunal huvudman och 36 med enskild huvudman samt 10 specialskolor och 5 sameskolor med staten som huvudman.

Samma läsår gick ca 118 200 elever i förskoleklass och drygt 1,1 miljoner elever i grundskolan. Vidare gick ca 17 200 elever i anpassade grundskolor, 790 elever i specialskolan och 194 elever i same-skola.

För fritidshemmet fanns det läsåret 2024/25 knappt 800 huvudmän, varav drygt 500 enskilda. Vidare gick knappt 500 000 elever i fritidshemmet och det fanns drygt 4 000 fritidshem varav 674 med enskild huvudman.

För gymnasieskolan fanns det 445 huvudmän under läsåret 2024/25, varav 209 enskilda. Vidare fanns det totalt 1 254 skolenheter varav 459 med enskild huvudman. Samma läsår fanns 243 anpassade gymnasieskolor, varav 34 med enskild huvudman. Samma läsår gick drygt 370 000 elever i gymnasieskolan och drygt 7 500 elever i anpassade gymnasieskolor.

Kalenderåret 2024 studerade sammanlagt 367 800 elever inom ramen för kommunal vuxenutbildning (komvux). Drygt 114 600 elever studerade sfi. Cirka 66 400 elever studerade komvux på grundläggande nivå och ca 228 000 elever studerade komvux på gymnasial nivå. Antalet elever inom komvux som anpassad utbildning var 2 300 på grundläggande nivå och 1 400 på gymnasial nivå.

Läsåret 2024/2025 arbetade 5 744 rektorer i skola och vuxenutbildning. Hösten 2024 finns det 4 351 rektorer i förskolan.

9.2 Konsekvenser för kommunerna

9.2.1 Förslagen medför vissa ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Principen gäller när riksdagen,

regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet (prop. 2006/07:100 s. 221).

Förslaget om förebyggande och upprätthållande arbete för trygghet och studiero

Förslaget om att rektorn ska ansvara för att bedriva det förebyggande och upprätthållande arbetet för trygghet och studiero vid skolenheten medför enligt utredningen inga nya kostnader för kommunerna utan innebär endast förtydliganden av rådande ansvar. *Orust kommun* anser, till skillnad från utredningen, att de utökade arbetsuppgifterna och ansvaret för rektorn samt inriktningen att rektorn ska ha ett mer verksamhetsnära ledarskap är en mer detaljerad styrning som inte nödvändigtvis behöver utföras inom uppdraget som det ser ut i dag och därmed är förenat med extra kostnader. Regeringen delar utredningens bedömning att förslaget endast innebär ett förtydligande av redan rådande ansvar. Detta gäller även den del av förslaget som innebär att huvudmannen ska säkerställa att arbetet bedrivs. Regeringen vill i sammanhanget understryka vikten av att huvudmannen ger rektorn rätt förutsättningar och resurser för detta arbete samt vid behov ser över de organisatoriska förutsättningarna.

Förslagen om utökade möjligheter till utvisning ur undervisningslokalen och om att utvisning och kvarsittning inte ska behöva dokumenteras

Inte heller innebär förslagen om utökade möjligheter att visa ut elever ur undervisningslokalen eller borttagande av krav på dokumentation vid mindre ingripande disciplinära åtgärder i form av utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning några nya kostnader. Förslagen bör snarare underlätta för skolpersonalens arbete och minska den administrativa bördan för lärare.

Förslaget om en mobilfri skola

Bland annat *Gotlands* och *Malmö kommuner* samt *Sveriges Skolledare* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att en daglig insamling av mobiltelefoner kan medföra en ökad administrativ börda för skolorna. I likhet med *Nässjö kommun* bedömer regeringen att en daglig insamling av mobiltelefoner visserligen kan leda till en viss ökad administrativ insats i anslutning till själva insamlingen, men att skolorna kan vinna arbetstid sett till helheten. Exempelvis behöver lärarna då inte samla in och lämna ut elevernas mobiltelefoner mellan varje lektion. *Hallsbergs* och *Rättviks m.fl. kommuner* samt *Sveriges Skolledare* påpekar vikten av att skolor och huvudmän ges nödvändiga resurser för att hantera omhändertagandet av elevernas mobiltelefoner på ett sätt som motsvarar ansvaret. Regeringen konstaterar att förslaget om en mobilfri skola innebär nya uppgifter för skolenheterna och därmed ett nytt åliggande som kommunerna bör kompenseras för. Kostnaderna avser huvudsakligen löpande kostnader för skolans administration kring in- och utlämning av mobiltelefoner, men också engångskostnader avseende inköp av mobil-/säkerhetsskåp och tillgängliggörande av lämpliga förvaringsutrymmen. För den majoritet av skolor som redan bedriver ett väl fungerande arbete på området bedöms förslaget om en mobilfri skola dock inte innebära några ökade kostnader. Trots detta anser regeringen att kommunerna bör kompenseras för det

ökade åtagandet. Utredaren utgår från att i snitt 50 procent av en heltidstjänst i varje kommun behöver avsättas för arbetet med skolans administration kring in- och utlämning av mobiltelefoner vilket ger en total kostnad om knappt 100 miljoner kronor årligen. Kostnadsberäkningen är gjord utifrån SCB:s uppgift om en grundskolelärares genomsnittliga månadslön plus arbetsgivaravgifter m.m. Regeringens beräkningar överensstämmer med beräkningarna i promemorian. Att beräkningarna utgår från lärarlöner ska inte tolkas som att det alltid bör vara lärare som administrerar in- och utlämning av mobiltelefoner. SKR anser att hanteringen av in- och utlämning tar i genomsnitt 10 procent av en lärartjänst per skola, vilket innebär en totalkostnad om 310 miljoner kronor. *Göteborgs kommun* anser att de ekonomiska konsekvenserna sannolikt är mer omfattande än vad som beskrivs i promemorian. *Sveriges Skolledare* anser att beräkningarna inte tar hänsyn till kostnader för rektorn i form av arbetstid för att ta fram och implementera skriftliga rutiner och *Malmö kommun* anser att det finns en risk för ett ökat antal tillkommande rättegångskostnader avseende ersättningsfrågor. Som tidigare nämnts är det värt att notera att en stor andel av skolorna samlar in elevers mobiltelefoner dagligen redan i dag. Regeringen anser därför, i likhet med t.ex. *Sveriges Lärare*, att de bedömningar som görs i promemorian är rimliga. Regeringen konstaterar bl.a. att det redan i dag är ett krav enligt skollagen att det ska finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning och bedömer därmed att administrationen inte medför extra kostnader för rektorn och att risken för ökade rättegångskostnader är försumbar.

När det gäller engångskostnaderna avseende inköp av mobil-/säkerhetsskåp delar regeringen utredarens bedömning av kostnaderna. Regeringen konstaterar dock att utredarens beräkning av engångskostnaden på 15 miljoner kronor bygger på antagandet att två tredjedelar av skolorna redan har tillgång till mobil-/säkerhetsskåp. Regeringen anser dock att finansieringsprincipen bör tillämpas och att huvudmännen därför ska kompenseras från grunden. Kostnaden för förslaget beräknas således till 95 miljoner kronor under 2026 vilket inkluderar engångskostnader för bl.a. inköp av mobil-/säkerhetsskåp och administrativa kostnader för in- och utlämning från och med ikraftträdandet den 1 augusti 2026. Därefter beräknas kostnaderna till 100 miljoner kronor årligen. Detta innebär att kommunerna, oavsett om de redan införskaffat mobil-/säkerhetsskåp eller inte kompenseras med 45 miljoner kronor för sådana engångskostnader under 2026, något som efterfrågats av exempelvis *Öckerö kommun*, *Almega utbildning* och *SKR*.

Förslagen om skolregler och förväntansdokument

Det ska i dag finnas ordningsregler för varje skolenhet. Förslaget i lagrådsremissen innebär att det i stället ska finnas skolregler. I skolreglerna ska det ingå en konsekvensplan. Förslaget väntas kunna leda till ökade kostnader för de skolor som inte redan i dag arbetar med konsekvensplaner. Det föreslås vidare att det ska finnas ett förväntansdokument för varje skolenhet. Att förväntansdokumentet ska kommuniceras med elevernas vårdnadshavare innebär en kommunikativ och administrativ uppgift för skolpersonal. Primärt är det rektorn som ansvarar för skolreglernas

framtagande och efterlevnad, inklusive fastställande av konsekvensplan och att göra dem kända hos vårdnadshavarna. Enligt regeringens beräkningar genererar förslagen ett arbete om i genomsnitt 20 timmar per skolenhet och år, i huvudsak för rektorer och lärare. Skolenheterna antas därutöver få kostnader för utvecklingsarbete under det första året när kraven införs, då konsekvensplan och rutiner för kommunikation kring förväntansdokument ska utarbetas för första gången. Detta utvecklingsarbete beräknas till ytterligare 20 timmar per skolenhet under 2026. Regeringens kostnadsberäkning överensstämmer med utredningens och uppgår således till 94 miljoner kronor 2026 och 64,3 miljoner kronor årligen från 2027.

Förslagen om ökade möjligheter att använda mer ingripande disciplinära åtgärder

Regeringen bedömer att förslagen om ökade möjligheter till mer ingripande disciplinära åtgärder kan innebära ökade kostnader för kommunerna. Eftersom förslagen endast innebär utökade möjligheter att använda åtgärderna anser regeringen emellertid inte att de medför ett nytt åliggande som aktiverar finansieringsprincipen. Däremot så är det viktigt att skolor inte väljer bort lämpliga åtgärder av ekonomiska skäl. Det är därför viktigt att beakta de kostnader som kan uppstå när de utökade möjligheterna tillämpas i praktiken i enlighet med förslagets syfte. Därför anser regeringen att kommunerna bör tillföras medel även för dessa förslag.

Vad gäller förslaget om att en tillfällig omplacering av en elev inom skolenheten ska kunna pågå under längre tid än i dag bedömer regeringen att det endast är undervisningskostnaden som förväntas öka. Förslaget om förlängda tillfälliga placeringar utanför den egna skolenheten bedöms medföra kostnader även för exempelvis elevhälsa och skolmältider. Regeringen delar inte *SKR:s* synpunkt att kostnaderna, särskilt när det gäller tillfälliga placeringar i akutskolor, är för lågt beräknade. Visserligen skulle en möjlighet att överlåta akutskola på entreprenad kunna innebära ökade kostnader. Regeringen fördubblade i budgetpropositionen för 2025 statsbidraget till akutskolor. Eventuella ökade kostnader bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Därför har regeringen inte aviserat ytterligare medel i budgetpropositionen för 2026.

Förslaget om att kunna stänga av en elev vid fler tillfällen och under längre tid än i dag kan innebära ett behov av en ökad arbetsinsats för att se till att eleven får kompensation för den undervisning som missats. Denna arbetsinsats gäller framför allt lärare och bedöms vara av begränsad karaktär.

Regeringens kostnadsberäkning för förslagen om förlängning av tiden för de mer ingripande disciplinära åtgärderna överensstämmer med utredningens. Kostnaderna beräknas till 23,2 miljoner kronor under 2026 för att därefter öka till 47,6 miljoner kronor årligen från 2027.

Förslaget om att det vid en tillfällig placering utanför den egna skolenheten ska utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång innebär nya uppgifter för i första hand rektorer, elevhälsopersonal och lärare. Regeringen bedömer att det för förslaget behöver avsättas i genomsnitt en och en halv timma arbetstid per vecka under elevens placeringstid (det vill säga tolv timmar under en placeringsperiod

om åtta veckor). Regeringens kostnadsberäkning överensstämmer med utredningens. Kostnaderna beräknas till 3,2 miljoner kronor under 2026 för att därefter öka till 6,2 miljoner kronor årligen från 2027.

Gotlands kommun tar upp att förslaget om att en elev ska kunna nekas tillträde till skolenheten om synnerliga skäl föreligger kan innebära merkostnader för administration och organisation av undervisningen. Eftersom det rör sig om en disciplinär åtgärd som endast kommer att användas i undantagsfall och som ger rektorerna utökade möjligheter men inte nya obligatoriska uppgifter bedömer regeringen att den eventuella kostnad som kan uppstå täcks av den finansiering som finns för utökningen av de övriga disciplinära åtgärderna.

Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2026 tillförs kommunerna, med anledning av förslagen, 215,4 miljoner kronor för 2026 (prop. 2025/26:1, bet 2025/26:FiU3 rskr 2025/26:134). Från och med 2027 beräknas 218,1 miljoner kronor tillföras utgiftsområde 25, Allmänna bidrag till kommuner, anslag 1:1 Kommunalekonomisk utjämning.

9.2.2 Förslagen medför vissa inskränkningar i den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bl.a. i 14 kap. regeringsformen (RF). Enligt 14 kap. 3 § bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (prop. 2009/10:80 s. 296).

Förslagen i denna lagrådsremiss innebär en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Kommunala huvudmän har redan i dag ansvar för att säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Förslaget om att rektorn ska ansvara för att bedriva det förebyggande och upprätthållande arbetet för trygghet och studiero vid skolenheten innebär endast förtydliganden av rådande ansvar och innebär därför inte någon ytterligare inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Detsamma gäller den del av förslaget som innebär att huvudmannen ska säkerställa att arbetet bedrivs. Inte heller innebär förslagen om borttagande av krav på dokumentation vid mindre ingripande disciplinära åtgärder i form av utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning någon ny uppgift för kommunen och utgör således inte heller någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Däremot kan förslaget om en mobilfri skola innebära en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Kommunen är som huvudman ansvarig för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen vilket bl.a. innefattar att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Frågan om en reglerad användning av elevers mobiltelefoner i skolan får anses falla inom ramen för detta ansvar. Eftersom en majoritet av landets skolor dessutom redan bedriver ett väl fungerande arbete på området bedöms förslaget endast inverka marginellt på den kommunala själv-

styrelsen. Då förslaget bedöms ha stora positiva effekter på både trygghet och studiero i skolan, minska risken för kränkningar i sociala medier under skoldagen och bidra till att öka den fysiska aktiviteten under skoldagen framstår inskränkningen av den kommunala självstyrelsen som både nödvändig och proportionerlig.

Vidare bedömer regeringen att även de nya bestämmelserna om skolregler, konsekvensplan och förväntansdokument endast inverkar marginellt på den kommunala självstyrelsen. Det ska redan i dag finnas ordningsregler på varje skolenhet. Vidare har huvudmannen ett ansvar att säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Förslagen om skolregler, konsekvensplan och förväntansdokument ska ses som en del av det uppdraget. Förslagen om förlängning av tiden för de mer ingripande disciplinära åtgärderna tillfällig omplacering inom den egna skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten och avstängning innebär bl.a. att rektorer ges mer tid att hantera ordningsstörande situationer och att utarbeta långsiktiga fungerande lösningar. Förslagen syftar till att underlätta skolans hantering av vissa allvarliga situationer och innebär inga nya skyldigheter för kommunerna. Inte heller innebär förslaget om nekat tillträde till skolenheten någon ny skyldighet för kommunerna. Således innebär förslagen i denna del inga inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

9.3 Konsekvenserna för enskilda huvudmän blir desamma som för kommunerna

En utgångspunkt för regleringen av skolväsendet är bl.a. att den i så stor utsträckning som möjligt ska vara gemensam för alla skol- och verksamhetsformer och alla huvudmän. Lika villkor ska så långt som möjligt gälla oavsett huvudman. Regeringen bedömer att enskilda huvudmän påverkas på samma sätt som kommunala huvudmän av förslagen. Det samma gäller för elever och personal vid skolor som drivs av enskilda huvudmän. Regeringen bedömer därför att förslagen inte kommer att medföra några särskilda konsekvenser för enskilda huvudmän eller utbildningsanordnare i förhållande till offentliga huvudmän eller utbildningsanordnare. *Regelrådet* anför att det i utredningens betänkande saknas analys av hur små företag inom skolsektorn väntas påverkas av förslaget. Regeringen bedömer dock, med anledning av förslagens art, att små företag inte förväntas påverkas på ett sådant ingripande sätt att några undantag bör göras. Förslagen har heller ingen påverkan på konkurrens mellan företag eftersom de föreslagna bestämmelserna kommer att gälla på samma sätt för alla huvudmän.

9.4 Konsekvenser för staten

Staten är genom Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Sameskolstyrelsen huvudman för specialskolan och sameskolan. Enligt regeringen påverkas dessa skolformer, i de delar som omfattar dem, på

liknande sätt som övriga obligatoriska skolformer. Det innebär bl.a. att även sameskolor och specialskolor ska utveckla skolregler med tillhörande konsekvensplan och förväntansdokument. Förslaget om mobilfri skola liksom de utökade möjligheterna för de disciplinära åtgärderna om placering inom samma skolenhet, placering utanför den egna skolenheten och avstängning är tillämpliga även för dessa skolformer. I realiteten bedömer dock regeringen att det kommer att vara mindre vanligt med placeringar utanför skolenheten för elever i sameskolor och specialskolor. Förslaget om nekat tillträde till skolenheten gäller specialskolans årskurs 7–10 men är en åtgärd som förväntas användas i mycket begränsad omfattning. Eftersom de statliga huvudmännen bara har ett fåtal skolenheter var, och jämfört med kommuner och enskilda huvudmän få elever, bedöms kostnaderna endast ha en marginell påverkan på respektive myndighets förvaltningsanslag. Dessa kostnader bedöms därför kunna rymmas inom ram. Regeringen följer även myndigheternas kostnader genom bl.a. budgetunderlag och årsredovisning.

Förslagen kan även påverka myndigheters arbete på andra sätt. Det gäller Statens skolverk som stödjer utvecklingen och förbättringsarbetet i förskolan och skolan och Statens skolinspektion som utövar tillsyn och granskar verksamheter och huvudmäns kvalitet. Skolverket kan t.ex. behöva uppdatera befintliga stödmaterial utifrån de nya bestämmelserna. Det bedöms dock ingå i myndighetens ordinarie rutiner och rymmas inom befintlig ram. *Skolinspektionen* delar inte utredningens bedömning om att förslagen rymms inom myndighetens befintliga budgetramar då myndigheten bl.a. kan behöva uppdatera processer, vägledningar och it-stöd samt utbilda personal. Regeringen anser dock att eventuella anpassningar som Skolinspektionen behöver göra av sitt tillsynsarbete rymms inom myndighetens budgetramar.

Även de allmänna förvaltningsdomstolarna berörs eftersom den föreslagna nya disciplinära åtgärden nekat tillträde till skolenheten föreslås kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Förvaltningsrätten i Uppsala* saknar en mer ingående analys av inströmningen av mål till de allmänna förvaltningsdomstolarna med anledning av införandet av den nya disciplinära åtgärden nekat tillträde till skolenheten. Förvaltningsrätten noterar vidare att det i utredningen saknas en uppskattning av antalet inkommande mål gällande avstängning med anledning av de föreslagna ändringarna som innebär att en elev kan stängas av vid fler tillfällen och under längre tid. Regeringen kan konstatera att möjligheten för en elev eller en elevs vårdnadshavare att överklaga ett rektorsbeslut om att eleven ska nekas tillträde till skolenheten i viss mån kan generera fler mål i domstol. Regeringen bedömer dock att denna eventuella belastning är försumbar eftersom åtgärden att neka en elev tillträde till skolenheten förväntas användas mycket restriktivt. Inte heller bör de utökade möjligheterna att stänga av en elev leda till mer än en ringa ökning av antalet mål i domstol.

9.5 Konsekvenser för lärare, rektorer och annan personal

Hot och våld i skolan kan riktas mot såväl elever som lärare och påverkar lärande- och arbetsmiljön negativt. Antalet anmälda allvarliga händelser i arbete orsakat av hot och våld i skolan ökade med drygt 150 procent mellan åren 2013 och 2023 (se avsnitt 4). Stökiga elever och klasser är dessutom ett av skolans största arbetsmiljöproblem. Förslagen i lagrådsremissen förväntas sammantaget bidra till en bättre arbetsmiljö för lärare, rektorer och annan skolpersonal, vilket kan minska sjukskrivningar och personalomsättning.

När det gäller förslagets effekter för lärare kan konstateras att förslagen förväntas leda till att de flesta lärare kommer att kunna ägna mer tid åt arbetet med att planera och genomföra undervisningen. Att inte behöva dokumentera kvarsittningar och utvisningar ur klassrummet gör att dessa åtgärder blir mindre administrativt betungande och kommer att spara tid för lärare som i dag behöver ägna sig åt att dokumentera dessa åtgärder.

Även förslaget om mobilfri skola bedöms kunna ha en positiv effekt på såväl studieron som tryggheten i skolan samt när det gäller det sociala samspelet mellan elever. Beprövad erfarenhet visar att en mobilfri skola kan innebära färre störningsmoment i undervisningen vilket ger bättre förutsättningar för lärare att kunna ägna sin tid åt skolans kärnverksamhet, dvs. undervisningen och uppgifter som hör till undervisningen. För det stora flertalet lärare bedöms förslaget om en mobilfri skola innebära en minskad administrativ börda och en förbättrad arbetsmiljö, till följd av att mobiltelefoner ska samlas in endast en gång per dag i stället för vid varje lektion samt att antalet störnings- och distraktionsmoment under skoldagen kan minska.

Almega utbildning ser problem med att förslaget om nekat tillträde till skolenheten ställer krav på att det finns förutsättningar för att organisera fjärr- och distansundervisning samtidigt som de lärare som finns på skolan redan är upptagna med ordinarie undervisning. Då åtgärden endast ska användas i undantagsfall anser dock regeringen att den inte kommer att innebära någon ökad arbetsbelastning för lärare. Snarare kan lärare genom förslagen om ökade möjligheter att använda mer ingripande disciplinära åtgärder få en minskad arbetsbelastning genom att behovet av att hantera såväl allvarliga som mindre allvarliga ordningsproblem minskar.

Förslagen kommer också påverka rektorernas arbete. Förslaget om rektorns ansvar för upprätthållande av trygghet och studiero förväntas leda till att rektorerna i högre utsträckning utövar ett aktivt verksamhetsnära ledarskap för skolans arbete med trygghet och studiero. Rektorerna ska se till att det finns en konsekvensplan samt se till att vårdnadshavare känner till skolreglerna och konsekvensplanen. Rektorn ska också vara ansvarig för att det finns ett förväntansdokument på skolenheten. Sammantaget innebär detta att rektorerna kommer att få ägna något mer tid åt arbetet med att säkerställa tryggheten och studieron på sin skolenhet. Som anges i avsnitt 9.2.1. tillförs dock medel för rektorns nya åtaganden som t.ex. kan användas till att anställa administrativ personal som kan avlasta rektorn. *Gotlands kommun* befarar att det minskade dokumentationskravet vid utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning kan försvåra rektors

arbete med att utreda upprepade ordningsproblem. Regeringen delar inte kommunens farhåga utan anser att skolpersonalen inom ramen för sin profession kan förväntas bedöma när, och i vilken form, rektorn behöver informeras för att kunna genomföra sitt arbete.

Regeringen bedömer vidare att rektorer, genom förslagen om ökade möjligheter att använda de mer ingripande disciplinära åtgärderna, får bättre förutsättningar att dels hantera ordningsstörningar, dels planera för långsiktigt fungerande lösningar för de elever som inverkar negativt på andra elevers trygghet och studiero och personalens arbetsmiljö.

Genom att i förlängningen bidra till en bättre arbetsmiljö för såväl elever som personal anser regeringen att förslagen i denna lagrådsremiss även bidrar positivt till såväl rektors- som läraryrkets attraktivitet.

9.6 Konsekvenser för elever

9.6.1 Förslagen är positiva ur ett barnrätts- och elevperspektiv

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har alla barn samma rättigheter och lika värde (artikel 2). Konventionen fastslår också att vad som bedöms vara barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn samt att alla barn har rätt att uttrycka sin mening (artiklarna 3 och 12). Barn har enligt konventionen också rätt till utbildning. Enligt konventionen ska staterna vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med barnkonventionen (artikel 28). I skollagen anges vidare att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning enligt lagen (1 kap. 10 §).

Förslagen i denna lagrådsremiss syftar till att tryggheten och studieron ska öka vilket enligt regeringen innebär att alla elever får bättre förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål och att nå förbättrade kunskapsresultat. Således anser regeringen att förslagen är angelägna utifrån ett barnrätts- och elevperspektiv. Både tryggheten och studieron bedöms sammantaget öka av de samlade förslagen på området och ordningsstörningar i undervisningen bedöms minska då rektorer och personal får bättre förutsättningar att både förebygga och hantera sådana. Att utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero samt att lärare kan fokusera på undervisningen är i enlighet med barns bästa. Förslagen kan därmed i förlängningen bidra till att skapa en bättre arbetsmiljö för elever vilket kan leda till högre trivsel och ökat välmående. En god arbetsmiljö kan vidare förebygga situationer med elever som har ogiltig, hög frånvaro. I de frivilliga skolformerna kan det även minska risken för att elever väljer att inte slutföra sin utbildning.

Institutet för mänskliga rättigheter anser att förslagens påverkan och konsekvenser för mänskliga rättigheter inte är tillräckligt utredda. Förutom funktionsrättskonventionen som regeringen återkommer till senare i detta avsnitt, berör enligt institutet förslagen flera andra konventioner, bl.a. barnkonventionen och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Regeringen anser att de förslag som lämnas i lagrådsremissen är positiva utifrån de aspekter som barn-

konventionen syftar till att skydda. Förslagen syftar till att gynna elevers trygghet och studiero i skolan och att därmed säkerställa att eleverna får den utbildning som de har rätt till enligt artikel 28 i barnkonventionen. Regeringen ser inte heller en risk att några förslag skulle innebära att Sverige skulle bryta mot FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, exempelvis rätten till utbildning enligt artikel 13 då förslagen inte bedöms få diskriminerade effekt. Regeringen gör även specifika överväganden av förslagen i relation till risken för diskriminering, bl.a. avseende ökade möjligheter att visa ut elever ur undervisningslokalen (avsnitt 6.2.1) och att fler och längre avstängningar ska möjliggöras (avsnitt 7.3). Vidare anser regeringen att ett förbättrat arbete med trygghet i skolan är särskilt viktigt för att motverka kränkningar som har samband med diskrimineringsgrunderna. Detta eftersom många elever upplever bl.a. sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med etnisk tillhörighet eller religion under sin skoltid.

Elevers rätt att kunna koncentrera sig på undervisningen utan att känna otrygghet i sin lärmiljö stärks således med förslagen om att trygghet och studiero ska upprätthållas i skolan genom tydlighet i ledarskap och regler. Vad gäller förslaget om att utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning inte ska behöva dokumenteras befarar *Gotlands kommun* att det kan leda till minskad spårbarhet och möjlighet att granska besluten i efterhand och att det öppnar för en subjektiv och ojämn tillämpning där vissa elever kan drabbas oproportionerligt hårt. Enligt regeringens bedömning kommer dock lärare även utan ett krav på skriftlig dokumentation av dessa åtgärder kunna påminna sig om de åtgärder de har vidtagit. Det kan exempelvis röra sig om att läraren upprättat kortare minnesanteckningar i de fall läraren bedömer att det kan ha betydelse. I andra fall kan det vara tillräckligt med exempelvis kortare anteckningar eller muntlig information till rektorn från den som har företagit åtgärden. Även med ett slopat krav på skriftlig dokumentation när det gäller utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning kommer vidare den som har vidtagit åtgärden att behöva kunna motivera sitt beslut.

Den föreslagna bestämmelsen om att elevernas mobiltelefoner ska omhändertas under hela skoldagen i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet syftar till att eleverna ska tillförsäkras en skolmiljö där de kan känna sig trygga och inte behöva känna oro varken på lektioner eller raster. Förslaget bedöms kunna ha en positiv effekt på såväl studieron som tryggheten i skolan och leda till att elever i högre utsträckning än i dag umgås med varandra. I motsats till *Sveriges Elevråd* anser regeringen att det är lämpligt och proportionerligt att insamlingen av elevers mobiltelefoner omfattar hela skoldagen, inklusive raster eftersom raster är en del av utbildningen. Dock kan varje skola, inom ramen för sina rutiner för undantag från bestämmelsen, behöva utarbeta arbetssätt för att t.ex. vissa elevers undantag från insamlingen kan hanteras på lämpliga sätt utifrån elevens behov. I enlighet med promemorian anser regeringen att förslaget varken uttryckligen eller underförstått syftar till att begränsa möjligheterna för elever att meddela upplysningar, uttrycka tankar, åsikter och känslor, inhämta och ta emot upplysningar eller att i övrigt ta del av andras yttranden. Således innebär förslaget inte någon begränsning av de grundläggande yttrande- eller informationsfriheterna.

Även förslagen om ökade möjligheter att använda de mer ingripande disciplinära åtgärderna innebär en ökad trygghet för elever och lärare, då förslagen syftar till att värna elevers säkerhet och ge skydd mot kränkningar och hot. Eftersom förslagen innebär förbättrade förutsättningar att använda de disciplinära åtgärderna utvisning ur klassrummet, tillfällig omplacering och placering på annan skolenhet samt avstängning kan skolklimatet för övriga elever tryggas, samtidigt som skolorna ges tid att sätta in adekvata insatser för de elever som är föremål för åtgärderna. Att elever som nekas tillträde till skolenheten ska ges fjärr- och distansundervisning innebär en risk eftersom sådan undervisning oftast inte ger lika goda förutsättningar för elevers lärande och utveckling som närundervisning gör. Att eleven inte vistas i skolan, vilket vanligtvis anses vara en skyddsfaktor i sig, kan vidare innebära en risk för elevens mående och en risk för ökad skolfrånvaro på sikt. Dessutom finns en ökad risk för att eleven i stället hamnar i mindre gynnsamma sammanhang. Risken behöver dock ställas mot andra elevers rätt till trygghet och säkerhet. Eftersom åtgärden i ytterst ovanliga situationer kan vara nödvändig för att säkra andra elevers och personals säkerhet under en begränsad tid, bedömer regeringen att förslaget är proportionerligt.

Regeringen anser således, i likhet med *Hudiksvalls kommun*, att barnets bästa i enlighet med barnkonventionen beaktas och att det i förslagen tas hänsyn till de konsekvenser som skulle kunna uppstå vid ett genomförande av dem. Sammantaget bedömer regeringen att förslagen är förenliga med såväl nationella bestämmelser som internationella åtaganden inom området.

9.6.2 Förslagen är positiva ur ett funktionshinderperspektiv

Sverige har tillträtt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 24 anges att konventionsstaterna, för att förverkliga rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning utan diskriminering och på lika villkor, ska säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på bl.a. full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde. För att förverkliga sina konventionsåtaganden, ska konventionsstaterna bl.a. säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte uteslås från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av god kvalitet.

Autism Sverige anser att utredningens konsekvensanalys av hur förslagen i betänkandet kommer påverka elever med funktionsnedsättning är begränsad och *Funktionsrätt Sverige* anser att konsekvensanalysen leder fel och att det därför finns en risk att förslagen leder till att elever med funktionsnedsättning diskrimineras. *Gotlands kommun* befärar att utökningarna av förslagen om disciplinära åtgärder riskerar att missgynna elever med särskilda behov såsom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Regeringen delar inte remissinstansernas farhågor utan kan konstatera att även om de generella effekterna av förslagen är desamma

för alla elever kan effekten av förslagen särskilt gynna elever med funktionsnedsättning. Vidare anför *Myndigheten för delaktighet (MFD)* att flera studier och undersökningar visar att elever med funktionsnedsättning är särskilt utsatta när det gäller trakasserier, kränkande behandling och mobbning, inte minst i skolan. En grundläggande trygghet och studiero är därför av högsta vikt för dessa elever. Regeringen anser, i likhet MFD, att stärkta förutsättningar för trygghet och studiero i skolan är av avgörande betydelse för att alla elever, inklusive elever med funktionsnedsättning, ska kunna tillgodogöra sig undervisningen och nå sin fulla potential. Således anser regeringen att även om förslagen i lagrådsremissen syftar till att åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan för alla elever kan elever med funktionsnedsättning gynnas särskilt av dem.

Vad gäller förslaget om en mobilfri skola anser *SPSM* att det är positivt att det i promemorian på ett tydligt sätt redogörs för elevers syn på frågan om mobilers närvaro i skolan men saknar uppmärksammande av erfarenheter och uppfattningar hos elever med funktionsnedsättning i denna del. Regeringen konstaterar att barn har fått uttrycka sina åsikter under arbetet med promemorian och att elevorganisationer har varit remissinstanser. Det har även organisationer som företräder elever med funktionsnedsättningar varit. Barn är ingen homogen grupp utan har olika åsikter och behov utifrån ålder och individuella förutsättningar och det är tydligt att förslaget kommer att påverka enskilda elever på olika sätt.

9.7 Konsekvenserna bedöms vara positiva för jämställdheten

Syftet med jämställdhetspolitiken är att ge lika rättigheter och möjligheter för kvinnor och män respektive flickor och pojkar att forma samhället och sina egna liv. Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering som har samband med kön och diskriminering får inte förekomma i förskolan, skolan eller fritidshemmet (1 kap. 4 § och 2 kap. 5 §).

Regeringens förslag i denna lagrådsremiss syftar till att generellt förbättra tryggheten och studieron i skolan och därigenom förbättra kunskapsresultaten för alla grupper av elever. Minskade problem med trygghet och studiero innebär en förbättrad skolmiljö och kan leda till minskad stress och otrygghet vilket är gynnsamt för alla elever. Särskilt flickor kan gynnas av en förbättring inom dessa områden. Flickor som grupp upplever i högre grad än pojkar att det är stökigt i klassrummet och att de har svårt att koncentrera sig på lektionerna. Det är också vanligare att flickor känner sig rädda och otrygga i skolan.

Vidare kan förslagen om mobilfri skola bidra till minskad psykisk ohälsa, särskilt för flickor. Att använda mycket sociala medier är förknippat med sämre psykisk hälsa över tid. I stort sett alla barn och unga använder internet varje dag och flickor använder såväl mobiltelefon som internet i större utsträckning än pojkar och det är en högre andel flickor än pojkar som klassas som höganvändare av sociala medier.

Även pojkar kan gynnas av förslagen. Pojkar som grupp har i dag generellt lägre kunskapsresultat än gruppen flickor. De tydligare strukturer

som förväntas uppnås genom förslagen om skolregler, konsekvensplaner och förväntansdokument kan därför vara särskilt gynnsamma för pojkar.

Förslagen i lagrådsremissen förväntas även få betydelse för lärares arbetssituation. Förslagen syftar bl.a. till att tryggheten i skolan ska öka för såväl elever som personal, vilket kan medföra att fler kvinnor och män väljer läraryrket. Om ett större antal män väljer läraryrket skulle förslaget kunna stärka förutsättningarna för en jämnare könsfördelning bland lärare inom skolväsendet. Ytterligare en aspekt är att en hög nivå av psykisk ohälsa och relaterad sjukfrånvaro är särskilt framträdande hos kvinnliga lärare som beskrivs uppleva hög stress, hög arbetstakt och ett dåligt psykosocialt arbetsklimat. En förbättrad arbetssituation kan bidra till en bättre generell hälsa för många kvinnor.

Förslagen bedöms därmed sammantaget få positiva konsekvenser för jämställdheten.

9.8 Förslagen bedöms leda till positiva konsekvenser för de integrationspolitiska målen samt målet för utanförskapspolitiken

Målet för integrationspolitiken är att alla ska ha lika skyldigheter, rättigheter och möjligheter att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund. Målet för regeringens utanförskapspolitik är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka.

Utbildning ger förutsättningar för att få ett arbete och bli självförsörjande. Att som elev fullfölja sin skolgång med goda kunskapsresultat är därför centralt för möjligheterna att etablera sig i samhället. Elever med utländsk bakgrund upplever i högre grad otrygghet i skolan. Godkända betyg, fullföljd skolgång och behörighet till gymnasieskolan är vidare viktiga faktorer för att minska utanförskapet.

Genom att förbättra tryggheten och studieron för alla grupper av elever kan kunskapsresultaten förbättras. Kunskapsresultaten är i genomsnitt sämre bland utrikes födda elever än inrikes födda, framför allt när det gäller elever med kort tid i den svenska skolan och för elever som bor i områden där utanförskapet är stort. Därför bedöms lagrådsremissens förslag ha särskilt stor betydelse för dessa elevers förutsättningar att nå goda kunskapsresultat och få bättre framtidsutsikter. Därmed bedömer regeringen att förslagen positivt kan påverka möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen samt målet för utanförskapspolitiken.

9.9 Konsekvenser i förhållande till EU-rätten

Förslaget om att akutskola ska få överlämnas på entreprenad aktualiserar frågor om personuppgiftsbehandling, som regleras i EU-rätten genom dataskyddsförordningen. En dataskyddsanalys finns i avsnitt 9. Regeringen konstaterar att förslagen i övrigt i denna lagrådsremiss inte rör frågor som är reglerade i EU-rätten.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

5 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillämpningsområde (2 §),
- arbetsmiljö (3–4 d §§),
- skolregler (5 §),
- *förväntansdokument* (5 a §)
- disciplinära och andra särskilda åtgärder (6–23 §§), och
- dokumentation (24 §).

I paragrafen beskrivs innehållet i 5 kap. om trygghet och studiero.

I *andra strecksatsen* görs en ändring av vilka paragrafer det hänvisas till. I *tredje strecksatsen* ändras ordet ordningsregler till skolregler. Dessutom förs en *fjärde strecksats* in som hänvisar till en ny paragraf om *förväntansdokument*.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3, 6.4.1 och 6.4.2.

2 § Om inte annat anges i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel alla skolformer utom förskolan. Bestämmelserna i 1–5, 6 och 22–24 §§ gäller också för fritidshemmet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka utbildningar inom skolväsendet som bestämmelserna i kapitlet gäller för, om inte annat anges särskilt.

Ändringen i *andra meningen* innebär att fritidshemmet inte omfattas av bestämmelsen om *förväntansdokument* i den nya 5 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.2.

3 § Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Det ska på skolenheten *bedrivas både ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero och ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron. Huvudmannen ska säkerställa att ett sådant arbete bedrivs och rektorn ska ansvara för arbetet.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det förebyggande och det upprätthållande arbetet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att utbildningen måste utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.

Genom ett tillägg i *andra stycket* tydliggörs att det på skolenheten ska bedrivas både ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero och ett arbete för att upprätthålla tryggheten och studieron. Vidare tydliggörs vilket ansvar som huvudmannen respektive rektorn har för detta arbete genom att det läggs till en bestämmelse om att huvudmannen ska säkerställa att arbetet bedrivs och att rektorn ska ansvara för arbetet.

Vad som avses med förebyggande arbete anges i tidigare förarbeten (prop. 2021/22:160 s. 229–230).

Ett arbete för att upprätthålla tryggheten i skolmiljön omfattar exempelvis att aktivt motverka trakasserier, sexuella trakasserier, kränkande behandling och mobbning. Ett arbete för att upprätthålla studieron i undervisningen kan bl.a. innebära att se till att verksamheten organiseras på ett lämpligt sätt för att främja en kvalitativ undervisning eller att utveckla lärarnas ledarskap. Att upprätthålla tryggheten och studieron kan även t.ex. innebära att se till att personalen har förutsättningar att hantera ordningsstörningar eller att nödvändiga åtgärder vidtas när det gäller enskilda elever.

Huvudmannen har det yttersta ansvaret för att eleverna tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (2 kap. 8 § skollagen och prop. 2021/22:160 s. 31 och 41). Genom ändringen förtydligas att det är huvudmannens ansvar att säkerställa att det faktiskt bedrivs såväl ett förebyggande arbete som ett upprätthållande arbete. Huvudmannen behöver därför ha en god kännedom om skolenheternas förutsättningar och utmaningar. I huvudmannens ansvar ingår att säkerställa att rektorn genomför sitt uppdrag samt att se till att rektorn har de förutsättningar och resurser som behövs för att kunna bedriva såväl det förebyggande som det upprätthållande arbetet.

Genom ett tillägg i bestämmelsen tydliggörs också rektorns ansvar för att bedriva såväl det förebyggande som det upprätthållande arbetet för trygghet och studiero. Med det avses att rektorn, utifrån sitt ansvar att leda det pedagogiska arbetet vid skolenheten, ska leda arbetet för trygghet och studiero och skapa förutsättningar för övrig personal att genomföra det arbete och de åtgärder som behövs.

I rektorns ansvar ingår att rektorn har en uppfattning om hur lektionerna fungerar. Rektorn behöver exempelvis ha kännedom om i vilken utsträckning lärare har ett aktivt ledarskap på lektionerna som främjar och upprätthåller studieron och som gör att ordningsstörningar inte uppstår. I det arbetet behöver rektorn också försäkra sig om att skolans gemensamma regler följs. Ansvaret för att upprätthålla tryggheten och studieron på skolenheten förutsätter att rektorn, genom ett verksamhetsnära ledarskap och utifrån en nulägesanalys, bedriver ett operativt arbete för trygghet och studiero. Rektorn ska vid behov vidta åtgärder utifrån nulägesanalysen och den rådande situationen. Det kan handla om att vidta systematiska eller riktade åtgärder inriktade på utveckling av en lärares ledarskap, men även om att rektorn behöver fatta beslut om disciplinära åtgärder för enskilda elever. Det kan också handla om att på skolenheten arbeta för gemen-

samma förhållningsätt och strukturer. Rektorn behöver även skaffa sig vetskap om i vilken utsträckning elevers olika behov av stöd tillgodoses.

Att rektorn är ansvarig för att bedriva arbetet betyder inte att rektorn ska genomföra allt arbete själv. Rektorn kan behöva stöd av andra funktioner på skolan såsom t.ex. biträdande rektorer och kan också behöva delegera arbete.

Bemyndigandet i *tredje stycket* förtydligas så att det, utöver föreskrifter om det förebyggande arbetet även omfattar föreskrifter om det upprätthållande arbetet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

4 § 1 förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialsolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid varje skoldags slut.

Rektorn får i samma skolformer och verksamheter besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas senast vid varje skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första stycket vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra–fjärde styckena för den personal som huvudmannen utser.

Paragrafen, som är ny, reglerar skyldigheter och möjligheter att i vissa skolformer och verksamheter samla in elevers mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning.

Av *första stycket* framgår att elevers mobiltelefoner ska samlas in, dvs. omhändertas, vid varje skoldags början och återlämnas vid skoldagens slut. Bestämmelserna innebär att det i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet som huvudregel råder mobilförbud under hela skoldagen. Det är skoldagen för den enskilda eleven som avses. För en elev som får utbildning i fritidshem eller som deltar i öppen fritidsverksamhet anses skoldagen börja när eleven anländer till den plats där verksamheten bedrivs och sluta när eleven lämnar verksamheten för dagen. Även de lov dagar då elever endast får utbildning i fritidshemmet eller deltar i den öppna fritidsverksamheten omfattas av mobilförbudet.

Bestämmelserna i *andra stycket* ger rektorn möjlighet att besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning än elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas senast vid skoldagens slut. Motsvarande bestämmelser gäller redan enligt nuvarande 4 d §, med undantag för öppen fritidsverksamhet. Begreppet annan elektronisk kommunikationsutrustning omfattar enligt prop. 2021/22:160 s. 231 alla former av digitala föremål och verktyg som elever kan använda för kommunikation som t.ex. smarta klockor, datorer, surf-

plattor och andra digitala medier. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget. Det innebär att en rektor som vill upprätthålla ett sådant beslut måste fatta ett nytt beslut om detta varje år.

Av *tredje stycket* framgår att rektorn eller en lärare får göra undantag från omhändertagande enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §. Detta innebär att undantag får göras för sådan användning i undervisning som sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande eller som utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl, se kommentaren till den paragrafen (prop. 2021/22:160 s. 231).

Av tredje stycket framgår vidare att rektorn eller en lärare även i de delar av utbildningen som inte utgör undervisning får göra undantag från omhändertagande för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Undantagsbestämmelserna är desamma som sedan tidigare gäller i de fall då en rektor har beslutat att mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid skoldagens början enligt nuvarande 4 d §. Någon ändring i sak är inte avsedd när det gäller tillämpningen av undantagsbestämmelserna. Särskilda skäl kan t.ex. vara att elevens vårdnadshavare behöver kunna komma i kontakt med eleven en viss dag. Det kan också vara så att en elev t.ex. på grund av psykisk ohälsa har särskilda skäl att vid olika tillfällen snabbt kunna kontakta vårdnadshavaren. Det kan vidare vara fråga om elever som har behov av mobiltelefonen av medicinska skäl, t.ex. en elev med diabetes som regelbundet behöver kunna kontrollera sitt blodsocker. Vissa elever, t.ex. elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, kan ha särskilda behov av mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning. När det gäller innebörden av begreppet särskilda skäl i förevarande paragraf i förhållande till innebörden av samma begrepp i 4 a § andra stycket har det betydelse att en lektion är en mycket kortare tidsrymd än en hel skoldag. Om en elev t.ex. använder sin mobiltelefon som ett medicinskt hjälpmedel med jämna mellanrum kan det eventuellt vara möjligt att omhänderta den en kortare tid som t.ex. under en lektion, men inte under en hel skoldag. I sådana fall kan det bedömas att det inte finns särskilda skäl att låta eleven använda telefonen vid undervisningen med stöd av 4 a § andra stycket, men att det finns särskilda skäl att låta eleven använda mobiltelefonen under andra delar av skoldagen med stöd av förevarande paragraf (prop. 2021/22:160 s. 234–235). Undantagen är avsedda att tillämpas med restriktivitet vilket innebär att det i varje enskilt fall noggrant behöver övervägas om just mobiltelefonen eller den elektroniska kommunikationsutrustningen är det mest lämpliga verktyget att använda.

Bestämmelserna i *fjärde stycket* ger rektorn eller en lärare möjlighet att göra undantag från insamling av elevers mobiltelefoner vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter. Sådana praktiska svårigheter kan exempelvis bero på avsaknad av möjlighet till säker förvaring av elevernas mobiltelefoner, t.ex. under en skolresa eller liknande aktivitet. Det kan också röra sig om en situation där en grupp elever, t.ex. en skolklass eller årskurs, genomför hela eller delar av skoldagen på ett sådant avstånd från

skolenheten att insamling eller återlämning av mobiltelefonerna i skolan skulle medföra att elevernas skoldag i praktiken förlängdes utöver schemalagd tid i inte obetydlig mån. Det kan exempelvis röra sig om att en viss typ av undervisning t.ex. simundervisning eller annan idrottsundervisning bedrivs på stort avstånd från skolenheten. Det kan också förekomma fall där ingen skolpersonal som kan samla in mobiltelefonerna finns närvarande vid undervisningen, t.ex. vid praktisk arbetslivsorientering (prao). För öppen fritidsverksamhet finns under motsvarande förutsättningar möjlighet till undantag vid verksamhet på en annan plats än där verksamheten normalt bedrivs. Även denna möjlighet till undantag ska tillämpas restriktivt.

Av femte stycket framgår att vid tillämpningen av bestämmelsen ska barn jämföras med elev. Termen elev definieras i 1 kap. 3 §. Definitionen av elev omfattar inte barn som deltar i öppen fritidsverksamhet. Av femte stycket framgår också att verksamhet vid fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet vid tillämpningen av paragrafen. Även termen skolenhet definieras i 1 kap. 3 §. Definitionen av skolenhet omfattar inte fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och inte heller öppen fritidsverksamhet. Att verksamhet vid fritidshem som anordnas vid en skolenhet ingår i termen skolenhet framgår av förarbetena till definitionen i 1 kap. 3 § (prop. 2009/10:165 s. 217 och 633).

Av femte stycket framgår även att huvudmannen ska utse personal som är ansvarig för beslut enligt andra–fjärde styckena i fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och i öppen fritidsverksamhet. Öppen fritidsverksamhet är en pedagogisk verksamhet som inte ingår i skolväsendet och som under vissa förutsättningar får erbjudas av en huvudman i stället för fritidshem (1 kap. 1 och 2 §§, 14 kap. 7 § och 25 kap. 4 §).

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

4 d § Det ska för varje skolenhet och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet finnas skriftliga rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4, 4 b och 4 c §§. För öppen fritidsverksamhet ska det finnas skriftliga rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4 §.

Rektorn beslutar om de skriftliga rutinerna. För fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och för öppen fritidsverksamhet ska rutinerna i stället beslutas av den personal som huvudmannen utser.

I paragrafen, som i nuvarande lydelse betecknas 4 e §, görs i första stycket första meningen en ändring av vilka paragrafer det hänvisas till. Dessutom görs ett tillägg som innebär att det även för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet ska finnas skriftliga rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Av andra meningen följer att det i öppen fritidsverksamhet ska finnas rutiner för att hantera omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4 §.

Den nuvarande bestämmelsen om att rektorn beslutar om de skriftliga rutinerna flyttas till ett nytt andra stycke. Av det nya andra stycket framgår också att huvudmannen utser personal som beslutar rutinerna i fritidshem

som inte är integrerade med en skolenhet och i öppen fritidsverksamhet. Öppen fritidsverksamhet är en pedagogisk verksamhet som inte ingår i skolväsendet och som under vissa förutsättningar får erbjudas av en huvudman i stället för fritidshem (1 kap. 1 och 2 §§, 14 kap. 7 § och 25 kap. 4 §).

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Skolregler

5 § *Skolregler ska finnas för varje skolenhet, fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och för öppen fritidsverksamhet. I skolreglerna ska det ingå en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.*

Rektorn ansvarar för att skolreglerna tas fram och beslutar om dem. Rektorn ansvarar också för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt för arbetet med att upprätthålla skolreglerna.

Skolreglerna ska förankras hos eleverna. Skolreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet samt öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra stycket för den personal som huvudmannen utser.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skolregler.

I paragrafen görs ändringar som bland annat innebär att termen ordningsregler byts mot termen skolregler.

Bestämmelsen i *första stycket första meningen* innebär att det ska finnas skolregler för varje skolenhet, fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet. Skolreglerna ska vara få och skolgemensamma. De ska även vara tydliga och förutsägbara samt vila på samhällets demokratiska värden och normer. Skolreglerna ska finnas som ett led i att upprätthålla trygghet och studiero, men påverkar inte de befogenheter som rektorn och lärarna har, t.ex. att vidta disciplinära åtgärder som utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning.

Av första stycket *andra meningen* framgår att det i skolreglerna ska ingå en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna. Planen ska beskriva hur överträdelser av reglerna ska bemötas och vilka konsekvenser och åtgärder som kan aktiveras när reglerna bryts. Åtgärderna får inte inskränka elevers grundlagsskyddade fri- och rättigheter och konsekvensplanen får inte innehålla andra disciplinära åtgärder än de som framgår av skollagen.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* är det rektorn som ansvarar för att skolreglerna tas fram och beslutar om dem. Rektorn ansvarar också för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt för arbetet med att upprätthålla skolreglerna. De gemensamma rutinerna och förhållningssätten ska enligt 5 a § framgå av ett förväntansdokument. Se även författningskommentaren till den paragrafen.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om att skolreglerna ska förankras hos eleverna. Med det avses att reglerna ska diskuteras med eleverna för att de ska förstå vad reglerna innebär och syftar till. Eleverna ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter om skolreglerna och lämna förslag och synpunkter. Av tredje stycket framgår också att skolreglerna regelbundet

ska följas upp och att orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Det innebär att verksamheten ska följa upp i vilken utsträckning skolreglerna följs, och om det finns brister, ta reda på orsaken till dessa.

Av *fjärde stycket* framgår att vid tillämpningen av bestämmelsen ska barn jämföras med elev. Termen elev definieras i 1 kap. 3 §. Definitionen av elev omfattar inte barn som deltar i öppen fritidsverksamhet. Av *fjärde stycket* framgår också att verksamhet vid fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet vid tillämpningen av paragrafen. Även termen skolenhet definieras i 1 kap. 3 §. Definitionen av skolenhet omfattar inte fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och inte heller öppen fritidsverksamhet. Att verksamhet vid fritidshem som anordnas vid en skolenhet ingår i termen skolenhet framgår av förarbetena till definitionen i 1 kap. 3 § (prop. 2009/10:165 s. 217 och 633).

Av *fjärde stycket* framgår även att huvudmannen ska utse personal som är ansvarig för skolreglerna och de gemensamma rutinerna och förhållningssätten i fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.1.

Förväntansdokument

5 a § Ett förväntansdokument ska finnas för varje skolenhet. Förväntansdokumentet ska innehålla

1. information om innehållet i skolreglerna,
 2. information om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna, och
 3. en påminnelse om vårdnadshavares ansvar enligt 6 kap. föräldrabalken.
- Rektorn ansvarar för att förväntansdokumentet tas fram.
Elever och vårdnadshavare ska under varje läsår informeras om innehållet i förväntansdokumentet.*

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om förväntansdokument.

Av *första stycket* framgår att det ska finnas ett förväntansdokument för varje skolenhet. I förväntansdokumentet ska skolans förväntningar på elever och vårdnadshavare tydliggöras. Även sådant som elever och vårdnadshavare kan förvänta sig av skolan kan beskrivas i dokumentet. I *första stycket* ställs det upp villkor för vad dokumentet ska innehålla. Av *första punkten* följer att förväntansdokumentet ska innehålla information om innehållet i skolreglerna. Eftersom det i skolreglerna, enligt 5 §, ska ingå en konsekvensplan innebär det att förväntansdokumentet även ska innehålla information om innehållet i konsekvensplanen. Av *andra punkten* följer att dokumentet ska innehålla information om skolenhetens gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med att upprätthålla skolreglerna. Att det ska finnas sådana rutiner och förhållningssätt framgår av 5 §. Se även författningskommentaren till den paragrafen. Av *tredje punkten* följer att förväntansdokumentet ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar enligt 6 kap. föräldrabalken. Av bestämmelser i det kapitlet framgår bland annat att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran och att den som har vårdnaden om ett barn ska tillgodosädra dessa behov.

Utöver det innehåll som krävs enligt punkterna 1–3 kan rektorn besluta att förväntansdokumentet även ska innehålla annat såsom exempelvis beskrivningar av vad vårdnadshavare kan förvänta sig av skolan, elevhälsans roll och elevers rättigheter.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att rektorn är ansvarig för att förväntansdokumentet tas fram.

Av *tredje stycket* framgår att vårdnadshavare och elever under varje läsår ska informeras om innehållet i förväntansdokumentet. Med det avses att innehållet i dokumentet ska göras känt för vårdnadshavarna och eleverna i vart fall en gång per läsår. Förväntansdokumentets innehåll bör därutöver löpande diskuteras med vårdnadshavarna och eleverna och vid behov förklaras för dem. Det kan exempelvis ske inom ramen för samråd, föräldramöten och utvecklingssamtal.

Enligt *fjärde stycket* gäller bestämmelsen inte för kommunal vuxenutbildning.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.2.

6 § Personalen får vidta *en sådan omedelbar och tillfällig åtgärd* som

1. är *befogad* för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero, och

2. *står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter*.

Befogenheten enligt första stycket innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, *nekat tillträde till skolenheten*, avstängning och omhändertagande av föremål, *om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter*.

Paragrafen reglerar befogenheter att omedelbart ingripa för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.

I *andra stycket* görs en ändring som innebär att åtgärden *nekat tillträde* till skolenheten läggs till i uppräkningslistan över disciplinära åtgärder.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga och redaktionella. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

7 § I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt. *Eleven får dock bara visas ut om eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren.*

Om elevens olämpliga uppträdande innebär våld, hot eller kränkning får eleven visas ut utan att först ha uppmannats att ändra sitt beteende.

Om läraren eller handledaren inte är närvarande i undervisningslokalen får annan personal visa ut en elev från lokalen under motsvarande förutsättningar som anges i första och *andra styckena*. I sådana fall ska läraren eller handledaren underrättas i efterhand.

I paragrafen regleras befogenheter att visa ut en elev från undervisningslokalen.

Ändringarna i *första stycket* är endast språkliga och redaktionella.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att utvisning av en elev från undervisningslokalen får ske utan att eleven först har uppmanats att ändra sitt uppförande när elevens olämpliga uppträdande innebär våld, hot eller kränkning. Bestämmelsen innebär en möjlighet för lärare eller handledare att visa ut eleven direkt vid allvarliga händelser där det framstår som orimligt att först behöva uppmana eleven att ändra sitt beteende. I likhet med vad som anges i förarbetena till 6 § avses med kränkningar främst sådant uppträdande som utgör kränkande behandling enligt 6 kap. skollagen eller trakasserier enligt diskrimineringslagen (prop. 2021/22:160 s. 152). Även sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen omfattas. Med kränkande behandling avses enligt 6 kap. 3 § skollagen ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Närmare beskrivning av vad som avses med kränkande behandling finns i tidigare förarbeten (prop. 2021/22:160 s. 150–151). Personalen ska kunna visa ut en elev utan föregående tillsägelse vid ett sådant beteende som typiskt sett är att uppfatta som kränkande. Personalen ska därmed inte behöva göra en bedömning av om en elevs handling vid en rättslig prövning skulle bedömas utgöra kränkningar, trakasserier eller sexuella trakasserier.

För att en elev ska få visas ut ur undervisningslokalen krävs att åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (6 § tredje stycket).

Det nuvarande *andra stycket* flyttas till ett nytt *tredje stycke*. Dessutom läggs det till en hänvisning till *andra stycket*. Det innebär att möjligheten att visa ut en elev, utan att eleven först har uppmanats att ändra sitt uppförande, omfattar även annan personal under de förutsättningar som föreskrivs i bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

12 § I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än *återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas får den i stället gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.*

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar rektorn tillfälligt kan förlägga en elevs undervisning till en annan undervisningsgrupp eller på en annan plats inom samma skolenhet.

Genom ändringen i *femte stycket* utökas den längsta tillåtna tiden för en tillfällig omplacering inom den egna skolenheten. Ändringen innebär att

en sådan omplacering får gälla som längst under återstoden av den termin då åtgärden vidtas. Omplaceringen får dock sträcka sig in på nästkommande termin i de fall då det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas. I de fallen får omplaceringen gälla i maximalt fyra veckor in på nästa termin. En omplacering ska dock inte pågå under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Hur lång en omplacering behöver vara kan till exempel bero på behovet av olika typer av utredningar och kontakter med andra myndigheter och samhällsaktörer.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

13 § Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Ett beslut om tillfällig placering vid en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om ett beslut enligt första stycket innan placeringen genomförs.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än fyra veckor. *Om det finns särskilda skäl får åtgärden dock gälla som längst i åtta veckor.*

Paragrafen reglerar under vilka förutsättningar rektorn tillfälligt kan förlägga en elevs undervisning vid en annan skolenhet.

I *sjätte stycket* regleras hur länge en elev tillfälligt får placeras utanför den egna skolenheten. Ändringen innebär att en sådan placering får pågå under en längre tid än fyra veckor om det finns särskilda skäl. Vad som kan utgöra särskilda skäl måste avgöras från fall till fall. Som exempel på vad som kan vara särskilda skäl kan nämnas att andra elevers trygghet och studiero inte kan garanteras vid en återgång redan efter fyra veckor eller att det behövs längre tid än fyra veckor för att de insatser som satts in för den placerade eleven ska kunna genomföras och avslutas på ett ändamålsenligt sätt före återgången. Ett annat exempel på särskilda skäl är att eleven behöver erbjudas en annan långsiktig lösning än att återgå till sin tidigare elevgrupp vid den ordinarie skolenheten, vilket kan kräva ytterligare tid. Det kan till exempel röra sig om att eleven vid återgången till ordinarie skolgång ska placeras i en särskild undervisningsgrupp eller på en annan skolenhet inom huvudmannens organisation.

Den längsta tid som eleven får placeras utanför den egna skolenheten är i dessa fall åtta veckor.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

13 a § *Om en elev tillfälligt har placerats utanför den egna skolenheten enligt 13 § ska det utarbetas en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen.*

Rektorn vid den skolenhet som eleven hör till när placeringsbeslutet fattas ansvarar för att planen utarbetas. Rektorn ska även samråda med rektorn vid den skolenhet där eleven är tillfälligt placerad. Om eleven efter den tillfälliga placeringen ska placeras vid en annan skolenhet än den som eleven hörde till när beslutet om tillfällig placering fattades ska samråd även ske med rektorn vid den skolenhet där eleven placeras.

I paragrafen, som är ny, finns en bestämmelse om att det ska tas fram en plan för att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång i de fall då eleven tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten.

I första stycket framgår att planen syftar till att stödja elevens återgång till ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen. Detta innebär att skolan behöver planera för ett mottagande av eleven som leder till att den situation som föranledde den tillfälliga placeringen inte uppstår igen.

Innehållet i planen kan variera utifrån de specifika behov som den placerade eleven har. Vid planeringen ska det dock alltid tas hänsyn även till de andra eleverna på skolenheten så att det vid återgången finns förutsättningar att tillgodose deras rätt till trygghet och studiero. Hänsyn ska också tas till personalens trygghet.

I andra stycket regleras att det är rektorn vid den skolenhet som eleven hör till när placeringsbeslutet fattas som ska ansvara för att planen utarbetas. Att det är rektorn som har ansvaret innebär dock inte att det är rektorn ensam som ska se till att planen tas fram. Arbetet med att ta fram planen behöver normalt ske tillsammans med lärare, elevhälsa och vårdnadshavare. I vissa fall kan också socialtjänsten, polisen eller barn- och ungdomspsykiatrien behöva delta i arbetet. Av bestämmelsen framgår också att rektorn dessutom ska samråda med rektorn vid den skolenhet där eleven är tillfälligt placerad. I vissa fall kommer en elev efter en tillfällig placering inte att återvända till sin ursprungliga skolenhet. I dessa fall ska samråd också ske med rektorn på den nya skolenhet där eleven ska ha sin ordinarie skolgång efter den tillfälliga placeringen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Nekat tillträde till skolenheten

13 c § *I grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekas tillträde till skolenheten om*

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra, och

2. det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

I paragrafen, som är ny, regleras förutsättningarna för att neka en elev tillträde till skolenheten.

I första stycket anges att det är elever i årskurs 7–9 i grundskolan, årskurs 7–10 i specialskolan och elever i gymnasieskolan som får nekas tillträde till skolenheten. Med skolenhet avses en av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad (1 kap. 3 § skollagen). I förarbetena till bestämmelsen beskrivs skolenhet som skolan i fysisk bemärkelse, dvs. de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvud-

mannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar och idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader (prop. 2009/10:165 s. 633).

Av första stycket *första punkten* framgår att en förutsättning för att en elev ska få nekas tillträde till skolenheten är att en åtgärd enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjlig att genomföra. Den åtgärd som får vidtas enligt 13 § är tillfällig placering av en elev vid en annan skolenhet eller en annan plats inom huvudmannens organisation. Med formuleringen att ”åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande” avses både situationen att sådana åtgärder inte har prövats därför att de inte bedöms vara tillräckligt verkningsfulla och situationen att sådana åtgärder har prövats och visat sig inte vara tillräckligt verkningsfulla. Ett exempel på en situation då åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande är att det rör sig om en elev som bedöms som farlig för en tillfällig placering enligt 13 §. Att åtgärder enligt 13 § inte är möjliga att genomföra kan t.ex. bero på att det inte finns praktiska förutsättningar att genomföra åtgärderna.

I *andra punkten* anges som förutsättning för nekat tillträde till skolenheten att det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet. Att det ska finnas synnerliga skäl för åtgärden indikerar att åtgärden bara ska kunna vidtas i undantagsfall, alltså endast i de allvarligaste situationerna. Bestämmelsen tar sikte på situationer då det på grund av en elevs beteende finns en risk för att andra elevers eller personals säkerhet hotas.

Synnerliga skäl för att neka tillträde till skolenheten föreligger om det utifrån den aktuella situationen finns en risk för allvarlig våldsrelaterad brottslig verksamhet vid skolenheten. En omständighet som kan tala för att det finns en sådan risk är att eleven har samröre med gängrelaterad eller annan organiserad brottslighet. Ett antagande om att det finns en risk för brottslig verksamhet får inte enbart bygga på spekulationer eller allmänna bedömningar utan måste vara grundat på faktiska omständigheter, exempelvis uppgifter om hotelser eller andra faktiska handlanden. Det måste alltså finnas konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för att elevers eller personals säkerhet hotas.

Andra omständigheter som kan tala för att det finns en risk för allvarlig våldsrelaterad brottslig verksamhet vid skolenheten är t.ex. att den aktuella eleven i eller utanför skolan innehar eller har innehaft vapen eller sprängmedel utan att ha rätt till det, eller att eleven har hotat eller misshandlat någon, begått något annat allvarligt våldsbrott eller allvarligt sexualbrott och att det i den aktuella situationen finns en reell otrygghet för andra elever eller personal på skolan. Brottet behöver dock inte ha riktats mot elever eller personal på skolan för att åtgärden ska kunna bli aktuell. Det ska heller inte krävas att eleven har dömts för brott för att det ska vara möjligt att neka eleven tillträde till skolenheten. Det avgörande för bedömningen är att det finns en reell risk för att eleven utgör en fara för övriga elever och personal. Däremot kan tidigare brottslighet, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, indikera att det finns en risk för att

elevs eller personals säkerhet sätts i fara. En helhetsbedömning måste alltid göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, där brottets eller brottslighetens allvar bör tillmätas betydelse.

I *andra stycket* anges att rektorn inte kan delegera beslutsfattandet enligt denna paragraf till någon annan.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

13 d § *Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § gäller omedelbart om inte annat beslutas.*

Av beslutet ska omfattningen av det nekade tillträdet framgå.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser som gäller för beslut om nekat tillträde till skolenheten.

Av *första stycket* framgår att beslut om nekat tillträde till skolenheten gäller omedelbart, såvida inte rektorn beslutar att det ska börja gälla vid en senare tidpunkt. Att beslutet gäller omedelbart innebär att beslutet gäller även om det överklagas. Att ett beslut om nekat tillträde till skolenheten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol framgår av förslaget till ändring i 28 kap. 9 §. Se författningskommentaren till den paragrafen.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som reglerar att omfattningen av det nekade tillträdet ska framgå av beslutet. Detta innebär att beslutet behöver innehålla uppgifter om hur länge det gäller och att det bara gäller under den tid som skolverksamhet bedrivs på skolenheten. Ett beslut om att neka en elev tillträde kan bara gälla för elevens egen skolenhet. Vad som avses med skolenhet beskrivs i författningskommentaren till 13 c §. Det behöver vara tydligt av beslutet vilka lokaler och ytor utomhus som omfattas av beslutet. Det kan exempelvis finnas lokaler som ingår i elevens skolenhet men som inte är lokaliserade i någon skolbyggnad. Skolenheten kan också samnyttja lokaler med andra verksamheter och alltså inte ensam förfoga över lokalerna. Det kan också finnas utrymmen eller områden inom en skolenhet som rektorn bedömer att det saknas behov att neka eleven tillträde till.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

13 e § *En elev som har nekats tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska få fjärr- eller distansundervisning enligt bestämmelserna i 21 och 22 kap.*

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om den undervisning som en elev som har nekats tillträde till skolenheten ska få.

Av bestämmelsen framgår att eleven ska få fjärr- eller distansundervisning. Med fjärrundervisning avses interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Även distansundervisning utgör interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik. Men vid distansundervisning är elever och lärare åtskilda i både rum och tid (1 kap. 3 §).

Bestämmelsen ställer inte upp några krav på i vilka fall den ena eller den andra typen av undervisning ska ges. Det blir i stället upp till rektorn att avgöra vilken typ av undervisning som ska erbjudas eller om det ska erbjudas en kombination av fjärr- och distansundervisning.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

13 f § *En åtgärd i form av nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § får inte gälla för en längre tid än återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas får den i stället gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.*

Rektorn ska kontinuerligt följa upp om förutsättningarna för att neka eleven tillträde till skolenheten fortfarande är uppfyllda och upphäva beslutet när de inte längre är det.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om hur lång tid ett beslut om nekat tillträde får gälla.

Bestämmelserna i *första stycket* innebär att en elev får nekas tillträde till skolenheten som längst under återstoden av den termin då åtgärden vidtas. Det nekade tillträdet får dock sträcka sig in på nästkommande termin i de fall då det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas. I de fallen får eleven som längst nekas tillträde till skolenheten i fyra veckor in på nästa termin. Om förutsättningarna fortfarande är uppfyllda när beslutet upphör att gälla får rektorn fatta ett nytt beslut om nekat tillträde till skolenheten.

I *andra stycket* finns bestämmelser om att rektorn kontinuerligt ska följa upp om förutsättningarna för att neka eleven tillträde till skolenheten fortfarande är uppfyllda och upphäva beslutet när de inte längre är det. Det som ska följas upp är om det med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet fortfarande finns synnerliga skäl att neka eleven tillträde till skolenheten och om det fortfarande inte är möjligt eller tillräckligt ingripande att vidta åtgärder i form av en tillfällig placering utanför den egna skolenheten enligt 13 §. Bestämmelsen reglerar inte vilka åtgärder som behöver vidtas inom ramen för uppföljningen utan den lämnar utrymme för rektorn att bestämma över detta. Det centrala är att rektorn genom sin uppföljning säkerställer att eleven inte nekas tillträde till skolenheten under en längre period än nödvändigt.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Inhämtande av yttrande samt informations- och samrådsskyldighet

13 g § *Innan rektorn beslutar om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.*

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut att neka tillträde till skolenheten. Om eleven är under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan ett beslut fattas.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om yttrande och samråd innan ett beslut om nekat tillträde till skolenheten fattas.

I *första stycket* ställs det upp ett krav på att rektorn före beslutet måste ge eleven och elevens vårdnadshavare möjlighet att yttra sig beträffande de omständigheter som ligger till grund för beslutet om nekat tillträde till skolenheten. Eftersom det kan antas att det ofta är en akut situation som leder till ett beslut om nekat tillträde till skolenheten kan tiden för yttrande behöva bli mycket kort i många fall. Om situationen inte är akut bör tiden för yttrande kunna bli längre. Hur lång tiden behöver vara måste bedömas från fall till fall beroende på hur akut situation det rör sig om. I de fall

eleven eller vårdnadshavaren inte har yttrat sig inom given tid trots att kontakt sökts via skolans gängse kontaktvägar finns det inget hinder för att beslut fattas innan yttrande lämnats.

Andra stycket innehåller en bestämmelse om att rektorn ska informera huvudmannen när ett beslut att neka en elev tillträde till skolenheten har fattats. Om eleven är under 18 år ska också samråd ske med socialnämnden innan ett beslut fattas. Det är skolan som avgör formerna för samrådet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

14 § I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Rektorn får även besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Eleven ska erbjudas *kompensationsundervisning* för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. *Rektorn avgör tidpunkten för kompensationsundervisningen och i vilken form den ska erbjudas.*

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första eller andra stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjligheten för rektorn i de obligatoriska skolformerna grundskolan, specialskolan och sameskolan att stänga av elever från utbildningen.

I *tredje stycket* anges att eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. I stycket införs en bestämmelse om att det är rektorn som avgör tidpunkten för kompensationsundervisningen och i vilken form den ska erbjudas. Rektorn får därmed bestämma om kompensationsundervisningen ska ges under avstängningsperioden t.ex. genom att en lärare vid några tillfällen kommer hem till eleven eller om kompensationsundervisningen ska ges genom att eleven erbjuds extra undervisning efter det att skolsituationen har lösts. I stycket görs också en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

15 § Ett beslut enligt 14 § får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än *två veckor* och inte heller vid fler tillfällen än *tre* gånger per kalenderhalvår.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avstängningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I *andra stycket* görs en ändring som innebär att den längsta tid som en elev får stängas av förlängs från en till två veckor. Dessutom utökas det antal gånger som avstängning får ske från två till tre gånger per kalenderhalvår.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

24 § Om en åtgärd vidtagits enligt 12, 13, 13 c, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 eller 23 §, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om

åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 22 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

I paragrafen regleras vilka disciplinära och andra särskilda åtgärder som ska dokumenteras skriftligt, där det inte anges redan i aktuell paragraf att åtgärden ska vara skriftlig.

I bestämmelsen tas skyldigheterna att skriftligt dokumentera åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning bort.

Det läggs i bestämmelsen till en skyldighet att skriftligt dokumentera en åtgärd enligt 13 c § om att neka en elev tillträde till skolenheten.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.2 och 7.4.

21 kap.

3 § Fjärrundervisning får användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan i ämnen som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Fjärrundervisning får också användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan, årskurs 7–10 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

I övrigt får fjärrundervisning användas i de skolformer som anges i 2 § bara om

1. det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan,

2. det, när det gäller integrerad samisk undervisning i grundskolan, inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva den integrerade samiska undervisningen och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller

3. elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

I paragrafen anges de grundläggande förutsättningarna för att fjärrundervisning ska få användas.

I paragrafen införs ett nytt *andra stycke* som innehåller en bestämmelse om att fjärrundervisning får användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan, årskurs 7–10 i specialskolan eller i gymnasieskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. Dessutom regleras att vissa paragrafer inte ska tillämpas när det gäller denna typ av fjärrundervisning.

Paragrafens hittillsvarande andra stycke blir därmed paragrafens *tredje stycke*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

22 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- allmänna förutsättningar för distansundervisning i vissa skolformer (2–4 §§),
- när distansundervisning får användas i vissa obligatoriska skolformer (5–6 a §§),
- när distansundervisning får användas i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (7–8 a §§),

- utförare av distansundervisning (9 §),
- krav på distansundervisning (10 och 11 §§),
- resor och boende (12 §),
- särskilda bestämmelser om utbildning i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan där distansundervisning får användas för hela utbildningen (13–22 §§), och
- bemyndigande (23 §).

I paragrafen beskrivs kapitlets innehåll.

Ändringarna innebär att det läggs in hänvisningar till de nya 6 a och 8 a §§.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

6 a § *Distansundervisning får användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan eller årskurs 7–10 i specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.*

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om distansundervisning för elever i grundskolan eller specialskolan som nekats tillträde till skolenheten.

I paragrafen regleras att distansundervisning får användas för en elev i årskurs 7–9 i grundskolan eller i årskurs 7–10 i specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. Dessutom regleras att vissa paragrafer inte ska tillämpas när det gäller denna typ av distansundervisning.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

8 a § *Distansundervisning får användas för en elev i gymnasieskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.*

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om distansundervisning för elever i gymnasieskolan som nekats tillträde till skolenheten.

I paragrafen regleras att distansundervisning får användas för en elev i gymnasieskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. Dessutom regleras att vissa paragrafer inte ska tillämpas när det gäller denna typ av distansundervisning.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

23 kap.

12 c § *Uppgifter som avser undervisning av en elev som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 § får inom grundskolan överlämnas på entreprenad till en huvudman inom skolväsendet.*

Detta gäller bara om

1. undervisningen bedrivs i en akutskola, vilket är en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §,
2. akutskolan ingår i en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en skolenhet, och
3. akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till tillfälligt placerade elever.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om överlämnande på entreprenad av uppgifter som avser undervisning inom grundskolan.

Bestämmelsen i *första stycket* möjliggör att uppgifter som avser undervisning av elever som tillfälligt placerats utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 § får överlämnas på entreprenad. Bestämmelsen gör det bl.a. möjligt att samla elever som tillfälligt ska ges undervisning utanför den egna skolenheten på en och samma skolenhet trots att de har sin ordinarie skolgång hos olika huvudmän.

Uppgifterna får enligt bestämmelsen endast överlämnas på entreprenad till en huvudman inom skolväsendet. Av 2 kap. 2 och 3–5 §§ framgår att kommuner, regioner, staten och enskilda som har godkänts som huvudmän kan vara huvudmän inom skolväsendet.

I *andra stycket* ställs det upp vissa villkor för att uppgifterna ska få överlämnas på entreprenad. Av *första punkten* följer att uppgifterna endast får överlämnas på entreprenad om undervisningen bedrivs i en akutskola. Med en akutskola avses en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §.

Av *andra punkten* följer att uppgifterna bara får lämnas över på entreprenad om akutskolan ingår i en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en skolenhet. Att en akutskola ingår i en skolenhet innebär att den rent fysiskt är belägen på en skolenhet. Enligt definitionen av skolenhet i 1 kap. 3 § är det en av en huvudman organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad. I förarbetena till bestämmelsen beskrivs skolenhet som skolan i fysisk bemärkelse, dvs. de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar samt idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader (prop. 2009/10:165 s. 633). Enligt den föreslagna bestämmelsen behöver en akutskola inte vara en del av en skolenhet utan det är tillräckligt att den är organisatoriskt knuten till en sådan. Det innebär att den inte rent fysiskt behöver bedrivas i en skolbyggnad som hör till skolenheten utan att den kan bedrivas i en lokal som huvudmannen ansvarar för men som är belägen på en annan plats. Akutskolan måste dock organisatoriskt höra till skolenheten.

Av *tredje punkten* följer att uppgifterna bara får lämnas över på entreprenad om akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till tillfälligt placerade elever. Med detta avses att akutskolan behöver vara utformad för att tillgodose elevgruppens behov. Till exempel behöver huvudmannen vid bemanningen av akutskolan bedöma vilka kompetenser som behövs för att bygga en verksamhet som svarar mot dessa behov. Det kan förutom legitimerade lärare och annan pedagogisk personal behövas olika kompetenser såsom personal med relevant utbildning inom psykosocialt arbete eller professioner inom elevhälsan.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

28 kap.

- 9 § Beslut av en rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om
1. *nekat tillträde till skolenheten enligt 5 kap. 13 c §,*
 2. *avstängning av en elev enligt 5 kap. 14, 17 eller 19 §, och*
 3. *befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §.*

Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av en rektors beslut till allmän förvaltningsdomstol.

I paragrafens *första stycke* läggs det till en ny *första punkt* som föreskriver att en rektors beslut om *nekat tillträde till skolenheten* får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. De nuvarande första och andra punkterna blir därmed *andra* och *tredje* punkterna.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

Ikraftträdande

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.
2. Bestämmelserna i 5 kap. 12 § i den nya lydelsen tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:729) om ändring i skollagen (2010:800) bedrivs till och med den 30 juni 2028.

I *punkt 1* anges att lagen träder i kraft den 1 augusti 2026.

I *punkt 2* finns en ikraftträdandebestämmelse som gäller för ändringarna i 5 kap. 12 §. Bestämmelserna i 5 kap. 12 § föreskriver att elever under vissa förutsättningar tillfälligt får omplaceras inom den egna skolenheten. De skolformer som paragrafen gäller för räknas upp i bestämmelsen.

Ikraftträdandebestämmelsen föreskriver att 5 kap. 12 § ska tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som i enlighet med punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:729) om ändring i skollagen bedrivs t.o.m. den 30 juni 2028. I den lagen, som träder i kraft den 1 juli 2026, finns bestämmelser om att förskoleklassen upphör som skolform inom skolväsendet och ersätts av en ny första årskurs i de obligatoriska skolformerna. I punkt 3 i övergångsbestämmelserna till den lagen anges dock att äldre bestämmelser fortfarande gäller för utbildning som bedrivs före den 1 juli 2028. Detta innebär att förskoleklassen finns kvar som skolform fram till den 30 juni 2028.

Ikraftträdandebestämmelsen i punkt 2 innebär att bestämmelserna i 5 kap. 12 § i den nya lydelsen även ska tillämpas på utbildning i förskoleklassen. Detta ska dock bara gälla till och med den 30 juni 2028, dvs. till samma tidpunkt som när förskoleklassen upphör som skolform. I och med att bestämmelserna i 5 kap. 12 § i den nya lydelsen ska tillämpas i förskoleklassen blir även 5 kap. 13 § tillämplig i den skolformen. Det beror på att denna bestämmelse gäller för samma skolformer som 5 kap. 12 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

10.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

5 kap.

4 § I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid varje skoldags slut.

Rektorn får i samma skolformer och verksamheter besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas senast vid varje skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första stycket vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämställas med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämställas med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra–fjärde styckena för den personal som huvudmannen utser.

Paragrafen reglerar skyldigheter och möjligheter att i vissa skolformer och verksamheter samla in elevers mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Paragrafen ändras i avsnitt 2.1, vilket kommenteras i avsnitt 10.1. Den ändring som kommenteras här görs i förhållande till den lydelsen.

I *första stycket* tas skolformen förskoleklass bort. Ändringen är hänförlig till att förskoleklassen upphör som skolform inom skolväsendet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

13 c § I grundskolans årskurs 8–10, specialskolans årskurs 8–11 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekas tillträde till skolenheten om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra, och

2. det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att neka en elev tillträde till skolenheten. Paragrafen ändras i avsnitt 2.1, vilket kommenteras i avsnitt 10.1. Den ändring som kommenteras här görs i förhållande till den lydelsen.

I *första stycket* ändras de årskurser i vilka åtgärden får vidtas i grundskolan och specialskolan. Ändringen är hänförlig till att förskoleklassen upphör som skolform inom skolväsendet och att bl.a. skolformerna grundskola och specialskola utökas med ett år genom en ny första årskurs. Därmed blir grundskolan tioårig och specialskolan elvaårig.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4 och 8.

21 kap.

3 § Fjärrundervisning får användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan i ämnen som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Fjärrundervisning får också användas för en elev i årskurs 8–10 i grundskolan, årskurs 8–11 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

I övrigt får fjärrundervisning användas i de skolformer som anges i 2 § bara om

1. det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan,

2. det, när det gäller integrerad samisk undervisning i grundskolan, inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva den integrerade samiska undervisningen och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller

3. elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

I paragrafen anges de grundläggande förutsättningarna för att fjärrundervisning ska få användas. Paragrafen ändras i avsnitt 2.1, vilket kommenteras i avsnitt 10.1. Den ändring som kommenteras här görs i förhållande till den lydelsen.

I *andra stycket* ändras de årskurser i vilka fjärrundervisning får ges när det gäller elever som nekats tillträde till skolenheten. Ändringen är en följd av den ändring som görs i 5 kap. 13 c §. Se författningskommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4 och 8.

22 kap.

6 a § Distansundervisning får användas för en elev i årskurs 8–10 i grundskolan eller årskurs 8–11 i specialskolan som nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

I paragrafen finns bestämmelser om distansundervisning för elever i grundskolan eller specialskolan som nekats tillträde till skolenheten. Paragrafen ändras i avsnitt 2.1, vilket kommenteras i avsnitt 10.1. Den ändring som kommenteras här görs i förhållande till den lydelsen.

I paragrafen ändras de årskurser i vilka distansundervisning får ges när det gäller elever som nekats tillträde till skolenheten. Ändringen är en följd av den ändring som görs i 5 kap. 13 c §. Se författningskommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4 och 8.

Sammanfattning av betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)

En skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är en av de viktigaste förutsättningarna för att elever ska kunna inhämta och utveckla kunskaper. I dagens svenska skola finns problem med trygghet och studiero samt att många elever har en omfattande frånvaro. Brister i särskilt stöd och kränkande behandling är vanligt förekommande orsaker till frånvaro i skolan.

De samlade förslag som vi lämnar i detta betänkande syftar till att åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan, genom flera samverkande åtgärder. Vi lämnar också förslag om ett nationellt frånvaroregister.

Utredningens författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Rektorn och läraren behöver förutsättningar att arbeta med tryggheten och studieron

Vi föreslår att rektorns ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön ska tydliggöras i skollagen. Ansvaret innebär att rektorn behöver bedriva ett verksamhetsnära ledarskap för att skaffa sig en heltäckande bild av nuläget och därefter vidta de långsiktiga och kortsiktiga åtgärder som krävs. Ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero innebär både ett förebyggande och ett operativt arbete.

Skollagen ska också tydliggöra att det är läraren som både bestämmer över och leder undervisningen. Skollagens bestämmelse om vårdnadshavares möjligheter till inflytande har i vissa fall övertolkats och vi ser därför behov av att nyansera den, så att det ska framgå att vårdnadshavare i begränsad omfattning ska ges möjlighet till inflytande.

Vi ser också hur regelverket kan förtydligas när det gäller lärarens befogenheter att hantera ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt än vad som hittills är fallet. Läraren ska enligt vårt förslag få visa ut en elev ur undervisningslokalen utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande, när det är fråga om en allvarlig händelse. Vi föreslår också att de krav som hittills finns om att läraren skriftligt ska dokumentera en kvarsittning eller utvisning ur undervisningslokalen ska utgå, eftersom de kraven framstår som överflödiga.

Rektorn ska också få besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till, eller undervisas på annan plats, under en längre tid än vad som i dag är tillåtet.

För att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero kan en elev i grundskolan redan i dag tillfälligt få undervisning på en akutskola, vilket kan finansieras med statsbidrag. Begreppet saknas hittills i skollagen, men vi föreslår nu att åtgärden definieras i lagtexten. Vi föreslår också att undervisning på en akutskola ska få överlämnas på entreprenad till en annan skolhuvudman.

Ett annat förslag gäller att rektorn ska få besluta att stänga av en elev fler gånger och under en längre tid än vad som i dag är möjligt. Elever som har varit avstängda har hittills rätt till kompensation för den undervisning som eleven gått miste om på grund av avstängningen. Vi har noterat att elever som har varit avstängda inte alltid är mottagliga för undervisning där och då i den aktuella situation som råder och menar därför att det är en rimlig ordning att dessa elever endast ska erbjudas kompensationsundervisning så långt det är möjligt. Det ska vara rektorn som avgör tidpunkten och formerna för hur en elev som varit avstängd ska erbjudas kompensationsundervisning, det kan exempelvis erbjudas på ett skollov.

Dessutom ska en ny disciplinär åtgärd införas i skollagen. Den nya åtgärden ger rektorn möjlighet att besluta att neka en elev tillträde till skolenheten, om synnerliga skäl föreligger med hänsyn till säkerheten och tryggheten. En sådan elev ska i stället få fjärr- eller distansundervisning.

Alla skolor ska använda skolregler och en konsekvensplan för trygghet och studiero

Vi föreslår att alla skolor ska ha skolregler. Reglerna ska användas för ett positivt skolklimat, trygghet och studiero och samtidigt bidra till att eleverna tillägnar sig det svenska samhällets demokratiska värderingar och normer.

Det ska vara rektorn som beslutar om skolreglerna, precis som hittills gällande ordningsregler. Reglerna ska förankras hos eleverna så att de ges möjligheter att vara delaktiga genom att ge synpunkter och förslag. Skolreglerna ska även innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.

Vidare ska alla skolor ha förväntansdokument som bland annat ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för att ge sitt barn en god fostran. Dokumentet ska också innehålla information om konsekvenser av överträdelser av skolreglerna och information om hur skolan arbetar med regler och konsekvenser. Förväntansdokument blir enligt vår uppfattning ett av flera verktyg för ett bättre arbete med trygghet och studiero.

Nolltolerans mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning kan säkerställas genom statliga åtgärder

Vi anser att det är angeläget att definiera mobbning i skollagen. Avsaknaden av en författningsreglerad definition riskerar att medföra att skolor inte prioriterar anti-mobbningsarbetet. För att det ska vara möjligt att definiera mobbning i skollagen behöver dock skollagstiftningen först klargöras i förhållande till diskrimineringslagstiftningen. Skollagens regler om kränkande behandling behöver dessutom ses över i sin helhet.

Vi betonar vikten av att nolltolerans mot alla former av kränkningar ska råda i den svenska skolan, och bedömer att det bör inrättas ett nationellt centrum för skoltrygghet och mot mobbning. Vår kartläggning om hur de

nordiska länderna arbetar mot trakasserier och mobbning visar, att liknande statliga satsningar gjorts på området i flera av våra grannländer. Bilaga 1

Frånvaro från skolan ska synliggöras och kartläggas för att kunna motverkas

För att skolfrånvaro ska kunna motverkas behöver den synliggöras och kartläggas. Vi föreslår därför att ett nationellt frånvaroregister ska inrättas. Vi föreslår också att det ska regleras i skolförfattningarna vad som är giltig respektive ogiltig frånvaro, för att möjliggöra systematiska uppföljningar av frånvaro.

Betänkandets lagförslag (SOU 2025:8)

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att den nuvarande 5 kap. 21 a § och rubriken närmast före den bestämmelsen ska betecknas 5 kap. 13 c §,

dels att 1 kap. 3 §, 4 kap. 12 §, 5 kap. 3 §, 5 §, 6 §, 7 §, 12 §, 13 §, 14 §, 15 § och 24 §, 7 kap. 17 §, 15 kap. 16 §, 18 kap. 16 § och 28 kap. 9 § samt rubriken närmast före 5 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 5 kap. 5 a–b §§, 5 kap. 13 a–b §§ och 23 kap. 12 c § samt närmast före 5 kap. 5 a § och 5 kap. 13 b § två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

I denna lag avses med

– akutskola: en organisatorisk lösning som är knuten till en skolenhet där en elev i grundskolan tillfälligt ska ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §,

– distansundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid,

– elev: den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan,

– fjärrundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid,

– fristående fritidshem: sådant fritidshem som bedrivs av en enskild och som avses i 2 kap 7 § andra stycket,

– fristående förskola: förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola,

– fristående skola: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,

– förskoleenhet: av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,

– konfessionell inriktning: inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag,

– konfessionella inslag: bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag,

– lovskola: undervisning inom grundskolan som anordnas enligt denna lag under lov under en termin eller utanför terminstid och som inte är obligatorisk för elever,

– lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,

– läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,

– lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen,

– skolenhet: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,

– undervisning: processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden, och

– undervisning: processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen *bestäms och* leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden, och

– utbildning: verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt denna lag inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.

4 kap.

12 §

Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska *i begränsad omfattning* erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

5 kap.

3 §

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Rektorn ska se till att upprätthålla trygghet och studiero i skolmiljön.

Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

meddela föreskrifter om det förebyggande arbetet.

meddela föreskrifter om det upprätthållande arbetet.

5 §

Ordningsregler

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

Skolregler

Skolregler ska finnas för varje skolenhet inom förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Skolreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Rektorn beslutar om skolreglerna. Rektorn ansvarar också för att reglerna tas fram och för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med skolreglerna.

Skolreglerna ska förankras hos eleverna.

Konsekvensplan och förväntansdokument

5 a §

Skolreglerna ska innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.

5 b §

Ett förväntansdokument ska finnas för varje skolenhet.

Vårdnadshavare och elever ska varje termin informeras om innehållet i skolenhetens förväntansdokument.

Förväntansdokumentet ska innehålla en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för en god fostran enligt 6 kap. föräldrabalken, information om konsekvenser av överträdelser av skolenhetens skolregler och information om hur skolenheten arbetar med regler och konsekvenser.

Personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

En åtgärd enligt första stycket får vidtas *endast* om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

En åtgärd enligt första stycket får vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Rektorn ska se till att det finns förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra eleverna och personalen trygghet och studiero.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål. Även sådana åtgärder får vidtas *endast* om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål. Även sådana åtgärder får vidtas om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

7 §

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en lärare eller en handledare som avses i 21 kap. 13 § visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren eller handledaren.

I stället för vad som anges i första stycket 2 gäller att läraren eller handledaren får visa ut eleven ur undervisningslokalen utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande, när det är fråga om en allvarlig händelse där det förekommit hot eller våld eller kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

Om läraren eller handledaren inte är närvarande i undervisningslokalen får annan personal visa ut en elev från lokalen under motsvarande

förutsättningar som anges i första stycket. I sådana fall ska läraren eller handledaren underrättas i efterhand.

12 §

I förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än *fyra veckor*.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får inte gälla för en längre tid än *återstoden av pågående termin*.

13 §

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet *eller* på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Om åtgärder enligt 12 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska ges undervisning vid en annan skolenhet, på en annan plats inom huvudmannens organisation *eller på en akutskola*.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp enligt 3 kap. 11 §. De förutsättningar som anges i 3 kap. för sådan undervisning behöver inte vara uppfyllda inför ett sådant beslut.

Innan rektorn fattar ett beslut som innebär undervisning i en annan undervisningsgrupp ska rektorn bedöma hur åtgärden kan påverka övriga elevers utbildning i den gruppen.

Ett beslut om tillfällig placering vid en annan skolenhet fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om ett beslut enligt första stycket innan placeringen genomförs.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får *inte* gälla för en längre tid än *fyra veckor*.

En åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket får gälla för en längre tid än *fyra veckor om det finns särskilda skäl*.

Åtgärden får dock som längst gälla för åtta veckor.

Bilaga 2

13 a §

Det ska utarbetas en plan för att efter en tillfällig placering utanför den egna skolenheten enligt 13 § stödja elevens återgång till undervisning vid den skolenhet som efter den tillfälliga placeringen ska vara elevens ordinarie skolenhet.

Neka tillträde till skolan

13 b §

Om åtgärder enligt 13 § inte är lämpliga och det föreligger synnerliga skäl med hänsyn till säkerheten och tryggheten för andra på skolenheten, får rektorn besluta att neka en elev tillträde till skolenheten. Eleven ska då få sin utbildning tillgodosedd genom fjärr- eller distansundervisning, utöver vad som är föreskrivet i 21 kap. 3 – 4 §§ och 22 kap. 5 – 9 §§ skollagen (2010:800).

Ett beslut enligt första stycket gäller tills vidare. Beslutet ska regelbundet följas upp och utvärderas. Rektorn ska upphäva beslutet när sådana synnerliga skäl som avses i första stycket inte längre föreligger.

Placering utan tidsbegränsning vid en annan skolenhet

13 c §

Av 10 kap. 30 § andra stycket 2 och 11 kap. 29 § andra stycket 2 framgår att kommunen får flytta en elev och frångå vårdnadshavares önskemål om vid vilken skolenhet som en elev i grundskolan eller anpassade grundskolan ska vara placerad, om det är nödvändigt med hänsyn

14 §

I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.

Rektorn får även besluta att stänga av en elev helt eller delvis om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller inte är möjliga att genomföra eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Eleven ska så långt det är möjligt erbjudas kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. Rektorn avgör tidpunkt och former för hur sådan kompensation ska erbjudas. Av 10 kap. 5 §, 12 kap. 5 § respektive 13 kap. 5 § framgår den minsta totala undervisningstiden för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första eller andra stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

15 §

Ett beslut enligt 14 § får innebära avstängning endast under den tid som behövs för en skyndsam utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än *en vecka* och inte heller vid fler tillfällen än *två* gånger per kalenderhalvår.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än *två veckor* och inte heller vid fler tillfällen än *tre* gånger per kalenderhalvår.

24 §

Om en åtgärd vidtagits enligt 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 eller 23 §, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 22 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

Om en åtgärd vidtagits enligt 12, 13, 13 b, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 eller 23 §, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 22 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

En elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltigt skäl att utebli*.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i förskoleklassen och de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om giltig frånvaro enligt första stycket och om avvikelser från andra stycket för

1. elever i grundskolan, specialskolan och sameskolan som läser på en högre nivå och även i andra fall för elever i specialskolan, och

2. elever i anpassade grundskolan.

Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan utan *giltigt skäl* uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

En elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltig frånvaro*.

Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan utan *att ha giltig frånvaro* uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

15 kap.

16 §

En elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltigt skäl att utebli*.

Om en elev i gymnasieskolan utan *giltigt skäl* uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver

En elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltig frånvaro*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om giltig frånvaro enligt första stycket.

Om en elev i gymnasieskolan utan *att ha giltig frånvaro* uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns

elevens vårdnadshavare inte särskilda skäl behöver elevens informeras samma dag. vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

18 kap.

16 §

En elev i anpassade gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltigt skäl att utebli*.

En elev i anpassade gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har *giltig frånvaro*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om giltig frånvaro enligt första stycket.

Om en elev i anpassade gymnasieskolan utan *giltigt skäl* uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Om en elev i anpassade gymnasieskolan utan *att ha giltig frånvaro* uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

23 kap.

12 c §

Uppgifter som avser undervisning på en akutskola enligt 5 kap. 13 § får inom grundskolan överlämnas till en annan huvudman inom skolväsendet på entreprenad.

28 kap.

9 §

Beslut av en rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

Beslut av en rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. avstängning av en elev enligt
5 kap. 14, 17 eller 19 §, och
2. befrielse från skyldighet att
delta i obligatoriska inslag i under-
visningen enligt 7 kap. 19 §.

1. *Nekande av tillträde till skolenheten enligt 5 kap. 13 b §,* Bilaga 2
2. avstängning av en elev enligt
5 kap. 14, 17 eller 19 §, och
3. befrielse från skyldighet att
delta i obligatoriska inslag i
undervisningen enligt 7 kap. 19 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2025:8)

Efter remiss har yttranden kommit in från Almega Utbildning, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Båstad kommun, Centrala studiestödsnämnden, Diskrimineringsombudsmannen, Funktionsrätt Sverige, Förvaltningsrätten i Uppsala, Gnesta kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Haninge kommun, Hudiksvalls kommun, Idéburna skolors riksförbund, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Knivsta kommun, Kungsbacka kommun, Linköpings universitet, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö kommun, Myndigheten för delaktighet, Norrköpings kommun, Orust kommun, Polismyndigheten, Regelrådet, Ronneby kommun, Skellefteå kommun, Skolforskningsinstitutet, Skolväsendets överklagandenämnd, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Stiftelsen Friends, Stockholms kommun, Storfors kommun, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Sölvesborgs kommun, Uppsala universitet, Uppvidinge kommun, Årjängs kommun, Örebro kommun och Örnsköldsviks kommun.

Följande remissinstanser har angett att de avstår från att yttra sig eller har inte svarat: Arboga kommun, Elevernas Riksförbund, Göteborgs universitet, Haparanda kommun, Ludvika kommun, Nätverket Unga för Tillgänglighet, Karolinska institutet, Riksdagens ombudsmän (JO), Robertsfors kommun, Sameskolstyrelsen, Skövde kommun, Sveriges kvinnoorganisationer, Tyresö kommun, Västerviks kommun och Ängelholms kommun.

Därutöver har spontana yttranden lämnats från Afasiförbundet i Sverige, Antidiskrimineringsbyråerna, Autism Sverige, Bildlärnarnas riksförening, Forum Livskunskap, Föräldraalliansen Sverige, Internationella Engelska Skolan i Sverige AB, Kommunal, Kunskapsskolan i Sverige AB, Mind, Neuroforum, Prestationsprinsen och vänner, Riksförbundet Attention, Riksförbundet FUB, Riksföreningen för skolsköterskor, Sigtuna kommun, Skolan på ditt sätt, Sköldkörtelförbundet, Socialdemokraterna i grundskolenämnden i Haninge, Svenska Föreningen för Barn- och Ungdomspsykiatri, Svenska Skolläkarföreningen, Sveriges Psykologförbund, Sveriges Vägledarförening, Swedish Edtech Industry, Utvecklingspedagogik i Sverige AB, Waldorfskolefederationen och Waldorflärlärhögskolan.

Sammanfattning av promemorian Ett nationellt mobilförbud för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (DS 2025:9)

Bilaga 4

Bakgrund

Enligt 5 kap. 3 § skollagen (2010:800) ska alla elever tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Sedan den 1 augusti 2022 framgår av 5 kap. 4 a § skollagen att privat användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som huvudregel inte är tillåten under lektionstid. För det praktiska genomförandet av den bestämmelsen får rektor i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet, enligt nuvarande 5 kap. 4 d § skollagen, besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. Av sista stycket i nämnda bestämmelse framgår att det finns möjligheter att göra undantag från ett sådant beslut. Undantag får göras för pedagogisk användning eller för enskilda elever, som extra anpassning eller särskilt stöd eller om det finns särskilda skäl.

I förarbetena till bestämmelserna i 5 kap. 4 a och d §§ skollagen uttalas att elevers användande av mobiltelefoner i skolan kan ha en negativ påverkan på lärandet och därmed även påverka kunskapsresultaten negativt. Man framhåller också att det är betydelsefullt för elevernas lärande att de är fredade från nätkränkningar under skoldagen, även om kränkningar inte automatiskt upphör för att mobiltelefoner inte tillåts i undervisningen eller utbildningen (se Skolans arbete med trygghet och studiero, prop. 2021/22:160). Av den senaste PISA-undersökningen, där svenska 15-åriga elever redovisar ett historiskt kunskapstapp, framgår att Sverige har ett sämre disciplinärt klassrumsklimat än många andra länder. Svenska elever uppger också i högre utsträckning än OECD-genomsnittet att de blir distraherade av mobiltelefoner i klassrummet. Samtidigt framgår av flera rapporter att nätmobbning, liksom övrig mobbning, har blivit allt vanligare under det senaste decenniet.

Undersökningar visar att rektors möjlighet att besluta om daglig insamling av mobiltelefoner redan används i stor utsträckning. Enligt uppdragsbeskrivningen kan en sådan åtgärd också ha flera fördelar. Genom att göra en daglig insamling av mobiltelefoner och annan kommunikationsutrustning till norm bedöms både elevernas lärande och mående komma att gynnas. Mot denna bakgrund har regeringen uttalat att det finns anledning att utreda hur en obligatorisk reglering om daglig insamling av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning kan utformas, när det gäller de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet.

Uppdraget

Utredarens huvuduppdrag har varit att ta fram ett förslag till en reglering som innebär att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början när det gäller de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. En utgångspunkt har varit att det ska vara möjligt att besluta om undantag om det finns särskilda skäl. I uppdraget har ingått att

- analysera förutsättningarna för och lämna nödvändiga författningsförslag om ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet,
- analysera och föreslå vilka undantag från denna regel det är lämpligt att en rektor ska kunna besluta om samt eventuella andra behov av undantag,
- analysera förutsättningarna för och vid behov lämna förslag som innebär att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning kan omhändertas i de fall en elev inte följer bestämmelserna om insamling, samt
- • analysera om regelverket behöver förtydligas när det gäller vilken utrustning som avses, exempelvis när det gäller smarta klockor eller liknande.

Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet

Ändamålet med ett nationellt mobilförbud

Ändamålet med en obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen är att göra en mobilfri grundskola till en norm, som en förebyggande åtgärd för att främja elevers utveckling och lärande samt ge dem bättre förutsättningar att nå kunskapsmålen. Ett annat ändamål är att elever i högre utsträckning ska umgås med varandra, för att lära sig mer om normer och utveckla förmågor när det gäller det sociala samspelet. Den beprövade erfarenheten visar att en mobilfri skola kan innebära färre störningsmoment i undervisningen samt en förbättrad trygghet och studiero. Det innebär i sin tur bättre förutsättningar för lärare att kunna ägna sin tid åt skolans kärnverksamhet. En obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen kan således motiveras även om skolan redan uppfattas som trygg eller huvudsakligen fri från ordningsstörningar. Främjande och förebyggande insatser kan också vara motiverade som viktiga trygghetsskapande åtgärder för en förbättrad lärmiljö i skolan. Ett nationellt mobilförbud bedöms dock inte ensamt kunna utgöra lösningen på skolans utmaningar. Det är tvärtom tydligt att det krävs en rad samverkande åtgärder för att på ett nationellt plan kunna uppnå några större effekter. Tillsammans med andra åtgärder på området – däribland de förslag till åtgärder som läggs fram i betänkandet *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan* (SOU 2025:8) – bedöms utredarens förslag om ett nationellt mobilförbud

dock kunna bidra till att stärka tryggheten och studieron i skolan samt Bilaga 4
främja det sociala samspelet mellan elever.

Förutsättningarna för ett nationellt mobilförbud

Analysen av förutsättningarna för ett nationellt mobilförbud tar sin utgångspunkt i att en sådan åtgärd i största möjliga utsträckning bör vila på såväl vetenskaplig grund som beprövad erfarenhet. Utredaren har därför utgått från forskning och statistiska undersökningar samt insamlade synpunkter och erfarenheter från den praktiska tillämpningen. Inom ramen för utredningsarbetet har utredaren bl.a. haft 14 möten med utvalda referensgrupper på tio olika grundskolor runt om i landet samt genomfört en enkätundersökning bland landets grundskolerektorer. Det kan konstateras att det samlade kunskapsunderlaget på det vetenskapliga området är omfattande. Trots detta saknas tydlig evidens för de positiva effekterna av ett mobilförbud under hela skoldagen. Samtidigt visar utredarens enkätundersökning att insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen redan tillämpas på drygt åtta av tio grundskolor i landet. Den beprövade erfarenheten visar också att en sådan åtgärd kan vara effektiv såväl för att stärka tryggheten och studieron i skolan som att främja det sociala samspelet mellan elever.

Behovet och nyttan av att reglera frågan på nationell nivå har dock ifrågasatts, eftersom det redan finns ett tydligt mandat och lagstöd för rektor att på skolenhetsnivå fatta beslut om insamling av elevers mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning under hela skoldagen. Frågan om det är ändamålsenligt och proportionerligt att införa ett nationellt mobilförbud har därför prövats mot bakgrund av olika grundskolors behov av och förutsättningar för en sådan åtgärd. Nästan två av tio grundskolor i landet samlar i dag, av olika skäl, inte in elevers mobiltelefoner under hela skoldagen. På de flesta av dessa skolor arbetar man i stället proaktivt med andra typer av mobilförbud och restriktioner, exempelvis genom skriftliga rutiner i form av ordningsregler och mobilpolicies om insamling av mobiltelefoner under lektionstid eller förvaring av mobiltelefoner i elevernas skåp. Ett skäl till att regleringen om mobiltelefoner ser olika ut på skolenhetsnivå kan vara att det finns betydande skillnader mellan skolor. Flera företrädare för skolor som inte är mobilfria har gjort gällande att en obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen riskerar att leda till motsatta effekter för vissa skolenheter. Detta i form av framför allt arbetsmiljöproblem, ökade konfliktnivåer, en ökad administrativ arbetsbörda för lärare samt oproportionerligt stora kostnader. Elever och representanter för elevorganisationer har härutöver gjort gällande att ett mobilförbud under hela skoldagen riskerar att komma i konflikt med elevers grundläggande fri- och rättigheter.

Utredarens bedömning är att en obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen är förenlig med de grundläggande fri- och rättigheterna. Vidare bedömer utredaren att de risker som en sådan åtgärd kan innebära för enskilda skolenheter kan motverkas genom att mobilförbudet implementeras på ett ändamålsenligt sätt samt att skolan tilldelas nödvändiga medel för att kunna administrera in- och

utlämningen av elevers mobiltelefoner. Vid en samlad intresseavvägning bedömer utredaren att de nationella vinsterna som en obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen kan innebära väger tyngre än de risker som en sådan åtgärd kan innebära för vissa skolenheter. Utredaren bedömer sammantaget att det ur ett ändamåls- och proportionalitetsperspektiv inte föreligger några legala hinder för införandet av ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. Detta under förutsättning att en sådan åtgärd balanseras med ett tillräckligt avgränsat tillämpningsområde, för att tillgodose skolans kompensatoriska uppdrag och möta enskilda elevers individuella behov och förutsättningar.

Förslaget om ett nationellt mobilförbud

Ett obligatoriskt mobilförbud under hela skoldagen

Ett nationellt mobilförbud i form av en obligatorisk bestämmelse om insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen föreslås införas genom en revidering av nuvarande 5 kap. 4 d § skollagen. Förslaget innebär i praktiken att det i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet införs en huvudregel om mobilförbud under hela skoldagen.

Som ovan framhållits förutsätter införandet av ett sådant nationellt mobilförbud att tillämpningsområdet avgränsas på ett ändamålsenligt och proportionerligt sätt. Mot denna bakgrund föreslår utredaren att det nationella mobilförbudet ska omfatta samma tillämpningsområde och möjligheter till undantag som den nuvarande fakultativa bestämmelsen i 5 kap. 4 d § skollagen.

Ett nationellt mobilförbud ska avse de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet

Det nationella mobilförbud som föreslås ska avse de obligatoriska skolformerna, dvs. förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan, samt fritidshemmet. Utredaren har övervägt att undanta elever på högstadiet från en obligatorisk reglering om mobilförbud under hela skoldagen. Detta främst med hänsyn till högstadieelevers förhållandevis höga ålder samt att mobiltelefonen redan utgör en integrerad del av dessa elevers liv. Studier visar dock att högstadieelever i högre utsträckning än andra elever påverkas negativt av mobiltelefoner i skolmiljön. Ett mobilförbud under hela skoldagen kan därmed göra som störst nytta i just högstadiet. Övervägande skäl talar därför enligt utredaren för att det föreslagna mobilförbudet ska omfatta även högstadieelever. Även fritidshemmet föreslås omfattas av ett nationellt mobilförbud. Skälen härför är att fritidshemmet ofta har en nära organisatorisk och praktisk koppling till de obligatoriska skolformerna. I den praktiska tillämpningen omfattas också fritidshemmet regelmässigt av det mobilförbud som gäller på skolan i övrigt.

Endast elevers mobiltelefoner ska omfattas av ett nationellt mobilförbud

Bilaga 4

Ett nationellt mobilförbud bör av ändamåls- och proportionalitetsskäl inte utsträckas vidare än nödvändigt. Endast elevers mobiltelefoner föreslås därför omfattas av obligatorisk insamling under hela skoldagen. Parallellt med ett nationellt mobilförbud ska rektor ha fortsatt möjlighet att besluta om insamling även av annan elektronisk kommunikationsutrustning under hela skoldagen, t.ex. elevers smartklockor. Vidare ska det parallellt med ett nationellt mobilförbud vara fortsatt möjligt kunna att omhänderta såväl mobiltelefoner som annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 5 kap. 4 b § skollagen. I övrigt bedömer utredaren att det saknas behov av att förtydliga det befintliga regelverket när det gäller vilken utrustning som avses. Utredaren bedömer att det tvärtom är nödvändigt att bestämmelserna i så stor utsträckning som möjligt hålls teknikneutrala, inte minst med beaktande av den snabba teknikutveckling som pågår.

Undantag för pedagogisk användning vid undervisning och undantag för enskilda elever

När det gäller de undantag som kan bli aktuella föreslås att rektor eller lärare ska få göra undantag från insamling för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 5 kap. 4 a § skollagen, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Detta innebär i praktiken att de möjligheter till undantag som i dag kan göras från ett mobilförbud under hela skoldagen ska kvarstå. Utredaren gör i detta avseende några förtydliganden och tillägg. Härvid framhålls skolans kompensatoriska uppdrag. Det understryks samtidigt att det finns skäl att göra noggranna överväganden om just en mobiltelefon utgör ett adekvat hjälpmedel, eller om behovet kan tillgodoses med något annat verktyg, med hänsyn till de digitala risker som användningen av elevers mobiltelefoner i skolmiljön kan innebära.

Skolans ansvar för omhändertagna mobiltelefoner och rektors ansvar att besluta om skriftliga rutiner

I promemorian redogörs för att det är skolan som ansvarar för att omhänderta, förvara och lämna tillbaka elevers mobiltelefoner på ett betryggande sätt. Skolan blir med andra ord ersättningsskyldig om en omhändertagen mobiltelefon skulle skadas eller tappas bort. Förslaget om ett nationellt mobilförbud innebär således att enskilda skolenheter kommer att omhänderta och därmed ansvara för ett stort antal mobiltelefoner till ett sammanlagt mycket högt värde. Detta ställer i sin tur höga krav på rutinerna för omhändertagandet och förvaringen av elevernas mobiltelefoner. Av 5 kap. 4 e § skollagen framgår att det är rektor på den lokala skolenheten som ansvarar för att det nationella mobilförbudet tydliggörs i skriftliga rutiner. Ett nationellt mobilförbud bedöms kunna bli norm i den svenska skolan och få avsedda effekter endast under förutsättning att det utarbetas och implementeras tillsammans med och på ett för eleverna tydligt sätt, i respektive skolas skriftliga rutiner och skol-/ordningsregler.

I promemorian framgår att proaktiva åtgärder samt tydliga rutiner kring administration och konsekvenser är avgörande faktorer för att ett mobilförbud under hela skoldagen ska kunna förankras hos elever/vårdnadshavare och få avsedda effekter.

Möjligheterna att omhänderta mobiltelefoner i reaktivt syfte bör inte utökas

Förslaget om ett nationellt mobilförbud innebär en skyldighet på skolenhetsnivå att omhänderta elevers mobiltelefoner i förebyggande syfte. Förslaget ger inte några befogenheter att använda fysiskt tvång eller våld om en elev vägrar lämna ifrån sig sin mobiltelefon. Skolpersonals befogenheter att ingripa och vidta reaktiva åtgärder framgår i stället av 5 kap. 6 och 22 §§ skollagen. Bestämmelsen i 5 kap. 6 § skollagen förtydligades så sent som den 1 augusti 2022 och ytterligare lagförslag om förtydliganden av paragrafen är för närvarande under beredning. Härutöver har Skolverket publicerat juridisk vägledning på området. I de situationer som en elev inte följer en regel om insamling finns således redan lagfästa åtgärder att vidta. Den beprövade erfarenheten visar också att när skolor har tydliga skriftliga rutiner kring mobilförbud så fungerar det väl. Utredaren bedömer att nuvarande regelverk på området är såväl ändamålsenligt som proportionerligt. Frågan om hur enskilda skolor arbetar med att elever inte följer de regler som gäller på skolan bedöms vara större än vad som ryms inom ramen för detta uppdrag. En annan utredning har dessutom helt nyligen sett över frågan om bl.a. disciplinära åtgärder i skolan i ett bredare perspektiv och därvid bedömt att det generellt sett inte bör införas några utökade befogenheter att vidta disciplinära åtgärder. Den utredningen framhåller också att vilka konsekvenser som aktiveras vid regelöverträdelser måste avgöras i det enskilda fallet och överlämnas till huvudman och rektor att besluta om, se betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan, SOU 2025:08. Den utredningen föreslår dock att regelverket på området förtydligas på flera punkter, förslag som utredaren ställer sig bakom. Mot denna bakgrund bedömer utredaren sammantaget att möjligheterna till omhändertagande av elektronisk kommunikationsutrustning i reaktivt syfte, i de fall en elev inte följer bestämmelserna om insamling, varken bör utökas eller behöver specificeras ytterligare.

Ikraftträdande

Lagändringarna förslås träda i kraft den 1 juli 2026. Det bedöms inte behövas några övergångsbestämmelser.

Konsekvenser

Det finns cirka 4 670 grundskoleenheter i landet, med totalt cirka 1 230 000 elever i årskurserna F–9. Av dessa är nästan 500 000 elever inskrivna på fritidshem. Det är således många aktörer och enskilda

personer som på olika sätt berörs av förslaget om ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. När det gäller de ekonomiska konsekvenserna av förslaget är dessa svårare att uppskatta. För de flesta skolenheter, där in- och utlämningen av elevers mobiltelefoner kan genomföras utan något större administrativt merarbete, bedöms förslaget inte leda till några ökade kostnader. För vissa skolenheter, där in- och utlämningen av elevers mobiltelefoner kan innebära ett större administrativt merarbete, kan förslaget komma att innebära framför allt ökade personalkostnader. Vissa skolenheter kan även komma att drabbas av engångskostnader i form av t.ex. inköp av mobil-/säkerhetsskåp. Vid en grov uppskattning bedöms förslaget leda till ökade kostnader för skolan i form av ett engångsbelopp om totalt cirka 15 miljoner kronor, avseende inköp av mobil-/säkerhetsskåp, samt ökade löpande personalkostnader om totalt cirka 100 miljoner kronor årligen.

Promemorians lagförslag (DS 2025:9)

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 5 kap 4 d § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 d §¹⁸

Utöver vad som anges i 4 b § får en rektor i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. I sådana fall ska föremålet återlämnas senast vid varje skoldags slut.

Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från ett beslut som avses i första stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl

Utöver vad som anges i 4 b § ska elevers mobiltelefoner samlas in vid varje skoldags början. Mobiltelefonerna ska återlämnas senast vid varje skoldags slut

Rektor får besluta att även annan elektronisk kommunikationsutrustning än elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början. I sådana fall ska föremålet återlämnas senast vid varje skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Denna paragraf gäller inte för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola eller kommunal vuxenutbildning

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026

Förteckning över remissinstanserna (DS 2025:9)

Bilaga 6

Efter remiss har yttranden kommit in från Almega utbildning, Barnombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Enköpings kommun, Folkhälsomyndigheten, Funktionsrätt Sverige, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Hallsbergs kommun, Helsingborgs kommun, Härnösands kommun, Idéburna skolors riksförbund, Jämställdhetsmyndigheten, Karolinska institutet, Kungälv kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Motala kommun, Myndigheten för delaktighet, Nacka kommun, Nordmaling kommun, Norrtälje kommun, Nässjö kommun, Nätverket unga för tillgänglighet, Olofströms kommun, Pajala kommun, Polismyndigheten, Ragunda kommun, Rättviks kommun, Skellefteå kommun, Smartphone-Fri barndom Sverige, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Stockholms kommun, Svenska Barnläkarföreningen, Sveriges Elevråd, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Säkerhetspolisen, Torsby kommun, Uppsala universitet, Västerås kommun, Ydre kommun och Öckerö kommun.

Följande remissinstanser har angett att de avstår från att yttra sig eller har inte svarat: Bollnäs kommun, Elevernas riksförbund, Eslövs kommun, Falkenbergs kommun, Institutet för mänskliga rättigheter, Linköpings universitet, Regelrådet, Riksdagens ombudsmän (JO), Sameskolstyrelsen, Skolforskningsinstitutet, Stiftelsen Friends, Vimmerby kommun, Vingåkers kommun, Växjö kommun

Därutöver har yttranden kommit in från Fridaskolorna AB, Föräldraalliansen Sverige, Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Riksförbundet Attention, Stiftelsen Aktiv skola och Svenska skolläkarföreningen.